

Ν Ε Ο Σ
Ε Λ Λ Η Ν Ο Μ Ν Η Μ Ω Ν

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

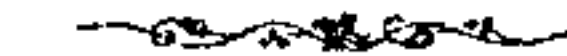
ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ.

**Ἐξιώθη τοῦ Ζαπτείου βραβείου ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου
πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.*

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Α. ΠΕΤΡΑΚΟΥ
1916

ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΗ ΣΚΗΝΟΘΕΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΙΣ

Τῶν ΓΑΘΩΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἐν φ. 33^β-39^α τοῦ κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα γε-
γραμμένου πολυτίμου Παλατινοῦ κώδικος τῆς ἐν τῷ Βατικανῷ
βιβλιοθήκης, ἐξ οὗ ἐξεδώκαμεν ἤδη ἱκανὰ ἀξία λόγου ἀνέκδοτα
ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι^α, ἐπιφυλασσόμενοι καὶ ἄλλα πολ-
λὰ νὰ ἐκδώσωμεν, περιλαμβάνονται καὶ τὰ ἐξῆς·

Ἦλεως ἡμῖν ἔσο Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ, υἱὲ τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ
ὀργισθῆς ἡμῖν τοῖς βουλομένοις πραγματικῶς ἐπιδειξασθαι τὰ ζωηρά
σου παθήματα, δι' ὧν ἡμῖν ἐχαρίσω ἀπάθειαν.

Ὁφείλεις οὖν ὁ κρατῶν τὴν παροῦσαν διάταξιν καὶ μέλλον ἐπιτύ-
σειν τοῖς λοιποῖς, ἵνα πρὸ τῆς προκατάρξεως τῆς ὑποθέσεως κατα-
στήσης κατὰ τάξιν τὰ πράγματα ἀπερ χρῆζεται ἡ τοιαύτη δουλεία
καὶ ἔχειν τὰ πάντα ἔτοιμα, ἵνα, ὅτ' ἂν γένηται ἡ χρῆσις ἐνδὸς ἐκάστου,
εὐρίσκηται παρευθὺς ἐδρεπισμένον καὶ ἔτοιμον, εἶθ' οὕτως εἰσελ-
θεῖν κατ' ἰδίαν μετὰ καὶ τῶν συνυπουργῶν τοῦ τοιοῦτου ἔργου καὶ
μετασχηματίσαι ἕκαστον πρὸς τὰ ὀφειλόμενα πρόσωπα ἀπὸ τε τοῦ 10
Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν λοιπῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυ-
ναικῶν ὡσαύτως καὶ Ἰουδαίων καὶ τῶν λοιπῶν. Ὁφείλει δὲ ἐκλο-
γὴν ποιῆσασθαι τῶν προσώπων καὶ καταστήσαι τοιαῦτα πρόσωπα τὰ
δυνάμενα ὑποκρίνεσθαι καὶ μιμεῖσθαι τὰ πρωτότυπα πρόσωπα· ἀλλὰ

^α Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. Ε' σ. 48 κ. ε. Τόμ. Σ' σ. 32 κ. ε. Τόμ. Θ' σ.
162 κ. ε.

7. Τοῦ πάντα προηγεῖται πράγματα διγεγραμμένον 9. κατιδίαν 12. ὡς αὐτως
ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ ΤΟΜ. ΙΓ'. 25

καὶ ἐπισταμένους γράμματα ὀφείλει εἶναι, ἵνα ἐγγράφως ὑποκρίνω-
ται ἢ ἐρωτῶσιν, καὶ παραγγεῖλαι αὐτοῖς τοῦ μὴ πρὸς γέλωτα καὶ
ἐμπαιγμὸν μειέροεσθαι τὰ πράγματα, ἀλλὰ μετὰ φόβου θεοῦ καὶ εὐ-
λαβείας καὶ προσοχῆς μεγάλης, καὶ ἅς προσέχωσιν ἵνα μὴ προσκό-
φ. 31^α πτη ἢ περικόπιη ὁ εἰς τὸν ἕτερον καὶ γένηται σύγχυσις, ἀλλ' εἰς ἢ ἔ-
θ. 31^β κασιος προστασοόμενος ὅτι ἂν ἐνδέχεται, καὶ ἅς λέγη ἢ ἅς ἐρωτῇ ἢ
ἅς ἀποκρίνηται μετὰ προσοχῆς, ἄλλως δὲ μηδὲ ποιῇ τι ἐκ τῶν μετα-
σηματιούμενων ἢ λέγη τι τῶν κινούμενων τοὺς θεωροῦντας πρὸς γέ-
λωτα, ἀλλὰ πρὸς θαῦμα καὶ ἐκπληξιν τὰ πάντα γενέσθω.

10 Καὶ ἀρχὴ οὖν θεῶ οὕτως·

[Ἀρχὴ τῆς ἐγέρσεως τοῦ Λαζάρου].

Στήσον τὸν Χριστὸν καὶ τοὺς μαθητὰς κατὰ πρόσωπον τοῦ τάφου
τοῦ Λαζάρου παρθεῖ, τὴν δὲ Μάρθαν καὶ τὴν Μαρίαν τὰς ἀδελφὰς
τοῦ Λαζάρου καὶ τινὰς Ἰουδαίους στήσον πλησίον τοῦ τάφου καὶ τὸν
15 ὡς Λάζαρον τεθνηκότα ἐν τῷ τάφῳ δεδεμένον κειρίαις καὶ σουδαρίῳ
κεκαλυμμένον. Εἰθ' οὕτως στείλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν τινὰ, ἵνα εἴπῃ
αὐτῷ «Κύριε, ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ». Ἄς ἀποκριθῇ ὁ Ἰησοῦς «Αὕτη ἢ
ἀσθένεια» καὶ τὰ λοιπὰ^α μεγαλοφώνως εἰς ἐπήκοον πάντων, καὶ ἅς
σιωπήσῃ ὥραν. Εἰθ' οὕτως ἅς εἴπῃ πρὸς τοὺς μαθητὰς «Ἄγωμεν εἰς
20 τὴν Ἰουδαίαν πάλιν»^β. Ἄς ἀποκριθῶσιν οἱ μαθηταὶ ἰσχυρῶς ἔχοντες
ἐξήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;» Ἄς
ἀποκριθῇ ὁ Ἰησοῦς «Οὐχὶ δώδεκα ὥραι», καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν
ἅς εἴπῃ ὁ Ἰησοῦς «Λάζαρος ὁ φίλος». Οἱ δὲ μαθηταὶ ἅς εἴπωσιν
«Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται». Καὶ ὁ Ἰησοῦς πάλιν «Λάζαρος
25 ἀπέθανε». Ὁ δὲ Θωμᾶς ἅς εἴπῃ πρὸς τοὺς συμμαθητὰς «Ἄγωμεν

^α Ἰωάννου ΙΑ' 8· Ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὴν λέγουσαι, Κύριε, ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Αὕτη ἢ ἀσθένεια οὐκ ἐ-
στι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι'
αὐτῆς. Πρὸς ΙΑ' 41· Καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκότως δεδεμένος τὰς χειρὰς κειρίαις καὶ
ἢ ὕψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιδέδετο.

^β Ἰωάννου ΙΑ' 7· Ἐπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς, Ἄγωμεν εἰς
τὴν Ἰουδαίαν πάλιν.

4 (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ). ἅς 6. ἐνδέχῃ 7. ἀποκρίνεται 8. τί 8-9. προσγέλωτα 9. προσθαῦμα 10. Ἐν τῇ ᾠδῇ ἀρ

8. τί 8-9. προσγέλωτα 9. προσθαῦμα 10. Ἐν τῇ ᾠδῇ ἀρ

καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ^α. Εἰθ' οὕτως ἅς μετακινήσω-
σιν ἐρχόμενοι ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ πρὸς τὸν τάφον τοῦ Λαζάρου.
Καὶ πέμψον τινὰ πρὸς τὴν Μάρθαν τοῦ εἰπεῖν αὐτῇ, ἵνα, ὅτι ἂν
πλησιάσῃ ὁ Ἰησοῦς, ἐξέλθῃ εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ καὶ εἴπῃ πρὸς αὐ-
τὸν «Κύριε, εἰ ἦς ὧδε. Ὁ δὲ Ἰησοῦς πρὸς αὐτὴν «Ἀναστήσεται ὁ ἀ- 5
δελφός σου». Ἡ δὲ Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν «Οἶδα ὅτι ἀναστήσεται». Ὁ δὲ
Ἰησοῦς πρὸς τὴν Μάρθαν «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις». Ἡ δὲ
Μάρθα «Ναί, Κύριε· ἐγὼ πεπίστευκα». Εἰθ' οὕτως ἢ ἅς ὑποστρέψῃ ἢ 10
Μάρθα πρὸς τὴν Μαρίαν καὶ ἅς εἴπῃ αὐτῇ κρυφά «Ὁ διδάσκαλος
πάρεστι καὶ φωνεῖ σε». Ἄς ἐγερθῇ ἢ Μαρία ταχέως καὶ ἅς ὑπάγῃ 15
πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἀκολουθοῦντες καὶ οἱ Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς.
Καὶ ἰδοῦσα τὸν Ἰησοῦν ἅς πέσῃ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ λέγουσα αὐτῷ
«Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός». Ἄς ἐμβριμήση-
ται τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς καὶ ἅς ταράξῃ ἑαυτὸν καὶ ἅς εἴπῃ μετὰ
θυμοῦ «Ποῦ θεθείκατε αὐτόν;» Ἄς ἀποκριθῶσιν αὐτῷ «Κύριε, ἔρχου 15
καὶ ἴδε». Ἄς δακρύσῃ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἅς ἀπέλθωσιν εἰς τὸ μνημεῖον.
Ἄς εἴπῃ ὁ Ἰησοῦς «Ἄρατε τὸν λίθον», ἢ δὲ Μάρθα «Κύριε, ἤδη
ῶρει τεταρτάτος γὰρ ἐστίν». Καὶ ὁ Ἰησοῦς «Οὐκ εἰπὸν σοὶ ὅτι». Καὶ
ἅς ἀρθῇ ὁ λίθος. Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἄρας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, ἅς εἴπῃ 20
«Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι». Εἰθ' οὕτως ἅς φωνάξῃ μεγάλως «Λάζαρε,
δεῦρο ἔξω», καὶ ἅς ἐξέλθῃ ὁ τεθνηκότως δεδεμένος καὶ τετυλιγμένος.
Ὁ δὲ Ἰησοῦς «Λύσατε αὐτόν καὶ ἄφετε ὑπάγειν»^β. Εὐθὺς ἅς φω-
νάξῃ ὁ προφήτης «Εἶπατε τῇ θυγατρὶ Σιών»^γ.

Τέλος τῆς Ἐγέρσεως τοῦ Λαζάρου.

^α Ἰωάννου ΙΑ' 8-16· Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, Ῥαββί, νὺν ἐξήτουν
δε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰη-
σοῦς, Οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὥραι τῆς ἡμέρας; Ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ
ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει· ἐάν δὲ τις
περιπατῇ ἐν τῇ
νυκτὶ, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτῷ. Ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ
τοῦτο λέ-
γει αὐτοῖς, Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύεσθε ἵνα
ἐξυπνίσω
αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Κύριε, εἰ κεκοίμηται, ὠθήσεται.
Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἀκείνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι
περὶ τῆς κοι-
μήσεως τοῦ ὕπνου λέγει. Τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρησαῖα,
Λάζαρος ἀπέθανε· καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἦμην
ἐκεῖ· ἀλλ' ἄγωμεν
πρὸς αὐτόν. Εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος, ταῖς συμμαθηταῖς,
Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.

^β Ἰωάννου ΙΑ' 21-44· Εἶπεν οὖν ἡ Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Κύριε, εἰ

1. αὐτοῦ 8. ναὶ 14. ἐαυτὸν μεθ' ὃ ἅς ἀποκριθῇ δι' ἐγγεγραμμένον 28. Ἐν
τῇ ᾠδῇ π καὶ ρ ἠνωμένα μονογραφικῶς = προφήτης

Ἀρχὴ τῆς Βαίφορου.

Ἄς ἀποστείλῃ ὁ Ἰησοῦς δύο μαθητάς ἀγαγεῖν τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, λέγων αὐτοῖς «Πορεύθητε εἰς τὴν κώμην». Σὺ δὲ πέμψον Ἰουδαίους τινάς, ἵνα κωλύσωσι τοὺς μαθητάς ἀγαγεῖν τὴν ὄνον. Ἄς εἰπῶσιν οἱ μαθηταὶ πρὸς αὐτοὺς «Ὁ Κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει», καὶ, ὅτε φέρωσι τὴν ὄνον οἱ μαθηταὶ, ἄς ἐπιθήσουσιν ἐπάνω αὐτῆς τὰ ἱμά-

κας ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐπεθνήκει. Ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα διὰ ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει σοι ὁ θεός. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. Λέγει αὐτῇ Μάρθα, Οἶδα διὰ ἡ ἀναστήσεται, ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἑσχατῇ ἡμέρᾳ. Εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Πιστεύεις τοῦτο; λέγει αὐτῇ. Ναί, Κύριε, ἐγὼ πεπίστευκα, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε, καὶ ἐφώνησεν Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λέγουσα, Ὁ διδάσκαλος παρέδωκε καὶ φωνεῖ σε. Ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείσθη ταχύ καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. Οὕτω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τάφῳ ὅπου ὑπήνησεν αὐτῇ ἡ Μάρθα. Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν διὰ ταχέως ἀνάστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες, διὰ ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. Ἡ οὖν Μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτόν, ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, λέγουσα αὐτῷ, Κύριε, εἰ ἢς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός. Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμώσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτὸν, καὶ εἶπε, Ποῦ τεθεῖκατε αὐτόν; Λέγουσιν αὐτῷ, Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς. Ἐλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, Οὐκ ἠδύνατο οὗτος, ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; Ἰησοῦς οὖν, πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. Ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ. Λέγει ὁ Ἰησοῦς, Ἀρατε τὸν λίθον. Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος Μάρθα, Κύριε, ἦδη ὄζει τεταρταῖος γὰρ ἔστι. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ εἶπόν σοι, διὰ ἐὰν πιστεύσῃς, ὅψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ; Ἦσαν οὖν τὸν λίθον οὗ ἦν ὁ τεθνηκώς κείμενος. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤραε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπε, Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. Ἐγὼ δὲ ᾔδειν διὰ πάντοτε μὲν ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σὺ με ἀπέστειλας. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε, Λάzarε, δεῦρο ἔξω. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκώς, δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιδέδετο. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀνάστατε αὐτόν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν.

γ Ματθαίου ΚΑ' 4· Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος, Εἶπατε τῇ θυγατρὶ Σιών, Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοὶ πρῶτος καὶ ἐπιβεβηκώς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.

β. κωλύωσι

τὰ αὐτῶν, καὶ ἄς καθήσῃ ὁ Ἰησοῦς ἐπάνω αὐτῶν, δύο δὲ αὐτῶν ἄς ὀδηγῶσιν ἔμπροσθεν τὴν ὄνον, οἱ δὲ λοιποὶ μαθηταὶ ἄς ἀκολουθῶσιν ὀπισθεν, θαυμάζοντες καὶ ψιθυρίζοντες πρὸς ἀλλήλους. Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες οἱ μὲν ἄς ὑποστρωννύωσιν ἐν τῇ ὁδῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, οἱ δὲ ἄς κόπτωσι κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἄς στρωννύωσιν ἐν τῇ ὁδῷ. Οἱ δὲ παῖδες ἄς φωνάζωσιν «Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυὶδ». Καὶ οἱ ὄχλοι ἄς λέγωσιν «Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ προφήτης»^α. Ἢ Κατασκευάσων δὲ καὶ τινὰς χωλοὺς καὶ τυφλοὺς καθημένους ἐν τῇ ὁδῷ καὶ λέγοντας φωνῇ μεγάλῃ «Ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαυὶδ»^β. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἄς ἰάσῃται αὐτούς. Ἔτεροι δὲ ἄς κάθηνται εἰς τὸ ἱερόν πωλοῦντες πρόβατα καὶ περιστερὰς, καὶ ἄλλοι ἄλλα τινὰ εἶδη. Καὶ ὅτ' ἂν ἔλθῃ ὁ Ἰησοῦς, κατελθὼν ἀπὸ τῆς ὄνου, ἄς ποιῆσῃ φραγγέλιον ἐκ σχοινοῦ, καὶ ἄς ἐκβάλῃ αὐτοὺς ἔξω τοῦ ἱεροῦ, λέγων «Γέγραπται, Ὁ οἶκός μου», καὶ ἄς συντρίψῃ τὰς τραπέζας αὐτῶν. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, θεωροῦντες τὰ θαυμάσια καὶ τοὺς παῖδας κρᾶζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, ἄς ἀγανακτήσωσι καὶ ἄς εἰπῶσι πρὸς τὸν Ἰησοῦν «Ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν;». Ὁ δὲ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς «Ναί, οὐδέποτε ἀνέγνωτε». Καὶ καταλιπὼν αὐτούς ἄς ἐξέλθῃ γ.

^α Ματθαίου ΚΑ' 1-11· Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ Ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητάς, λέγων αὐτοῖς, Πορεύθητε εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι ὑμῶν καὶ εὐθέως εὐρήσατε ὄνον δεδεμένον καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι. Καὶ ἐὰν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε, Ὅτι ὁ Κύριος αὐτῶν χρεῖαν ἔχει· εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν . . . (Ἰδε σ. 384 σημ. γ). Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ, καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν καὶ ἐπεκάθησαν ἐπάνω αὐτῶν. Ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώννον ἐν τῇ ὁδῷ. Οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυὶδ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐσεύθη πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα, Τίς ἐστιν οὗτος; Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ προφήτης, ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας.

^β Ματθαίου Θ' 27· Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ, κρᾶζοντες καὶ λέγοντες, Ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαυὶδ . . . Πρβλ. Μάρκου Γ', 46 κ.ε. Λουκᾶ ΙΗ', 35 κ.ε.

^γ Ματθαίου ΚΑ' 12-17· Καὶ εἰσελήθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ τὰς τραπέζας τῶν

1. αὐτῶν καὶ 3. ψιθυρίζοντες 3-4. Ἰδαῖοι 4. μὲν 5. αὐτῶν δὲ 8. Ἐν τῇ ᾧζ μονογραμμικῶς προφήτης ὡς ἀνωτέρω 18. καὶ

Περὶ τῆς Τραπεζῆς.

Εὐτρέπισον τράπεζαν τοῦ Σίμωνος, καὶ ἄς καθίσῃ ὁ διδάσκαλος καὶ οἱ μαθηταί. Ὁ δὲ Σίμων ἄς διακονῇ. Ἡ δὲ πόρνη περιπατοῦσα ἄς κλαίῃ καὶ ἄς φωνάζῃ «Οἶμοι τῇ ἁμαρτωλῶ». Καὶ μετὰ τὴν τοῦτου συμπλήρωσιν ἄς ὑπάγῃ εἰς τὸν μυρεψὸν, ἵνα ἀγοράσῃ τὸ μύρον, ὃ λέγουσα πρὸς τὸν μυρεψὸν καὶ ἐρωτημένη παρ' αὐτοῦ καὶ ἀποκρινομένη πρὸς αὐτὸν τὰ ὀφειλόμενα, ἕως οὗ λάβῃ τὸ μύρον, ἧγουν παννίον μετὰ ῥοδοστάγματος. Καὶ λαβοῦσα τοῦτο ἡ πόρνη ἄς δράμῃ καὶ ἄς κενώσῃ αὐτὸ εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, μηδὲν φθεγγομένη εἰ μὴ μόνον ἐκμάσσοις ταῖς θριξίν αὐτῆς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ.^α
 10 Οἱ μαθηταί ἄς ἀγανακτῶσι λέγοντες «Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη;». Καὶ ὁ Ἰούδας «Διὰ τί τοῦτο τὸ μύρον;». Ὁ δὲ Ἰησοῦς «Τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί;»^β. Τούτων δὲ οὕτως τελουμένων, ἄς συναχθῶσιν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἄς συμβουλεύωνται τὸ πῶς
 φ. 35β || κρατήσουσιν αὐτόν. Ἄς εἴπῃ πρὸς αὐτούς ὁ Καϊάφας «Ἵμεῖς οὐκ
 15 οἴδατε οὐδέν»^γ. Ἄς δράμῃ πρὸς αὐτούς ὁ Ἰούδας καὶ ἄς εἴπῃ «Τί

κολλυβιστῶν κατέστρεψε καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Γέγραπται «Ὁ οἶκος μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται», ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησε καὶ τοὺς παῖδας κρᾶζοντι ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας, Ὁσαυτὰ τῷ υἱῷ Δαβὶδ, ἠγαράκησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ, Ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, **Ναί**· οὐδέποτε ἀνέγνωτε «Ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων καταρτίσω αἶνον;» Καὶ καταλιπὼν αὐτούς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἠῆλίσθη ἐκεῖ. Πρβλ. Ἰωάννου Β', 14, 15, ὁπόθεν ἐλήφθησαν τὰ πρόβατα καὶ τὸ φραγγέλιον ἐκ σχοινοῦ.

^α Πρβλ. Λουκᾶ Ζ' 8· καὶ ταῖς θριξί τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ.

^β Πρβλ. Μάρκου ΙΔ' 4· Ἦσαν δὲ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτούς καὶ λέγοντες, Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πρᾶθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἀφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον εἰργάσασθαι εἰς ἐμέ. Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλῃτε δύνασθε αὐτούς εὖ ποιῆσαι· ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε· ὃ εἶχεν αὕτη, ἐποίησε· προέλαβε μυρίαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν. Ἀμήν λέγω ὑμῖν, Ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

^γ Πρβλ. Ἰωάννου ΙΑ' 47-54· Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι

3. οἶμοι 8. μηδὲν 9. αὐτῆς 14. κρατήσουσιν ἐκ τοῦ κρατήσωσιν

θέλετέ μοι δοῦναι;». Οἱ δὲ ἄς στήσωσιν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια, καὶ πάλιν ἄς ὑποστρέψῃ ὁ Ἰούδας πρὸς τοὺς συμμαθητάς.

Περὶ τοῦ νιπιτήρος.

Ἔχε ἔτοιμα σκάμνους, λεκάνην καὶ ὕδωρ καὶ λεντίον. Ἄς καθίσωσιν οἱ μαθηταί κατὰ τάξιν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐκβαλὼν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἄς ζωσθῇ τὸ λεντίον, καὶ, βάλων ὕδωρ εἰς τὴν λεκάνην, ἄς ἀρξῆται ἀπὸ τῶν ἐσχατοτέρων νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ἢ ἐστὶν ἐζωσμένος. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὸν Πέτρον ἄς εἴπῃ ὁ Πέτρος «Κύριε σὺ μου νίπτεις;». Καὶ ὁ διδάσκαλος «Ὁ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας». Ὁ Πέτρος «Οὐ μὴ νίψῃς». Ὁ διδάσκαλος «Ἐὰν μὴ νίψω σε». Ὁ Πέτρος «Μὴ τοὺς πόδας μου». Ὁ διδάσκαλος «Ὁ λελουμένος». Ὅτε οὖν νίψει τοὺς πόδας αὐτῶν, ἄς ἐκβάλῃ τὸ λεντίον καὶ ἄς ἐνδυσθῇ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ καθίσας ἄς εἴπῃ πρὸς αὐτούς
 15 «Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν;»^α.

ανέδριον, καὶ ἔλεγον, Τί ποιῶμεν; ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτόν οὕτω, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν. Καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. Εἰς δὲ τις ἐξ αὐτῶν, Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, Ἵμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν· οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἰς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται... Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

^α Ἰωάννου ΙΓ' 4-12· ... τίθησι τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λεντίον διέζωσεν ἑαυτόν. Εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπιτήρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ἢ ἦν διεζωσμένος. Ἐρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον· καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος, Κύριε, σὺ μου νίπτεις τοὺς πόδας; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώση δὲ μετὰ ταῦτα. Λέγει αὐτῷ Πέτρος, Οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὁ λελουμένος οὐ χρεῖαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ἄλλος· καὶ ὑμεῖς καθαροὶ ἔστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. Ἴδεις γὰρ τὸν παραδιδόντι αὐτόν· διὰ τοῦτο εἶπεν, Οὐχὶ πάντες καθαροὶ ἔστε. Ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν εἶπεν αὐτοῖς, Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; ὑμεῖς φωνεῖτέ με, Ὁ διδάσκαλος καὶ Ὁ Κύριος· καὶ καλῶς λέγετε· εἰμι γάρ. Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ Κύριος· καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας. Ἵπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα, καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. Ἀ-

1. δὲ 7. αὐτοῦ 9. ἐσχατωτέρων 15. αὐτοῦ

Περὶ τῆς προδοσίας.

Συναθροίσας δὲ Ἰησοῦς τοὺς μαθητάς, ἃς εἶπε πρὸς αὐτοὺς «Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε». Ἄς ἀποκριθῆ δὲ Πέτρος «Εἰ πάντες σκαν-
 5 δαλισθήσονται». Καὶ ὁ διδάσκαλος «Ἀμὴν λέγω σοι». Ὁ Πέτρος «Κἂν δέη με σὺν σοί». Εἰθ' οὕτως ἃς εἶπε ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς μαθητάς «Καθίσατε. αὐτοῦ», καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαιου, ἃς εἶπε πρὸς αὐτοὺς «Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως». Καὶ προσελθὼν μικρὸν ἃς πέση ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος
 10 καὶ λέγων «Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστιν», καὶ ὑποστρέψας πρὸς αὐτοὺς ἃς εἶπε τῷ Πέτρῳ «Οὕτως οὐκ ἰσχύσατε». Καὶ μετὰ τὴν προσευχήν, πάλιν ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητάς, ἃς εἶπε αὐτοῖς «Καθεύ-
 φ. 30^α δετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε^α». Καὶ πληρουμένου τούτου, λαβὼν

μὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν. Οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοι ἔστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά. Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα οὗς ἐξελεξάμην· ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῆ «Ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον ἐπήρην ἀπ' ἐμὲ τὴν πέτρην αὐτοῦ». Ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα, ὅταν γένηται, πιστεύσητε, ὅτι ἐγὼ εἰμι. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, Ὁ λαμβάνων ἐὰν τινα πέμψω ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.....

^α Ματθαίου Κς' 30-46· Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἡμέρῃ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. Γέγραπται γὰρ «Παράξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς». Μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναι με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, Εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι. Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρίς ἀπαρνήσῃ με. Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος, Κἂν δέη με σὺν σοί ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι. Ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον. Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς, Καθίσατε αὐτοῦ, ἕως οὗ ἀπελθῶν προσεύξωμαι ἐκεῖ. Καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαιου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. Τότε λέγει αὐτοῖς, Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ἐδῶ καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ. Καὶ προσελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων, Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστίν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητάς, καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ, Οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορεῖσαι μετ' ἐμοῦ; Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσελθῆτε εἰς πειρασμόν. Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.... Καὶ ἀφείκε αὐτοὺς, ἀπελθὼν πάλιν προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν. Τότε ἔρχεται πρὸς

δλ'

5. σκαν' 6-7. υἱοῦ ζεβεδαιου

τοὺς μαθητάς, ἃς ἀπέλθη εἰς τὸν κήπον, καὶ εὐθὺς ἃς καταλάβη ὁ Ἰούδας ἐπιπερόμενος μετ' αὐτοῦ ὄχλον ἱκανὸν μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων^α. Ἐξελθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἃς εἶπε πρὸς αὐτοὺς «Τίνα ζητεῖτε;». Οἱ δὲ ἃς ἀποκριθῶσιν «Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον». Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἃς εἶπε «Ἐγὼ εἰμι». Κάκεινοι, ἀκούσαντες, ἃς ὀπισθοποδήσωσι καὶ
 5 ἃς πέσωσι χαμαί. Καὶ ὁ Ἰησοῦς πάλιν ἃς ἐπερωτήσῃ «Τίνα ζητεῖτε;». Οἱ δὲ ἃς ἀποκριθῶσιν «Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον». Καὶ ὁ Ἰησοῦς «Εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι» β. Εἰθ' οὕτως προσελθὼν ὁ Ἰούδας ἃς εἶπε «Χαῖρε βράβδι», καὶ ἃς φιλήσῃ τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ διδάσκαλος ἃς εἶπε «Ἐταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει;» γ. Καὶ ὁ Πέτρος, ἔχων μάχαιραν, ἐπι-
 10 λαβόμενος ἑνὸς τῶν ὑπηρετῶν, ἃς κόψῃ τὸ ὠτίον αὐτοῦ τὸ δεξιόν· πρὸς ὃν ἃς εἶπε ὁ διδάσκαλος «Ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν» δ. Καὶ ἐπιλαβόμενος ἃς ἰάσῃται τὸ ὠτίον τοῦ ὑπηρέτου καὶ ἃς εἶπε τοῖς ὄχλοις «Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθετε» ε. Οἱ δὲ ὄχλοι, κρατήσαντες αὐτόν,

τοὺς μαθητάς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, Καθεύδετε τὸ λοιπὸν, καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίεται εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν. Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν. Ἴδοὺ, ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με.

^α Πρβλ. Ματθαίου Κς' 47· Καὶ εἰ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ Ἰούδας εἰς τῶν δώδεκα ἦλθε, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων.—Ἰωάννου ΙΗ' 4· Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς· αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων, ὅπου ἦν κήπος, εἰς ὃν εἰσελήθεν αὐτός καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

^β Ἰωάννου ΙΗ' 4-10· Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτόν, ἐξε-
 λθὼν εἶπεν αὐτοῖς, Τίνα ζητεῖτε; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Ἰησοῦν τὸν Να-
 ζωραῖον. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι. Εἰσπήκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παρα-
 διδούς αὐτόν μετ' αὐτῶν. Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς, Ἐγὼ εἰμι, ἀπήλθον εἰς τὰ ἄπια, καὶ ἔπεσον χαμαί. Πάλιν οὖν αὐτοὺς ἠρώτησε, Τίνα ζητεῖτε, οἱ δὲ εἶπον Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ εἰμι. Εἰ οὖν ἐμὲ ζη-
 τεῖτε, ἄφετε αὐτοὺς ὑπάγειν· ἵνα πληρωθῆ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, Ὅτι οὗς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.

^γ Ματθαίου Κς' 49-50· Καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ εἶπε, Χαῖρε, βράβδι, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ἐταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει;

^δ Πρβλ. Ἰωάννου ΙΗ' 10· Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν, εἰλκυσαεν αὐ-
 τὴν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δούλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν·
 ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Βάλε τὴν μά-
 χαιράν σου εἰς τὴν θήκην. Τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ πίω αὐτό;

^ε Πρβλ. Λουκᾶ ΚΒ' 51-53· Καὶ ἀψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν. Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτόν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγούς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους, Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων; Καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξείσατε τὰς χεῖ-
 ρας ἐπ' ἐμέ. Ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστὶν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.

β. δδ 8. Ιουδας 10. εταῖρε 13. Ιασηται

ὡς ἀπαγάγωσιν αὐτὸν πρὸς Ἄνναν πρῶτον, εἴθ' οὕτως πρὸς τὸν Καϊ-
 άφαν καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς. Καὶ οἱ μαθηταὶ ὡς φύγωσι, μόνος ὁ Πέτρος
 καὶ ὁ Ἰωάννης ὡς ἀκολουθῶσιν ὀπισθεν μετὰ φόβου καὶ δειλίας. Καὶ
 ἐξελθὼν ὁ Πέτρος ὡς καθίστη μετὰ τῶν ὑπηρετῶν^α. Ὅτε δὲ παρα-
 5 σταθῆ ὁ Ἰησοῦς ἔμπροσθεν τῶν ἀρχιερέων, ὡς καταλάβωσιν αἱ ψευ-
 δομαρτυρεὶς λέγοντές «Οὗτος ἔφη Δύναμαι καταλύσαι τὸν ναόν». Ὁ
 δὲ Ἰησοῦς ὡς σιωπᾷ. Καὶ ἐγερθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς ὡς εἶπη πρὸς αὐτὸν
 «Οὐδὲν ἀποκρίνη; τί οὗτοι». Ὁ δὲ Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν «Σὺ εἶπας
 10 πλὴν λέγω ὑμῖν». Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ὡς εἶπη,
 11 ὅτι «Ἐδρασφήμησε, τί ἔτι χρεῖαν». Ὁ δὲ λαὸς ὡς ἀποκριθῆ «Ἐνοχος
 12 θανάτου ἐστίν». Καὶ ἐμπτύοντες εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ || καὶ κολα-
 φίζοντες αὐτὸν καὶ ραπίζοντες, ὡς λέγωσιν αὐτῷ «Προφήτευσον ὑμῖν,
 Χριστὲ, τίς ἐστίν» β.

Περὶ τῆς ἀρνήσεως τοῦ Πέτρου.

Τούτων δὲ οὕτως τελουμένων, ὡς προσέλθῃ παιδίσκη τῷ Πέτρῳ
 15 λέγουσα αὐτῷ «Καὶ σὺ ἦρθα μετὰ Ἰησοῦ». Ὁ δὲ Πέτρος «Οὐκ οἶδα
 τί λέγεις». Ὡσαύτως καὶ ἄλλη παιδίσκη ὡς εἶπη «Ἐκεῖ καὶ οὗτος
 ἦν». Καὶ ὁ Πέτρος πάλιν ὡς ἀρνηθῆ λέγων μεθ' ἑρκαυ «Οὐκ οἶδα

^α Πρβλ. Ἰωάννου ΙΙΙ' 12-19.

^β Ματθαίου ΚΣ' 59-68. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ τὸ συνέ-
 δριον ὅλον ἐζήτησαν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώσωσι, καὶ
 οὐχ εἶρον· καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εἶρον. Ὑστερον δὲ προς-
 ελθόντες δύο ψευδομαρτυρεῖς εἶπον, Οὗτος ἔφη, Δύναμαι καταλύσαι τὸν
 ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομησάμενος αὐτόν. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς
 εἶπεν αὐτῷ, Οὐκ ἀποκρίνη; τί οὗτοι σου καταμαρτυροῦσιν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς
 ἐσιώπη. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ
 ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,
 Σὺ εἶπας πλὴν λέγω ὑμῖν, Ἀπ' ἄρτι δυνάσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου κα-
 θήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. Τότε
 ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων, Ὅτι ἐδρασφήμησε· τί ἔτι
 χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων; Ἴδε, νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ. Τί ὑμῖν δο-
 κεῖ; Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἐνοχος θανάτου ἐστίν. Τότε ἐπέτυσαν εἰς τὸ
 πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν· οἱ δὲ ἐγράπισαν λέγοντες, Προφήτευσον
 ἡμῖν, Χριστὲ, τίς ἐστίν ὁ παῖς σου.

1. πρὸς Ἄνναν πρῶτον· εἴθ' οὕτως, πρὸς ἓν τῆ ἡμέρας πλάγιως διὰ παραπεμπτι-
 κοῦ σημείου. ἐν τῷ κειμένῳ β. καταλάβωσιν β. καταλύσαι β. οὐδὲ
 9. αὐτοῦ 11-12. Μετὰ τὴν λέξιν κολαφίζοντες ἔπονται αἱ λέξεις εἰς τὸ πρόσω-
 πον αὐτοῦ διαγεγραμμένα 18. ὡς αὐτως

τὸν ἄνθρωπον». Καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν αἱ ἐπιτώτες ὡς εἶπωσι «Ἀ-
 ληθῶς καὶ σὺ». Καὶ ὁ Πέτρος ὀμνύων ὡς εἶπη «Οὐκ οἶδα τὸν ἀνθρι-
 πον». Καὶ εὐθὺς ὡς φωνήσῃ ὁ ἀλέκτωρ. Καὶ ἐξελθὼν ὁ Πέτρος ὡς
 κλάυσῃ^α. Μεταμεληθεὶς ὁ Ἰούδας ὡς ἔλθῃ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ
 ὡς εἶπη αὐτοῖς «Ἦμαρτον παραδοῦς». Οἱ δὲ ὡς ἀποκριθῶσι «Τί πρὸς 5
 ἡμᾶς;». Καὶ ὁ Ἰούδας, βίψας τὰ ἀργύρια καὶ ἀπελθὼν, ὡς ἀπαγχο-
 νισθῆ^β.

^α Ὡς εἰσήκη ὁ Ἰωσήφ εἰς τὸν ναὸν ἀναγινώσκων καὶ ὡς πέμψω-
 σιν οἱ ἀρχιερεῖς πρὸς αὐτόν τινα τοῦ καλέσαι αὐτόν. Ἀπελθὼν δὲ
 αὐτὸς καὶ εὐρών τὸν Ἰωσήφ ἀναγινώσκοντα ὡς ὑποστρέψῃ, καὶ πά- 10
 λιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν καὶ εὐρών αὐτόν ἀναγινώσκοντα ὡς ὑπο-
 στρέψῃ. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς συμβουλεύονται λέγοντες «Οὐκ ἔξεστιν», καὶ
 ἀπελθόντες πρὸς Πιλάτον λέγουσιν αὐτῷ «Τοῦτον οἴδαμεν Ἰησοῦν
 ὀνομαζόμενον». Ἀποκρίνεται αὐτοῖς ὁ Πιλάτος «Πῶς δύνασθε;». Λέ- 15
 γουσιν αὐτῷ αἱ Ἰουδαῖοι «Ἡμεῖς οὐ λέγομεν». Προςκαλεσάμενος ὁ Πι-
 λάτος τὸν κούρσωρα, στέλλει αὐτόν ἀγαγαῖν τὸν Ἰησοῦν. Ἐκδῶς δὲ
 καὶ γνωρίσας τὸν Ἰησοῦν, προσκυνεῖ αὐτῷ, καὶ ἐκδάλων τὸ φακεόλιον
 αὐτοῦ ἀπλόνει αὐτὸ χαμαί, λέγων τῷ Ἰησοῦ «Κύριέ μου, ἐνταῦθα
 περιπάτησον, ὅτι καλεῖ σε ὁ ἡγεμών». Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τὸ γε-
 νόμενον κατεγκαλοῦσι τὸν Πιλάτον, λέγοντες «Διὰ τί οὕτως ἐκέλευ- 20
 σας;». Μετακαλεῖται ὁ Πιλάτος τὸν κούρσωρα καὶ λέγει αὐτῷ «Τί

^α Ματθαίου ΚΣ' 69 75. Ὁ δὲ Πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ προς-
 ἦλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη λέγουσα, Καὶ σὺ ἦρθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου.
 Ὁ δὲ ἠρηγήσατο ἔμπροσθεν πάντων λέγων, Οὐκ οἶδα τί λέγεις. Ἐξελθόντα δὲ
 αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα εἶδεν αὐτόν ἄλλη, καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ, Καὶ οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ
 τοῦ Ναζωραίου. Καὶ πάλιν ἠρηγήσατο μεθ' ἑρκαυ, Ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. Μετὰ
 μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἐπιτώτες εἶπον τῷ Πέτρῳ, Ἀληθῶς καὶ δὲ ἐξ αὐτῶν
 εἶ· καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ. Τότε ἠρξάτο καταναθεματίζεσθαι καὶ ὀμνύειν,
 ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. Καὶ εὐθὺς ἀλέκτωρ ἐφώνησε. Καὶ ἐμνήσθη ὁ
 Πέτρος τοῦ ὅρκου τοῦ Ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, Ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι,
 τρεῖς ἀπαρνήσῃ με. Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ἐκίανσε πικρῶς.

^β Ματθαίου ΚΖ' β-δ. Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτόν, ὅτι κατεκρί-
 θη, μεταμεληθεὶς ἐπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρε-
 σβυτέροις, λέγων, Ἦμαρτον παραδοῦς αἷμα ἀθώον. Οἱ δὲ εἶπον, Τί πρὸς
 ἡμᾶς; σὺ ἴσθαι. Καὶ ἴσθαι τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνεχώρησε· καὶ ἀπελθὼν ἀπ-
 ἤγγατο.

^γ Ματθαίου ΚΖ' β. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπον, οὐκ ἔξεστι
 βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἱματός ἐστιν. Συμβούλιον δὲ λαβόντες...

τοῦτο;». Λέγει αὐτῷ ὁ κούρσωρ «Κύριε ἡγεμῶν». Λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς κούρσωρα «Οἱ μὲν παῖδες τῶν Ἑβραίων». Λέγει αὐτοῖς ὁ κούρσωρ «Ἡρώτησά τινα τῶν Ἑβραίων»^α. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος «Εἰ οὖν ὑμεῖς μαρτυρεῖτε». Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι σιωπῶσιν. Λέγει ὁ ἡγεμῶν τῷ κούρσωρι «Ἐξέλθε καὶ ὦς». Ἐξελθὼν δὲ ὁ κούρσωρ ποιεῖ καθὰ καὶ τὸ πρότερον, ἀπλώσας τὸ φακεόλιον αὐτοῦ καὶ εἰπὼν τῷ Ἰησοῦ «Κύριε, εἰσελθε», καὶ εἰσέρχεται ἔμπροσθεν τοῦ Πιλάτου. Καὶ κατηγορούμενος ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἀποκρίνεται Νικόδημος, λέγων «Εὐσεβῆ ἡγεμῶν». Λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος «Εἰπέ». Λέγει Νικόδημος «Ἐγὼ εἶπον»^β. Θυμαίνονται οἱ Ἰουδαῖοι. Ἀποκρίνεται αὐτοῖς ὁ Πιλάτος

^α Acta Pilati εκδ. Tischendorf. Ἐν Λειψία. Ἐκδ. 6. 1876 σ. 216, 7 - 220, 2. Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Πιλάτος λέγει: Εἰπατέ μοι ὅτι πῶς δύναμαι ἐγὼ ἡγεμῶν ὢν βασιλέα (κῶδ. D=Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Παρισίων 1021 πῶς δύνασθε τὸν βασιλέα ὑμῶν) ἐξετάσαι; Λέγουσιν αὐτῷ ἡμεῖς οὐ λέγομεν βασιλέα αὐτὸν εἶναι, ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτὸν λέγει. Πρὸςκαλεσάμενος δὲ ὁ Πιλάτος τὸν κούρσωρα λέγει αὐτῷ μετὰ ἐπιεικειᾶς ἀχθῆτω ὁ Ἰησοῦς. Ἐκβὰς δὲ ὁ κούρσωρ καὶ γνωρίσας αὐτὸν προσεκύνησεν, καὶ λαβὼν τὸ καθάπλωμα τῆς χειρὸς (κῶδ. D καὶ E=Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Παρισίων 929 ὑακεόλιον) αὐτοῦ ἤπλωσε χαμαὶ καὶ λέγει αὐτῷ Κύριε (κῶδ. E κίριέ μου) ὦδε (κῶδ. D ἐνταῦθα) περιπάτησον καὶ εἰσελθε ὅτι καλὸν εἶδε ὁ ἡγεμῶν. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ὃ ἐποίησεν ὁ κούρσωρ κατέκραζαν τοῦ Πιλάτου λέγοντες· διατί ὑπὸ πραιτωρὸς αὐτὸν οὐκ ἐκέλευσας εἰσελθεῖν ἀλλ' ὑπὸ κούρσωρος (κῶδ. D διατί οὕτως ἐκέλευσας αὐτὸν μετὰ τιμῆς εἰσελθεῖν)... Ὁ δὲ Πιλάτος μετακαλεσάμενος τὸν κούρσωρα λέγει αὐτῷ τί τοῦτο ἐποίησας, καὶ ἤπλωσας τὸ φακεόλιόν σου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐπὶ αὐτῷ περιπατήσαι πεποίησας τὸν Ἰησοῦν; Λέγει αὐτῷ ὁ κούρσωρ κύριε ἡγεμῶν, ὅτι με ἀπέστειλας εἰς Ἱερουσόλυμα πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, εἶδον αὐτὸν καθήμενον ἐπὶ ὄνου, καὶ οἱ παῖδες τῶν Ἑβραίων κλάδους κατεῖχον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν καὶ ἔκραζον, ἄλλοι δὲ ὑπεστρώγγυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν λέγοντες· σῶσον δὴ, ὁ ἐν τοῖς ὑψίστοις· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Κράζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες πρὸς τὸν κούρσωρα· (κῶδ. C=Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Παρισίων 770 οἱ μὲν παῖδες τῶν Ἑβραίων ἑβραῖοι ἐκραζον· πόθεν δὲ σοὶ τὸ ἑλληνιστί;). Λέγει αὐτοῖς ὁ κούρσωρ Ἡρώτησά τινα τῶν Ἰουδαίων (κῶδ. CD Ἑβραίων) καὶ εἶπα τί εἰσιν ὁ κράζουσιν ἑβραῖοι; κακεῖνός μοι ἠρμήνευσεν... Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Εἰ οὖν ὑμεῖς μαρτυρεῖτε τὰς φωνὰς τὰς παρὰ τῶν παίδων λεχθείσας, τί ἡμαρτεν ὁ κούρσωρ; Οἱ δὲ ἐσιώπησαν. Λέγει ὁ ἡγεμῶν τῷ κούρσωρι Ἐξέλθε καὶ ὡς βούλει τρόπον (κῶδ. D ὡς) εἰσάγαγε αὐτόν. Ἐκβὰς (κῶδ. A=Μονάχειος CXCI καὶ D ἐξελθὼν) δὲ ὁ κούρσωρ ἐποίησεν τὸ σχῆμα τὸ πρῶτον καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ Κύριε εἰσελθε· ὁ ἡγεμῶν σε καλεῖ.

^β Acta Pilati εκδ. Tischendorf. Ἐν Λειψία. Ἐκδ. 6. 1876 σ. 234, 10 - 235, 14. Νικόδημος δὲ τις ἀνὴρ Ἰουδαῖος ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος καὶ λέγει· ἀξιῶ, εὐσεβῆ, κέλευσόν μοι εἰπεῖν ὀλί-

1-2. Ἰουδαῖοι 2. ἑβραίων 3. Ἡρώτησα τινα 4. Ἰουδαῖοι 5. ὡς 6. αὐτοῦ 9. εἰπέ ἐκ τοῦ εἰπέ

«Τί τοὺς ὀδόντας;». Λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι «Τοῦ Νικοδήμου». Λέγει Νικόδημος «Ἀμὴν, γένοιτο»^α. Ἀποκρίνεται ἕτερος ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅστις ἦν παράλυτος «Κέλευσόν με». Λέγει αὐτῷ ὁ ἡγεμῶν «Εἰπέ». Λέγει ὁ ἄνθρωπος «Ἐγὼ τριάκοντα»^β. Καὶ πληρώσας οὗτος τὸν λόγον, ἀποκρίνεται ὁ τυφλὸς, λέγων «Ἐγὼ τυφλὸς ἐξηλθον»^γ. Καὶ πληρώσας οὗτος, ἀποκρίνεται ἡ αἱμορροῦσα, λέγουσα «Ἐγὼ αἱμορροῦσα»^δ. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὁ λαὸς, δῆσαντες τὸν Ἰησοῦν, ὡς

γοὺς λόγους. Λέγει ὁ Πιλάτος· εἰπέ. Λέγει Νικόδημος· ἐγὼ εἶπον τοῖς πραιτωτέροις καὶ ἱερεῦσι καὶ λευίταις καὶ παντὶ τῷ πλήθει τῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ συναγωγῇ τί ζητεῖτε μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; ὁ ἄνθρωπος οὗτος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ καὶ παράδοξα, ἃ οὐδεὶς ἐποίησεν οὐδὲ ποιήσει. Ἄφετε αὐτὸν καὶ μὴ βούλεσθε τι πονηρὸν κατ' αὐτοῦ· εἰ ἐκ θεοῦ ἐστὶν τὰ σημεῖα ἃ ποιεῖ, σταθήσονται, εἰ δὲ ἐξ ἀνθρώπων, καταλυθήσονται. Καὶ γὰρ Μωυσῆς ἀποσταλεῖς παρὰ θεοῦ εἰς Αἴγυπτον ἐποίησεν σημεῖα πολλὰ, ἃ εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς ποιῆσαι ἔμπροσθεν τοῦ Φαραὼ βασιλέως Αἰγύπτου. Καὶ ἦσαν ἐκεῖ ἄνδρες θεράποντες Φαραὼ Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς, καὶ ἐποίησαν καὶ αὐτοὶ σημεῖα οὐκ ὀλίγα ἃ ἐποίησε Μωυσῆς, καὶ εἶχον αὐτοὺς οἱ Αἰγύπτιοι ὡς θεοῦς, τὸν Ἰαννῆν καὶ τὸν Ἰαμβρῆν. Καὶ ἐπειδὴ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησαν οὐκ ἦσαν ἐκ θεοῦ, ἀπώλοντο καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ πιστεύοντες αὐτοῖς. Καὶ νῦν ἄφετε τὸν ἄνθρωπον τοῦτον· οὐ γὰρ ἐστὶν ἀξιὸς θανάτου.

^α Acta Pilati εκδ. Tischendorf. Ἐν Λειψία. Ἐκδ. 6. 1876 σ. 236, 5 - 10. Ἦσαν δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐμβριμούμενοι καὶ τρίζοντες τοὺς ὀδόντας αὐτῶν κατὰ τοῦ Νικοδήμου. Λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Πιλάτος. Τί τοὺς ὀδόντας τρίζετε κατ' αὐτοῦ ἀλήθειαν ἀκούσαντες. Λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Νικοδήμῳ (κῶδ. D: τοῦ Νικοδήμου· οἱ λοιποὶ τῷ Νικόδημῳ) τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ λάβης καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ. Λέγει ὁ Νικόδημος· ἄμην ἄμην, λάβω καθὼς εἶπατε.

^β Acta Pilati εκδ. Tischendorf. Ἐν Λειψία. Ἐκδ. 6. 1876 σ. 237, 1 - 8. Εἰς δὲ τῶν Ἰουδαίων παραπηθήσας ἡξίου τὸν ἡγεμόνα λόγον εἰπεῖν (κῶδ. D λέγει Κέλευσόν μοι, ἡγεμῶν, ἕνα λόγον εἰπεῖν). Λέγει ὁ ἡγεμῶν, εἴ τι θέλεις εἰπεῖν, εἰπέ. Ὁ δὲ Ἰουδαῖος ἔφη· ἐγὼ τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη ἐν κλίνῃ κατεκείμεν ἐν ὀδῶνι πόρων· καὶ ἐλθόντος τοῦ Ἰησοῦ πολλοὶ δαιμονιζόμενοι καὶ ποικίλαις νόσοις κατακείμενοι ἐθεραπεύθησαν ἐπ' αὐτοῦ. Καὶ τινες νεανίσκοι κατελεήσαντές με ἐβάστασάν με μετὰ τῆς κλίνης καὶ ἀπήγαγόν με πρὸς αὐτόν. Καὶ ἰδὼν με ὁ Ἰησοῦς ἐσπλαγγνίσθη καὶ λόγον εἶπέν μοι ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτησα.

^γ Acta Pilati εκδ. Tischendorf. Ἐν Λειψία. Ἐκδ. 6. 1876 σ. 238, 2 - 5. Καὶ ἄλλος Ἰουδαῖος παραπηθήσας λέγει· ἐγὼ τυφλὸς ἐγεννήθην (κῶδ. D ἐξήλωθα ἐκ κοιλίας μητρὸς μου), φωνὴν ἤκουον καὶ οὐκ ἔβλεπον· καὶ παράγοντος τοῦ Ἰησοῦ ἔκραξα φωνῇ μεγάλῃ· ἐλέησον με, υἱὲ Δαβὶδ. Καὶ ἤλυσέν με καὶ ἐπέθηκεν τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ ἀνέβλεψα παραχρῆμα.

^δ Acta Pilati εκδ. Tischendorf. Ἐν Λειψία. Ἐκδ. 6. 1876 σ. 239, 1 - 3. Καὶ γυνὴ τις, ὄνομα Βερονίκη, ἀπὸ μακρόθεν κράζουσα εἶπεν· αἱμορροῦσα ἤμην, καὶ ἠράμην τοῦ ποταπέδου τοῦ ἱματιοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐστάλη μοι ἡ ὑἴσις τοῦ αἵματος ἡ δι' ἐτῶν δώδεκα.

ἀπαγάγωσιν αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ Πιλάτου, λέγοντες «Τοῦτον εὐρο-
μεν διαστρέφειν». Καὶ ἄς ἐρωτήσῃ αὐτὸν ὁ Πιλάτος «Σὺ εἶ ὁ βασι-
λεύς;». Καὶ ἄς ἀποκριθῆ ὁ Ἰησοῦς «Σὺ λέγεις». Ἄς κατηγορῶσι δὲ
αὐτὸν εἰ ἀρχιερεῖς καὶ εἰ πρεσβύτεροι, καὶ αὐτὸς μηδὲν ἀποκρίνηται.
6 Ὁ δὲ Πιλάτος ἄς εἶπη πρὸς αὐτούς· «Οὐδὲν εὐρίσκω αἴτιον ἐν τῷ
ἀνθρώπῳ». Οἱ δὲ ὄχλοι ἄς εἶπωσιν || «Ἀνασελεῖ τὸν λαὸν, δι[δά-
σκων]». Καὶ ἄς ἐρωτήσῃ ὁ Πιλάτος, εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός ἐστιν.
Εἰθ' οὕτως ἄς πέμψῃ αὐτὸν ὁ Πιλάτος πρὸς τὸν Ἡρώδη^α.

10 Ἐξουθενήσεις Ἡρώδου.

Ἄς ἐρωτήσῃ αὐτὸν ὁ Πιλάτος «Τίς εἶ καὶ πό-
θεν εἶ;» καὶ πάλιν «Τίνος χάριν διαστρέφεις τὸν νόμον;» καὶ πάλιν
15 «Σὺ εἶ ὁ βασιλεύς;» καὶ πάλιν «Ἠκούσαμεν περὶ σοῦ». Ὁ δὲ
μηδαμῶς ἀποκριθῆ. Εἰθ' οὕτως περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπράν,
ἄς ἀναπέμψῃ αὐτὸν πρὸς τὸν Πιλάτον, ἄς ἀσπάσῃται αὐτὸν καὶ ἄς
ποιήσῃ ἀγάπην μετ' αὐτοῦ καὶ ἄς ἐξέλθῃ^β. Παραγενομένου δὲ τοῦ
20 Ἰησοῦ πρὸς Πιλάτον, ἄς ἀποστελλῇ πρὸς Πιλάτον ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέ-
γουσα αὐτῷ «Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ» γ. Ὁ δὲ Πιλάτος πρὸς τὸν λαὸν
«Τίνα θέλετε». Καὶ ὁ λαὸς «Ἀπόλυσον ἡμῖν κατὰ τὴν συνήθειαν». Ὁ δὲ Πιλάτος
«Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο;». Οἱ ὄχλοι «Βαραβδᾶν».

^α Πρβλ. Λουκᾶ ΚΓ' 2-7. Ἠρξάντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ, λέγοντες, Τοῦτον εὐρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος καὶ κωλύοντα Καίσαρι φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν Χριστὸν βασιλέα εἶναι. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων, Σὺ εἶ ὁ βασιλεύς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη, Σὺ λέγεις. Ὁ δὲ Πιλάτος εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους, Οὐδὲν εὐρίσκω ἄδικον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. Οἱ δὲ ἐπίσχυσον λέγοντες, Ὅτι ἀνασελεῖ τὸν λαὸν, διδάσκων καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἕως ὧδε. Πιλάτος δὲ, ἀκούσας Γαλιλαῖαν, ἐπηρώτησεν Εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός ἐστι· καὶ ἐπιγινούσας ὅτι τῆς ἐξουσίας Ἡρώδου ἐστίν, ἀπέπεμψεν αὐτὸν πρὸς Ἡρώδη.

^β Πρβλ. Λουκᾶ ΚΓ' 11. Ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπράν, ἀπέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ. Ἐγένοντο δὲ φίλοι, ὅ τε Πιλάτος καὶ ὁ Ἡρώδης, ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων προὔπηρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς αὐτούς.

^γ Ματθαίου ΚΖ' 19. Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λέγουσα, Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ.

7. γαλιλαῖος ἐστίν 16. δὲ

Ὁ δὲ Πιλάτος «Τί οὖν ποιήσω;». Ὁ λαὸς «Σταυρωθήτω». Καὶ αἰ-
τήσας ὁ Πιλάτος «Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν;». Ὁ λαὸς «Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον». Καὶ αἰτήσας ὁ Πιλάτος ὕδωρ, ἄς νύφηται λέγων «Ἄθως εἰμι». Καὶ ὁ λαὸς «Τὸ αἷμα αὐτοῦ», καὶ εὐθὺς ἄς ἀπολύσῃ τὸν Βαραβδᾶν καὶ ἄς παραδώσῃ τὸν Ἰησοῦν ἵνα σταυρωθῇ^α.

Περὶ τῆς σταυρώσεως.

Παραλαβόντες αὐτὸν οἱ στρατιῶται ἄς ἐκδύσωσιν αὐτὸν καὶ ἄς φο-
ρέσωσιν αὐτῷ πορφυροῦν ἱμάτιον καὶ στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπὶ τὴν
κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιάν αὐτοῦ, καὶ γονυπετήσαν-
τες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἄς εἶπωσι «Χαῖρε ὁ βασιλεύς», καὶ, λαβόντες τὸν
κάλαμον, ἄς τύπτωσιν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλὴν. || Ἐπιθέντες δὲ τὸν
σταυρὸν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ, ἄς ἀπαγάγωσιν αὐτὸν εἰς τὸ σταυρω-
σαι^β. Εὐθὺς ἄς ἐκβάλωσιν ἐκ τῆς φυλακῆς τοὺς δύο ληστές, καὶ
ἐπιδόντες ἐκάστῳ τὸν ἑαυτοῦ σταυρὸν ἄς συμπορεύωνται μετ' αὐτοῦ.
Καὶ ὅτε παρεκβῶσι μικρὸν, ἄς ἀγγαρεύσωσι τὸν Σίμωνα καὶ ἄς ἐπι-
θήσωσιν αὐτῷ τὸν σταυρὸν γ. Ἄς ἰτακολουθῶσι δὲ καὶ γυναῖκες

^α Ματθαίου ΚΖ' 21-26. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς, Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον Βαραβδᾶν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστὸν; Λέγουσιν αὐτῷ πάντες, Σταυρωθήτω. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη, Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; Οἱ δὲ περισσῶς ἐκράζον, λέγοντες, Σταυρωθήτω (Ἰωάννου ΙΘ' 15 Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν). Ἰδὼν δὲ ὁ Πιλάτος, ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ, ἀπερίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων, Ἄθως εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ἡμεῖς ὀμνοῦμε. Καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπε, Τὸ αἷμα ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραβδᾶν τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγγελώσας παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.

^β Ματθαίου ΚΖ' 27-32. Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος, παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραγματώριον, συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὄλην τὴν σπεῖραν καὶ ἐκδύσαντες αὐτόν, περιέβηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην (Ἰωάννου ΙΘ' 2 ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν) καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιάν αὐτοῦ καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐπέπαιζον αὐτῷ, λέγοντες, Χαῖρε ὁ βασιλεύς τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτόν, ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Καὶ ὅτε ἐπέπαιζαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτόν τὴν χλαμύδα, καὶ ἐνέδυσαν αὐτόν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀπήγαγον αὐτόν εἰς τὸ σταυρῶσαι.

^γ Πρβλ. Ματθαίου ΚΖ' 32. Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον, ὀνόματι Σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

16. συμπορεύονται

μετὰ τῆς μητρὸς τοῦ Ἰησοῦ θρηνολογοῦσαι. Καὶ ἐπιστραφεὶς ὁ Ἰησοῦς ἄς εἶπη πρὸς αὐτάς «Θυγατέρες Ἱερουσαλήμ^α. Καὶ ὅτε φθάσωσιν εἰς τὸν τόπον, ἐλθῶν ὁ κωμοδρόμος ἄς σταυρώσῃ αὐτὸν καὶ τοὺς δύο ληστὰς ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων. Γράψας δὲ γραφὴν ὁ

5 Πιλάτος ῥωμαϊκᾶ, λατινικᾶ καὶ συριακᾶ «Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων», ἐπίθετο ταύτην ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Ὁ λαὸς δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἄς φωνάζωσιν «Ὁ καταλύων τὸν ναὸν» καὶ πάλιν «Ἄλλους ἔσωσεν», καὶ ὁ Ἰησοῦς «Πάτερ, ἄφες αὐταῖς». Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ἄς ἀρξῆται θρηνηθεῖν.

10 Τούτων δὲ οὕτως τελοῦμένων, ἄς φωνάξῃ ὁ ἐξ εὐωνύμων ληστής «Εἰ σὺ εἶ Χριστὸς» καὶ ἄς ἀποκριθῆ ὁ ἐκ δεξιῶν «Οὐδὲ φοβῆ σὺ τὸν θεόν;» λέγων καὶ πρὸς τὸν Ἰησοῦν «Μνήσθητί μου, Κύριε». Καὶ ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν «Ἀμὴν, λέγω σοι»^β. Στήσον οὖν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν ἐνθεν καὶ ἐνθεν τοῦ σταυροῦ, καὶ ἄς εἶπη ὁ διδάσκαλος πρὸς τὴν μητέρα «Γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου» καὶ πρὸς τὸν μαθη-

^α Πρὸς. Λουκᾶ ΚΓ' 27. Ἡκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν, αἱ ἐκόπτιοντο καὶ ἐθρήνον αὐτόν. Στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτάς ὁ Ἰησοῦς εἶπε, Θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμὲ, πλὴν ἐπ' ἑαυτὰς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι, ἐν αἷς ἔροῦσι, Μακάριαι αἱ στείραι καὶ κοιλίαι αἱ οὐκ ἐγέννησαν καὶ μαστοὶ οἱ οὐκ ἐθήλασαν. Τότε ἀρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσι, Πέσετε ἐπ' ἡμᾶς καὶ τοῖς βουνοῖς Καλύψατε ἡμᾶς, ὅτι, εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται;

^β Πρὸς. Λουκᾶ ΚΓ' 33. Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτόν καὶ τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγε, Πάτερ ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι. Διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἔβαλον κλῆρον. Καὶ εἰσῆκει ὁ λαὸς θεωρῶν. Ἐξεμικτύριζον δὲ καὶ οἱ ἀρχόντες σὺν αὐτοῖς λέγοντες, Ἄλλους ἔδωκε, σωμάτων ἑαυτὸν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς, ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός. Ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται, προσερχόμενοι καὶ ἄξιος προσφέροντες αὐτῷ καὶ λέγοντες, Εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτὸν. Ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν ἑλληνικοῖς καὶ ῥωμαϊκοῖς καὶ ἑβραϊκοῖς, Οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Εἰς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμη αὐτόν, λέγων, Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπέτιμα αὐτῷ, λέγων, Οὐδὲ φοβῆ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρῖματι εἶ; καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἐπραξε. Καὶ ἔλεγε τῷ Ἰησοῦ, Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

5. συριακᾶ 11. δεξιῶν 15. Μετὰ τὰς λέξεις υἱός σου ἐπονται εἰθ' οὕτως διαγεγραμμένον

τὴν «Ἴδοὺ ἡ μήτηρ σου». Εἰθ' οὕτως ἄς φωνήσῃ «Διψῶ», καὶ παρευθὺς ὁ σπόγγος εἰς τὸν κάλαμον πεπλησμένος ἄς προσενεχθῆ τῷ στόματι αὐτοῦ^α. Καὶ μετὰ τοῦτο ἄς φωνήσῃ «Πάτερ, εἰς χεῖράς σου», καὶ ἀπὸ τότε ἄς ἡσυχάσῃ^β. Εἰθ' οὕτως ἄς φωνήσῃ ὁ ἑκατόνταρχος «Ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος γ'. Ὁ δὲ κεντυρίων ἄς νύ- 5 ξῇ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ μετὰ λόγχης, καὶ ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ὁ ἄς δέξηται τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ. Καὶ μετὰ ταῦτα ἄς προσέλθῃ ἡ μήτηρ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰωσήφ, κλαίουσα καὶ δυσωποῦσα || καὶ λέγουσα αὐτῷ μετὰ καὶ τοῦ Ἰωάννου «. . . . φ. 38^β ». Ὁ δὲ Ἰωσήφ, προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ, ἄς αἰτήσῃται 10 τὸ σῶμα τοῦ διδασκάλου, λέγων «Αἰτήσιν μικράν»^δ. Προσκαλεσάμενος δὲ Πιλάτος τὸν κεντυρίωνα, ἄς ἐρωτήσῃ αὐτόν εἰ ἀπέθανε, καὶ, γνοὺς ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι ἀπέθανεν, ἄς προστάξῃ, ἵνα δοθῆ τὸ σῶμα τῷ Ἰωσήφ^ε. Καὶ εὐθὺς ἐλθὼν ὁ χαλκεὺς ἄς γένηται ἡ ἀποκαθήλωσις, καὶ ἄς προφθάσῃ καὶ Νικόδημος, φέρων σιν- 15 δόνα καὶ τινα μυρίσματα. Καὶ ἐντυλίξαντες τὸ σῶμα ἄς ἐνταφιάσωσιν αὐτὸ, ψάλλοντες μετὰ μέλους τὸ «Ἅγιος ὁ θεός», ἕως οὗ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν τάφον, ἀκολουθοῦσα ἡ μήτηρ καὶ Ἰωάννης μετὰ

^α Ἰωάννου 1θ' 25-30. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν· εἰσῆκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνῆ. Ἰησοῦς οὖν, ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παροικῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ, Γύναι, ἴδοὺ ὁ υἱός σου. Εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ, Ἴδοὺ ἡ μήτηρ σου. Καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς εἰς τὰ ἴδια. Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πάντα ἤδη τετέλεστοι, ἵνα τελειωθῆ ἡ γραφή, λέγει, Διψῶ. Σκεῦος οὖν ἕκειτο ὄξους μεστόν· οἱ δὲ, πλησαντες σπόγγον ὄξους, καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι.

^β Λουκᾶ ΚΓ' 46. Καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπε, Πάτερ εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν.

^γ Ματθαίου ΚΖ' 54. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμόν καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες Ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.

^δ Πρὸς. Ματθαίου ΚΖ' 57. Ὀψίας δὲ γενομένης, ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ Ἀρριμαθαίας, τοῦνομα Ἰωσήφ . . . οὗτος, προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ, ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

^ε Πρὸς. Μάρκου ΙΕ' 18-14. Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀρριμαθαίας τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς Πιλάτον, καὶ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε· καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν αὐτόν εἰ πάλαι ἀπέθανε· καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἔδωκεν αὐτῷ τὸ σῶμα τῷ Ἰωσήφ.

1-2. παρεῦθους 3. χείρας 5. κεντηρίων 5-6. Κανὸν ὡσεὶ 10 γραμμάτων, ἐν δὲ τῇ ᾠφ ζῆται 7 9-10. Κανὸν ὡσεὶ 25 γραμμάτων 12. κεντηρίωνα 17. οὐ

καὶ τῶν μυροφόρων. Καὶ ἐνταφιάσαντες αὐτὸν, ὡς ἄρξονται αἱ μυροφόροι θρηνολογεῖν. Καὶ μετὰ τὴν θρηνολογίαν ἄς προφθάσωσιν οἱ ἀρχιερεῖς πρὸς τὸν Πιλάτον, λέγοντες αὐτῷ «Κύριε, ἐμνήσθημεν», καὶ ὁ Πιλάτος «Ἔχετε κουστωδῖαν». Καὶ ἄς ὑπάγωσι μετὰ τῶν στρατιωτῶν καὶ ἀσφαλισῶνται τὸν τάφον^α. Καὶ καθίσαντες οἱ στρατιῶται ἄς τηρῶσι φυλάττοντες αὐτόν. Αἱ δὲ γυναῖκες ἄς ὑποστρέψωσιν ἀγοράσαι ἀρώματα. Ἄς γένηται δὲ ἡ βοή καὶ ὁ κρότος καὶ ἡ ἀνάστασις. Καὶ οἱ στρατιῶται ἀκούσαντες παρευθὺς ἄς πέσωσιν ἐπὶ πρόσωπον γενόμενοι ἡμίθνητοι, καὶ ἄς ἐξέλθῃ ὁ Ἰησοῦς κρατῶν τὸν Ἀδάμ καὶ λέγων αὐτῷ «Ἐγειραι ὁ καθεύδων»^β. Ἄς εἰσθήκωσι δὲ οἱ ἄγγελοι ἐπάνωθεν τοῦ τάφου, καὶ ὡς προφθάσωσιν αἱ μυροφόροι μετὰ σιγῆς καὶ φόβου, βασιάζουσαι κατὰ τὴν καὶ θυμίαμα, πρὸς ἄς ἄς εἴπῃ ὁ ἄγγελος «Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· εἶδω». Καὶ ἐξελθοῦσαι ἄς ὑποστρέψωσι πρὸς τοὺς μαθητάς. Καὶ ἀπαντήσας αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς ἄς εἴπῃ πρὸς αὐτάς· «Χαίρετε». Καὶ προσελθοῦσαι αἱ γυναῖκες ἄς προσκυνήσωσιν αὐτόν, καὶ ὡς εἴπῃ ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτάς «Μὴ φοβεῖσθε». Οἱ δὲ μαθηταὶ ἄς συναχθῶσιν εἰς τὸν οἶκον. Ἄς ἀπέλθωσι δὲ οἱ στρατιῶται, ἀπαγγέλλοντες τοῖς ἀρχιερεῦσι τὴν ἀνάστασιν. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, συμβουλευσάμενοι καὶ δόντες τοῖς ἡ στρατιώταις ἀργύρια, ἄς πείσωσιν αὐτοὺς ἵνα εἴπωσιν, ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἐκλεψαν αὐτόν, ἡμῶν κοιμωμένων γ.

^α Ματθαίου ΚΖ' 62-66· Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἣτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πιλάτον, λέγοντες, **Κύριε, ἐμνήσθημεν** ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάγος εἶπεν ἔτι ζῶν, Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγειρομαι. Κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς κλέψωσιν αὐτόν, καὶ εἴπωσι τῷ λαῷ, Ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. Ἐφῆ δὲ αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, **Ἔχετε κουστωδῖαν**, ὑπάγετε, ἀσφαλισάσθε ὡς οἴδατε. Οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.

^β Πρὸς Παύλου Πρὸς Ἐφesoῦς Ε' 14· διὸ λέγει, **Ἐγειραι ὁ καθεύδων** καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφάνσει σοι ὁ Χριστός.

^γ Ματθαίου ΚΗ' 5-14· Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπε ταῖς γυναῖξιν, **Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς**· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. Οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γὰρ, καθὼς εἶπε. Δεῦτε, ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ Κύριος. Καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἰδοὺ, προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε. Ἰδοὺ, εἶπον ὑμῖν. Καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγε-

7-8. Ἐν τῇ ᾧ ἀνάστασις βραχυγραφικῶς 15-16. χαίρετε — αὐτάς πρόςθετα ἐν τῇ ᾧ πλῆρως διὰ παραπεμπτικοῦ σημείου· ἐν τῇ κειμένῳ καὶ τῇ ᾧ

Ψηλάφησις.

Ἄς ἀπέλθῃ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἄς σταθῇ μέσον τῶν μαθητῶν ὅπου εἰσὶ συνηγμένοι, μὴ παρόντος τοῦ Θωμᾶ, καὶ ἄς εἴπῃ αὐτοῖς «Εἰρήνη ὑμῖν». Καὶ ἄς δεῖξῃ αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. Καὶ πάλιν ἄς εἴπῃ αὐτοῖς «Εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς». Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἄς ἐμφυσῆσῃ αὐτοῖς, λέγων «Λάβετε πνεῦμα». Ἐξελθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἄς εἰσέλθῃ ὁ Θωμᾶς, καὶ ἄς εἴπωσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ «Ἐώρακαμεν». Ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς «Ἐάν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσίν». Καὶ εὐθὺς πάλιν ἄς εἰσέλθῃ πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ, σταθεὶς εἰς τὸ μέσον, ἄς εἴπῃ «Εἰρήνη ὑμῖν» καὶ πρὸς τὸν Θωμᾶν «Φέρε τὸν δάκτυλόν σου». Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Θωμᾶς ἄς εἴπῃ αὐτῷ «Ὁ Κύριός μου». Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ὅτι ἄς εἴπῃ «Ἐώρακάς με»^α. Εἶθ' οὕτως, λαβὼν τοὺς μαθητάς, ἄς ἀπέλθῃ εἰς

λαὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ὁ Ἰησοῦς ἀπήνησεν αὐτοῖς, λέγων, **Χαίρετε**. Αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσκύνησαν αὐτῷ. Τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς, **Μὴ φοβεῖσθε**· ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ κἀκεῖ με ὄψονται.

Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ τινὲς τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. Καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἰκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις, λέγοντες, **Εἶπατε**, ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἐκλεψαν αὐτόν, ἡμῶν κοιμωμένων.

^α Ἰωάννου Κ' 19-29· Οὔσης οὖν ὀψίας, τῇ ἡμέρῃ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν Σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς, **Εἰρήνη ὑμῖν**. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. Ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν Κύριον. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν, **Εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ πέμπω ὑμᾶς**. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησεν καὶ λέγει αὐτοῖς, **Λάβετε πνεῦμα ἅγιον**. Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῆτε, κενράτηνται. Θωμᾶς δὲ, εἰς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. Ἐλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί, **Ἐώρακαμεν τὸν Κύριον**. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, **Ἐάν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσίν** αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἰλῶν, καὶ βάλλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τίπον τῶν ἰλῶν, καὶ βάλλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω. Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν. Ἐρχεται ὁ Ἰησοῦς, τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν, **Εἰρήνη ὑμῖν**. Εἶτα λέγει τῷ Θωμᾶ, **Φέρε τὸν δάκτυλόν σου**· ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου· καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευρὰν μου· καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Θωμᾶς, καὶ εἶπεν αὐτῷ,

3. αὐτοῦ

τὴν Γαλιλαίαν. Καί, προσκυνήσαντες αὐτὸν οἱ μαθηταί, ὡς εἶπεν πρὸς αὐτοὺς «Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία», καὶ φθάσας πρὸς τῇ τέλει τῆς τοιαύτης παραγγελίας, ὡς εὐλογήσῃ αὐτοὺς.

Τέλος.

Τὸ ἀνωτέρω ἐκδοθὲν κείμενον εἶνε ἄξιον ἰδίας προσοχῆς. Εἶνε προφανές, ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν περίληψιν θρησκευτικοῦ δράματος παριστάνοντος τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ, συντεταγμένην χάριν σκηνοθεσίας καὶ δμοιάζουσάν πως πρὸς τὰ κείμενα σημερινῶν κινήματογραφικῶν δραμάτων, ἐν οἷς μόνον αἱ σκηνικαὶ περιγραφαὶ ἐκτίθενται, δὲν συμπεριλαμβάνονται δὲ αὐτὰ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῶν δρώντων, ἀλλὰ βραχεῖα μόνον αὐτῶν ὑπόθεσις καὶ αἱ κινήσεις τῶν προσώπων τοῦ δράματος. Ἡ δὲ διαφορὰ ἔγκειται κυρίως ἐν τούτῳ, ὅτι ἀντὶ τῆς ἐν τοῖς κινήματογραφικοῖς κειμένοις ὑποδείξεως τῶν λεκτέων, ἅτινα ὁ πρὸ τῆς μηχανῆς λαλῶν ἐκφωνεῖ κατ' ἰδίαν βούλησιν συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν σημειωθέντων, τὸ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν κείμενον περιέχει οὐχὶ ἀπλοῦν σημεῖωμα περὶ τῶν λεκτέων ὑπὸ τῶν δρώντων, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς πρώτας λέξεις. Εἶνε δὲ αὐταὶ εἰλημμένα ἐξ εὐαγγελίων. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἴδωμεν ὁποῖα ταῦτα τὰ εὐαγγέλια, ὡς ἐξετάσωμεν δι' ὀλίγων τὰ περὶ θρησκευτικῶν δραμάτων παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς.

Καὶ δὴ τὸ μὲν κοσμικὸν θέατρον, καίπερ μὴ τελείως ἐκλιπὸν ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις βυζαντινοῖς χρόνοις, ἐλαχίστης μόνον ἠξιώθη καλλιτεχνίας παρὰ τὴν περὶ τοῦ ἀντιθέτου γνώμην καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπερβολὰς τοῦ Σάθα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατεκρίθησαν καὶ κατεδιώχθησαν ὑπὸ τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας αἱ τε παραφυάδες τοῦ ἀρχαίου δράματος καὶ αἱ σκη-

¹ Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Ὅτι ἐώρακάς με, Θωμᾶ, πιστεύσας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

² Ματθαίου ΚΗ' 16. Οἱ δὲ ἑνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν, προσεκύνησαν αὐτῷ· οἱ δὲ ἐβόησαν. Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων, Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

νικὸν καὶ θυμελικὸν χαρακτῆρα ἔχουσαι τελεταὶ αἱ συνδεόμεναι μετὰ θρησκευτικῶν νομίμων, οἷος ὁ γάμος, καὶ λαϊκῶν ἑορτῶν, οἷαι αἱ τοῦ ἵπποδρόμου, τοῦ Μαΐουμᾶ, αἱ καλάνδαι καὶ τὰ Ὀλύμπια¹. Ἀλλὰ φανερὰ ὅμως εἶνε ἢ παρὰ ταῖς Βυζαντινοῖς ἀνάπτυξις δράματος ἔχοντος ὑποθέσεις θρησκευτικὰς καὶ ἀναλόγου πρὸς τὰ καὶ ἐν τῇ Δύσει κατόπιν ἀναπτυχθέντα μυστήρια. Ὁρθῶς δ' ἐλέγχθη ἐπ' ἐσχάτων, ὅτι «Τὸ ἱερὸν δράμα ἐν τῇ μορφῇ ἐν ἣ καθωρίσθη κατόπιν ἐν ταῖς διαφόροις λογοτεχνίαις οὐδαμῶς ἀπορρέει ἐκ τοῦ κλασικοῦ δράματος. Ἡ βραδεῖα αὐτοῦ ἐξέλιξις ἀπὸ τῶν λειτουργικῶν τύπων εἰς τοὺς δημώδεις τύπους ὤφειλεν ἀναγκαίως νὰ αποκλείσῃ πᾶν ἐξωτερικὸν στοιχεῖον τοῦ ἀρχαίου θεάτρου. Διὸ δὲν δυνάμεθα νὰ νᾶζητήσωμεν τὰς ἀρχὰς τοῦ θρησκευτικοῦ τούτου δράματος ἐν τῇ ἑλληνικῇ χριστιανικῇ (cristiano-ellenica) λογοτεχνίᾳ, ὡχρὰ συνεχεῖα τῶν τύπων τῆς κλασικῆς λογοτεχνίας, καὶ διὰ ταῦτα ἢ ἀπόπειρα τῆς δημιουργίας δράματος ἱεροῦ ἐπὶ τῆς σκολιᾶς ὁδοῦ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δράματος οὐδὲν ἔχει σημεῖον ἐπαφῆς μετὰ τοῦ νέου ἱεροῦ θεάτρου, διαφορωτάτου κατὰ τε τὴν μορφήν καὶ τὸ περιεχόμενον»².

Αἱ ἀρχαὶ τοῦ τοιοῦτου θρησκευτικοῦ δράματος ἀνέρχονται εἰς τὸν τέταρτον ἤδη μετὰ Χριστὸν αἰῶνα. Τοιοῦτον δραματικὸν χαρακτῆρα ἀνευρίσκομεν ἤδη ἐν ταῖς διαλόγοις τοῦ ἐν ἔτει 311 κοιμηθέντος ἀγίου Μαξίμου τοῖς ἐπιγραφομένοις «Περὶ αὐτεξουσίας» καὶ «Συμπόσιον τῶν δέκα παρθένων ἢ περὶ τῆς ἀγνείας». Ἐκτοτε μνημονεύονται φύσεως ἀναλόγου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον δραματικὰ λογοτεχνήματα ἢ Θάλεια τοῦ Ἀρείου καὶ ἢ Ἀντι-

¹ Σάθα Ἱστορικὸν δοκίμιον περὶ τοῦ θεάτρου καὶ τῆς μουσικῆς τῶν Βυζαντινῶν ἤτοι Εἰσαγωγή εἰς τὸ Κρητικὸν θέατρον. Ἐν Βενετίᾳ. 1878 σ. 75' κ.έ., 77' κ.έ. Ἀλλ' ἴδε *Hirumbacher* Geschichte der byzantinischen Litteratur σ. 644. Ἑλλ. μεταφρ. Σωτηριάδου Τόμ. Β' σ. 480. Πρὸς Γρυγορίου Παπαμιχαήλ Ἐκκλησια καὶ θέατρον. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. [1916] σ. 58 κ.έ.

² Giorgio La Piana Le rappresentazioni sacre della letteratura bizantina dalle origini al sec. IX con rapporti al teatro sacro d'Occidente. Grottaferrata. 1912 σ. 9.

θάλεια τῶν κατὰ τῆς αἰρέσεως αὐτοῦ ἀντεπεξέρχομένων, τὸ τοῦ πατριάρχου Πρόκλου (434 - 447) «Ἐγκώμιον εἰς τὴν παναγίαν θεοτόκον Μαρίαν» καὶ ἄλλα ἐγκώμια¹ ὡς καὶ θρησκευτικαὶ τινες ὁμιλίας, ἔχουσαι διαλογικὸν ἢ καθαρῶς δραματικὸν χαρακτήρα². Τοιαύτη δραματικὴ παράστασις ὑπῆρξε κατὰ τὴν ἐν τῷ δεκάτῳ αἰῶνι εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπίσκεψιν τοῦ Λουιπράνδου ἢ Ἀνάληφτις τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, γενομένη πιθανῶς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ, ἣν ὁ ἐπίσκοπος ἐκεῖνος τῆς Κρεμῶνος εἶδε μεταβεβλημένην εἰς θέατρον. Τοιαῦται δὲ θρησκευτικαὶ διδασκαλαὶ ἐξηκολούθησαν μέχρις αὐτῶν τῶν ἐσχάτων χρόνων τοῦ Βυζαντίου, ἂν πιστεύσωμεν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Γάλλου περιηγητοῦ τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος Bertrandon de la Brocquière, ἀφηγουμένου, ὅτι κατ' αὐτὰς τὰς παραμονὰς τῆς ἀλώσεως παρέστη εἰς τὴν διδασκαλίαν δράματος, ἔχοντος ὑπόθεσιν τοὺς τρεῖς παῖδας ἐν τῇ καμίνῳ³.

Ἀλλὰ τὸ θρησκευτικὸν δράμα τῶν Βυζαντινῶν ἤπτετο ἀπὸ τοῦ ἕκτου ἤδη αἰῶνος καὶ θεμάτων ἀναφερομένων ἀμέσως εἰς αὐτὰ τὰ πάθη τοῦ Σωτῆρος. Τοιοῦτο μικρὸν δράμα ἦσαν τὰ ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου τῷ 591 ὑπὸ τοῦ Θεοφυλάκτου Σι-

¹ Σάθα ἐνθ' ἀν. σ. ρλβ' κ. ε., ρμδ', τοθ' κ. ε.—Krumbacher ἐνθ' ἀν.—Παπαμυχαῆλ, ἐνθ' ἀν. σ. 114 κ. ε. Οὐκ ὀρθῶς οὗτος λέγει, ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Θεοδοσίου Β' Εὐδοκία (Ἀθηναῖς) ἐδραματούργησε τὸ μαρτύριον τῶν ἁγίων Κυπριανοῦ καὶ Ἰουστίνης. Τὸ ἔργον τοῦτο τῆς λογίας αὐτοκρατορίας εἶνε καθαρῶς ἐπικόν, γεγραμμένον ἐν ἑξαμέτροις. Ἴδε Gregorovius Athenais. Ἐν Λειψία. 1882 σ. 252 κ. ε. Ἑλλ. μεταφρ. Σπυρ. Π. Λάμπρου (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ἐστίας». Ἐν Ἀθήναις. 1882) σ. 237 κ. ε.

² Τὰς δραματικὸν ἢ διαλογικὸν χαρακτήρα ἐχοῦσας θρησκευτικὰς ὁμιλίας καὶ τὰ τοιαῦτα ἐγκώμια ἀπραγματεύθη ἰδίως διὰ μακρῶν ὁ Giorgio La Piana ἐν τῇ προμνημονευθεῖσῃ συγγραφῇ. Ἴδε ἀνωτέρω σ. 401 σημ. 2.

³ Ἐκδ. Hakluyt The discoveries of the World. Ἐν Λονδίνῳ. 1601 σ. 69 κ. ε.—Ἄλλη ἐκδοσις Voyage d'outremer et retour de Jérusalem en France par la voie de terre, pendant le cours des années 1432 et 1433, ouvrage extrait d'un manuscrit de la Bibliothèque nationale, remis en français moderne et publié par le citoyen Le Grand d'Aussy ἐν τοῖς Mémoires de l'Institut national des Sciences et Arts Τόμ. Β' σ. 469 κ. ε.—Πρόβλ. Π. Ῥοδοκανάκη Βυζαντινὸν θέατρον ἐν τῇ «Πανακροθήκῃ» 1895 σ. 96.

μοκάττου μνημονευόμενα θεανδρικὰ μυστήρια¹, ἅτινα ὁ αὐτὸς ἀλλαχοῦ καλεῖ θεανδρικήν πανδαισίαν². Περὶ δὲ τὸ 700 Στέφανος ὁ Σαββαΐτης φαίνεται γράψας τραγωδίαν ἐπιγραφομένην «Ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ»³. Πρὸς τὸν βίον δὲ τοῦ Ἰησοῦ συνδέεται καὶ ὁ Νιπτῆρ, ἢ παράστασις τῆς νίψεως τῶν ποδῶν τῶν Ἀποστόλων, ἣτις ἔτι καὶ σήμερον τελεῖται τὴν μεγάλην Πέμπτην ἐν τῇ λεγομένῃ Ἁγίᾳ Αὐλῇ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἐν Πάτμῳ, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει⁴. Κατὰ τὴν ἱεράν ἀκολουθίαν τοῦ Θελοῦ Νιπτῆρος, οἱ αὐτοὶ σήμερον τελεῖται ἐν Ἱεροσολύμοις, εἰς ἣν καὶ ἡμεῖς ηὐτυχήσαμεν νὰ παραστῶμεν τῷ 1902, τῆς δραματικῆς ταύτης παραστάσεως μετέχει ὁ πατριάρχης, ἐκπροσωπῶν τὸν Ἰησοῦν, ὁ Εὐαγγελιστὴς καὶ ἄλλοι τῶν Ἀποστόλων, ἰδία ἕκαστος λέγοντες, ἀναγεγραμμένα ἐν τῇ εἰδικῇ ἀκολουθίᾳ⁵.

Τὸ δ' ἐπιφανέστατον καὶ γνωστότατον δεῖγμα δράματος θρησκευτικοῦ ἔχοντος ὑπόθεσιν τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ εἶνε ὁ Χριστὸς πάσχων, ὅστις κακῶς ἀποδίδεται συνήθως εἰς Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνὸν, κατὰ δὲ τὰ νῦν ἐξηκριθωμένα ἐγράφη πιθανῶς τὸν ἐνδέκατον ἢ δωδέκατον αἰῶνα. Εἶνε δὲ τὸ μακρὸν τοῦτο ἐκ 2640 στίχων δράμα κέντρων, κατὰ μέγα μέρος ἀποτελούμενος ἐξ ἀρχαίων στίχων, κυρίως μὲν τοῦ Εὐριπίδου, ἀλλὰ καὶ τοῦ Αἰσχύλου καὶ τῆς Κασσάνδρας τοῦ Λυκόφρονος. Καὶ τῆς ἁγίας δὲ Γραφῆς ἔγεινεν ἐν αὐτῷ χρήσις, πρὸς δὲ καὶ ἀποκρύφων συγγραφῶν, ἐν αἷς καὶ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Νικοδήμου⁶.

Τὴν αὐτὴν δ' ὑπόθεσιν, ἣτοι τὰ πάθη τοῦ Σωτῆρος, προστιθεμένης καὶ τῆς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ψηλαφήσεως, ἔχει καὶ

¹ Ἐκδ. Βόννης σ. 201, 6.

² Αὐτόθι σ. 237, 4.

³ Σάθα ἐνθ' ἀν. σ. τπ'.—Krumbacher ἐνθ' ἀν.

⁴ Krumbacher Griechische Reise. Ἐν Βερολίνῳ. 1886 σ. 376.—Τοῦ αὐτοῦ ἐνθ' ἀν.

⁵ Ἡ ἱερά ἀκολουθία τοῦ Θελοῦ Νιπτῆρος κατὰ τὴν διάταξιν τῆς ἀγιωτάτης Σιωνίτιδος ἐκκλησίας. Ἐκδίδεται καλεῖται τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυρίου κυρίου Γερασίμου τοῦ Α' σ. Ἐν τῇ Ἁγίᾳ κόλῃ Ἱερουσαλήμ. Ἐκ τῆς τυπογραφίας τοῦ Ἱεροῦ κοινοῦ τοῦ Παναγίου τάφου. ΑΩΉΕ'.

⁶ Krumbacher ἐνθ' ἀν.

τὸ ἀνωτέρω ἐκδοθὲν κείμενον. Εἶνε δὲ καὶ τοῦτο κέντρων, κατὰ τοῦτο διαφέρων τοῦ Χριστοῦ πάσχοντος, ὅτι οὐδὲν ἐν αὐτῷ ὑπάρχει δάνειον ἐκ τῆς ἀρχαίας λογοτεχνίας, ἀλλὰ πάντα τὰ τε δρώμενα καὶ λεγόμενα κατ' αὐτὸ εἶνε εἰλημμένα ἐκ τῶν εὐαγγελίων, καθ' ἃ ἀποδεικνύει ἢ ἐν ταῖς ἡμετέραις σημειώσεις παραθέσεις τῶν οἰκείων χωρίων¹. Ἡ δὲ κυριωτάτη διαφορὰ ἔγκειται ἐν τούτῳ, ὅτι ὁ μὲν Χριστὸς πάσχων συνεπιλήθη ἀπλῶς χάριν ἀναγνώσεως, ὅλως δὲ τὸναντίον ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Παλατίνου κώδικος ἔχομεν αὐτόχρημα σκηνοθετικὴν διάταξιν, ἣς τὸν σκοπὸν τῆς μιμικῆς παραστάσεως φανερόναι ὁ πρόλογος αὐτῆς.

Καὶ ὁ μὲν τοιοῦτος χαρακτήρ τοῦ κειμένου τούτου εἶνε πρόδηλος ἅμα τῇ ἀναγνώσει αὐτοῦ. Φανερόν δὲ εἶνε καὶ ὅτι κυρία βάσις τῶν πρὸς παράστασιν ἐκλελεγμένων σκηνηκῶν ἐπεισοδίων εἶνε κατ' ἐπικράτησιν μὲν τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου (δεκαοκτὼ χωρία), κατὰ δεύτερον δὲ λόγον τὸ τοῦ Ἰωάννου (ἕνδεκα χωρία) καὶ κατὰ τρίτον τὸ τοῦ Λουκᾶ (ἑπτὰ χωρία) καὶ τὸ τοῦ Μάρκου (δύο χωρία). Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶνε, ὅτι, ὡς ἐν τῷ Χριστῷ πάσχοντι, οὕτω καὶ ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Παλατίνου κώδικος ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ἀπόκρυφον εὐαγγέλιον τοῦ Νικοδήμου τὸ ἐκδεδομένον ὑπὸ τὴν λατινικὴν ἐπιγραφὴν Acta Pilati (ἕξ χωρία). Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐν χωρίον, ὑπομιμνήσκον ῥῆσιν ἐκ τῆς πρὸς Ἐφεσούς ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου. Τέλος δ' εὑρήνται ἐν αὐτῷ καὶ χωρία, τὰ διὰ κυρτῶν γραμμάτων δηλούμενα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκδόσει, ὧν ἄγνωστος εἶνε ἢ προέλευσις².

¹ Ἐν ταῖς σημειώσεις ταύταις ἐδηλώθησαν διὰ παχέων γραμμάτων ὅσα τῶν λεγομένων ὑπὸ τῶν δρώντων προσώπων παρελήφθησαν αὐτολεξεί ἐκ τῶν χωρίων τῶν εὐαγγελίων, ὧν μόνον αἱ πρῶται λέξεις ἀναγράφονται ἐν τῇ σκηνοθετικῇ διάταξει. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶνε, ὅτι τὰ ἐν σ. 383, 22 Ὁ δὲ Ἰησοῦς — Σιών ἐκ τοῦ Ματθαίου ΚΑ' 4 εἶνε ἄσχετα πρὸς τὸ κείμενον περὶ τῆς ἐγέρσεως τοῦ Λαζάρου, ἀνήκουσι δ' εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐπομένου κεφαλαίου περὶ τῆς Βηλοφόρου.

² Ἐν ἐνὶ τούτων ἐν σ. 398, 12 ἡ λέξις κατζίν=κατζιον σημαίνει τὸ θυμιατήριον. Γινώσκωμεν δὲ τὴν λέξιν ταύτην καὶ ἐκ τῶν σχολίων εἰς Κλήμεντα τὸν Ἀλεξανδρεῖα (Migne Ἑλληνικῆς Πατρολογίας Τόμ. Θ' σ. 793A). Ἐσαχρίδες, ἄς

Ἄλλὰ πότε συνετάχθη ἡ σκηνοθετικὴ αὕτη διάταξις; Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο δὲν εἶνε εὐχερῆς. Τὸ γεγνηὸς, ὅτι τὸ κείμενον εἶνε ὡς τὸ πλεῖστον ἀπλῆ ἐπανάληψις ἢ σύμπτυξις χωρίων τῶν Εὐαγγελιστῶν καὶ ὅτι ἐλάχιστον μέρος εἶνε συντεταγμένον ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ παρασκευάσαντος αὐτὸ ὑπὸ τύπον ὁδηγιῶν τῆς δραματοποιήσεως χάριν τοῦ σκηνοθέτου καὶ τῶν ὑποκρινομένων τὰ δρῶντα πρόσωπα δὲν διευκολύνει τὴν ἐξ ἰδίου ὕφους τοῦ συγγραφέως διάγνωσιν τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐγράφη τὸ κείμενον. Οὐδὲ προάγει τὴν τοιαύτην ἔρευναν τὸ κοινῶς παραδεδεγμένον, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Νικοδήμου, οὗ, καθ' ἃ εἶδομεν ἀνωτέρω, γίνεται χρῆσις ἐν τῷ κειμένῳ, πιστεύεται γραφὴν τὸ πρῶτον τὸν τέταρτον μ. Χ. αἰῶνα. Ἄξια δὲ περισσότερας προσοχῆς εἶνε ἢ ἐν τῷ ἡμετέρῳ κειμένῳ παρατηρούμενη χρῆσις τοῦ ἄς, ἣτις φαίνεται ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ ἕκτου ἢ ἑβδόμου αἰῶνος¹. Ὡστε μόνον τοῦτο δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ σκηνοθετικὴ διάταξις συνετάχθη μεταξὺ τοῦ ἑβδόμου καὶ τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, καθ' ὃν ἐγράφη ὁ περιλαμβάνων τὸ ἐκδοθὲν ὑφ' ἡμῶν κείμενον κώδιξ. Ἄλλὰ δὲν δύναται νὰ ὁρισθῇ ἀκριβέστερον πότε ἐντὸς τοῦ εὐρέος τούτου χρονικοῦ διαστήματος συνετάχθη.

Ἄλλο δὲ ζήτημα μένον ἄλυτον εἶνε ποῦ ἦτο ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἔγεινεν ἐφ' ἅπαξ ἢ μᾶλλον ἐγίνετο κατ' ἐπανάληψιν ἐν ὀρισμέναις περιστάσεσι, καὶ δὴ τὰς ἡμέρας τῆς Μεγάλης ἑβδομάδος καὶ τοῦ Πάσχα, ἢ παράστασις τῶν σκηνηκῶν, ὧν ἔχομεν ἐνώπιον ἡμῶν τὸ κείμενον (libretto). Ἐγίνετο ἄρα ἐν ὑπαίθρῳ πρό τινος ἐκκλησίας ἢ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἀγίου τινὸς ναοῦ, καὶ δὴ ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ, ἦν, καθ' ἃ εἴπομεν, ἀνωτέρω εἶδε μεταβεβλημένην εἰς θέατρον ὁ Λουιτπράνδος; Ἡ ἄρα μὴ, ἐπειδὴ ὁ Παλατίνος

ἐν ἀρούλας καλοῦσιν' ἐπιτευκτικώτερον δὲ τὰ κατὰ οὕτω νῦν καλούμενα λέγειν. Ὁ δὲ κώδιξ, ἀξ οὗ ἀξεδόθησαν τὰ σχόλια ταῦτα, εἶνε ὁ Παρισιακὸς 451; γραφαίς τῷ 914.

¹ Γ. Ν. Χατζιδάκις Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά. Ἐν Ἀθήναις. 1905 σ. 197 καὶ 210.

κώδιξ, ἐξ οὗ ἐξεδώκαμεν τὴν σκηνοθετικὴν διάταξιν, περιέχει ὡς τὸ πλεῖστον ἔγγραφα κυπριακά, ὧν μάλιστα τινὰ δεικνύουσι τὴν χρῆσιν τοῦ ἄς τὴν καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ κειμένῳ παρατηρουμένην, τὴν Κύπρον πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὡς τὸν τόπον, ἐν ᾧ παριστάνοντο τὰ πάθη τοῦ Σωτῆρος; Ὅπως δὲ ἴσως οὐδέποτε δὲ δτι ὁ χῶρος, ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ παράστασις, διεσκευάζετο διὰ καταλλήλου σκηνοθεσίας, παριστανούσης τὸ οἰκτεῖον τοπεῖον, ἐν ᾧ ἔμελλον νὰ διαδραματισθῶσι τὰ ἐν τῇ διατάξει ἀναγεγραμμένα, γίνεται δῆλον ἔκ τε τοῦ προλόγου αὐτῆς καὶ τοῦ ὄλου κειμένου.

Τέλος τεθήτω ἐνταῦθα τὸ ἐρώτημα, ἀν ἡ ὅλη διάταξις, ἣτις διαιρεῖται εἰς ἐννέα μέρη, ἔχοντα ἰδίαις ἐπιγραφαῖς (Ἔγερσις τοῦ Λαζάρου, Βαΐοφόρος, Τράπεζα, Νιπτῆρ, Προδοσία, Ἄρνησις τοῦ Πέτρου¹, Ἐξουθένησις Ἡρώδου, Σταύρωσις, Ψηλάφησις), ἀποτελεῖ μίαν μόνην δραματικὴν παράστασιν ἢ πλείονας τῆς μιᾶς, εἴτε ὅσαι αἱ ἐπιγραφόμεναι σκηναί, εἴτε ὀλιγωτέρας ἐν συμπτώξει τινῶν εἰς μίαν διμερῆ ἢ τριμερῆ. Καὶ εἶνε μὲν βραχὺ τὸ ἐν τῇ διατάξει κείμενον ἐκάστης σκηνηῆς, ἀλλ' ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς κινήσεις τῶν δρώντων προσώπων καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῶν δρωμένων, ὡς καὶ τὴν ἀναγκαίαν ἀπὸ τῶν οἰκτεῖων χωρίων τῶν εὐαγγελίων συμπλήρωσιν τῶν λεγομένων, ὧν ἡ διάταξις μόναις τὰς πρώτας λέξεις ἐκάστοτε ἀναγράφει, δυνάμεθα οὐκ ἄνευ δισταγμοῦ νὰ ἐκφράσωμεν τὴν γνώμην, δτι πρόκειται περὶ πολλῶν ἰδίων παραστάσεων συμφώνως πρὸς τὰς χωριστὰς ἐπιγραφάς. Ἡ γνώμη δὲ αὕτη δύναται νὰ ὑποστηριχθῆ καὶ ἐκ τοῦ κειμένου τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὸν Νιπτῆρα, ὅπερ ἐν τῇ διατάξει εἶνε βραχύτατον, ἐν ᾧ ἐν τῇ ἱεροσολυμιτικῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ

¹ Παρατηρητέον οὐχ ἦτον δτι πιθανῶς τὸ μέρος τὸ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν Π ρί τῆς ἀρνήσεως τοῦ Πέτρου περιλαμβάνει ἐν σ. 891,7-894,9 καὶ σκηνην τῆς παρά Πιλάτῳ κρίσεως τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ τῇ βίβλῳ τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Νικοδήμου, ἐξηννην πρὸς τὴν ἀρνήσιν τοῦ Πέτρου. Ἀποδεικνύεται δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῆς νέας ἀρχῆς τῶν λέξεων Ἄς εἰσῆκη ὁ Ἰωσήφ ἐν τῷ κώδικι, μένοντος ὑπερθεῖν τοῦ στίχου, ἐν ᾧ ἀρχεται τοῦτο τὸ μέρος τοῦ κειμένου, ὀλίγου χώρου κανοῦ, ὅπου ἴσως ἔμαλλε νὰ γραφῆ ἰδία ἐπιγραφὴ περὶ τῆς κρίσεως. Κατὰ ταῦτα τὰ σκηνηκὰ ἐπεισόδια πρέπει νὰ θεωρηθῶσι δέκα μᾶλλον ἢ ἐννέα.

Νιπτῆρος ἐπεκτείνεται εἰς σελίδας ὄλας, τῆς οἰκτείας ἱεροπραξίας διαρκούσης πολὺ πέραν ὥρας ὄλης. Ὑπὲρ τῆς εἰκασίας δὲ ταύτης δύναται νὰ ὑποληφθῆ συνηγοροῦσα καὶ ἡ δυσκολία ἢ συμπαρομαρτοῦσα εἰς τὴν ἀλλαγὴν τῆς σκηνοθεσίας τῶν διαφορῶν ἐπεισοδίων.

Τοιαύτης οὔσης τῆς σκηνοθετικῆς διατάξεως, ἣν διὰ βραχέων ὑπεμνηματίσαμεν, ἢ ἀνωτέρω ἔκδοσις αὐτῆς δύναται νὰ θεωρηθῆ ἀξία λόγου προσθήκη εἰς τὰ περὶ ἱστορίας τῶν βυζαντιανῶν θρησκευτικῶν δραμάτων, ἐξ ὧν ἀπέρρευσαν τὰ ἐν τῇ Ἐσπερίᾳ μεσαιωνικῇ μυστήρια, ὧν τελευταία ἀποφυὰς εἶνε ἡ ἔτι καὶ νῦν τελουμένη ἐν Oberammergau τῆς Βαυαρίας δραματικὴ παράστασις τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ ἢ ἀπὸ τοῦ 1634 κατὰ δεκαετίαν τελουμένη. Ἡ δὲ μακρὰ αὐτῆς ἐπὶ ἑπτὰ μέχρις ὀκτῶ συνεχεῖς ὥρας διάρκεια θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ ὑποληφθῆ ὡς ἐπιχείρημα ἀντιτιθέμενον εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐκφρασθεῖσαν γνώμην περὶ τῶν διαφορῶν σκηνην τῆς διατάξεως ὡς ἀποτελουσῶν χωριστὰς παραστάσεις.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΑΣΤΡΗΝΟΥ

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΣΟΦΙΑΝΟΝ

ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Κυροῦ Δημητρίου τοῦ Καστρηνοῦ (κῶδ. καστρινού) περιλαμβάνεται ἐν φ. 228^β τοῦ κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα γεγραμμένου κώδικος F 83 τῆς ἐν Ῥώμῃ βιβλιοθήκης Vallicelliana ἢ ἐξῆς ἐπιστολῆς.

Ἀνθρωπε τοῦ θεοῦ, ἄνθρωπε φρονιμώτατε κύρ δοῦκα Σοφιανέ, τὴν ἐπενεχθεῖσάν σοι ἀορίως ἀφόρητον λύπην ἐπὶ τῇ τοῦ φιλάτου σου υἱοῦ ἀποδιώσει οὐδ' ἐχθρὸς ἂν παρῶν ἤνεγκεν ἀδακρυτὶ, μήτι γε ἡμεῖς οἱ πρὸς σὲ φιλικῶς διακείμενοι καὶ σοὶ τὰ ἄριστα ἐπευχόμενοι. Ἔστι γὰρ ὁ παῖς ἐκεῖνος οὐ διὰ τὴν ἐπανθοῦσαν μόνον τῆς ἡλικίας ὥραν καὶ τὴν ἐν τῇ προσώπῳ φαιδρότητα θρηνητέος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐνοῦσαν ἐκείνῳ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀρμόζουσαν παισὶν ἀγαθοῖς ἀρετῆν, γράμμασι παιδεύομενος καὶ τοῖς ἱεροῖς οἴκοις ἐνδιατρύτων καὶ τῶν ἐκεῖσε λεγομένων τε καὶ ἀδομένων ἐπιμελῶς ἀκροώμενος μετὰ πρεσβυτικῆς τινοῦ προσοχῆς. Οὐδὲ γὰρ εἶδέ ποτέ τις ἐκεῖνον ἀτάκτως ἐν ἐκκλησίᾳ γελῶντα, ὡς περ οἱ πλείους τῶν παιδῶν ποιεῖν εἰώθασιν, ἢ παιδικῶν τιῶν ἀθυρμάτων ἐτέρων τῆς αὐτῆς ἡλικίας διηγουμένων ἀκούοντα, ἔπερ οὐ μικρὸν ἐτύγχανε δείγμα τῆς εἰς τὸ μέλλον ἐπιδόσεως, καὶ ὡς τῆς πατρικῆς εὐχῆς ἄξιός ἐμελλεν ἀποδοῖναι. Ὡς οἷον πένθος τοῖς τεκοῦσι κατέλιπεν, οἷον ἀγαθῶν ἐλπίδων ἐστέρησε.

Ὁ ἐπιστέλλων Δημήτριος Καστρηνός εἶνε γνωστὸς λόγιος τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος, περὶ οὗ ἴδε τὰ γραφέντα ὑπὸ τοῦ Αἰμιλίου Legrand¹, ὑφ' οὗ ἐξεδόθησαν καὶ πέντε ἑλληνικαὶ

¹ Bibliographie hellénique ... aux XVe et XVIe siècles. Ἐν Παρισίοις. 1885. Τόμ. Α' σ. CLXIII κ. ε.

ἐπιστολαὶ τοῦ Φιλέλφου πρὸς τὸν Καστρηνόν¹, καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Klette, ὅστις καὶ ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ἐξ ἀνεκδότους ἐπιστολὰς τοῦ Καστρηνοῦ ἐκ κώδικος τοῦ ἐν Γερμανίᾳ Wolfenbüttel².

Ὁ Καστρηνός, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει κατ' ἄγνωστον χρόνον μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς βασιλίδος ἢ ἴσως καὶ πρὸ αὐτῆς περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος³, μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου εὗρισκομεν αὐτὸν μεμαρτυρημένως τὸ πρῶτον τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1458⁴. Εἶτα δὲ βλέπομεν αὐτὸν διδάσκοντα τὴν ἑλληνικὴν ἐν Φερράρα⁵, πιθανῶς ὡς ἰδιωτικὸν διδάσκαλον⁶. Ὁ ἀκριθὴς χρόνος τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διαμονῆς αὐτοῦ δὲν εἶνε γνωστὸς. Διὸ ὁ Legrand πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Φιλέλφου εὗρισκετο ἐν ἀπορίᾳ, ἂν ὁ Καστρηνός διέτριβεν ἐν Φερράρα πρὸ τοῦ 1468 ἢ μετ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος. Ἄλλ' ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Φιλέλφου, γραφείσῃ ἐκ Μελιολάνου τῇ 1 Μαΐου 1469, ἀναγινώσκομεν τὰ ἐξῆς: Ἐδεξάμην καὶ ἄλλα σου γράμματα Φερραρήθεν· τὰ πάντα εὐτυχεῖς, πλὴν δὲ, φρονῶν εὖ καὶ καλῶς, γνῶθι καιρὸν· τοῦτο γὰρ καὶ σοφοῦ ἀπόφθεγμα⁷. Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς γράφει ὁ Φιλέλφος πρὸς τὸν Καστρηνόν· Δισσὰ ἐδεξάμην γράμματα παρὰ σοῦ Οὐρβίνοθεν, δι' ὧν γέγραφάς μοι κατ' ἀκριβείαν τὴν ἐπιτυχίαν σου ἅπασαν. Συνήδομαι τοίνυν τοσαύτη σου εὐδαιμονία καὶ συνεύχομαί σοι τὰ κρείττω. Ἀνα-

¹ Cent-dix lettres grecques de François Filelfe. Ἐν Παρισίοις. 1892 σ. 99, 101, 129, 137, 139.

² Klette Beiträge zur Geschichte und Litteratur der italienischen Gelehrtenrenaissance. Ἐν Greifswald. 1890 III σ. 78 κ. ε.

³ Klette ἐνθ' ἀν. σ. 79.

⁴ Ἴδε τὴν παρὰ Legrand Cent-dix lettres σ. 99 ἐπιστολὴν τῆς 31 (οὐχὶ 21), Ἰανουαρίου 1458.

⁵ Ἴδε τὸν πρόλογον τοῦ Κωνσταντινοῦ Λαδκάρως εἰς τὰ γραμματικὰ αὐτοῦ ἔργα παρὰ τῇ Iriarte Regiae bibliothecae Matritensis Codices graeci manuscripti. Ἐν Μεδρῆτι. 1769 σ. 186.

⁶ Legrand Cent-dix lettres σ. 141.

⁷ Ἀδ-ῶθι σ. 140.

φέρονται δὲ ταῦτα βεβαίως εἰς τὴν καὶ ἄλλοθεν γνωστὴν ἡμῖν διατριβὴν τοῦ Καστρηνοῦ ἐν Οὐρβίνῳ παρὰ τῆ ἀϋλῆ τοῦ φίλου τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν δουκὸς Φρειδερίκου Montefeltre, εἰς ἣν εἰσῆχθη πιθανῶς συστάσει τοῦ Φιλέλφου, καὶ ἄλλως προστατεύσαντος αὐτόν¹. Καὶ ἐν Πίσῃ δὲ λέγεται ἐν ἄλλῃ ἐπιστολῇ διατρίψας ὁ Καστρηνὸς ἐν ἡδοναῖς μακρὸν χρόνον πρὸ τῆς 14 Μαρτίου 1469². Κατὰ ταῦτα ἢ ἐν Φερράρα διδασκαλία αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς χρόνον προγενέστερον τοῦ Μαρτίου 1469. Ἐξ ἐτέρου δ' ἢ ἐν Οὐρβίνῳ διαμονὴ αὐτοῦ παρετάθη μέχρι τοῦλάχιστον τοῦ Ὀκτωβρίου 1470³. Ἀλλὰ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1473 εὐρίσκομεν αὐτόν ἐν Μεδιολάνῳ⁴. Καὶ πόσον μὲν χρόνον διέτριψεν ἔκτοτ' ἐν Μεδιολάνῳ, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐν Παβίᾳ ἢ καθ' ὄλου ἐν Ἰταλίᾳ ἀγνοοῦμεν, ἀλλὰ τῷ 1491 εὐρίσκειτο καὶ πάλιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καθ' ἃ μανθάνομεν ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Ἰάνου Λασκάρως⁵.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Καστρηνοῦ. Τίς δ' ὁ Σοφιανὸς εἰς ὃν ἀπέστειλεν οὗτος τὴν ἀνωτέρω τὸ πρῶτον ἐκδοθεῖσαν ἐπιστολὴν καὶ τίς ὁ χρόνος καθ' ὃν αὕτη ἐγράφη; Ὁ Σοφιανὸς, περὶ οὗ πρόκειται, εἶνε ἢ ὁ Μανουήλ ἢ ὁ Παῦλος. Καὶ τὸν μὲν Μανουήλ γινώσκομεν ἐκ τοῦ πρὸς αὐτόν σταλέντος ἐπιστολίου τοῦ αὐθέντου Λέσβου Δομενίκου Γατελούζου, ὑφ' ἡμῶν ἐκδοθέντος⁶. Πρὸς δὲ τὸν Παῦλον Σοφιανὸν ἔχομεν σωζομένην, ἀλλ' ἀνέκδοτον μέχρι τοῦδε τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν τοῦ Βησσαρίωνος, περιεχομένην ἐν φ. 51^b-52^a τοῦ ὑπ' ἀρ. 533 Μαρκιανοῦ κώδικος, ὄντος αὐτογράφου τοῦ συγγραφέως⁷.

¹ Legrand Bibliographie hellénique ἐνθ' ἀν. σ. CLXIII.

² Legrand Cent-dix lettres σ. 139.

³ Legrand Bibliographie hellénique ἐνθ' ἀν. σ. CLXIV.

⁴ Riemann ἐν τῷ Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études grecques Τόμ. ΙΓ', 1879, σ. 121 κ. ε. — Legrand Bibliographie hellénique ἐνθ' ἀν. σ. CLXIV. — Klette ἐνθ' ἀν. σ. 81 κ. ε.

⁵ Rivista di filologia Ἔτ. Β', 1874, σ. 417 κ. ε. — Legrand Bibliographie hellénique ἐνθ' ἀν. Τόμ. Β', σ. 322. — Klette ἐνθ' ἀν. σ. 82.

⁶ Νέος Ἑλληνομνημῶν Τόμ. Ζ', 1910, σ. 87.

⁷ Ἴσα περὶ τοῦ κώδικος τούτου Νέος Ἑλληνομνημῶν Τόμ. Γ', 1906, σ. 12 κ. ε.

Παῦλον τῷ Σοφιανῷ.

Τῶν μεγίστων ἐστερημένοι, σοῦ καὶ τῆς σῆς ξυνουσίας, μικροῖς δὲ τισι τούτοις γράμμασι καὶ προσρήμασι τὴν εὐθυμίαν μετροῦμεν, τῷ φιλικῷ καθήκοντι χαριζόμενοι τὰ εἰκότα καὶ δυνατὰ καὶ ἄ μόνον λείπεται. Οἷς γὰρ αὐτόθεν οὐκ ἐνὶ ταῖς ἑταίροις συνεῖναι, τῆς πρὸς πρόσωπον ἀπολαύοντες συνουσίας, εἴ τις αὐτοὺς καὶ τὴν διὰ γραμμάτων παραμυθίαν ἀφέλοιτο, τὸ πᾶν καὶ ὄλον ἀφήρηκε καὶ τῆς ἐνδεχομένης στερῶν ἡδονῆς. Τοῖς γε μὴν ἡμετέροις εἰ καὶ τὰ παρὰ σοῦ πρασθεῖη καὶ σου τῆς χειρὸς τε καὶ γνώμης δεξαίμεθα γράμματα, || τὸ κέρδος διπλοῦν καὶ τὰ τῆς εὐθυμίας ἡμῖν καθαρώτερα. Ἔσται δ' ἂν καὶ μελίζων ἢ ἡδονὴ δῆπου καὶ πολλαπλοῦν τάγαθόν, ἂν πρὸς γε ταῖς ἄλλοις ὡς ὑγιαίνοι μὲν σοι τὸ σῶμα μηνύῃ τὰ γράμματα καὶ ἀγγέλλοις γε τοῦτο ἡμῖν καὶ τούτῳ τοὺς φιλοῦντας εὐφραίνοις, ἀνδρῶν ἀριστε, πρὸς δὲ καὶ τὰλλα ὑμῖν εὐ ἔχειν διδάσκη τὰ τε κοινὰ καὶ τὰ ἴδια. Αὕτη γὰρ ἡμῖν ἀρκούσα δῆπου παραμυθία, λειπομένοις ὑμῶν, εὐ πράττειν πεπεισθαι τοὺς φίλους. Ἀλλὰ τούτου μὲν μέλει θεῷ καὶ μελήσει γε δῆπου, τὴν ξένην ὑμῖν καὶ εἴ τι ἐκεῖθεν ἀηδὲς ἀπαντήσῃ τοῖς χρηστοτέροις ἀντισηκοῦντι. Καίτοι καὶ τῆς μεγάλης ταυτησί πόλεως τοιαύτης, λέγω θαρρῶν, ἀπολαύσετε, οἷα οὐκ ἂν τις οὐδ' αὐτῆς τῆς οἰκείας. Οὕτω καὶ πάντας μὲν οἶδε ξενίζειν λαμπροῖς τοῖς ξενίοις πᾶσι κομῶσα καλοῖς, πάντων δὲ μάλισθ' ὑμᾶς ξεναγήσει καὶ δέξεται φιλοφρόνως, τῷ πλείστῳ καὶ τῷ παντὶ παιδᾶς αὐτῆ δῆπουθεν ὄντας καὶ ὄσα μητρὸς πειραθήσεσθε, καὶ που τυχόν καὶ αὐτῆς ἐπιλήσεσθε τῆς οἰκείας, ταῖς παρ' ἐαυτοῖς κάλλεσι καταδημαγωγούσης ὑμᾶς ἣν ἀντηλλάξασθε.

Ἡμεῖς δὲ, τῆς σὺν ὑμῖν ἐκδημίας ἀπολειφθέντες, οὐ τούτο μόνον, ὑμᾶς, ἐζημιώθημεν, ὃ καὶ μόνον ἂν ἤρκει λυπήσαι, ἀλλὰ τοὺς τ' αὐτόθι τῶν φίλων ἰδῶν ἂν καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐμφορηθεῖς ἡδονῆς τῶν τε τῆς μεγάλης πόλεως ἀπολελαυκῶς ἀγαθῶν, ὅμως συνάμα πάντων κἀθημαί στερηθεῖς καὶ φέρω σιγῶν. Τί γὰρ καὶ πάθω; Οὕτως οὐδεὶς ἑαυτοῦ κύριος, οὐδὲ δύναται τις ὄσα καὶ βούλεται. Πολλὴ δὲ τῶν περισταμένων ἢ τυραννίς, καὶ τὰ πράγματα μεταφέρει τὸν ἀνθρώπον, οὐ συγχωροῦντα κρατεῖν ἑαυτοῦ. Ἀλλ' ἐπιδειξάμενος τὸν φιλοῦντα, εἰ

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ αὐλῶ τοῦ Π μὴ γραφέντος ὑπὸ τοῦ ἐρυθρογράφου ὡς οὐδὲ τοῦ Γ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς πρώτης λέξεως τῆς ἐπιστολῆς.

1. ξυνουσίας, ἀλλὰ κατωτέρω ἐν στ. δ συνουσίας 11. ἀγγέλλοις 13. τὰλλα
20. μάλισθ' 31. φιλοῦντι

τινα τρόπον ἐνι θεραπείας ἐπινοῆσαι, μὴ κάμης λοιπὸν τῷ φιλοῦντι· σε χαριούμενος καὶ τᾶλλα μὲν ἡμῶν συμβουλόμενος πάντα οἷς ἐπανορθοῦν ἐνι τῆς τύχης ἡμῶν πταίσματα, μάλιστα δ' ἐπιστέλλων καὶ γράμμασιν εὐφραίνων ἡμᾶς, τίνοσ οὐ περὶ πλείονος τάδε σὰ τιθεμένους.

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης οὐδὲν ἄλλο διδασκόμεθα περὶ τοῦ Παύλου Σοφριανοῦ ἢ ὅτι ἐκεῖνος μὲν διέτριβεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ δ' ἐπιστέλλων εἰς αὐτὸν Βησσαρίων ἔγραψεν αὐτῷ ἄλλοθεν· ἀλλὰ ξένην λέγων δὲν φαίνεται νοῶν τὴν Ῥώμην, δυνάμεθα δὲ μᾶλλον νὰ εἰκάζωμεν, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ὁ Βησσαρίων διέτριβεν ἐν Πελοποννήσῳ. Ἄν δ' ἡ εἰκασία αὕτη ἔχη ὀρθῶς, λάβωμεν δ' ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ Βησσαρίων διέτριβεν ἐν Πελοποννήσῳ μεταξὺ περίπου τῶν ἐτῶν 1425 καὶ 1433¹, πρέπει νὰ ποδεχθῶμεν, ὅτι ὁ ἐν ἔτει 1491 ἔτι ζῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Καστρηνός, οὗ ἡ ζωὴ οὐκ ἀπιθάνως παρετάθη ἀκόμη ἔτη τινά, καὶ ἂν εἰκοσιπενταέτης μόλις ἔγραψε περίπου τῷ 1430 πρὸς τὸν Παῦλον Σοφριανὸν τὴν ἀνωτέρω ἐκδοθεῖσαν ἐπιστολὴν, ἔζησε περὶ τὰ ἐνενήκοντα ἔτη, ὅπερ ὄλως ἀπίθανον. Πιθανώτερον κατὰ ταῦτα φαίνεται καὶ πολὺ μᾶλλον πρὸς τοὺς χρόνους συμβιβάζεται· τὸ νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ πρὸς ὃν ἐπέστειλεν ὁ Καστρηνός ὑπῆρξεν ὁ Μιχαὴλ Σοφριανός, εἰ μὴ πρόκειται περὶ ἄλλου τινὸς Σοφριανοῦ, μὴ περιελθόντος εἰς γνῶσιν ἡμῶν. Πράγματι ὁ Δομνίκος Γατελούζος, ὃν εἶδομεν ἐπιστέλλοντα πρὸς τὸν Μιχαὴλ Σοφριανὸν, ἦρξεν ἐν Λέσβῳ μεταξὺ τοῦ 1455 καὶ 1458² καὶ κατὰ ταῦτα ὁ Καστρηνός, ἄριστα δύναται νὰ ὑποτεθῆ γράψας τὴν πρὸς τὸν Σοφριανὸν ἐπιστολὴν τεσσαράκοντα περίπου ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου, διότι, καὶ εἰκοσιπέντε καὶ τριάκοντα ἐτῶν ἡλικίαν ἂν εἶχεν, ὁ βίος αὐτοῦ δὲν παρουσιάζεται οὕτω παρατεινόμενος πέραν ἐτῶν ἑβδομήκοντα. Δὲν ἀποκλείεται δὲ ἄλλως τὸ νὰ ἔγραψε τὴν πρὸς τὸν Μιχαὴλ

2. τᾶλλα

¹ Vast Le cardinal Bessarion. Ἐν Παρισίοις. 1878 σ. 32.

² Hopf Chroniques gréco-romanes. Ἐν Βερολίῳ. 1872 σ. 502.—William Miller ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι. Τόμ. 5' σ. 491.

Σοφριανὸν ἐπιστολὴν ὁ Καστρηνός καὶ ἀργότερον, μετὰ τὸν ἐν ἔτει 1458 ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ φόνον τοῦ Δομνίκου Γατελούζου. Εἶνε δὲ τοσοῦτω μᾶλλον πιθανὴ ἢ πρὸς τὸν Σοφριανὸν ἐκεῖνον γραφὴ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Καστρηνοῦ, καθ' ὅσον, ἂν ἐκεῖνον ἀποδεχθῶμεν ὡς ἀποδέκτην αὐτῆς, ἐκ τῆς ἤδη πρότερον ὑφ' ἡμῶν πιθανολογηθείσης διαμονῆς αὐτοῦ ἐν Αἴνῳ δύναται νὰ ἐξηγηθῆ ἡ ἴσως πρὸς τὸν Σοφριανὸν ἐπέστειλεν ὁ Καστρηνός. Πράγματι δοῦκες ἐλέγοντο παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἰδίως ἐν χρόνοις ἀρχαιοτέροις, ἀλλ' οὐ σπανίως καὶ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις οἱ στρατιωτικοὶ διοικηταὶ τῶν συνοριακῶν χωρῶν, οἱ ἐν ἐπισφαλέσι κτήσεσιν ἀντιπροσωπεύοντες τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν οἴονει τοποτηρηταὶ τοῦ αὐτοκράτορος¹. Δὲν θὰ ἦτο λοιπὸν ἀδύνατον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι οἱ τελευταῖοι Παλαιολόγοι, θέλοντες νὰ διασώσωσι σικιάν τινα ἐπικυριαρχίας ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν Γατελούζων κατεχομένης Αἴνου, διώριζον ἐν αὐτῇ δοῦκα ὡς ἀντιπρόσωπον αὐτῶν· τοιοῦτος δ' οὐκ ἀπιθάνως ὢν ὁ Σοφριανός πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως διετήρησε καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Βυζαντίου τὴν προτέραν προσωμίαν ὡς λείψανον τῆς πάλαι ποτὲ ἀρχῆς, καθ' ἃ βλέπομεν ἔκ τοῦ πρὸς αὐτὸν ἐπιστολίου τοῦ Δομνίκου Γατελούζου. Ἄν δ' οὕτως ἔχωσιν τὰ πράγματα, δὲν εἶνε εὐκόλον νὰ προσδιορίσωμεν ἂν ἡ πρὸς τὸν Σοφριανὸν ἐπιστολὴ τοῦ Καστρηνοῦ, ἣτις ἄλλως πιθανώτατα ἐστάλη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐγράφη πρὸ τῆς ἀλώσεως ἢ μετ' αὐτὴν καὶ κατὰ ταῦτα νὰ ἐξαγάγωμεν συμπεράσματα περὶ τοῦ χρόνου τῆς εἰς τὴν Ἰταλίαν μεταβάσεως αὐτοῦ, ὅπου κατὰ τὰν ἄνωτέρω ρηθέντα τὸ πρῶτον μεμαρτυρημένως εὐρίσκομεν αὐτὸν τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1458.

¹ Πρὸς. Ducange Glossarium mediae et infimae graecitatis ἐν λ. δοῦξ.—Schlumberger Sigillographie de l'empire byzantin. Ἐν Παρισίοις. 1884 σ. 341

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΜΑΞΙΜΟΥ ΠΛΑΝΟΥΔΗ

Ἐν φ. 343^a-346^a τοῦ κώδικος Supplement grec 1090 τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Παρισίων, γεγραμμένου τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα¹, περιλαμβάνονται τὰ κατωτέρω ποιήματα τοῦ γνωστοῦ πολυγράφου τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος Μαξίμου Πλανούδη.

Καὶ ὁ μὲν ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου ὁ ἐν τῇ Κρίσει, κτισθεὶς τὸ πρῶτον κατὰ τινὰς ὑπὸ Ἀρκαδίας τῆς ἀδελφῆς τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου², ἀνεκτίσθη τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα ὑπὸ Θεοδώρας τῆς θυγατρὸς Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ καὶ Εὐλογίας, τῆς ἀδελφῆς τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Παλαιολόγου τοῦ ἀνακτήσαντος τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων κατεχομένην Κωνσταντινούπολιν, ἣτις καὶ κατῴκει πλησίον τῆς εἰρημένης ἐκκλησίας ἡ μονῆς. Ἦτο δὲ ἡ Θεοδώρα σύζυγος τὸ μὲν πρῶτον τοῦ πρωτοβεστιαρίου Μουζάλωνος, ὕστερον δὲ τοῦ Ἰωάννου Ῥαούλ, καὶ τούτου πρωτοβεστιαρίου γενομένου. Διὸ πρωτοβεστιαρίαν καλεῖ αὐτὴν ὁ Πλανούδης³. Εὐρύτερον δὲ τὰ κατ' αὐτὴν καὶ τὸ γένος αὐτῆς διαλαμβάνουσι τὰ ὑπ' ἀρ. 1-3 ἐπιγράμματα τοῦ Πλανούδη.

¹ Οὕτως ὡς εἰς *Omont Inventaire sommaire des manuscrits grecs de la Bibliothèque Nationale*. Ἐν Παρισίῳ. 1898. Τόμ. Γ' σ. 888 λέγει τὸν κώδικα γεγραμμένον τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα.

² *Ducange Constantinopolis christiana* Μέρ. Β' σ. 111 κ. ε. ἐκδ. Παρισίων, σ. 76 ἐκδ. Βενετίας.— Τὴν ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας κτίσιν διαμφισβητεῖ ὁ Παπάγιος (Βυζαντινὰ μελέται. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1877 σ. 818).

³ Νικηφόρον Γρηγορᾶ ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 167,19 κ. ε., 178,22 κ. ε.

Ἐτῶν τριῶν τούτων ἐπιγραμμάτων τὰ πρῶτα ἐξεδόθησαν μετὰ πολλῶν λαθῶν ὑπὸ τοῦ Ducange ἐν ταῖς σημειώσεσιν εἰς τὸ II° βιβλίον τοῦ Νικηφόρου Γρηγορᾶ¹ ἐκ τῶν φ. 75^b κ. ε. ὑπ' ἀρ. 5018 Κολβερτινοῦ κώδικος τῆς ἐν Παρισίῳ Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, φέροντος νῦν τὸν ἀριθμὸν 1211². Ἐπανορθώσας δὲ τὸ πρῶτον ἐπίγραμμα ἐξέδωκε καὶ πάλιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος ὁ Βοίνιυ ἐν ταῖς σημειώσεσι τῆς παρισιακῆς ἐκδόσεως τοῦ Ζωναρᾶ, ἐξ ἧς ἐπανεξεδόθη ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Schopen τῆς ἐν Βόννη Βυζαντιδος, ὅπου προσετέθησαν καὶ αἱ ὀρθότεραι γραφαὶ τῶν δύο λοιπῶν³. Ταῦτα δ' ἐκδίδω ἐνταῦθα καὶ πάλιν ἐκ τοῦ εἰρημένου κώδικος τοῦ Supplement grec μετὰ τινῶν διαφορῶν ἀπὸ τῶν προτέρων ἐκδόσεων, προσθέτων ἐξ αὐτοῦ καὶ τὰ ὑπ' ἀρ. 4-10).

Ὁ δὲ Ἰωάννης Χαμέας ὁ ὡς μοναχὸς μετονομασθεὶς Ἰωσήφ, οὗ ἐπιτάφιον εἶνε τὸ ὑπ' ἀρ. 4 ἐπίγραμμα, εἶνε ἄγνωστος ἄλλοθεν.

Τὰ ἐν τοῖς ἀρ. 6 καὶ 8-10 κενὰ προέρχονται ἐκ τιφῶν, αἵτινες ἔχουσι διαβρώσει τὸν κώδικα.

Στίχοι εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου
ὃν ἀνήγειρεν ἡ πρωτοβεστιαρία ἡρωελεγεῖο
Μαξίμου τοῦ Πλανούδη.

1.

Πειθομένη σε δόμοισιν ἐν οὐρανίοισιν ἀληθῶς
ψυχῇ ναιετάειν, Ἀνδρέα κλεινότατε,
καὶ τῷ σώματι σεῖο νεὼν ἐδομήσατο τόνδε,
κάλλεσιν οὐρανίοις ἐν χθονὶ λαμπόμενον.

¹ Ἰσα καὶ Ἰωάννου τοῦ Ζωναρᾶ Ἐπιτομὴ ἱστοριῶν. Ἐκδιδὼν *Ludovicus Dindorfius*. Ἐν Λειψίῳ. 1874 Τόμ. Γ' σ. 41 κ. ε.

² *Omont* ἐνθ' ἀν. Τόμ. Α' σ. 268.

³ *Nicéphori Gregorae Byzantina historia*. Ἐν Βόννη. 1830 Τόμ. Β' σ. 1185 κ. ε.

5 ἢ πάσαις ἐνὶ θηλυτέρησι σοφῇ Θεοδώρα
 ἀμφοτέρων τε λόγων κῦδος ἀναψαμένη.
 Ἡ γενέτης μὲν ἔην Καντακουζηνῶς Ἰωάννης,
 μήτηρ δ' Εὐλογίη ἀξίη εὐλογίης,
 σύγγονος οὖσα Παλαιολόγου Μιχαὴλ βασιλέως,
 10 οὗ γόνος Ἀνδρόνικος πλείων ἀνακτος ἀναξ,
 κοινωνῶς βιότου δὲ Ῥαούλ πέλεν Ἰωάννης.
 τιμὴν εὐληφῶς πρωτοδεσπιαρίου.
 Αὕτη χηρσύνην ἔστερξεν ἀμέμπτως
 ἔτρεφε νωλεμέως Χριστὸν ἐν ἐνδεέσι,
 15 δόγματος ὀρθοτόμοιο χάριν πάθεν ἄλγεα πολλὰ,
 τίμα καὶ φιλίην εἴ τις ἐφημερίων.
 Τοίη τῷ τοιῶδε τοιόνδε σοι εἴσατο νηόν,
 Ἀνδρέα, καὶ σὺ χάριν πλοῦτιον ἀντιμέτρει.

2.

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτό.

Ἐπιγραφαὶ δηλοῦσι τὰς τῶν πραγμάτων
 καὶ τῶν προσώπων ἐν γραφαῖς παραστάσεις.
 Ἐπιγραφῇ δίδωμι καὶ γὰρ μανθάνειν
 τίς καὶ τίνων πέφυκα καὶ τίνος τύχη.
 5 Ἡ κλήσις οὖν μοι τυγχάνει Θεοδώρα
 Καντακουζηνῆ καὶ Παλαιολογίνα,
 Κομνηνῆ Ῥαούλαινα πρὸς δὲ τοῖς ἔξυν
 10 !!Καντακουζηνοῦ θυγάτηρ Ἰωάννου
 Κομνηνοφουῶς ἀγγελωνομμένου,
 ὡς Ἰωαννίκιος ἐκ μονοτρόπων
 στολῆς ἐκλήθη, πάντα συμμεθαρμότως.
 Ἦν δ' οὗτος αὐτὸς υἱοῦς Ἰωάννου
 σεβαστοκράτορος τε φυλῆς τ' Ἀγγέλων.
 Πορφυρογεννήτου δὲ πατρὸς Θεοδώρας
 15 ἦν οὗτος αὐτὸς, ἣ δὲ πατρὸς Ἀλεξίου
 τοῦ καὶ μεγάλου Κομνηνοῦ βασιλέως.
 Μήτηρ δὲ μοι καύχημα πατρῶν μητέρων

1. 6. τὲ 16. εἴσατο 2. 6. παλαιολογίνα 7. ἑσούλενα

ἦν ἡ Κομνηνῆ καὶ Παλαιολογίνα
 εἰρηνικὴ τις Εἰρήνη φερωνύμως.
 20 ὄμαιμος οὖσα Μιχαὴλ βασιλέως
 Παλαιολόγου τοῦ Κομνηνοῦ γνησία,
 ἦν Εὐλογίαν ἐκ στολῆς μονοτρόπων
 μετωνόμασαν, οὐδὲ τοῦτ' ἀπεικόντως.
 Ἦν δ' ἄρ' ἐκείνη διάσημος ἐγγόνη
 25 Παλαιολόγου δεσπότης τ' Ἀλεξίου
 καὶ βασιλίσσης Εἰρήνης τῆς τ' Ἀγγέλου.
 θυγατρὸς Ἀλεξίου τοῦ βασιλέως.
 Καὶ σύζυγός μοι Κομνηνῶς Ἰωάννης
 Ῥαούλ ὁ Δούκας Ἀγγελος Πετραλίφης,
 30 πρωτοδεσπιαρίου ἐκ τῆς ἀξίας,
 ἐκείθεν ἔλκων πατρόθεν καὶ μητρόθεν
 τὸ τοῦ γένους ῥίζωμα, σειρὰν χρυσέαν.
 ἔθεν κατήγον καὶ γονεῖς ἐμοὶ γένος.
 Ἀδελφιδοῦς δ' ἦν οὗτος υἱὸς τοῦ Δούκα
 35 ἀνακτος Ἰωάννου τοῦ καὶ Βατάτζη.

3.

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτό.

φ 314^α

Ἄν ὡς μεταλλεύς τοῦ γένους μοι τὰς φλέδας
 ἰχθυοσκοπῶν τις ἱστορεῖν γνώμην ἔχη,
 οὗ ψηγμάτων σύστημα λεπτῶν θηράσει,
 5 σκευῶν δὲ συγχῶν ἠλίκων χρυσηλάτων
 εἰς ταῦτ' ἀσπύρημα πάμπλουτον χάριν
 καὶ χρυσέας δ' ἂν εὐκλεεῖς σειρὰς μάθοι,
 ἄλλων ἀπ' ἀρχῶν συμπλκείσας εἰς μίαν,
 10 ἐξ ἧς ἐμαιώθην τε καὶ τὸ φῶς ἐγγων,
 δῶρον θεοῦ λαχοῦσα τοῦτο μυρίον
 καὶ Θεοδώρα συγκατωνομασμένη.
 Πατρός γὰρ ἠὺμολίρησα συγτόμως φράσαι
 Καντακουζηνῶν ἐκ γένους Ἰωάννου
 Κομνηνοφουῶς ἀγγελωνομμένου,

18. παλαιολογίνα 5. ταυτό 3. 8 τε

ὡς Ἰωαννίκιος ἐκ μονοτρόπων
 στολῆς ἐκλήθη, πάντα συμμεθαρμόσαζ.
 15 Θυγατριδοῦς δὲ κλεινός ἦν Ἰωάννου
 τοῦ φύλον ἀνάγοντος εἰς τοὺς Ἀγγέλους,
 ἀνημμένου τε τῶν σεβαστῶν τὸ κράτος,
 ὃ νῦν προάγει πρὸς τὸ φῶς Θεοδώρα
 20 ἢ πορφυρανθῆς θυγάτηρ Ἀλεξίου
 Κομνηνάνακτος τοῦ μεγάλου σὺν δίκῃ.
 Μήτηρ δὲ μοι καύχημα πασῶν μητέρων
 ἦν ἡ Κομνηνὴ καὶ Παλαιολογίνα
 εἰρηνικὴ τις Εἰρήνη φερωνύμως,
 25 ὄμαιμος οὖσα Μιχαήλ βασιλέως
 Παλαιολόγου τοῦ Κομνηνοῦ, πλὴν ἕσον
 μεῖζων ἐκείνη κόσμος ὠφθη τῷ κράτει
 ἢ ἢ πᾶν ἐκείνη τὸ κράτος τοῦ συγγόνου.
 Ἰαύτην προσεῖπον ἐκ στολῆς μονοτρόπων
 30 ὡς εὐλογίας ἀξίαν Εὐλογίαν.
 Ἀλεξίου δ' ἦν ἐγγόνῃ τοῦ δεσπότης,
 Παλαιολόγων κατιόντος ἐκ γένους,
 καὶ βασιλίσσης Εἰρήνης· ἡ δ' αὖ πάλιν
 ἦνθησε πατρός γνησίως Ἀλεξίου,
 35 σκῆπτρα κρατοῦντος ἐκ γένους τῶν Ἀγγέλων.
 Πατὴρ μὲν οὖν μητὴρ τε ταυτά μοι κλέα.
 Εἰ δ' ἀτρεκῶς χρῆ καὶ τὰ συζύγου λέγειν,
 Κομνηνός οὗτος ἦν Ραοῦλ Ἰωάννης,
 σέμνωμα Δουκῶν Ἀγγελος Πετραλίτης,
 40 ὡς ἀρετῆς εἴληφεν ἄθλον ἀξίαν
 πρὸς τῶν κρατούντων πρωτοθεσπιαρίου,
 ἐκείθεν ἔλκων πατρόθεν καὶ μητρόθεν
 τὸ τοῦ γένους ῥίζωμα καὶ πᾶσαν χάριν
 ὄθεν κατήγον καὶ γονεῖς ἐμοὶ γένος.
 45 Ἀδελφιδοῦς δ' ἦν οὗτος υἱὸς τοῦ Δούκα
 ἀνακτος Ἰωάννου τοῦ καὶ Βατάτζι.

4.

Τοῦ αὐτοῦ στίχοι ἐπιτάφιοι.

1 Ἴ σοι τὸ σεμνὸν, ὦ βροτῶν φύσις, γένος,
 εἰ καὶ σὺ πρὸς γῆν καὶ κόνιν κατκατρέφεις
 καὶ πρὸς τὸ μηδὲν ὡς τι πρὸς τέλος τρέχεις
 ὡς καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ὑπὲρ γῆς ἐμφύχων;
 5 Ἰδοὺ γὰρ ἀνὴρ οὗτος εὐκόσμου βίου
 θεοῦ φόβον σύνοικον ἐν ψυχῇ φέρων
 καὶ τῶδε πράξεν πᾶσαν αὐτοῦ βουμίαςας
 καὶ μέτριον φρόνημα καὶ χρησιτὸν τρόπον
 ἤθη τε χαρίεντα σὺν τούτοις ἔχων
 10 καὶ βασιλικῆς ἐστίας ὑπερέτης
 ἢ ἢ δὲ, προσηγῆς, πιστὸς, οἰκεῖος μένων
 καὶ συνελόντα πᾶν ὃ χρῆ φάναι λέγειν
 ἐπάξιος ζῆν μυρίους ἐτῶν κύκλους
 ὡς ἀρετῆς πρόθυμος ὄντως ἐργάτης
 15 ἀπῆλθεν ἐνθεν καὶ πρὸ γῆραις ἠρπάγη.
 ἐξ ὄρφανῶν σύστημα πάντῃ τεχνίων
 λιπὼν, ἐπειδὴ θάνατον τῆς συζύγου
 φθάσας μικρῶ πρὶν ἢ θανεῖν ἠκηκόει.
 Πρὸς τῷ τέλει πλὴν καὶ στολῆ μονοτρόπων
 20 πρόξεισι καὶ τὴν κλησιν ἀντι Ἰωάννου
 πρὸς τὴν Ἰωσήφ ἐξαμείδει γνησίως
 ὃ πᾶσι γνωστός Χαμίας Ἰωάννης
 καὶ πᾶσιν ἠδὺς καὶ ποθεινός εἰ γέ τις.
 Πᾶς οὖν ὄρων στενάζεε τῶν θνητῶν βίον
 25 καὶ τῷ θανόντι ψυχικὴν σωτηρίαν
 εὐχου, τὰ κοινὰ τοῦ γένους μεμνημένος.

5.

Τοῦ αὐτοῦ στίχοι εἰς τὴν ὑπόκρισιν ἠρωελεγεῖοι.

Μηκέτι μηδεὶς προσφερέτω παρκαμύθιον ἀνδρὶ
 ἢ τέκνον ἢ γαμετῆ γῆ κατορωρυχότι.

Καὶ γὰρ νῦν εἰ πρὸς τινὰ τούτων αὐτὸς ἀπέλθοις,
ὡς πενθοῦντι φράσης ῥήμα παρηγορίας
δύοξαι σπουδάζων ἀπκθέστατος εὐθύς ἐκεῖνος
ὡς ἀπὸ Πυθαγόρου φθέγγεται ἢ νεφέων
καὶ σε σοφιστεύων ἀναλαμβάνει ὡς περ ἂν σὺ
τέκνον ἔχοις, ὁ δὲ σοὺς ἤλθε γόους στορέσων.
Ἐντὸς ὅμως τὸ πάθος τοῦτον κατακάρδια πλήττει
ὡς ξίφος ἀξύτατον πάντα διερχόμενον.
Εὐγε, ὑπόκριτις, εὐγε, σὺ φιλτάτη ἐσο! θεάων.
Σὴν κεφαλὴν τιμῶν ἄξιον ἐν στεφάνοις
ταῖς γὰρ σοῖς θεράπουσιν ἐπάξια δῶρα χαρίζῃ
ἀλγεῖν καὶ οὐ φράζειν ὡς ἀνιῶν τὸ πλεῖον.

6.

|| Τοῦ αὐτοῦ στίχοι πολιτικοί.

Ψυχῇ, ληστὴν ἐνίκησας τοῖς παραπτώμασί σου
ἐφ' ὃ ἄλλο αὐτοῦ φείδεται πάντως
. στυ . . . ἤσαστα σκυτῆς καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπέισθης,
τοῖς τούτων δόλοισι πέπτωκας. Ὡς πάθους. Πῶς οὐκ ἔγνωσ:
. μετὰμαθε σαυτῆς τὴν σωτηρίαν,
ὡς ἐκ πυρὸς ἀνάπεμψον καπνὸν τῶν στεναγμάτων
καὶ πρὸς τὸν εὐδιδάλακτον θεὸν ἐκ βάθους κράξον
Ἡμαρτον, ἀναμάρτητε· νῦν μεταγνοῦσαν δέχου.

7.

Μετὰ κλαυθμῶν καὶ ὀδυρμῶν ἐκτήκω μου τὸν βίον,
ὅτι, τὸ πρὶν παράδεισον λαχὼν εἰς κληρουχίαν,
ἐξώσθην τούτου καὶ πρὸς γῆν ἐν λύπαις κατηνέχθη
καὶ μετὰ ταύτην τὴν ποινήν ἄλλη με μένει δίκη,
φλογμὸς πυρὸς ἀκάματος, σκότος, ἀορασία
ὦν με καὶ πλάστα καὶ κριτὰ καὶ λυτρωτὰ καὶ σῶτερ
ἄρπασον, ἐλευθέρωσον, λύτρωσαι, ῥῦσαι, σῶσον.

8.

Ἄλλοι.

Πλάγιος α'.

Παρθένος μήτηρ ἀνανδρος, μὴ διδαχθεῖσα γάμους
τὸν ἐν ὠδίνων ἀνευθεν ἀπέτεκεν υἱέα

βλέπουσα προσπηγνύμενον ἐν σταυρικῇ τῷ ξύλῳ
ἔπη τοιάδε γοερὰ σὺν στεναγμοῖς ἤφρει.

Πλάγιος β'.

Ἡ
Ἐξέφυγον τῷ τόκῳ σου τῆς Εὐας καταδίκην
καὶ θαυμαστή τις ἔδοξα· νῦν δ' ἵνα μὴ τελείως
δόξῳ τοῦ γένους τὴν σειρὰν ἐκ ταύτης μὴ καθέλκειν,
ῥόμφαια θλίψεως, υἱέ, σπαράσσομαι τὰ σπλάγγνα.

Βαρύς.

Ἡ
Ἐτι τελεῖς φθονούμενος καὶ πάσχων, εὐεργέτα,
καὶ κόρος οὕτις κατὰ σοῦ τοὺς ἀχαρίστους ἔχει,
10 καὶ λόγῃ τὴν πλευρὰν ἀνηλεῶς κεντοῦσιν
ἐκ διαρρήσσουσι τ[ὴν φρέ]να καὶ καρδίαν.

φ. 346^α

. τί γούν
. δι' οὐ
. τῷ πάθει
.
. πλὴν ἄλλ καὶ στεναγ

9.

Τοῦ αὐτοῦ ἐγκόλ[πιον ἐχ]ον τὸν ἅγιον Στέφανον
τὸν πρωτομάρτυρα.

Ὡς μαρ πρῶτον ἐκβολῇ λίθων
χρυσός με ὦν πρῶτος ἐν στέφει.

10.

Εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Μαρκιανοῦ καὶ Μαρτυρίου.

Ἡ
Ἄρειε, πῶς φῆς, πῶς τὸν υἱὸν εἰς κ ν
τολμᾷς καθέλκειν καὶ θεὸν δοκῶν σ[έβ]ειν
ταῦτά λέληθας κτίσματος φύσιν φέρων;
Οὐ κτίσμα [τὸ ὄν] καὶ θεός, μήπω τόσον
5 ἔξω φρενῶν πέσοι τις ὡς ἔποιτο . . .
μεμνημένος σου τοῦ θεηλάτου μόρου.
Κακῶς Ἄρειε ταῦτά πεφ[ρονη]κότες
ἄνδρες φονῶντες, πλήρες αἱμάτων πάθος,
καλῶς θεοῦ . . ἐπεμψαν οἰς . . δόμ[ον]
10 καὶ . . . θεοῦ . . οἶκος φέπει
τοῖς δ' . . . Ἄδης καὶ ἴος.

ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Ο ΣΚΙΑΘΙΟΣ

Ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 265 κώδικι τῆς ἀγιορειτικῆς μονῆς Ἁγίου Παντελεήμονος ἐν φ. 98^α-108^α σώζεται ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Τύχωνος, ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος, ἧς ἐν τέλει ἀναγινώσκομεν τάδε:

*Ἐπιφάνιος ἀρχιεπίσκοπος τῆς Κύπρου
ἀρχιερεῖα Τύχωνα στέφει πάλαι.*

*Ἐγὼ δ' Ἐπιφάνιος ὁ γράψας τάδε
δείλαιος, ἀνάξιος ἐκ τῆς Σκιάθου
θαροῶν ἔγραψα χίριτι τοῦ ἁγίου.*

Κατωτέρω δ' ἐν φ. 141^α-149^β τοῦ αὐτοῦ κώδικος περιλαμβάνονται περὶ τὰ εἰκοσιπέντε τροπάρια, ὧν ἐν ἀρχῇ τάδε: *Τ: θ: φ: λ: ς: τ: α: γ: ι: σκ: θ: κ: Κ: ἦτοι Τῷ θεοφιλεσιτάτῳ ἁγίῳ Σκιάθου κυρίῳ Κωνσταντίνῳ (;)*. Ἐν τῷ τέλει τῶν τροπαρίων τούτων εὐρίσκονται γεγραμμένα τὰ ἑξῆς: *Ἐλάχιστος αὐτῆς δοῦλος Ἐπιφάνιος Δημητρίου Σκιάθιος*. Τέλος δ' ἐν φ. 150^α τοῦ αὐτοῦ κώδικος εὐρηται ἐπιστολὴ: *Νικολάω φίλῳ μοι ἀνδρὶ εὐ πράττειν», ἀρχομένη διὰ τῶν λέξεων Τὸ φίλοις ἀνακινώσασθαι φιλικῶς τοὺς φιλουμένους τὰ κατ' αὐτοὺς φίλον οἶμαι δοκεῖ*. Εἶνε δὲ καὶ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πιθανῶς ἔργον τοῦ αὐτοῦ Ἐπιφανίου Δημητριάδου¹.

¹ Σπυρ. Π. Λάμπρου Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ἐρους ἐλληνικῶν κωδίκων. Ἐν Κωνσταντινῇ τῆς Ἀγγλίας. 1900 Τόμ. Ι' σ. 341. Ὁ ἐν τῇ ἀφιέρωσει, τῶν τροπαρίων διὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου γραμματος δηλούμενος ἐπίσκοπος Σκιάθου δὲν εἶνε βέβαιον ἂν πράγματι ὠνομάζετο Κωνσταντίνος, ὡς συνεπλήρωσα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνθ' ἄν. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὄνομα Κλήμης, ἔπειρ. προέτεινε ἐν *Paroisse* (Les évêques de Skiathos et Skopelos au XVII siècle ἐν *Echos d'Orient* σ. 388), εἶνε ὀρθόν, διότι Κλήμης ἦτο ἐπίσκοπος Σκιάθου ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος (*Paroisse* ἐνθ' ἄν.— Γρ. Εὐαγγελίδου Ἡ γῆσις Σκιάθος καὶ αἱ περὶ αὐτὴν νηοὶδες. Ἐν Ἀθήναις. 1913 σ. 68), ἐν ᾧ δ' Ἐπι-

Καίτοι δ' ὁ Ἐπιφάνιος Δημητριάδης ὑπῆρξε διακεκριμένος διδάσκαλος καὶ οὐ τυχαῖος λόγιος τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος τελευτῶντος καὶ τῶν πρώτων δεκαετηρίδων τοῦ δεκάτου ἐνάτου καὶ ἄλλως δ' ἔδρασε πολλαχῶς, ἐλάχιστα μέχρι τοῦδε τῶν κατ' αὐτὸν εἶνε γνωστὰ, ἅτινα ἐπ' ἐσχάτων συνώψισεν ὁ κ. Τρύφων Εὐαγγελίδης διὰ τῶν ἑξῆς¹.

Ὁ Ἐπιφάνιος τῷ 1800 καὶ 1801 εὐρίσκειτο ἐν Σκιάθῳ τῷ 1803 ἠγόρασε παρὰ τοῦ Καπουδάν πασᾶ τὸ Ἰλιτζάμ τῆς νήσου Χιλιοδρομίων ἀπὸ Μαρτίου 1803-Φεβρουαρίου 1805². τῷ 1807 κατ' Ἰούλιον συναντῶ αὐτὸν πάλιν ἐν Σκιάθῳ, ὅπου εἶχον συνέλθει ἀπανταχόθεν τοῦ ἐλληνισμοῦ οἱ ἐπλαρχηγοὶ εἰς κοινὴν σύσκεψιν χάριν τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος· τῷ 1814 συναντῶμεν αὐτὸν διδάσκαλον ἐν Κέφ. Τῷ 1821 24 Σεπτεμβρίου ἡμέραν τῆς ἀλώσεως τῆς Τριπόλεως ὑπὸ Θ. Κολοκοτρώνη συναντῶ αὐτὸν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Πελοποννήσου μετὰ τοῦ γέροντος τοῦ Μωρέως ὃν εἶχε γνωρίσει τῷ 1807 ἐν Σκιάθῳ. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπέστρεψεν εἰς Σκιάθον καὶ ἐχρημάτισε διδάσκαλος τοῦ μετὰ πολλῶν Θετταλῶν, Πηλιορειτῶν καὶ Μακεδόνων καταφυγόντος Φιλίππου Ἰωάννου, τοῦ εἰτα καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ († 1884), ὡς ἀναφέρει ὁ Ζωσιμᾶς Ἐσφιγμενίτης ἐν τῷ «Προμηθεῖ». Τούτου ἔργον εἶνε τὸ «Ἱστορικὸν τῆς ἐν Σκιάθῳ ἱερᾶς καὶ σεβασμίας μονῆς τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς θαυματουργοῦ Εἰκονιστρίας ἐπινομαζομένης κατὰ τὴν νῆσον Σκιάθον τὴν ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει εὐρισκομένην». Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἐθεωρήθη ἀπολε-

φάνιος Δημητριάδης ἐγεννήθη κατὰ τὴν κατωτέρω ἐκδομένην αὐτοβιογραφίαν τῷ 1760. Ἀλλὰ κατὰ τὰλλα δὲν ἀποδεικνύεται, ὅτι τὰ ἐν τῇ ἀγιορειτικῇ κώδικι ἔργα τοῦ Δημητριάδου ἐγράφησαν τῷ 1812, ὡς λέγει ὁ κ. Εὐαγγελίδης (ἐνθ' ἄν. σ. 138), ὅστις τὸ ἔτος τοῦτο παραλλήλως: ἐξ ἄλλου ἀρχέτου πρὸς ταῦτα περιεχομένου τοῦ αὐτοῦ κώδικος.

¹ Ἐνθ' ἄν. σ. 138 κ. ε.

² Τὸ πρωτότυπον τοῦ οἰκείου μπουρμπόδιου ἐλληνιστὶ καὶ τουρκιστὶ ἐπὶ παραμηνῆς σώζεται παρὰ τῷ κ. Εὐαγγελίδῃ, ὅστις ἐξέδωκεν ἐνθ' ἄν. σ. 138 σμ. 1 τὸ ἐλληνικὸν κείμενον.

³ Ἐν Βόλῳ. 1894 ἀρ. ΟΑ' σ. 572.

σθὲν, ὅτε τῷ 1873 ἀνευρέθη ἐν Ἀγίῳ ὄρει ἐξ ἀντιγράφου γενομένου ὑπὸ τοῦ προηγουμένου τῆς αὐτόθι ἱερᾶς μονῆς Δοχειαρίου παπᾶ Εὐλογίου Ἰωάννου Μυρώδου Σκιαθίου. Τοῦτο ἀντιγράφας ὁ ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τῶν Τριῶν ἱεραρχῶν πανοσιολογιώτατος κ. Ἀνδρέας Μπούρας παρέδωκε τῷ ἀοιδίμῳ Σκιαθίτῃ λογογράφῳ Ἀλεξάνδρῳ Παπαδιαμάντῃ, ὅστις διὰ τοῦ Γεωργίου Εὐθυμιάδου (Λαμιαίου) παρέδωκε τύποις ἐν Βόλῳ τῷ 1903 (εἰς 8^{ον} σ. 16)».

Εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Εὐαγγελίδου μνημονευόμενα ἔργα τοῦ Ἐπιφανίου Δημητριάδου προσθετέον τὸ ὑπὸ τοῦ Α. Μ[ηλιαράκη] ἐκ χειρογράφου ἐκδοθὲν μακρότατον στιχοῦργημα τοῦ Σκιαθίου λογίου τὸ ἐπιγραφόμενον «Παγκόσμιος πανήγυρις συντεθεῖσα ὑπὸ Ἐπιφανίου Δημητριάδου ἐκ νήσου Σκιάθου» καὶ γεγραμμένον τῷ 1813 ἐν γλώσσῃ δημῶδει¹. Προοιμιαζόμενος δ' ὁ Μηλιαράκης ἐσημείωσε καὶ τάδε· «Ἄλλ' ὁ πολυγραφώτατος οὗτος συγγραφεὺς τόσῃν ταπεινοφροσύνῃν εἶχεν, ὥστε κατώρθωσε νὰ ἀπομείνῃ ὄλως ἄγνωστος, διότι διατριβὰς τινὰς ἄλλας φιλοσοφικῆς πάντοτε ὕλης ἐδημοσίευσεν ἐν Βενετίᾳ ἀνωνύμως, μίαν δὲ προσφώνησιν εἰς ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Στέφανος· Ἡ προσφώνησις αὕτη τυπωθεῖσα εἰς φύλλον ἐξ ὀκτῶ σελίδων ἀποτείνεται «πρὸς τὸν Ὑψηλότατον, Σοφώτατον, Μεγαλοπρεπέστατον αὐθέντην καὶ ἡγεμόνα πάσης Οὐγγροβλαχίας κύριον κύριον Ἰωάννην Ἀλέξανδρον Κωνσταντῖνον Μουρούζην Βοεβόδα» μετὰ δύο ἐπιγραμμάτων, ἐνὸς ἠρωοελεγείου καὶ ἐνὸς ἰαμβικοῦ»².

Τάνωτέρω καὶ μόνα εἶνε μέχρι τοῦδε γνωστὰ περὶ τοῦ ἐκ Σκιάθου Ἐπιφανίου Δημητριάδου. Ἀλλὰ πολλὰ πλείονα μανθάνομεν ἐκ κωδίκων τινῶν αὐτογράφων αὐτοῦ, περιελθόντων εἰς τὴν βιβλιοθήκην μου ἐκ τῆς τοῦ ἐμοῦ πατρὸς. Ἐξ αὐτῶν διδασκόμεθα οὐ μόνον τὴν πολυμαθειαν καὶ τὴν εὐχέρειαν τοῦ

ἀνδρὸς περὶ τὸ γράφειν τὴν τε ἀρχαίαν γλῶσσαν καὶ τὴν νέαν, καθαρεύουσαν καὶ δημῶδη, ἀλλὰ καὶ πλείστα ὅσα περὶ τοῦ πολυπλάγκτου αὐτοῦ βίου καὶ ἄλλα δὲ οὐκ ὀλίγα περὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν πραγμάτων τῶν πρώτων δεκαετηρίδων τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος. Καὶ ταῦτα μὲν θέλουσι γνωσθῆ τοῦτο μὲν ἐκ τῆς ἄλλοτε γενησομένης περιγραφῆς τῶν κωδίκων τούτων, τοῦτο δὲ δι' ἀνακοινώσεων μεταγενεστέρων. Ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος περιοριζόμεθα εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἐν φ. 13^β - 16^α τοῦ ὑπ' ἀρ. 28 κώδικος τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης «Βίου τοῦ συγγραφέως διὰ στίχων» χωλιαμβικῶν ἑκατὸν ἐξήκοντα καὶ δύο τὸν ἀριθμὸν. Καὶ περατοῦται μὲν ἡ αὐτοβιογραφία αὕτη εἰς συμβάντα τοῦ ἔτους 1818, ἥτοι πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ συγγραφέως· ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀτελής μένουσα πλείστα ὅσα γνωρίζει ἡμῖν περὶ τε τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ Ἐπιφανίου καὶ περὶ τῶν κατὰ τὰς σπουδὰς καὶ τὴν ἐκπαιδευτικὴν καὶ ἄλλην δρᾶσιν ἀνδρὸς οὐ τῶν τυχόντων, ἧς παρέχονται οὕτως εἰπεῖν τὰποκαλυπτήρια διὰ τῆς αὐτοβιογραφίας ταύτης. Εἶνε δ' αὕτη τελείως σαφῆς, ὥστε δὲν παρίσταται ἀνάγκη ἐπαναλήψεως καὶ σχολιάσεως τῶν εἰδήσεων τῶν ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ ταύτῃ περιλαμβανομένων. Παρατηροῦμεν δ' ὅτι ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ βίου τούτου, ἅτε αὐτογράφου ὄντος, ἐτηρήσαμεν κατ' ἀνάγκην τὰς τε λοιπὰς ὀλίγας γραφικὰς ἀμαρτάδας τοῦ συγγραφέως καὶ τὰς ἀνορθογραφίας, εἰς ἃς ἐν γνώσει προέβη χάριν τοῦ μέτρου, ἃς καὶ δηλοῦμεν ἐν ταῖς ὑποσελιδίοις σημειώσεσι.

Βίος τοῦ συγγραφέως διὰ στίχων.

Τῷ χιλιοστῷ ἑπτακοσίῳ ἔτει
σὺν ἕξ δεκάκις ἀνέθωρα γαστέρος,
Σάρρης τε υἱὸς καὶ πατὴρ Δημητρίου,
φύντων ἀγαθῶν, εὐσεβῶν, χριστωνύμων,
ἐν Σκιάθῳ νήσῳ τε τῇ φίλῃ πάτρῃ.

ὁ

2. ἀνέθωρα ἀντὶ ἀνέθωρα χάριν τοῦ μέτρου

¹ Παρνασσός 1884 σ. 395 κ. ε., 697 κ. ε., 844 κ. ε.

² Ἐνθ' ἀν. σ. 394.

Ὁ δ' ἱεράρχης Διονύσιος γέρων,
 ἀναλαβὼν με ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος,
 Ἐπιράνιον ὠνόμασεν τοῦνομα.
 Ἐἶτ' ἀνατραφεὶς τιμῆν ἀνατροφῆν,
 10 γράμματ' ἐξέμαθον ὀκτωῦτης ἰσθῆ,
 καὶ δωδεκοῦτης μουσικῆς ἀπὸ τῆς ἰσθῆ.
 Ζήλω δὲ τῶν μαθημάτων περιεφλεγείς
 Δημητριάδος εἰς Μηλαίας ἔδραμον
 τῷ χιλιοστῷ ἑπτακοσίῳ ἔτει.
 15 δεκάκις ἑπτὰ καὶ ἕξ ἀριθμουμένῳ,
 ὅπου πρόπειραν γραμματικῆς ἰσθῆς
 παρ' Ἀνθίμῳ τε καὶ σοφῷ Ζαχαρίῳ.
 Τῷ ἐβδόμῳ ἔπλευσα εἰς Ἀμπελάκια,
 μᾶλλον μυηθεὶς παρ' σοφῷ Γεωργίῳ.
 20 Τῷ ὀγδόῳ ἤλαυνον εἰς Πορταρίαν
 Ἰωακείμ πρὸς ῥήτορα κλεινὸν λίαν,
 παρ' ᾧ ἐδάην τὴν Λογικὴν Δαμοδοῦ,
 γυμνασμάτων ἄλλα τε, ῥητορικὴν τ' ἐν μέρει.
 Τῷ ἐνάτῳ ἔτει δὲ εἰς Κωνσταντίνου
 25 ἀνέδραμον τάχιστα εὐκλεῆ πόλιν
 [καὶ παρ' Σπαθάρῃ Σλουτζάρογλῳ τοῦπύκλῃν
 γραμματικὸς πρόσειμι πρὸς γυμνασίαν,
 ἐν ᾗ ἐφοίτων εἰς σχολὴν Βυζαντίου,
 30 ἀκηκοῶς κάλλιστα παρὰ Σεργίῳ
 Ὅμηρον, Γυμνάσματα τοῦ Θεοφίλου
 Οὐολφίου τε ἀριθμητικῆς μέρος
 καὶ τὴν λογικὴν τοῦ σοφοῦ τε Βλεμμύδου.
 Ἐνδιατρίψας δ' ἐν πόλει ἔτη δύο,
 35 εἰς Δακίην ὤρμησα τῷ τρίτῳ ἔτει
 σὺν Νικολάῳ τῷ Καρατζᾶ τοῦπύκλῃν.
 Τοῦ δ' ἄρ' τάχιστα ἐκπεσόντος τοῦ θρόνου,
 εἰς Δακίην ἔμεινα παρὰ Ῥιμνίκου
 τῷ παγκρατεῖ τε καὶ σοφῷ Φιλαρέτῳ,
 40 γραμματικὸς τε καὶ διδάσκαλος ἅμα,
 χρόναις ὅλοις ἕξ καὶ τι πρὸς διαρκέσας,

13. Μηλαίας ἐπὶ Μηλαίας χάριν τοῦ μέτρου 22. Δαμοδοῦ ἀντὶ Δαμοδοῦ
 χάριν τοῦ μέτρου 23. Ὁ στίχος οὗτος εἶνε ὑπέρμετρος 28. ἐφοίτων 30. Θεοφίλου
 ἀντὶ Θεοφίλου χάριν τοῦ μέτρου 37. Ῥιμνίκου ἐκ τοῦ Ῥιμνίκου

ἐν οἷς ἐφοίτων εἰς σχολὴν τῆς Δακίης,
 ἀκηκοῶς κάλλιστα παρ' Νεουφύτῃ
 45 τὴν εἰς τέταρτον βιβλίον Γαζῆ πάλιν
 γραμματικὴν τήνου τε τὴν παντεχνίδα,
 καὶ παρ' Θεοδώρῳ τε τῷ σοφωτάτῳ
 Κορυδαλικῷ Βλεμμύδου τε φυσικὴν
 καὶ τὴν Λογικὴν Εὐγενείου τοῦ σοφοῦ
 καὶ διαλέκτους δ' ἤκουον κατ' ἰδίαν,
 50 ὁδραῖς δαπάναις κτώμενος διδασκάλους.
 Ἐἴω γὰρ εἰπεῖν τοῖς ἑκατρώτους πόνους
 τῶν δαπανῶν μέμνημαι, ἤπερ δαπάνων.
 Ὡς ἄρ' ἐλαμφθεὶς φωτὶ τῶν μαθημάτων
 55 [αὐτὴν ἐσήλθον κρᾶντορος Μαυρογένους,
 τρίτος τε ἅμα γραμματεὺς καὶ δεύτερος.
 Μάχης δὲ φρικτῆς ἀθλίως ἐναρξάσης
 Ἀουστρωσσίας τε καὶ τῆς Τουρκίας.
 κ' ἀγαστατούσης τῆς Δακίης εἰς τ' ἄκρον,
 ἔγνω κατελθεῖν φίλην εἰς γαῖαν πατρῆς.
 Ἦκον δὲ οἶκον διὰ τῆς Βουλγαρίας
 60 τῷ χιλιοστῷ ἑπτακοσίῳ ἔτει
 ὀκτωδεκάκις χ' ἑπτὰ ἀριθμουμένῳ.
 Χρόνον δὲ πλήρη οἶκαδὲ διατρίψας
 Σμύρνης θεατῆς ψόχονην πανεμπόρου,
 κἀκεῖθεν ἐξέπλευσα εἰς Μητυλήνην
 65 κἀκ Μητυλήνης εἰς Πόρον μ' εἰμαρμένη
 ὤρσεν με διδάξοντα τὴν ἑλληνίδα.
 Καὶ ἦν ἰδεῖν ἔργον τε καὶ πράγμα ξένον
 γλῶτταν με διδάσκοντα τὴν ἑλληνίδα,
 φωνὴν δὲ μαυθάνοντα τὴν ἀλβανίδα.
 70 Οὐκ εἶχον ἄλλως ἀλβανίζοντας ἕλως
 παῖδας διδάξει, μὴ ἐγὼν ἀλβανίσας.
 Χρόνους δὲ δύο διατρίψαντ' ἐν Πόρῳ
 οἱ ὕδρεᾶται μ' εἶλον ἐν προθυμίᾳ.

41. ἐφοίτων 42. Νεουφύτῃ ἀντὶ Νεοφύτῃ χάριν τοῦ μέτρου 45. Θεο-
 δώρῳ ἀντὶ Θεοδώρῳ χάριν τοῦ μέτρου 47. Εὐγενείου ἀντὶ Εὐγενίου χάριν τοῦ
 μέτρου 52. ἐλαμφθεὶς ἀντὶ ἐλλαμφθεὶς χάριν τοῦ μέτρου 60. ἑπτακοσίῳ
 ἀντὶ ἑπτακοσίῳ χάριν τοῦ μέτρου 64. κἀκεῖθεν Μητυλήνην ἀντὶ Μυτιλήνην
 65. κἀκ μητυλήνης εἰμαρμένη 66. ὤρσεν 68. γλῶτταν 73. ὕδρεᾶται

75 Μαθητὰς ἐξήκοντα εἶχον εἰς Ἰδραν,
 διδάκτρα καλὰ καὶ περιθαλψιν ἄκραν.
 Λοιμὸς δὲ δεινὸς ἔκεισε ἐνσκήψας τότε
 ἄλλεσθαι Ἀθήναζε ποιεῖ με τρόμφ.
 φ. 15^α Ἰστωρ δὲ λειψάνων τε Ἀθήνης γεγῶς,
 80 τὸ πάλαι λαμπρᾶς, νῦν δὲ ἀθλίας ὄλως,
 δι' Εὐρίπου ἤλαυνον εἰς γῆν πατρίδα,
 ἀλλ' ἀλλαχοῦ γῆς ἤγαγεν μ' εἰμαρμένη,
 καὶ ἦν γάμους τε ἐκτελέσαι ἐς τάχος,
 συγκατανεύσει φύντος ἡδὲ φουάσης.
 85 Ἀλλ' ἐκ πάτρης ἵπταμαι εἰς Ἀθῶ ὄρος
 ξὺν φύντ' ἐμῷ τε καὶ κασιγνήτῳ μικρῷ,
 κλεπτῶν δεδοικῶς τὸν πολύστονον φόβον.
 Κάκειθεν ἐξώρμησα πρὸς Σμύρνην πάλιν
 καὶ Σμυρνίηθεν πρὸς πόλιν Κωνσταντίνου,
 90 ἐνθεν διαδὰς ξὺν σπαθάρῃ Δίμπογλῳ,
 γραμματικὸς ἰκνοῦμαι πρὸς Ἰσμαίλι
 ἐπ' ἀνακαινίσει γε τοῦδε φρουρίου,
 κάκειθεν εἰς Γαλάτζι τῆς Μολδαβίας
 ξὺν τῷ ἰδίῳ Δίμπογλῳ Ἰσπραβνίκῳ.
 95 Τὰς ἐν μέσῳ δὲ παρήμι αἰτίας
 δεινὰς περιστάσεις τε τοῦ Γαλατζίου.
 Πέπτωκε γὰρ, πέπτωκεν οὐμὸς σπαθάρης,
 καὶ δέσμιος πρόεισιν εἰς Ἰάσιον.
 Ἐγὼ δ' ἐμείνα παρ' Γεράκῃ χατμάνῳ
 100 ἐν τῷ Γαλάτζι γραμματεὺς ἐς ὕστερον.
 Ἀλλὰ βαρείας νόσου καταλαβούσης
 φέρει πρὸς αὐτὰς τὰς πύλας με θανάτου.
 Μόλις φυγῶν δὲ παρὰ χρῆμα τὸν μόρον
 ἐς Βουκουρέστι ἔδραμον τῆς Βλαχίας
 φ. 15^β ἥπρὸς δεσπότην μου τὸν πάλαι, Φιλάρετον,
 106 μητροπολίτην ὄντα Οὐγγροβλαχίης,
 ὅς μ' ἀπεδέχθη δεξιῶσει πατρικῇ.
 Ἀλλ' ἦν τὰ, καὶ ἔσχατα τοῦ Φιλαρέτου
 (φεῦ τῆς βλοσηρᾶς τῆς τύχης περιστροφῆς).

110 Πέπτωκε γὰρ, πέπτωκεν οὐμὸς δεσπότης,
 πτώμα στόνων τε ἄξιον καὶ δακρύων.
 Δοσίθεος δὲ Μπουζέου ἐπίσκοπος
 (Ὀγγροβλαχίας γίνεται προσεικότες,
 ἀνὴρ σοφὸς τε καὶ μειλήχιος λίαν.
 115 Παρ' ᾧ τελοῦντα προσφιλῆ με πρὸ χρόνων
 γραμματικὸν δείκνυσιν ἐν μητροπόλει
 αὐλῆς διδάσκαλόν τε καὶ ἐρμηνέα,
 βιβλιοθήκης μυρίης ἐπιστάτην
 νομικὸν ἅμα καὶ σύνοδρον κληρικόν.
 120 Καὶ ἦν ἀγαθὴ δεξιὰ ταύτῃ τύχῃ,
 φέρουσα καλὰς, ὀλβίας τὰς ἐλπίδας
 ἦν παρ' ἐμοὶ γὰρ καὶ καλὴν συζυγίαν
 καὶ εὐπορον σχεῖν διὰ βίου τὸν πόρον.
 Ἀλλὰ γενναῖος διεγείρας γούν πόθος
 125 μνήστρων τε δεσμὸς εἴλκε μ' ἐς κούρης πάτρην
 (Νηπύτιος φεῦ! συγγενῶν κλαπεῖς λόγοις)
 ἡ νόμφη γὰρ βέβηκεν εἰς Ἀδου πάλαι,
 καὶ νυμφίον φέρουσι μ' ἐς γάταν κόρης.
 Ἀλλ' ἦν τὸ δεινὸν καὶ θεραπείας πέρα
 φ. 16^α ἥπρωται γὰρ, πέπρωται τὰ πεπρωμένα.
 131 Ἄρας δ' ἐκεῖθεν ἤκον οἴκαδε τλήμων
 καὶ ἦν παλινδρομῆσαι με ἐς Δακῶν ἔδος,
 ἀλλ' ἐς γόους ἔκαμψε τῶν γεννητόρων.
 Καιροῦ ρυέντος γούν τινὸς ἐν τῷ μέσῳ,
 135 γάμου ζυγαῖς ἐξεύχθη ἐν τῇ πατρίδι
 τῷ χιλιοστῷ ἑπτακοσσίῳ ἔτει
 δεκάκις ἐννέα τε κ' ὀκτὼ ἐν μέτρῳ.
 Τῷ δ' ἐννενηκοστῷ τε ἐννάτῳ ἔτει
 140 θυγάτριόν μοι Σαρραῖνα τίκτεται,
 ἔπειτα Δημήτριος ἄρρην μοι πάϊς
 γεννᾶται λαμπρᾶ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου
 τῷ χιλιοστῷ ὀκτακοσσίῳ ἔτει
 καὶ δευτέρῳ ἄμφω τε προσμετρουμένῳ,

114. μειλήχιος ἀντι μειλίχιος χάριν τοῦ μέτρου 120. ταύτη 124. γενναῖος
 ἀντι γενναῖος χάριν τοῦ μέτρου 125. εἴλκε 128. φέρουσι 132. παλιν-
 δρομῆσαι ἔδος 136. ἑπτακοσσίῳ ἀντι ἑπτακοσίῳ χάριν τοῦ μέτρου 142. ὀ-
 κτακοσσίῳ ἀντι ὀκτακοσίῳ χάριν τοῦ μέτρου

81. ἤγαγεν μ' εἰμαρμένη 81. φύντος 86. μικρῷ κασιγνήτῳ 93. κάκειθεν
 94. Δίμπογλῳ ἐκ τοῦ Διμπογλῳ 103. δὲ (διαγεγραμμένον) φυγῶν δὲ 109. βλοσηρ

- ἐν ᾧ Σκιαθοῦ παρήμην βοηδόδας.
 145 Ἐπὶ δὲ τρίτῳ ἔτει τε καθ' ὃ ξυγγράφω
 ἐς Λιδρόμια τυγχάνω βοηδόδας.
 Πολυετοί γάρ Ὑψιστος Ἰωάννην
 ἐκλαμπρότατον πεγζᾶδὲν Καλλιμάχην
 καὶ ὄραγουμάνον τοῦ βασιλικοῦ στόλου,
 150 τὸν κύριόν μου καὶ γαθόν μου προστάτην,
 παρ' ᾧ τελούντα με χρόνους δύο,
 εὐεργετῆ με εὐνοῶν εὐποιίαις.
 Ἐπὶ χιλιοστῷ δ' ὀκτακοσίῳ ἔτει
 καὶ τεσσαρίῳ ἄμφω τε προσμετρούμενῳ
 155 Θωμᾶς μ' ἐτέχθη Μαΐου πρώτη πάξι,
 πάππου λαθῶν τ' οὐνομα πρὸς μητέρας,
 συνεμπεσοῦσης αἰσίως τῆς ἡμέρας
 τῆ Κυριακῆ Θωμᾶ τοῦ ἀποστόλου,
 ἐν ἣ τὸ θεῖον λουτρὸν ὑπεδέξατο.
 160 Ὀκτακοσιοστῷ δὲ καὶ ἕκτῳ ἔτει
 πρὸς τοῖς χιλίοις ἢ Μαθίνα τίκτεται,
 τῷ ὀγδόῳ δὲ θυγάτηρ Σαρείνα.

Καὶ τριαύτη μὲν ἢ αὐτοβιογραφία τοῦ Ἐπιφανίου Δημητριάδου. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν, ὡς ἄνω εἴρηται, ἐν τοῖς κώδιξιν αὐτοῦ περιλαμβανομένων ἔργων, ἐκδίδεται ἐνταῦθα μόνον ἢ ἐν φ. 9^α - 13^α «Ἱστορία τῆς νήσου Σκιαθοῦ». Ταύτης, ἀντιγράφου οὔσης πιθανῶς, ἐπηνωρθώσαμεν τὰς ἀνορθογραφίας.

Ἱστορία τῆς νήσου Σκιαθοῦ.

Ὅσοις μέμνηεν ἱστορίας συγγράφειν, εἴτε ἐθνικὰς ἔλας ἐν πλάτει, εἴτε τοπικὰς τινὰς ἐν μέρει, φυλάξαι τ' ἀληθὲς ἐν πᾶσι δεῖν ὁ νόμος τῆς ἱστορίας βούλεται καὶ ὡς ἤκιστα ἐπεισάγειν ἐπαίνων ψευδῶν σειράς, τοπικὰς τε θέσεις δηλονότι οὐκ ἐνδιαλλέτους ἢ ὀρίζοντας οὐκ εὐ

ἔχοντας ἢ καρπῶν σπανιότῃτα μὴ οὕταν ἢ ἀρετὰς καὶ πράξεις λαμβάνοντες. 150. καὶ γαθόν. Οἱ στίχοι 153-159 ἐγράφησαν προσθέτως ἄλλοι μέλανι, κατόπιν δὲ πάλιν προσετέθησαν οἱ τρεῖς τελευταῖοι. Οἱ στίχοι 158-162 γεγραμμένοι πλαγίως ἐν τῇ ᾠξ. 151. τελούντα. 153. ὀκτακοσίῳ ἀπὸ ὀκτακοσίῳ χάριν τοῦ μέτρου.

3. Μετὰ τὸ βοῦλεται ἔπεται ἐν τῷ περὶ μέρει (α) εἰς ὃ ἀνταποκρίνεται ἢ ὑπερβόλῃ διος σημείωσις (α) Λουκιανὸς Περὶ τοῦ πιδ. δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν. 3-4. σειράς 4-5. ἐτέχοντα.

πρῶν οἰκητόρων μηδὲ τὴν ἀρχὴν ὑπαρξάντων ἀνευφημεῖν καὶ ὅλως ἀποσεμνύνειν τὰ μὴ σεμνὰ ἢ τοῖς μικροῖς περιτιθέναι μέγεθος. Ἐὶ γὰρ χαρίζομένους ταῖς πατρίσι μεγαλύνειν τὰ πράγματα κατ' ἐπινοίαν ὄντα ἐστὶν ἀναπλάττεσθαι καὶ αὐτοῦ τοῦ ὄντος, καὶ μετρίου τυγχάνοντος, ἀληθείας μαρτυρούσης ἐκπεπτωκέναι.

Ἰοῖνον κάμοι, βουληθέντι ἱστορίαν τινὰ τῆς πατρίδος τοπικὴν ξυντιθέναι, ἐχρήν, νόμοις ἱστορίας πεισθέντι, ἀληθείας πάσης ἐχομένῳ ταύτης πέρι διαλαβεῖν, μηδ' ἀναπλάττειν διανοίας ἀνυπόστατα πράγματα ἱκανῆ καὶ γὰρ ἢ ἀλήθεια ἀκέραιός τε καὶ ἀκραιφνῆς οὕσα εὐφημησαι τὰ πράγματα, καὶ μέτρια δοκῆ, ἔπου γε ὑπερβάντα τὸ ἀληθὲς ὑπερβολῆ τῶν ἐπαίνων μεμπτὰ τυγχάνει καὶ εὐκλείας μετέσχηκε.

Ταῦτα δὲ φρονησάμενοι καὶ οἶονεὶ τὴν ὑσπληγγα τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας θέντες, φέρε ἀναδράμωμεν τῆς ἀνά χειρας ἱστορίας εὐθύ, μὴ εὐωνυμόθεν, μὴ δεξιόθεν ἐκκλίνοντες, ἀλλὰ γεωμετρικῶς πως, ὡς ἂν ἔφασαν μαθηματικῶν παῖδες, βαδίζοντες εἰς τὸ ἀνιχνεῦσαι τὴν τῆς πατρίδος ἀρχαιότητα, δηλονότι χωροῦντες μέχρι τῶν καιρῶν τῶν παλαιτάτων προγόνων Ἑλλήνων, ὅτε ἦνθου Ἀθηναί καὶ Σπάρτα καὶ 20 πολλαὶ τῶν Κυκλάδων τε καὶ Σποράδων ἤχημαζον νῆσοι καὶ || διέπρεπον ἐπὶ τε τῇ ἑλληνικῇ τῶν οἰκητόρων εὐγενείᾳ ἐπὶ τε σοφίας εὐκλείᾳ ἐπὶ τε πράξεων λαμπρότητι καὶ ἄλλαις ἀρεταῖς. Ἐὶ γὰρ πρὸ τοῦδε, καθάπερ ὁ κλεινὸς Θουκυδίδης καὶ ἄλλοι τῶν ἱστορικῶν ἡμῖν παραδιδούσιν, οὐχ ὅτι γε αἱ πλείους τῶν νήσων ἀοίκητοι πάντῃ ἦσαν, ἀλλὰ καὶ αἱ οἰκούμεναι αὐταὶ Καρῶν καὶ Δολόπων γένεσι βαρβάρων καὶ πειρατῶν ἐπὶ ληστεία βιούντων ἠκοῦντο.

Ἄλλ' ἐπειδὴ πρῶτον ἀνάγκη τοπικῆς ἱστορίας αὐτὸ τὸ ἱστορούμενον ἐστὶ τοπικῶς περιγράψαι, εἶτα περὶ τῶν κατὰ διαφόρους καιροὺς οἰκησάντων διαλαβεῖν, εἰπωμεν πρῶτον τὸ πρῶτον, ἐκτιθέμενοι τὴν τῆς νήσου θετικὴν περιγραφὴν.

Ἔστι γοῦν ἡ Σκιάθος νήσος ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει, ὀνομαζομένη, τοιῶσδε ἴσως ἀπὸ τῆς σκιάς τοῦ γεινιάζοντος ὄρους Ἄθω, ἢ βάλλει ἐπὶ σταδίους τριακοσίους κατὰ τὸν Βυζάντιον Στέφανον, ὄρους ἐκείνου, λέγω, τοῦ πολυθρυλήτου ἐπὶ μεγέθει, ᾧ καὶ Ξέρξης λέγεται πεπομφέναι τὴν περιδομένην ἐκείνην ἐπιταγὴν εἰς τὸ παρέξαι αὐχίνα

1. μηδὲ 4. ἴσως 6. κάμοι 7. ἐχρήν 8. μηδ' 9. ἀκραιφνῆς 13. οἶονεὶ 10. ὑσπληγγα 14. ἀναδράμωμεν 18. Σπάρτα ἐκ τῶ Σπάρτα 28. αἰετῆ 29. τῆς τῆς 30. αἰετῆ 33. πολυθρυλήτου

ὑποκλινῆ τοῖς ἐργάταις, ἐπίταγμα λαβοῦσι διατεμεῖν αὐτὸ καὶ οὐ μόνον ποιῆσαι βατόν, ἀλλὰ καὶ θάλατταν πανταχόθεν ἐνώσαι, νῆσον ἀπὸ χερσονήσου καταστήσαντας, ἐπὶ τὸ περαιῶν τὸν στόλον αὐτοῦ, ὅτε ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Ἑλλάδος, φέρων τετράκις χιλίας χιλιάδας στρατὸν μεθ' ἑαυτοῦ διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης καὶ τρεῖς χιλιάδας νῆας μεγάλας τε καὶ μικράς.

Καὶ οὕτω μὲν ἡ νῆσος δοκεῖ λαβοῦσα τὴν κλήσιν, ἀφ' ἧς καὶ ὁ οἰκῆτωρ παρωνυμεῖται Σκιαθῖος, ὡς ὁ αὐτὸς Στέφανος εἰς τὰ Ἑθνικὰ αὐτοῦ. || Κεῖται δὲ πρὸς τῇ Εὐβοίᾳ νήσω, ἀπέχουσα ἑκατέρωθεν Δημητριάδος καὶ Σκοπέλου σταδίου ἑννέα. Τῷ δὲ μεγέθει μικρὰ, τριάκοντα σταδίων ἢ μιλίων λεγομένων Ἰταλιστὶ περιφέρειαν ἔχουσα κατὰ τὸν γεωγράφον Μελέτιον. Ἄλλ' ἡ χώρα εὐγαιος, ἀέρι τε ὑγιεινῆ περιεχομένη καὶ δάσει κομῶσα καὶ βριθοῦσα καρποῖς παντοδαποῖς καὶ οἴνου μάλιστα γεννητικῆ καλλίστου.

Πλεῖστον δ' εἰς γεωργικοὺς καρποὺς ἀπέδωκεν ἄν, εἰ γε καλλιεργείας παρὰ τῶν οἰκούντων μετέληχεν. Ἄλλ' ἀπεχθῶς ἔχει πρὸς γεωργίαν τὸ γένος τῶν οἰκούντων, μὴ εἰδότες ὅτι οἱ πρὸ νόμου καὶ ἐν νόμῳ προπάτορες πατριάρχαι τε καὶ ἡγεμόνες λαοῦ ταύτη ἔχρησαντο καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς ἀφθονίαν ἑαυτῇ περιποιήσαντο, καὶ γε τοῖς νῦν πεπαιδευμένοις λαοῖς αὕτη ἐστὶ πρῶτον μελέτημα. Ἀποσεμνύονται δὲ τῇ ναυτικῇ ἐνασχολούμενοι, καὶ δοκοῦσιν εἶναι τινὲς ταύτην μετ' ἐρχόμενοι τὴν τέχνην καὶ ταυτὰ γε πλήρη πόνων τε καὶ μόχθων τυγχάνουσαν πανταχόθεν τε φοβήτορις καὶ μυρίοις δεινοῖς περιστοιχουμένην καὶ αὐτῆς τῆς προσκαίρου ζωῆς πολλάκις στεροῦσαν παμπληθεῖς, καὶ τὸ δὴ χεῖριστον, καὶ τὰ ἦθη διαφθείρουσαν καὶ τοὺς χρωμένους αὐτῇ πολλάκις οὐ τιμίους ἀνθρώπους καθιστῶσαν. Ἡ δὲ γεωργία φαίνεται παιδαγωγοῦσα τοὺς ἀνδρας καὶ τὰ ἦθη μᾶλλον κοσμοῦσα καρπῶν τε καὶ γέννημάτων τοὺς γεωργοὺς ἐμπιπλήσκουσα καὶ τὰ σώματα τῶν γαιηπονούτων ἐρρωμενέστερα καθιστῶσα.

Τὸ πάλαι δ' ἡ νῆσος ἐκαλλιεργεῖτο, ὡς Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Φιλίππου πρώτῳ λόγῳ μαρτυρεῖ, ὅποτιθέμενος || τοῖς Ἀθηναίοις, ὅτι ἦν ἐπιτηδεῖα ἡ νῆσος εἰς τὸ παραχειμάσαι τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων ἐν αὐτῇ διὰ τὸ κάλλιστον λιμένα ἔχειν καὶ διὰ τὸ οἶτον ἐκεῖ πεφυκέναι πολὺν καὶ ἱκανὸν θρέψαι στόλον πολεμικόν, ὅτε ἤθελον μάχεσθαι Φιλίππῳ τῷ Μακεδόνι, ξύμμαχον ἔχοντες τὴν νῆσον ἐν ἐκείνῳ τῷ πε-

10. ἐναία 11. μιλίων 12. εὐγαιως 16. μετήλαχον 20. ἐστὶ ἀποσεμνύονται 22. ταυτὰ 28. ἐμπιπλήσκουσα 29. γεηπονούτων 31. πρώτῳ ἐκ τοῦ πρώτῳ 33. οἶτον

λέμῳ, ὡς καὶ Λῆμνον καὶ Πεπάρηθον καὶ ἄλλας συμμαχίδας. Ὅτι δὲ τὸ πάλαι λαμπρὰ μὲν ἦν ἡ νῆσος αὕτη μαρτυρεῖ τὰ τε σωζόμενα λείψανα τῶν φαινομένων ἐτι λαμπρῶν οἰκοδομῶν καὶ τῶν ἀνακαλυφθέντων κατὰ καιρὸν ἐπιγραφῶν, δι' ὧν δεικνυται, ὅτι ἡ νῆσος ἔσχε διοικησιν πάλαι ὁμοίαν τῆς Ἀθήνης, κατὰ φυλάς διηρημένη καὶ βουλῆν καὶ δῆμον συνιστώσα καὶ πόλιν καὶ ἀκρόπολιν ἔχουσα, τὴν μὲν Ἀθηναίαν, τὴν δὲ Λήτην ὀνομαζομένην, στρατιωτικὸν τε καὶ ναυτικὸν καὶ ἐν πολλαῖς μέρεσι φρούρια καὶ τεῖχος διαμπερές χωρίζον ταύτην. Φίλιππος δὲ ὁ Μακεδὼν, ἀριστεύσας κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἐν ἐκείνῳ τῷ πολέμῳ, ἐγειρόμενος καὶ κατὰ τῶν συμμαχίδων ταῖς Ἀθήναις νήσων, κατέστρεψε πολλὰς, κατεδαφίσας τότε τὴν πόλιν ταύτης τῆς νήσου καὶ ἀκρόπολιν μετὰ τῆς Πεπαρήθου, ὡς ὁ γεωγράφος ἱστορεῖ Μελέτιος. Αὐταὶ δὲ εἰσιν αἱ εὑρεθεῖσαι ἐπιγραφαὶ ἐν λίθοις παλαιοῖς.

ΤΟΝ ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΚΑΙ ΘΕΙΟΤΑΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ
ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΣΕΠΤΙΜΙΟΝ ΣΕΒΗΡΟΝ ΠΕΡΤΙΝΑΚΑ
|| Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΑΘΙΩΝ ΕΠΙΜΕ-
ΛΗΣΑΜΕΝΟΥ ΥΙΑΚΙΝΘΟΥ ΠΙΣΤΟΥ ΑΗΘΗΣ
ΗΡΞΕΝ ΕΠΩΝΥΜΟΥ ΑΡΧΗΣ

Ἐτέρα ἐπιγραφή

ΤΟΝ ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΚΑΙ ΘΕΙΟΤΑΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ
ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΚΑΙΣΑΡΑ ΤΡΑΙΑΝΟΝ ΑΔΡΙΑΝΟΝ
ΟΛΥΜΠΙΟΝ Ο ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΑΓΙΟ
ΠΑΤΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΜΝΕΙΑΣ ΧΑΡΙΝ.

Εὑρέθη δὲ καὶ πρὸ δέκα χρόνων εἰς λίθος τετράγωνος ἔχων ἕνα ἔφιππον ἄνδρα καὶ τοιαύτην ἐπιγραφὴν

ΖΩΠΥΡΟΣ ΘΕΙΟΣ ΑΡΧΩΝ

Ἐν δὲ τῷ παρελθόντι ἔτει εὑρηται ἕτερος λίθος τετράγωνος, ἔχων δύο γυναίκας γλυπτὰς ἑλληνικοῖς ἐνδύμασιν ἡμφιεσμένας, ὁμοίας ταῖς Χάρισι τῇ ὠραιότητι τοῦ σώματος καὶ τῷ σεμνῷ τῶν ἐνδυμάτων καὶ τοιαύτην ἐπιγραφὴν

ΔΑΦΝΗ ΚΛΕΩΝΟΣ
ΣΚΙΑΘΙΑ

ΧΑΡΙΤΩ ΚΡΙΤΩΝΟΣ
ΙΜΕΡΕΑ

1. Πεπάρηθον 3-4. ἀνακαλυφθέντων ἐγραψεν αὐτὸς ὁ Δημητριάδης 8. παλαιοῖς 11. κατεδαφίσας 12. Πεπαρήθου 13. εἰσὶν 15. ΤΟΝ ΜΕΓΙΣΤΟΝ ἐπὶ τῶν αὐτῶν λέξεων μικρογραφημένων τὸ πρῶτον 29. δύο

11^β Ἡ δὲ Μεδάλια τῆς νήσου ἦν τοιαύτη, ὡς θεωρεῖται αὐτόθι, ἦν καὶ
τις τῶν φιλομαθῶν ἐζωγράφησε·

Ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους Ἑρμῆς μετὰ τοῦ κηρυκείου, Σκιαθίων ἐκ τοῦ
5 ἄλλου μέρους τὸ ὄνομα τῶν κατοίκων τῆς νήσου.

Ταῦτα δὲ διεξελθόντες φέρε διαλάβωμεν καὶ περὶ τῶν κατὰ διαφό-
ρους καιροὺς μεταβολῶν, ἃς ἔλαβεν ἡ νῆσος. Αὕτη γὰρ μετὰ τὴν τῶν
Ἑλλήνων ἀρχὴν Ῥωμαίοις φαίνεται ὑπεῖξαι μετὰ πάσης τῆς Ἑλλά-
δος, ὡς μαρτυροῦσι καὶ αἱ ἀνωθεν εὑρεθεῖσαι ἐπιγραφαὶ κἀντεῦθεν
10 Ῥωμαίοις εὐσεβοῦσι μέχρι τῶν ὑστέρων χρόνων τῆς τῶν Ῥωμαίων
βασίλειας. Κλονιζομένης δὲ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ τυφῶ-
νος τῶν Ὀθωμανῶν καὶ σκοτοδινιαζούσης τέως καὶ τὰ λείψια πνε-
ύσεως, τότε Ἐνετοὺς ἱστώρηται, εὐκαιρίας δραξαμένους, ἀφελεῖν πολ-
λὰς τῶν νήσων τῆς τῶν Ῥωμαίων δεσποτείας, Πελοπόννησόν τε δι-
15 λαδῆ, Κύπρον, Κρήτην, Εὐβοιάν τε καὶ ἄλλας τῶν Κυκλάδων τε καὶ
Σποράδων καὶ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὴν Σκιάθον. Ἀλλὰ, κρατησάν-
των ταύτης τοῦπειτα τῶν Ὀθωμανῶν, αἱ Ἐνετοὶ αὖθις διὰ δέκα καὶ
ἑκτὼ ἡμερῶν πολιορκίας ἐπὶ συνθήκῃ τὸ αὐτῆς φρούριον εἰλήφασιν
καὶ τοὺς ἐκεῖτε τότε οἰκοῦντας Ὀθωμανοὺς ἀλλαχόσε εἶασαν ἀπελ-
20 θεῖν, οἰκήσαντας εἰς τινὰ τόπον τῆς Μαγνησίας γῆς Λεχώνια ὀνομα-
ζόμενον μέχρι τοῦδε ὅπου γε διατελοῦσιν οἰκοῦντες τὰ νῦν αἱ ἐκείνων
ἀπόγονοι. Μετὰ δὲ Ὀθωμανοὶ πάλιν κατέσχον τὴν νῆσον, Μπαρμπα-
12^α ρόσσα τινὸς λεγομένου ἀρχηγούντος καὶ ἀξίαν ἔχοντος ναυάρχου, ἦτοι
Καπουδᾶν πασσᾶ τουρκικώτερον εἰπεῖν. Ἀντέσχε δὲ ἱκανὰς ἡμέρας
25 ἐν ἐκείνῃ τῇ πολιορκίᾳ τὸ τῆς νήσου φρούριον, ἐν ᾧ ἦν τις φρουράρ-
χης Ἐνετός, Μπαρμπάργος Νικόλαος καλούμενος, ὃν αἱ Σκιάθιοι,
δίψῃ καὶ λιμῷ τρυχωθέντες, ἐπαναστάντες κατ' αὐτοῦ ἔδησαν τε κα-
λωδίῳ καὶ τοῦ τείχους καθήκασιν παραδόντες τῷ Μπαρμπάρωσσᾳ, ᾧ
καὶ συνέθεντο, ἐγχειρίσαντες τὸ πόλισμα, καὶ ὑποτελεῖς γεγονότες τοῖς
30 Ὀθωμανοῖς διατελοῦσιν ἤδη ἀπλῶς μὲν ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τῆς κρα-
ταιᾶς τῶν Ὀθωμανῶν βασιλείας, ἰδιαιτέρως δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν νή-
σων τῇ τοῦ Καπουδᾶν πασσᾶ κυριότητι.

Καὶ ταύτας μὲν πάλαι ἔδοκίμασέ τε καὶ ὑπέστη τὰς μεταβολὰς, τὸ
ἀπὸ τοῦδε δὲ οὐκ ἔχω τι εἰπεῖν ἀξίον λόγου ἢ ἀριστείας ἔργον ἢ φι-
λοσοφίας ἐγδειξῖν ἢ πράξεων λαμπρῶν εὐφημίαν. Τοσούτου δὲ μόνον

9. κἀντεῦθεν 12 (καὶ κατωτέρω ἐν πάσῃ πτώσει). ὀθωμανῶν σκοτοδει-
νιαζούσης 13. εὐβοίαν 14. πολιορκίας 15. πολιορκίας
26. Μπαρμπάργος 28. παραδοῦντες Μπαρμπάρωσσα 29. ἐγχειρήσαντες

παρὰ πρεσβυτέρων ἡμῶν ἔκηκαὼς, ἔτι πρὸ τῆς παρουσίας ἑκατοντά-
τος, ἢ ἴσως ἐν πλησιέστερῃς ἔτι χρόνις, νῆας τινὰς φορτίδας εἶχον
τινες τῶν τότε οἰκητόρων, ὧν τις Διαμαντῆς κυβερνήτης ἐκαλεῖτο καὶ
Γεώργιος καὶ Σεβαστὸς καὶ ἄλλοι τινὲς πλείοντες εἰς Αἴγυπτον μέχρι
τοῦ Εὐξείνου αὐτοῦ πόντου· ἀλλ' ἦσαν αἱ τοιοῦτοι κυβερνήται νηῶν 5
φορτίδων δηλαδὴ ὡς καὶ αἱ καθ' ἡμᾶς Ἰδρεᾶται καὶ Πετζιῶται ἢ καὶ
τούτων ἦττονες, οὐδὲν δὲ μέγα δεικνύται κἀν ἐκείνοις τοῖς ἀνδράσι.
Κατ' ἐκεῖνο δὲ καιροῦ φασὶν ἔτι γεγονέναι τινὰ πρωτοπαπᾶν Ἰωάν-
νην καὶ παπᾶ Φραγκούλην ἐκείνου υἱόν, ἐγκρίτους ὄντας τότε τῆς
νήσου καὶ μέγα ὄνομα σχόντας μεταξύ τῶν οἰκητόρων καὶ μέχρι τὰ 10
νῦν θρυλουμένους, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἄλλως ἀμαθεῖς δοκοῦσι γεγονέναι
ἄνθρωποι καὶ παιδείας ἀμύητοι, ὡς παριστάνεται ἀπὸ τῶν χαρακτή-
ρων τῶν σωζομένων ἢ αὐτῶν γραμμάτων καὶ ὑπογραφῶν. Ἔσχε δ' ἡ 11^β
νήσος ἐν ταῖς κατ' ἐμὲ τέως χρόνις Ἀνανίαν τινὰ ἀρχιερέα χρημα-
τίσαντα Κίλας, φιλόσοφον ἀληθῶς ἄνδρα καὶ λόγων εἰδήμονα κἀν ταῖς 15
τρέχουσι χρόνις ἔδοξε βλαστήσασα καὶ ἄλλον πατριώτην λόγων
μετεσχηκότα Ἐπιφάνιον τε τοῦνομα ἐκ τῶν προϋχόντων τῆς νήσου
(εἰ δέον ὄλως ἀριθμεῖσθαι αὐτὸν ταῖς λογίαις) ἐς γε καὶ τὸ παρὸν
ξυνέθετο ἀπομνημόνευμα εἰς αἰδίον μνήμην.

Ἀλλὰ φέρε εἰπωμεν καὶ τὴν παροῦσαν τῶν κατοίκων τῆς νήσου 20
ταύτης κατάστασιν· αὕτη δὲ ἐστὶν ἀξιοδάκρυτος. Ἐξ ὅτου καὶ γὰρ
ὑπέστησαν τὴν τῶν κλεπτῶν ἐκείνην, τὴν ἐπισυμβᾶσαν πρὸ τριάκοντα
ἑπτὰ χρόνων, ὡς ἐγώμκι, λεηλασίαν, οὐδαμῶς ἀνέλαβον διὰ καὶ τὰς
πειτα προσεπισυμβᾶσας ἀνωμαλίας καὶ φθορὰς τῶν Ῥωσικῶν μετὰ
τῶν Ὀθωμανῶν πολέμων, ἀλλὰ καὶ τρεῖς ἐξελθόντες τοῦ παλαιοῦ πολί- 25
σματος καὶ οἰκοδομήσαντες οἰκίας ἀλλαχόσε τῆς νήσου ἐν τόποις ἐπι-
τηδειοτέροις πρὸς τὸ ζῆν, οὐχ ὅτι γε οὐδὲν ἠνυσαν, ἀλλὰ καὶ ζημίας
μεγάλας ἐκ τούτου ὑπέστησαν, ἀποτυχόντες δὲ τῆς ἐλπίδος ἐπὶ βελ-
τίονι οἰκήσει καὶ ἀντὶ κέρδους καὶ ὠφελείας ζημίας καὶ φθορὰς ὑπο-
στάντες ὑπὸ τε τῶν λεγομένων Ῥωσικῶν, ὧν ἦρχε Λάμπρος τις ὀνό- 30
ματι, ὑπὸ τε αὐτῶν τούτων τῶν κυριαρχούντων Ὀθωμανῶν νηῶν,
πολλάκις ἐρχομένων ἐκεῖσε διὰ τὸν λιμένα καὶ ληϊζομένων τὰ τῆς
νήσου, καὶ ὑπὸ τῶν τῆς ἠπείρου κλεπτῶν, θκιμιζόντων εἰς τὴν νῆσον
διὰ πορθμείων πειρατικῶν, πάλιν εἰς τὸ παλαιὸν ἐπανέκαμψεν φρού-

2. νῆας τινὰς (ἐκ τοῦ τινᾶς) εἶχον τινὲς 8. πρωτοπαπᾶν 9. παπᾶ
11. θρυλουμένους 14. τινὰ 14-15. χρηματίσαντα 15. κῆν 22. ἐπι-
συμβᾶσαν 24. φθορὰς ἐκ τοῦ φθορᾶς 33. νήσων

186

Νέος Ἑλληνομνήμων

ριον, ἀσφαλέστερον μὲν ἐν αὐτῷ διάγοντες, ἀβίωτον δὲ τὸν βίον βιοῦν-
 13^α τες. Ἔστι γὰρ τὸ || φρούριον τοῦτο ἐπ' ἀκρωτηρίου πετρῶδους φυσικῆ
 μᾶλλον θέσει ἢ τεχνητῆ κατεσκευασμένον πανταχόθεν τε θαλάσση
 περιρρεόμενον καὶ διὰ γεφύρας εἰσερχομένων τε καὶ ἐξερχομένων τῶν
 15 οἰκούντων, ἦν ἐν καιρῷ φόδου μηχανικῶς ἀνασπῶσι, καὶ χάσμα κά-
 τωθεν μένει μεταξὺ τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ φρουρίου, ἄβατον τοῖς πολε-
 μίοις. Ἐν ᾧ καὶ Ἐνετοὶ καὶ Ὀθωμανοὶ ἐναλλάξ οἰκήσαντες ἀντέστη-
 σαν πολεμοῦντες ἀλλήλοις, ὡς ἄνωθεν ἐφθίμεν εἰπόντες, σωζομένων
 πυροβόλων τινῶν ὀργάνων, ὧν ἔσχε τὸ φρούριον ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ,
 20 μέχρι τοῦδε.

Ἦδη, δὲ πρό τινων χρόνων ἐλθόντες τινὲς ἐκ τῆς Εὐβοίας ἀποικοὶ
 Λίμνιοι τῆς Εὐβοίας λεγόμενοι, καὶ οἰκοδομήσαντες οἰκίας ἐν τινὶ τόπῳ
 τοῦ λιμένος, Παλαιοκάστρῳ ἢ Ὠραιοκάστρῳ ἐπονομαζομένῳ, οἰκοῦ-
 15 σιν ἐκεῖσε, μεθ' ὧν καὶ οἱ παλαιοὶ κάτοικοι τῆς νήσου, οἰκοδομήσαν-
 τες οἰκίας τινὰς ἢ ἐργαστήρια ἐν τῷ παλαιῷ τόπῳ, οἰκοῦσιν ἐκ δια-
 λειμμαμάτων, καταβαίνοντες ἐκ τοῦ κλειστοῦ φρουρίου. Ἀλλὰ καὶ ἡ
 τοιαύτη νῦν κατάστασις αὐτῶν ἔστι παναθλία καὶ ἀξιοδάκρυτος, καθ'
 ἦν καὶ τέλος λαμβάνει τὸ παρὸν ὑπόμνημα, ἐπιμένον ὑπὸ μεταγενε-
 20 στέρων τῆν τῶν μελλόντων ἐπακολούθησιν, οἷς καὶ ἐπεύχομαι αἰσιώ-
 τερα ἱστορῆσαι.

Τοῦ ἱστορικοῦ τούτου σημειώματος τοῦ Ἐπιφανίου μέρος
 μόνον ἐξεδόθη τὸ πρῶτον πρὸ ὀγδοήκοντα καὶ ἕξ ἐτῶν ὑπὸ τοῦ
 ἀειμνήστου Μουστοξύδου¹. Περιλαμβάνει δὲ τὸ μέρος τοῦτο τὰ
 ἀπὸ τῶν λέξεων Ἔστι ἡ Σκιάθος² μέχρι τῶν τῶν ἐκ τοῦ ἄλ-
 λου ἐπιγραφῆ Σκιαθίων³ μετὰ τινων κενῶν ἢ λεκτικῶν δια-
 5 φορῶν καὶ μεταβολῆς τῆς θέσεως τῆς παραγράφου τῆς ἀρχο-
 μένης ἀπὸ τῶν λέξεων Ταῦτα δὲ διεξελθόντες⁴. Λείπουσι δ' ἐκ
 τῶν παρὰ τῷ Μουστοξύδῳ καὶ τὰ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκδόσει Ἀντέ-
 σχε δ' ἰκανὰς ἡμέρας — Καπουδᾶν πασᾶ κυριότητι, ἐν οἷς καὶ

2. ἀκρωτηρίου 10. μέχρι τοῦδε πρόσθετα κατέπειν 11. τινῶν ἀποικοὶ ἐκ
 τοῦ ἀποικοὶ Λίμνιοι

¹ Ἐν τῇ Αἰγιναίᾳ. Ἄρ. Ζ' τῆς 15 Σεπτεμβρίου 1831 σ. 223 κ.ε.

² Πρὸς ἀνωτέρω σ. 431,30.

³ Πρὸς ἀνωτέρω σ. 434,2.

⁴ Πρὸς ἀνωτέρω σ. 434,5.

τὰ νέα περὶ τοῦ Βενετοῦ φρουράρχου Νικολάου Μπαρμπαρ-
 5 ρίου⁵.

Ἐνεκα τῶν ποικίλων τούτων διαφορῶν καὶ τοῦ ὅλως παρὰ
 τῷ Μουστοξύδῳ λείποντος τέλους Καὶ ταύτας μὲν πάλαι — ἐπεύ-
 10 χομαι αἰσιώτερα ἱστορῆσαι εὐπρόσδεκτος, νομίζομεν, ἔσται ἡ
 νέα αὕτη πολὺ πληρεστέρα ἔκδοσις τοῦ ἱστορικοῦ δοκιμίου τοῦ
 Δημητριάδου, ἐξ ἧς οὐκ ὀλίγα νέα μαθαίνομεν περὶ τῶν τυ-
 χῶν τῆς πατρῆου αὐτοῦ νήσου Σκιάθου.

— 2 —

⁵ Πρὸς ἀνωτέρω σ. 434,2-435,20

ΠΑΛΑΙΟΙ ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΚΩΔΙΚΩΝ

Ὡς εἶδομεν ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι Τόμ. IB' σ. 410 κ.έ. τὸν Κωνσταντῖνον Παλαιοκάππαν συντάσσοντα ἑλληνιστὶ τὸν κατάλογον τῶν ἑλληνικῶν κωδικῶν τοῦ Fontainebleau τῶν ἐκτοτε περιελθόντων εἰς τὴν Ἐθνικὴν βιβλιοθήκην Παρισίων, οὕτω βλέπομεν κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου τύπον συντεταγμένους ἑλληνιστὶ καὶ καταλόγους τῶν βατικανικῶν κωδικῶν. Τοιοῦτος εἶνε ὁ « Πίναξ σὺν θεῷ ἁγίῳ πάντων τῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης » ὁ περιωζόμενος ἐν τῷ κώδικι 186 (XI, 2 = S. IV, 1, 25) τῆς Ἀστικῆς βιβλιοθήκης τῆς Βρεσλαύας¹, ὃν ἐξέδωκεν ἐξ αὐτοῦ ὁ F. Haase, ἀναγνωρίσας, ὅτι ἀνεφέρετο εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Βατικανοῦ². Τοιοῦτος δ' εἶνε καὶ ὁ περιγραφεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Oimont³. Καὶ ἔχομεν μὲν κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα τοιοῦτον κατάλογον συνταχθέντα ὑπὸ τοῦ Χίου βιβλιοθηκαρίου τοῦ Βατικανοῦ Λέοντος Ἀλλατίου⁴, ἀλλ' ὁ μνημονευθεὶς ἀνωτέρω κατάλογος καὶ ἄλλοι ὅμοιοι εἶνε ἔργον ἀρχαιοτέρων τοῦ Ἀλλατίου ἑλληνιστῶν.

Κατάλογος τῶν κωδικῶν τοῦ Βατικανοῦ πολὺ ὁμοιάζων πρὸς τὸν τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βρεσλαύας καθ' ὅσον δύναμαι νὰ κρίνω ἐκ τῶν σημειώσεων, ἃς ἐκράτησα τῷ 1876 ἐν Ὁξωνίῳ, εἶνε

¹ Ἴδε Catalogus codicum graecorum qui in Bibliotheca urbana Vratislaviensi adservantur. Ἐν Βρεσλαύᾳ. 1889 σ. 59.

² Ἐν τῷ Serapeum Τόμ. IB' (1851) σ. 129-279, περιοδικῶ, ὅπερ δυστυχῶς δέν μοι εἶνε προσιτὸν ἐν Ἀθήναις, ὡς οὐδὲ ἄλλαι πολλαὶ σχετικαὶ μονογραφαὶ καὶ μελέται περὶ τῶν καταλόγων τοῦ Βατικανοῦ, ἃς ἴδε ἀναγραφόμενας παρὰ τῷ Gerdthausen Sammlungen und Cataloge griechischer Handschriften. Ἐν Λειψίᾳ. 1903 σ. 40 κ. ἔ.

³ Un nouveau catalogue des manuscrits grecs du Vatican au XVIe siècle (1588-48) ἐν τῇ Bibliothèque de l'École des Chartes Τόμ. 47 σ. 694 κ. ἔ.

⁴ Centralblatt für Bibliothekswesen Τόμ. IB' σ. 441 ἐν σημ.

ὁ ἐν τῷ Miscellaneus 127 τῆς Βοδληϊανῆς βιβλιοθήκης ὁ ἐπιγραφόμενος Index bibliotheca Vaticanae quam interea magna librorum accessione auctam ajunt καὶ γεγραμμένος τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα. Ἐπιγράφεται δὲ ὡς ὁ τῆς Βρεσλαύας « Πίναξ σὺν θεῷ ἁγίῳ πάντων τῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης ». Ἐπονται δ' ὡς ἐν ἐκείνῳ αἱ λέξεις « τῆς πρώτης τραπέζης. Ἡ τάξις τῶν βιβλίων ». Διαιρεῖται δ' κατάλογος οὗτος εἰς ὀκτὼ τραπέζας, καθ' ἃ καὶ ὁ τῆς Βρεσλαύας. Περιέχονται δ' ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τραπέζῃ πλὴν ἄλλων « Ἄκτοι ἡγουν συμφωνίαι διάφοροι », Λεξικὸν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου κατὰ στοιχεῖον », « τοῦ Χρυσσοστόμου περὶ τῆς ἀγάμου γυναικὸς », « Ἀρτοκατίου » (γρ. Ἀρποκρατίωνος), « Ὠρα Ἀπόλλωνος » (γρ. Ὠραπόλλωνος), « Λόγοι ἀνώνυμοι » ἐν βιβλίῳ περιέχοντι « Λογγιδάρδου τοῦ σοφοῦ παρεκδόλαιον σχεδιογραφίας, Ἰωάννου Γλυκέως πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τεχνολογίαν » κτλ., « Πρόσταγμα βασιλικὸν ἐπὶ τῇ μεταθέσει τοῦ ἐπισκόπου Κίτρους εἰς τὴν τῆς Λακεδαιμονίας μητρόπολιν ». Ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ, ἐν ᾧ περιέχεται « Βοητίου παραμυθία », « Λογγίνου τὰ περιεχόμενα εἰς τὸ τοῦ Ἡφαιστίωνος ἐγχειρίδιον », « Μανουὴλ Μοσχοπούλου συλλογὴ λέξεων ἐκ τῶν Φιλοστράτου εἰκόνων ».

Ἐκ δὲ τῶν τῆς δευτέρας τραπέζης ἐσημειώθησάν μοι « Νικηφόρου Γρηγορᾶ ἐπιστολαί, προσφωνήματα καὶ λόγοι », « Ἰωάννου τοῦ Πεδιασίμου ἐπιστολαὶ ε' » ἀναμεταξύ τῶν ἐπιστολῶν Λιβανίου, « Γεωργίου τοῦ Λακαπηνοῦ ἐπιστολαὶ καὶ τοῦ Ζαρίδου Ἀνδρονίκου σὺν ἐξηγήσει », « Ἐπιστολαὶ Πλανοῦδη », ὑπ' ἀρ. 20 « Σύνοψις ἱστοριῶν ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ἀναιρέσεως Νικηφόρου τοῦ βασιλέως τῶν ἀπογενικῶν (γρ. ἀπὸ γενικῶν) μέχρι τῆς βασιλείας Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ συγγραφεὶσα παρὰ Ἰωάννου κουροπαλάτου καὶ γεγονότος μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης τοῦ Σκυλίτζη », ὑπ' ἀρ. 44 « Γρηγορίου Κυπρίου ἐπιστολαί ».

Ἐκ δὲ τῶν τῆς τρίτης τραπέζης ἐν τῷ ἀρ. 16 περιέχοντα

«Ψελλοῦ ἐπιστολαὶ εἰς ἐπισήμους ἄνδρας». Ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι σὺν ἄλλοις «Ἡ γεγρονυία νεαρὰ ἐπιβαλείας (γρ. ἐπὶ βασιλείας) τῶν ὀρθοδόξων ἡμῶν βασιλέων Ἀνδρονίκου καὶ Μιχαήλ». Ἐν ἀρ. 30 «Ἴπποσόφους (γρ. Ἴπποσόφιον) σὺν θεῶ τῶν σοφωτάτων Ἀθηναίων ἀνδρῶν Σίμωνος καὶ Ξενοφώντος καὶ Ἀφήρτου. Ἐξήγησις τῶν κατὰ τόπους γενομένων ἵππων καὶ τίνες εἰσὶ κρείττονες».

Τῆς τετάρτης τραπέζης ὁ ἀρ. 6 περιέχει «Προοίμιον εἰς τὸ περὶ τοῦ φωτὸς ζήτημα τοῦ ἱερομονάχου Προχόρου τοῦ Κυδόνη, Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ τοῦ μετονομασθέντος Ἰωάσαφ μοναχοῦ ἀντιρρητικῶς Προχόρου τοῦ Κυδόνη, τοῦ αὐτοῦ Προχόρου ἱερομονάχου περὶ οὐσίας καὶ ἐνεργίας ἀντιλέγοντος τοῦ Καντακουζηνοῦ, Ἔτερα κεφάλαια ἀντιρρητικῶς τοῦ αὐτοῦ Προχόρου, τοῦ αὐτοῦ Καντακουζηνοῦ λόγος ἕτερος». Τῆς αὐτῆς τραπέζης ὁ ἀρ. 17 περιέχει ἐν ἄλλοις ἐπιστολάς Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας.

Ἐν τῷ τῆς πέμπτης τραπέζης ὑπ' ἀρ. 5 κώδικι περιέχονται «Ἰωάννου Εὐχαϊτῶν στίχοι, ἐπιστολαὶ ζ', λόγοι διάφοροι ιδ'», ἐν τῷ ἀρ. 37 «Ἐπιστολαὶ σταλθεῖσαι ἐκ τῶν τοποτηρητῶν τῶν παναγιωτάτων πατριαρχῶν πρὸς τοὺς Ἀνατολῆς πατριάρχας».

Τέλος ἐν τῷ τῆς ὀγδόης τραπέζης ἀρ. 90 περιέχονται «Ψελλοῦ μονοψῆδα καὶ ἐπιστολαὶ, ἔτι δὲ καὶ ἐγκώμια διάφορα», ἐν τῷ ἀρ. 110 «Νικηφόρου Χούμνου διάφορα», ἐν τῷ ἀρ. 115 «Ἐπιστολαὶ Γεωργίου Λακαπηνοῦ καὶ Ἀνδρέου Ζαρίδου», ἐν τῷ ἀρ. 133 «Βιβλίον περιέχον λόγους πολλῶν καὶ διαφόρων πατέρων», ἐν τῷ ἀρ. 142 «Βιβλίον τοῦ Ξενοφώντος, ἔτι στοίχοι διάφοροι», ἐν τῷ ἀρ. 142 «Στίχοι Θεοδώρου τοῦ Προδρόμου», Πρόκλου περὶ ἐπιστολιμαίου χαρακτήρος, Ἐπιστολαὶ Νικήτα τοῦ πανευφήμου μαγίστρου», ἐν τῷ ἀρ. 191 «Ἐπιστολαὶ διαφόρων φιλοσόφων . . . Χρονογράφος ἐν συνόψει Ἰωήλ», ἐν τῷ ἀρ. 211 «Χρυσόστομου λόγος εἰς πρωτομάρτυρα Στέφανον, διάφορα ἄλλα. Ἔτι ἄλλαι ἐπιστολαὶ διαφόρων. Περὶ τῶν ἑπτὰ θαυμάτων.

Εὐχὴ κατανυκτική. Ἔτερα παρακλητική. Στοίχοι διάφοροι...», ἐν τῷ ἀρ. 220 «Ἐπιστολαὶ ἀνώνυμοι», ἐν τῷ ἀρ. 235 «Μαξιμου τοῦ Πλανούδη ἔαρος καὶ χειμῶνος ἐγκώμιον, Ἐπιστολαὶ ἀνώνυμοι», ἐν τῷ ἀρ. 290 «Τοῦ σοφωτάτου κυροῦ Θεοδώλου τοῦ μαγίστρου ἐγκώμιον εἰς τὸν μέγαν Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον, Πρὸς Ἀθηναίους ἐπὶ τῶν Ὀλυνθίων, Πρὸς Ἰσαὰκ περὶ τοῦ ἐν Βυζάντιον ἐκ Θεσσαλονίκης ἀνάπλου καὶ σαύθις εἰς τὰ ταύτην κατάπλους, Πρεσβευτικὸς πρὸς τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον τὸν Παλαιολόγον, Περὶ βασιλείας, Περὶ πολιτείας, Τοῦ αὐτοῦ προσφωνητικὸς τῷ μεγάλῳ στρατοπεδάρχη τῷ Ἀγγέλῳ, Προσφωνητικὸς πρὸς τὸν ἀγιώτατον καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην κυρνίφωνα (γρ. κῦρ νίφωνα), Τῷ τιμιωτάτῳ κυρῷ Ἰωσήφ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἰταλῶν καὶ Περσῶν ἐφόδῳ γεγενημένων, Πρὸς Ἱερόθεον ἀνακχωρηκότα πρὸς τὸν Ἄθω, Ἐν τῷ τοῦ Θώμα (ἐκ τοῦ Θώμα) πολέμῳ καὶ ἕτεροι τοῦ αὐτοῦ». Ὁ ἀρ. 315 εἶνε «Βιβλίον ἀνώνυμον περιέχον λόγους μεθ' ἐρμηνείας», ὁ ἀρ. 320 «Βιβλίον περιέχον μύθους ποιητικοὺς», ὁ ἀρ. 322 «Βιβλίον ἀνώνυμον περιέχον λόγους διαφόρους ἀγίων διαφόρων» ὁ ἀρ. 365 «Βιβλίον ἀνευ ἀρχῆς καὶ τέλους περιέχον πολλὰ ἀπανθίσματα».

Τοῦ καταλόγου τούτου σώζεται ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι τοῦ Ὁξωνίου καὶ μέρος ἀντιγεγραμμένον καθαρώτερον καὶ ἐπιστολὴ ἑλληνικὴ, ὑπογεγραμμένη Σ. Σ. Δηλοῦσι δὲ τὰρχικὰ ταῦτα γράμματα Samuel Sladt Mertonensis, ὡς σημειοῦται χειρὶ μεταγενεστέρῃ. Διηγεῖται δ' ἐν αὐτῇ ὁ Sladt τὰς δυσκολίας, αἷς ἐνέτυχεν ἐργαζόμενος ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βατικανοῦ διὰ τὴν ἀνεπιείκειαν τοῦ φύλακος, ὃς μικροῦ ἐδέησε τοσαυτὰκις ἀπειναὶ ὀσάκις παρεγένετο, καὶ τὴν ἀνακολουθίαν τοῦ Ἡρουάρδου τοῦ καγκελλάρου καὶ Γεβάρδου τοῦ χαρτοφύλακος, δι' οὓς λόγους ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλίπη τὴν Ῥώμην ἐνωρίτερον ἢ ἐπὶ θει. Στέλλει δὲ καὶ τρεῖς σαπφικὰς στροφάς, ἐν αἷς ἐκθέτει ἃ

ἐσκόπει νὰ ἐργασθῆ ἐν Ῥώμῃ, ἀν μὴ ἀπετύγγανε διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας.

Περὶ τούτου τοῦ Sladt ἡ μεταγενεστέρα χεὶρ, περὶ ἧς ἀνωτέρω ἔγεινε λόγος, ἐσημείωσε τάδε· Samuel Sladt Mertonensis qui Chrysostomi editionem adornanti Savilio τῷ πανὸ ὀπεραν egregiem navavit in describendis apographis.

Μετὰ δὲ τὸν εἰρημένον κατάλογον τῆς βατικανικῆς βιβλιοθήκης ἔπεται ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι τοῦ Ὁξωνίου ἐπιστολὴ τοῦ Βησσαρίωνος, δωρουμένου τὰ βιβλία αὐτοῦ εἰς τὴν βενετικὴν πολιτείαν, καὶ κατάλογος αὐτῆς.

Ἐπακολουθεῖ δὲ κατάλογός τις τῶν κωδίκων τῆς Λαυρεντιανῆς βιβλιοθήκης καὶ εἶτα ὁ κατάλογος τῶν τῆς Παλατίνης βιβλιοθήκης τῆς Ἐιδελθέργης, συντεταγμένος μὲν λατινιστὶ ὑπὸ Sylburg καὶ περιλαμβάνων 431 ἀριθμοὺς, κατὰ δὲ τὸν συντάξαντα τὸν κατάλογον τῶν ὀξωνικῶν κωδίκων *Car.*¹ ex autographo descriptus. Τούτων ὁ ἀρ. 356 μεταξὺ πολλῶν ἄλλων περιέχει ἐπιστολὰς Ψελλοῦ καὶ μίαν Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ· εὑρηνται δ' ἐν αὐτῷ καὶ bullarum aurearum formulae aliquot ex antiquis exemplaribus. Ἐν τῷ ἀρ. 367 περιλαμβάνονται οὖν ἄλλοις Patris ad filium *manita* versibus politicis (Σπανέας) et alia ejusdem argumenti, Sophronii Hierosolymitani de fide Christiana libellus, Aesopi fabulae CCX ordine alphabetico καὶ ἄλλα. Ὁρίζεται δ' ὁ κώδιξ οὗτος εἰς 4° vetus. Ἐν τῷ ἀρ. 374 εὑρηνται οὖν ἄλλοις πολλοῖς Theoduli rhetoris declamationes decem, prima Euphorionis pro Cynaegiro filio, X. legatio ad Andronicum Palaeologum. Ἐν τῷ ἀρ. 383 περιλαμβάνονται Christophori patricii Mitylenaei Menologium seu Hemerologium iam-

bico metro sanctorum historiam per totum anni circumlunum exponens a mense Septembrio usque ad Augustum inclusive μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν. Ἐν τῷ ἀρ. 386 εὑρίσκονται Antonii Eparchi carmina, inter quae elogia in Graeciae captae miseriam, Epistolae tres quarum postrema ad Philippum Melanchtonem.

¹ Catalogi codicum manuseriptorum Bibliothecae Bodleianae pars prima. Ἐν Ὁξωνίῳ, 1853 σ. 694.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ
ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΖΑΓΟΡΑΣ
ΥΠΟ Κ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΟΥ¹

73 (122.439).

Χαρτ. 0, 27 X 9, 19. Αἰῶνος XVIII (φ. 30).

1 (φ. 1^α). «Συναγωγή και ἐξηγήσεις περὶ ὧν ἐμνήσθη ἱστοριῶν δὲ ἐν ἀγίοις Γρηγόριος ὁ Θεολόγος».

α' (φ. 1^α). «ἐν τῇ ἐγκωμιαστικῇ τοῦ Βασιλείου λόγῳ». — β' (φ. 5^α). «ἐν τῇ εἰς τὰ ἄγια Φῶτα λόγῳ οὗ ἡ ἀρχὴ Πάλλιν Ἰησοῦς ὁ ἐμός». — γ' (φ. 8^α). «ἐν τῇ στηλιτευτικῇ πρὸς Ἰουλιανὸν λόγῳ». — δ' (φ. 24^α). «ἐν τῇ κατὰ Ἰουλιανὸν στηλιτευτικῇ δευτέρῳ».

Στάχσις βυρσίνη.

74 (10).

Χαρτ. 0, 21 X 0, 16. Αἰῶνος XVIII (φ. 159).

1 (φ. 1^α). «Τῷ φιλιτάτῳ τζελεμπῆ Ἀλεξάνδρῳ εὖ πράττειν».

Ἐν τέλει ἀψιμ Μουνιχιῶνος α' ἱσταμένου. Δωροθέος.

2 φ. (φ. 8^β). «Τοῦ αὐτοῦ Δωροθέου τῷ Προικοννήσου ἀρχιερεῖ».

Ἐν τέλει ἀψιμ Δεκεμβρίου κβ'.

3 (φ. 9^α). Θεματογραφία.

Ἐν φ. 159^α. Τέλος και τῇ θεῷ δόξα. ἀψιβ Ἰουνίου.

Στάχσις βυρσίνη.

75 (44.304).

Χαρτ. 0, 21 X 0, 15. Αἰῶνος XVIII (φ. 147).

1 (φ. 2^α). «Γραμματικὴ Ἠλαρείωνος Ἐκεγάλα».

2 (φ. 87^α). «Τοῦ σοφωτάτου και λογιωτάτου και πασῶν τῶν ἐπι-

¹ Συνέχεια ἐκ τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. ΙΓ' σ. 349.

στημῶν διδασκάλου και μεγάλου ῥήτορος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἱατροῦ τε ἀρίστου κυρίου Ἀλεξάνδρου [Μαυροκορδάτου] τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Περὶ γραμματικῆς συντάξεως κατὰ τὰ ἐκτὸ μέρη τοῦ λόγου.

3 (φ. 119^α). «Κυρίου Γεωργίου τοῦ Ζυγαθηνοῦ Περὶ τῶν ἐπιτὰ φωνηέντων ποῦ δασύνονται και ψιλῶνται και περὶ ἀντιστοιχῶν. Τινὲς δὲ λέγουσιν ὅτι τοῦ πτωχοῦ Προδρομοῦ κὺρ Θεοδώρου ὑπάρχουσιν, εἰ και μᾶλλον, ὡς οἶμαι, ἀληθεύουσιν».

4 φ. 127^β). «Κανῶν περὶ ἀντιστοιχῶν Θεοδώρου τοῦ Προδρομοῦ κατ' ἀλφάβητον».

5 (φ. 128^β). «Ἄτερος κανῶν περὶ ἀντιστοιχῶν ποίημα Μαξίμου μοναχοῦ τοῦ Μιάζαρι».

6 (φ. 130^β). «Ἄτερος κανῶν τοῦ αὐτοῦ».

7 (φ. 134^α). Περὶ συντάξεως.

Ἀρχ. Λουμφονίαι τῆς συντάξεως εἰσὶ τρεῖς.

8 (φ. 135^β). «Περὶ μέτρων ἐποποιίας».

9 (φ. 181^β). «Ἐγχειρίδιον τῆς μετρικῆς τέχνης παρὰ Γερασίμου ἱερομονάχου Ἐλλάχου τοῦ Κρήτος...».

Στάχσις βυρσίνη.

76 (45.986).

Χαρτ. 0, 28 X 0, 20. Αἰῶνος XVIII (σ. 137—144).

1 (σ. 1). «Βίος Βασιλείου τοῦ μεγάλου ἐκ τοῦ Σουίδα».

2 (σ. 2). Βασιλείου μεγάλου Ὀμιλῆαι εἰς Ἑξαήμερον.

3 (σ. 1). «Γερασίμου τοῦ Βυζαντίου Περὶ τοῦ τεχνολογικοῦ μέρους τοῦ κατὰ γραμματικὴν».

Στάχσις ἐκ νεοῦ χάρτου.

77 (73.432).

Χαρτ. 0, 21 X 0, 16. Αἰῶνος XVIII (φ. 157).

1 (φ. 1^α). «Ἐρσάριον σὺν θεῷ καὶ ἀλφάβητον ἐκ διαφόρων βιβλῶν μετ' ἐξεχούσης ἐπιμελείας συλλεγόν».

2 (φ. 120^α). «Σημειώματά τινα διαφόρων συγγραφῶν Λουκιανοῦ».

2 (φ. 128^α). «Σημειώματά τινα τοῦ σοφωτάτου Συνεσίου ἐκ τῶν ἐπιστολῶν».

4 (φ. 132^α). «Ἐν ταῖς δημοσίαις ἀδικήμασι».

Πολλαχῶς ἐγκυκτεσπαρμέναι σημειώσεις τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου.
Στάχσις βυρσίνη.

78 (76.161).

Χαρτ. 0,22 × 0,16. Αἰῶνος XVIII (φ. 125).

1 (φ. 8^α). «Ἐξ τῷ δ' τῆς Θεοδώρου [Γαζή] γραμματικῆς σαφῆς τε ἄμα καὶ σύντομος ἔκθεσις».

Ἐν φ. 99^β. Ταῦτα ἀπὸ Ἡλιοῦ τινος Βουρδουγαλεσιῶν τοῦ ἐπὶ τῆν λατινίδα τὸ δ' τοῦ Θεοδώρου καὶ τὸ ἀζ^ο ἀπὸ Θεογενείας μεταχειρέσαστος, οἷόν τι δίκαιον ἡμῶν πατρῶν οὖν τούτῳ ἀποδοθῆν ἠελικίσσαμεν, οὐχὶ τῆ ἴφει τοῦ ἀνδρός κατ' ἴχνος στοιχοῦντες, ἃ δὲ σφίσιν ἑαυτοῖς κατὰ τὴν ἔκφρασιν λόγον τηρήσαντες

2 (φ. 102^α). «Τοῦ σοφωτάτου ἐν ἱεροδιδασκάλοις καὶ λογιωτάτου ἐν τε γραμματικῇ καὶ φιλοσοφίᾳ ἀρίστου κυρίου Γερασίμου τοῦ Βυζαντίου Ἑρμηνεία εἰς τὸ τέταρτον τῆς τοῦ Θεοδώρου [Γαζή] γραμματικῆς».

3 (φ. 118^α). «Ἐπὶ αἰδεσίμῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐν ἱεροδιδασκάλοις κυρίῳ Ἰγνατίῳ Κωνσταντινῶν Καραϊωάννης χαίρειν. Ἑρμηνεία ἐν συνόψει καθ' οἷουςδὴποτε τρόπους ἐρμηνευτέον τὰς μετοχὰς κατὰ τὸ Θεόδωρον καὶ Νεόφυτον».

Τὰ πρῶτα ἑπτὰ φύλλα τοῦ κώδικος ἀγραφα.

Στάχσις βυρσίνη.

79 (126.403).

Χαρτ. 0,21 × 0,15. Αἰῶνος XVIII (φ. 95).

1 (φ. 4^α). «Θεοδώρου [Γαζή] γραμματικοῦ Εἰσαγωγῆς τῶν εἰς τέσσαρα τὸ δ'».

Ἐν φ. 72^β. Ἐξήγησις τῆς τοῦ Θεοδώρου Γαζή ἐπὶ ἑμοῦ τοῦ ἐπιτομοῦ Λουκιανοῦ μοναχοῦ τοῦ ἐν Ζαγοράς ἐν ἴτει ἀγνῆ ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ.

2 (φ. 76^α). «Ἐπιστολὴ τοῦ παναγιωτάτου κύρ Γεωργίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Σχολαρίου πρὸς τὸν τιμιώτατον ἐν μοναχοῖς κύρ Μάξιμον καὶ πρὸς τοὺς ἐν Σινῶ ὄρει ἱερομονάχους καὶ μοναχοὺς».

3 (φ. 91^β). Σημειώσεις καὶ τινες συνταγαὶ ἱατρικαί.

Στάχσις βυρσίνη.

80 (130.211).

Χαρτ. 0,17 × 0,11. Αἰῶνος XVIII (φ. 61).

«Γεωργίου τοῦ Λεκαπηνοῦ Περὶ συντάξεως ῥημάτων».
Κώδιξ ἀστέχωτος.

81 (15.973).

Χαρτ. 0,23 × 0,16. Αἰῶνος XVIII (σ. 544).

1 (σ. 1). «Περὶ παιδαγωγίας. Πόσον εἶναι ἀναγκαῖα ἢ καλὴ ἀνατροφή τῶν νέων».

Ἐν σ. 282-284 ἡ ἐπίλογος τοῦ συγγραφέως, ἐν ᾗ μετὰ ἄλλων λέγει: «Ὁ δὲ σκοπὸς τοῦ παρόντος μου βιβλίου δὲν ἦτορ ἄλλος παρὰ τὸ σημειώσαι τὰ ὅσα ἔχωνα ἀναγκαῖα πρὸς παιδαγωγίαν τῶν ἐγγενῶν νέων».

2 (σ. 290). «Ὁ παρὼν πρῶτος τόμος περιέχει περὶ νεότητος ἴτις τῆς πρώτης ἡλικίας».

Στάχσις βυρσίνη.

82 (35.383).

Χαρτ. 0,22 × 0,17. Αἰῶνος XVIII (φ. 332).

[Νικολάου Μαυροκορδάτου] «Θέατρον πολιτικὸν εἰς τὸ ὅποιον περιέχεται ἀκριδῆς συμβουλὴ τί πρέπει νὰ κάμῃ καὶ ἀπὸ τί νὰ ἀπέχη ὁ ἡγεμὼν».

Στάχσις βυρσίνη.

83 (51.126).

Χαρτ. 0,22 × 0,17. Αἰῶνος XVIII (φ. 356).

[Νικολάου Μαυροκορδάτου] «Θέατρον πολιτικὸν εἰς τὸ ὅποιον ἀκριδῆς συμβουλὴ τί πρέπει νὰ κάμῃ καὶ ἀπὸ τί νὰ ἀπέχη ὁ ἡγεμὼν».

Στάχσις βυρσίνη.

84 (120.380).

Χαρτ. 0,22 × 0,16. Αἰῶνος XVIII (φ. 197).

1 (φ. 1^α). Ἐπιστολαί.

Ἀναστάσιου Γεωργίου 10, Γεωργίου Τραπεζομετίου 12, Νικηφόρου Θεοτόκου 12 καὶ Νεοφύτου ἱεροδιδασκάλου 2.

2 (φ. 90^α). Εἰς τὸ περὶ παιδῶν ἀγωγῆς τοῦ Πλουτάρχου ἐπιθεωρήματα τινα».

3 (φ. 93^α). «Ἰσοκράτους Κράτιστον μὲν τῆς ἀκμῆς τῶν κειρῶν τυγχάνειν ἐρμηνεύει».

4 (φ. 97^α). «Εἰ τὸ Ἰωάννου βάπτισμα παρεῖχεν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

5 (φ. 186^α). «Περὶ τοῦ ἀπολυτικίου τῆς ἀγίας Παρασκευῆς πρὸς τὸν περὶ αὐτοῦ ζητήσαντα».

6 (φ. 189^α). Τεμάχια ἐκ λόγων Ἰωάννου Χρυσοστόμου, ἐκ τῶν τοῦ Ἀναστασίου τοῦ Συναΐτου καὶ ἄλλα τινα.

Ἐνὰ τῶν φύλλων τοῦ κώδικος ἔγραφα.

Στάχσις βυρσίνη.

85 (82.343).

Χαρτ. 0,21 × 0,16. Αἰῶνος XVIII (σ. 57 + φ. 23).

1 (σ. 2). «Προφητεία τοῦ μακαρίτου ἱερομονάχου Ἀγαθαγγέλου τῆς μοναδικῆς πολιτείας τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐν Μεσσίῃ τῆς Σικελίας ἐν τῇ τῆς ἀπολυτρώσεως ἡμῶν χιλιοστῇ διακοσιοστῇ ἑβδομηκοστῇ ἐννάτῃ ἔτει καθὼς ἐκ θεοῦ ἀπεκαλύφθη, ἥτις μετὰ ταῦτα ἐν Μεδιολάνῳ ἐν τῇ χιλιοστῇ πεντακοσιοστῇ πέμπτῃ ἔτει ἐδόθη εἰς φῶς παρὰ τοῦ αἰδεσιμωτάτου πατρὸς καὶ ἱερομονάχου τῆς τοῦ ἁγίου Βενεδίκτη τάξεως Ἰακώβου τοῦ Ἡαλασιώτου. Νῦν δὲ ἐκ τῆς ἰταλικῆς διαλέκτου ἐρμηνευθεῖσα εἰς πεζὴν φράσιν παρὰ τοῦ πανοσιωτάτου Θεοκλήτου τοῦ καὶ Πολυειδοῦς ταπεινοῦ ἀρχιμανδρίτου ἦτοι χωρεπισκόπου Πολυκνῆς καὶ Βαρδάρων, ναὶ μὲν καὶ τῆς ἐν Λευσίῃ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐπόπτου τε καὶ συνηγόρου».

Ἐν ἀρχῇ ἐντυπος ἢ εἰκὼν τοῦ Θεοκλήτου Πολυειδοῦς καὶ κάτωθεν χειρόγραφος ἢ σημείωσις ἥδε· Ἐτυπώθη εἰς τοὺς 1733. Οὗτος ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐχειροτονήθη Συναΐων καὶ ἐπέστρεψε. Ἐν σ. 4 ἐπιστολὴ τοῦ μεταφραστοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Οὐγγροβλαχίας Ἰωάννην Γρηγόριον Γκίκαγ βοεβόδαν. Ἐν σ. 5 ἢ 6 ἢ 7 σημείωσις τοῦ πατριάρχου Καλλιπικού. Ἐκ τῶν ψευδοπροφορητικῶν τῶν ἔμπροσθεν τοῦ Ἱερωνόμου πολλὰ τυχαίως ἠλήθησαν καὶ ἐπληρώθησαν, αἱ πλεῖστοι δὲ ἀπλήρωτοι ἄγνωστοι καὶ ἀνοκτιναὶ καὶ οὐ προφητεία, ἀλλὰ ἀθύσματα καὶ λόγοι κερνοί. Οἱ μεθ' ἡμῶν δὲ ἰδέτωσαν καὶ κρινάτωσαν περὶ τούτων ὅτι ἡμῖν οὐ δέδοται εἰδέναι τὰ τῆς δόξης ὡς ὁ μεταφράσας Θεοκλήτος ὁ Πολυειδῆς ἰδιοχείρως σημειοῖ.

2 (φ. 1^α). [Πατριάρχου Καλλιπικού] «Ταῖς ἐντευξομένοις εὐλαβεστάτοις ἱερεσὶ καὶ πᾶσι τοῖς λειτουργοῖς τοῦ θεοῦ ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐν ἁγίῳ Πνεύματι χάρις ἀνωθεν πρὸς ἔργα σωτηριώδη».

Στάχσις βυρσίνη.

στημῶν διδασκάλου καὶ μεγάλου ῥήτορος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἱατροῦ τε ἀρίστου κυρίου Ἀλεξάνδρου [Μαυροκορδάτου] τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Περὶ γραμματικῆς συντάξεως κατὰ τὰ ὀκτὼ μέρη τοῦ λόγου.

3 (φ. 119^α). «Κυρίου Γεωργίου τοῦ Ζυγαθῆνου Περὶ τῶν ἑπτὰ φωνηέντων ποῦ δασύνονται καὶ φιλοῦνται καὶ περὶ ἀντιστοίχων. Τινὲς δὲ λέγουσιν ὅτι τοῦ πτωχοῦ Προδρόμου κύρ Θεοδώρου ὑπάρχουσιν, οἷ καὶ μᾶλλον, ὡς οἶμαι, ἀληθεύουσιν».

4 φ. 127^β). «Κανῶν περὶ ἀντιστοίχων Θεοδώρου τοῦ Προδρόμου κατ' ἀλφάβητον».

5 (φ. 128^β). «Ἐτερος κανῶν περὶ ἀντιστοίχων ποίημα Ἰθαξιμοῦ μοναχοῦ τοῦ Μιάζαρι».

6 (φ. 130^β). «Ἐτερος κανῶν τοῦ αὐτοῦ».

7 (φ. 134^α). Περὶ συντάξεως.

Ἄρχ. Ἀσυμφωνία τῆς συντάξεως εἰσὶ τρεῖς.

8 (φ. 135^β). «Περὶ μέτρων ἐποποιίας».

9 (φ. 181^β). «Ἐγχειρίδιον τῆς μετρικῆς τέχνης παρὰ Γερασίμου ἱερομονάχου Βλάχου τοῦ Κρητός...».

Στάχσις βυρσίνη.

76 (45.986).

Χαρτ. 0,28 × 0,20. Αἰῶνος XVIII (σ. 137—144).

1 (σ. 1). «Βίος Βασιλείου τοῦ μεγάλου ἐκ τοῦ Σουίδα».

2 (σ. 2). Βασιλείου μεγάλου Ὀμιλία εἰς Ἑξαήμερον.

3 (σ. 1). «Γερασίμου τοῦ Βυζαντίου Περὶ τοῦ τεχνολογικοῦ μέρους τοῦ κατὰ γραμματικὴν».

Στάχσις ἐκ ναστοῦ χαρτοῦ.

77 (73.492).

Χαρτ. 0,21 × 0,16. Αἰῶνος XVIII (φ. 157).

1 (φ. 1^α). «Φρασάριον σὺν θεῷ καὶ ἀλφάβητον ἐκ διαφόρων βιβλίων μετ' ἐξεχούσης ἐπιμελείας συλλεγόν».

2 (φ. 120^α). «Σημειώματά τινα διαφόρων συγγραφῶν Λουκαίου».

2 (φ. 128^α). «Σημειώματά τινα τοῦ σοφωτάτου Συναΐου ἐκ τῶν ἐπιστολῶν».

4 (φ. 132^α). «Ἐν ταῖς δημοσίαις ἀδικήμασι».

Πολλαχθὸν ἐγκτεσπαιρμέναι σημειώσεις τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου.
Στάχσις βυρσίνη.

78 (76.161).

Χαρτ. 0, 22 × 0, 16. Αἰῶνος XVIII (φ. 125).

1 (φ. 8^α). «Ἐἰς τὸ δ' τῆς Θεοδώρου [Γαζῆ] γραμματικῆς σαφῆς τε ἄμα καὶ σύντομος ἔκθεσις».

Ἐν φ. 99^β. Ταῦτα ἀπὸ Ἡλιοῦ τινος Βουρδγαλεναίου τοῦ ἐπὶ τὴν λατινίδα τὸ δ' τοῦ Θεοδώρου καὶ τὸ ἀγ^{ον} ἀπὸ Θεογενείας μετοχτικέσσατος, οἷόν τι δίκαιον ἡμῶν πατριῶν σὶν τούτων ἀποδοθὲν ἠπειλήσαμεν, οὐχὶ τῷ ἴφει τοῦ ἀνδρός κατ' ἴχνος σιωχοῦντες, ἀ δὲ σφίσιον ἐντοῖς κατὰ τὴν ἔκφρασιν λόγου τηρήσαντες

2 (φ. 10^α). Τοῦ σοφωτάτου ἐν ἱεροδιδασκάλοις καὶ λογιωτάτου ἐν τε γραμματικῇ καὶ φιλοσοφίᾳ ἀρίστου κυρίου Γερμανίου τοῦ Βυζαντίου Ἑρμηνεία εἰς τὸ τέταρτον τῆς τοῦ Θεοδώρου [Γαζῆ] γραμματικῆς».

3 (φ. 118^α) «Ἐφ' αἰδεσίμῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐν ἱεροδιακόνοις κυρίῳ Ἰγνατίῳ Κωνσταντινοῦ Καραϊωάννης χάρειν. Ἑρμηνεία ἐν συνόψει καθ' οἷουςδὴποτε τρόπους ἑρμηνευτέον τὰς μετοχὰς κατὰ τὸ Θεόδωρον καὶ Νεόφυτον».

Τὰ πρῶτα ἐπτὰ φύλλα τοῦ ἁφθικῆς ἀγγραφῆ.
Στάχσις βυρσίνη.

79 (126.403).

Χαρτ. 0, 21 × 0, 15. Αἰῶνος XVIII (φ. 95).

1 (φ. 4^α). «Θεοδώρου [Γαζῆ] γραμματικοῦ Εἰσαγωγῆς τῶν εἰς τέσσαρα τὸ δ'».

Ἐν φ. 72^β. Ἐἴληφε τέλος τὸ δ' βιβλίον τῆς γραμματικῆς τοῦ Θεοδώρου Γαζῆ ἔκτ' ἐμοῦ τοῦ ἐπιτελοῦς Δοσιθέου μοναχοῦ τοῦ ἐκ Ζαγοράς ἐν ἔτει αἰγνε' ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ.

2 (φ. 76^α). «Ἐπιστολῆ τοῦ παναγιωτάτου κὺρ Γενναδίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Σχολαρίου πρὸς τὸν τιμιώτατον ἐν μοναχίαις κὺρ Μάξιμον καὶ πρὸς τοὺς ἐν Σινᾷ ὄρει ἱερομονάχους καὶ μοναχοὺς».

3 (φ. 91^β). Σημειώσεις καὶ τινες συνταγαὶ λατρικαί.
Στάχσις βυρσίνη.

80 (130.214).

Χαρτ. 0, 17 × 0, 11. Αἰῶνος XVIII (φ. 61).

«Γεωργίου τοῦ Λεκαπηνοῦ Περὶ συντάξεως ῥημάτων».
Κωδὶξ ἀστάχτος.

81 (17.973).

Χαρτ. 0, 23 × 0, 16. Αἰῶνος XVIII (σ. 544).

1 (σ. 1). «Περὶ παιδαγωγίας. Πόσον εἶναι ἀναγκαῖα ἢ καλὴ ἀνατροφή τῶν νέων».

Ἐν σ. 282-284 ὁ ἐπίλογος τοῦ συγγραφέως, ἐν ᾧ μεταξὺ ἄλλων λέγει: Ὁ δὲ σκοπὸς τοῦ παρόντος μου βιβλιαρίου δὲν ἦτον ἄλλος παρὰ νὰ σημειώσω τὰ ὅσα ἔκρινα ἀναγκαῖα πρὸς παιδαγωγίαν τῶν εἰγενῶν νέων.

2 (σ. 290). «Ὁ παρῶν πρῶτος τόμος περιέχει περὶ νεότητος ἤτοι τῆς πρώτης ἡλικίας».

Στάχσις βυρσίνη.

82 (35.383).

Χαρτ. 0, 22 × 0, 17. Αἰῶνος XVIII (φ. 332).

[Νικολάου Μαυροκορδάτου] «Θέατρον πολιτικὸν εἰς τὸ ὅποιον περιέχεται ἀκριβῆς συμβουλή τί πρέπει νὰ κάμῃ καὶ ἀπὸ τί νὰ ἀπέχη ὁ ἡγεμὼν».

Στάχσις βυρσίνη.

83 (54.426).

Χαρτ. 0, 22 × 0, 17. Αἰῶνος XVIII (φ. 356).

[Νικολάου Μαυροκορδάτου] «Θέατρον πολιτικὸν εἰς τὸ ὅποιον ἀκριβῆς συμβουλή τί πρέπει νὰ κάμῃ καὶ ἀπὸ τί νὰ ἀπέχη ὁ ἡγεμὼν».

Στάχσις βυρσίνη.

84 (120.380).

Χαρτ. 0, 22 × 0, 16. Αἰῶνος XVIII (φ. 197).

1 (φ. 1^α). Ἐπιστολαί.

Ἀναστασίου Γερῶν 10, Γεωργίου Τραπεζουντίου 12, Νικηφόρου Θεοτόκη 12 καὶ Νεοφύτου ἱεροδιακόνου 2.

2 (φ. 90^α). «Εἰς τὸ περὶ παίδων ἀγωγῆς τοῦ Πλουτάρχου ἐπιθεωρήματά τινα».

3 (φ. 93^α). «Ἰσοκράτους Κράτιστον μὲν τῆς ἀκμῆς τῶν κειρῶν τυγχάνειν ἐρμηνεῖα».

4 (φ. 97^α). «Εἰ τὸ Ἰωάννου βάπτισμα παρεῖχεν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

5 (φ. 186^α). «Περὶ τοῦ ἀπολυτικίου τῆς ἁγίας Παρασκευῆς πρὸς τὸν περὶ αὐτοῦ ζητήσαντα».

6 (φ. 189^α). Τεμάχια ἐκ λόγων Ἰωάννου Χρυσοστόμου, ἐκ τῶν τοῦ Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου καὶ ἄλλα τινά.

Τινὰ τῶν φύλλων τοῦ κώδικος ἀγραφα.

Στάχσις βυραίνη.

85 (82.343).

Χαρτ. 0,21 × 0,16. Αἰῶνος XVIII (σ. 57 + φ. 23).

1 (σ. 2). «Προφητεία τοῦ μακαρίτου ἱερομονάχου Ἀγαθαγγέλου τῆς μοναδικῆς πολιτείας τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐν Μεσσίῃ τῆς Σικελίας ἐν τῇ τῆς ἀπολυτρώσεως ἡμῶν χιλιοστῷ διακοσιοστῷ ἑβδόμηκστῷ ἐννάτῳ ἔτει καθὼς ἐκ θεοῦ ἀπεκαλύφθη, ἥτις μετὰ ταῦτα ἐν Μεδιολάνῳ ἐν τῇ χιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ πέμπτῳ ἔτει ἐδόθη εἰς φῶς παρὰ τοῦ αἰδεσιμωτάτου πατρὸς καὶ ἱερομονάχου τῆς τοῦ ἁγίου Βενεδίκτη τάξεως Ἰακώβου τοῦ Ἡαλαιώτου. Νῦν δὲ ἐκ τῆς ἰταλικῆς διαλέκτου ἐρμηνευθεῖσα εἰς πεζὴν φράσιν παρὰ τοῦ πανοσιωτάτου Θεοκλήτου τοῦ καὶ Πολυειδοῦς ταπεινοῦ ἀρχιμανδρίτου ἦτοι χωρεπισκόπου Πολυανῆς καὶ Βαρδάρων, ναὶ μὲν καὶ τῆς ἐν Λειψίᾳ ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐπόπτου τε καὶ συνηγόρου».

Ἐν ἀρχῇ ἐντυπος ἢ εἰκὼν τοῦ Θεοκλήτου Πολυειδοῦς καὶ κάτωθεν χειρόγραφος ἢ σημείωσις ἦδε· Ἐτυπώθη εἰς τοὺς 1733. Οὗτος ἐλθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐχειροτονήθη Συναδων καὶ ἐπέστρεψε. Ἐν σ. 4 ἐπιστολὴ τοῦ μεταφραστοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα Οὐγγροβλαχίας Ἰωάννην Γρηγόριον Γκιαν βοεβόδαν. Ἐν σ. 6 ἢ ἑξῆς σημείωσις τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου. Ἐκ τῶν ψευδοπροφητειῶν τῶν ἐμπροσθεν τοῦ Ἱερωνύμου πολλὰι τυχαίως ἠλήθευσαν καὶ ἐπληρώθησαν, αἱ πλεῖσται δὲ ἀπλήρωτοι ἀγνωστοὶ καὶ ἀκοιτιναὶ καὶ οὐ προφητεῖαι, ἀλλὰ ἀθύσματα καὶ λόγοι κερῶ. Οἱ μὲν ἡμᾶς δὲ ἰδέτωσαν καὶ κρινάτωσαν περὶ τούτων ὅτι ἡμῖν οὐ δέδοται εἰδέναι τὰ τῆς δέλτου ὡς ὁ μεταφράσας Θεόκλητος ὁ Πολυειδῆς ἰδιοχείρως σημειοῖ.

2 (φ. 1^α). [Πατριάρχου Καλλινίκου] «Τοῖς ἐντευξομένοις εὐλαβεστάτοις ἱερεσὶ καὶ πᾶσι τοῖς λειτουργοῖς τοῦ θεοῦ ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐν ἁγίῳ Πνεύματι χάρις ἀνωθεν πρὸς ἔργα σωτηριώδη».

Στάχσις βυραίνη.

86 (25.429).

Χαρτ. 0,21 × 0,16. Αἰῶνος XVIII (σ. 1029).

- 1 (σ. 2). «Περὶ πτηνῶν καὶ ζώων καὶ ποταμοῦ Ἰνδικοῦ».
- 2 (σ. 7). «Πρόσκλησις πατριάρχου εἰς γάμον».
- 3 (σ. 13) «Θέματα περὶ μυστηρίων ἔξω τῶν ἐδῶ».
- 4 (σ. 117) «Γραμμάτων τινῶν σημειώσεις».
- 5 (σ. 127) «Περὶ μέτρων Ἰσαὰκ μίναχοῦ».
- 6 (σ. 163) «Γεωργίου Χοιροδοσκοῦ Περὶ ποιήσεως».
- 7 (σ. 159) «Νικῆτα καὶ Δαβίδ Ἑρμηνεῖα τῶν τετραστίχων Γρηγορίου Θεολόγου».
- 8 (σ. 226). «Εἰς τὰ μονόστιχα».
- 9 (σ. 233). «Χαρακτῆρες ἐπιστολῶν διάφοροι».
- 10 (σ. 255). «Θέματα εἰς τὴν τοῦ ἐξ ἀπορρήτων [Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου] γραμματικῆν».
- 11 (σ. 322). «Ἰποδείγματα ἐπιστολῶν πρὸς διαφόρους».
- 12 (σ. 340). «Γραμμάτων τινῶν ἐκκλησιαστικῶν σημειώσεις».
- 13 (σ. 353). «Ἐπιφώνημα εἰς πατριάρχην».
- 14 (σ. 357). «Προσφώνημα εἰς πατριάρχην».
- 15 (σ. 376). «Ἔτερα προσφωνήματα».
- 16 (σ. 407). «Ἐκδοσις πίστεως».
- 17 (σ. 423). «Θέματα εἰς τὰ τοῦ ἐξ ἀπορρήτων [Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου] κεφάλαια».
- 18 (σ. 503). «Θέματα εἰς τὰ εἶδη».
- 19 (σ. 515). «Γράμματα πατριαρχικά».
- 20 (σ. 583). «Θεματογραφία εἰς τὰ εἶδη».
- 21 (σ. 719). «Θεματογραφία ἑτέρα».
- 22 (σ. 798). «Ἀπάντησις».
- 23 (σ. 799). «Οἱ ἐπὶ τοῦ Σαμουὴλ κανόνες».
- 24 (σ. 811). «Ἑρμηνεῖα εἰς τοὺς ἀναβαθμοὺς ὑπακοῆς καὶ κοντακίων καὶ ἑξαποστειλαρίων».
- 25 (σ. 940). «Νικηφόρου Καλλιέστου Ξανθοπούλου Ἐξήγησις εἰς τὴν τιμιωτέραν».
- 26 (σ. 962). «Ἀναστασίου Ἀντιοχείας καὶ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας Ἐκθεσις πίστεως».
- 27 (σ. 968). «Πρόσκλησις πατριάρχου εἰς ἐκκλησίαν».

28 (σ. 971). «Ἐξήγησις εἰς τὸ Θεὸς τὸ διττὸν οὐκ ἔχει τῶν πνευμάτων».

29 (σ. 975). «Κανὼν παρακλητικὸς εἰς τὴν Θεοτόκον».

30 (σ. 979). «Εἰς τὸ Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν».

31 (σ. 992). «Λόγοι νεοχειροτονήτου δύο».

32 (σ. 1006). «Ἐγκώμιον διὰ στίχων εἰς αὐθέντην».

33 (σ. 1007). «Ἀπορίαι καὶ λύσεις Γραφῆς».

34 (σ. 1016). «Περὶ ἀλφαβήτου».

35 (σ. 1028). «Διατὶ μετὰ βασιλικῶν ποιούμεν τὸν ἀγιασμόν».

Στάχσις βυρσίνη.

87 (32.886).

Χαρτ. 0,28 × 0,20. Αἰὼνος XVIII (φ. 92).

1 (φ. 1^α). Συλλογὴ διαφόρων συνηθειῶν καὶ ἐθίμων τῆς ἐκκλησίας.

2 (φ. 33^α). «Ἐκ τῆς βίβλου τῆς καλουμένης τὰ Χρυσάνθεμα ἔπη τοῦ λογικοῦ ε' τὰ καθ' αὐτὸ ὄντα θεολογοφιλοσοφικῇ τῇ τρόπῳ».

3 (φ. 44^α). «Τὰ ἀπόρητα τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Παρνασσῷ».

4 (φ. 54^α). «Ῥυπικὸν τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Μάμαντος. Πρόλογος περὶ τοῦ μακαρίτου μυστικοῦ καὶ νέου δομήτορος».

5 (φ. 65^α). «Περὶ τοῦ ἐθνικοῦ Μωάμεθ τίς ἐστὶν ἡ βασιλεία αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν τεσσάρων βασιλειῶν τῶν μεγάλων ἀπὸ τὸν προφήτην Δανιὴλ καὶ περὶ τῆς εἰκόνης τοῦ Ναβουχοδονόσορ».

Προσῆρτηται τὸ ἔντυπον «Ἐπὶ τῇ πεναυθῶν εἰρήνῃ ἢ ἡ ἀεισέδαστος, εὐτυχῆς, εὐσεβῆς μεγάλη πικρῶν τῶν Ῥωσσιῶν αὐτοκράτωρ Αἰκκατερίνη Β' μετὰ πολλὰς τε καὶ μεγάλας ἀς διὰ τε γῆς καὶ θαλάσσης ἤρξατο νίκης τοῖς Ὀθωμανοῖς ἔσεν Εὐγένιος Ιεροδιάκονος Βούλγαρις. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1704 μηνὶ Αὐγ. γ'».

Ἐν τέλει τοῦ κώδικος αἱ ἐξῆς σημειώσεις τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου-Ἀνηγέρθη ἐκ βάνδων τῆ Ἑλληνομουσίου τοῦτο τῆς χώρας Σωτήρας Ζαγοράς ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ πανιστωτάτου ἁγίου Δημητριάδος κύρ Γρηγορίου, ἐπιτροπεύοντος τοῦ κύρ Γεωργίου Παπαϊωάννου τῷ εἰσοῦ.

Ἀνηγέρθη τὸ σχολεῖον τοῦτο τῆς Ζαγοράς τῷ 1777 Ἰουνίου κ'.

Μετὰ 5' χρόνους τῆς οἰκοδομῆς ἐλθόντων κριτῆς τῆς ἀδικίας σταλθεῖς παρὰ τοῦ φιλοκτηνανωτάτου Χαλῆλ μπέη πόρνη τις δημοσίᾳ ἀπὸ τοῦ καισαρικοῦ οἴκου τῶν Μουζεβίκων ἐπρόδωκε τὸ σχολεῖον καὶ τὸ ἄλλο τοῦ Σωτήρος τὸ κοινῶν γραμμάτων ἀπέχον ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας πῆχτες 60 καὶ τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁθωνος δι' ἑνὸς ἀτύλου ἐπλήρωσεν ἡ χώρα πονγγία 15' καὶ τὰ ἔξοδα τῶν ἐλθόντων πασαλίδων, δι' ἃ ἀφορίσαμεν ἐκείνην ἀφορισμοῖς ἀλλοῖς καὶ τὸ γένος αὐτῆς, καὶ ἔστρωσαν αἰωνίως ἀουγγώρητοι καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδοκοι οἱ ὅμοιοι τούτων. Γένοιτο.

Κωδὶξ ἀκίφαλος καὶ κολοβός.

Στάχσις βυρσίνη.

88 (42.441).

Χαρτ. 0,22 × 0,16. Αἰὼνος XVIII (σ. 473).

1 (σ. 1 - 112). Θεολογικὴ πραγματεία ἀνεπίγραφος.

Ἄρχ. Πολλάκις ὄρων τοὺς ὀρθοδόξους τυραννομένους ὑπὸ τῶν κρατούντων καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν χαραζίδων ἄνευ οἴκτου ἠπόρουν καὶ ὑπὸ τῆς πολλῆς θλίψεως ἔλεγον ἐν ἑμαυτῷ ἀρὰ τίς ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Μωάμεθ καὶ εἰς ποίαν τάξιν εὐρίσκειται ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ ὡρὰν ὁποῦ ἡ θεία Γραφή τέσσαρας βασιλείας μεγάλας τοῦ κόσμου φανερῶνει ὅτι ἔχουν νὰ κυριεύσουν ὅλον τὸν κόσμον ἢ μία κατόπιν τὴν ἄλλην καὶ εἰς τὴν τετάρτην βασιλείαν μέλλει γενέσθαι ἡ τοῦ κόσμου συντέλεια.

2 (σ. 121 - 468). «Ἐγχειρίδιον διαλαμβάνον λόγους ἀποδεικτικούς δι' ὧν οἱ Τοῦρκοι ἐλέγχονται τόσον ἐναργέστατα ὥστε ἀδύνατον εἶναι νὰ ἁρνηθῶσιν ὅτι ὁ μὲν νόμος τοῦ Μωάμεθ εἶναι ψευδέστατος, ὁ δὲ νόμος τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀληθέστατος, μεταφρασθὲν μὲν ἤδη ἀπὸ τῆς ἰταλικῆς διαλέκτου εἰς τὴν κοινοτέραν τῶν νῦν Ἑλλήνων διάλεκτον, καθαρισθὲν δὲ τῶν τοῦ συγγραφέως φρονημάτων Ἰησοῦτου ὄντος παρὰ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις ἐλαχίστου λογιωτάτου κυρίου Ζαχαρίου, ἐν ᾧ προστίθενται καὶ δύο διάλογοι, δι' ὧν δείκνυται ὅτι θριαμβεύει ἡ ἀλήθεια τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καθ' οἷαςδὴποτε θρησκείας τῶν ἀπίστων Ἑβραίων τε καὶ αἰρετικῶν».

Ἐν ἀρχῇ. Καὶ τότε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐστὶν ἐμοῦ τοῦ Σελανικεῖος Δοσιθέου, ὅπερ ἠγόρασα διὰ γροσίων δεκαπέντε, παρ' οὗ καὶ ἀφιερῶθη εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Ζαγοράς τοῦ Σωτήρος.

Στάχσις βυρσίνη.

89 (61.259).

Χαρτ. 0,19 × 0,13. Αἰὼνος XVII (φ. 245).

1 (φ. 4^α). «Ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος Βίβλιον ὀνειροκριτικὸν, ὅπερ συνῆξε καὶ συνέταξε ἀχά' ἔτει ὁ Ἐσειρήμ ὁ ὀνειροκρίτης τοῦ πρωτοσυμβούλου Μαμουῦν».

Ἐν φ. 3β'. Τὸ παρὸν ὀνειροκριτικὸν ὡς πρὸς τὸν Ἀρτεμίδωρον ἀτελές ἐστὶν ὁ γὰρ Ἀρτεμίδωρος καὶ ταῦτα περιέχει προσέει καὶ τὰ τοῦ Ἀστραμψύχου. Ἐν δὲ φ. 154^α. Ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλιαρίδιον τὸ καλούμενον ὀνειροκριτικὸν κατὰ τὸ ἐν Θηβύλαις καὶ ἐδόθη τῷ δαιωτάτῳ ἐν μοναχοῖς κυρίῳ Γρηγορίῳ τῷ Χρυσόχοῦ, τῷ ἐκ Τρίκκης τῆς Θεσσαλίας ἐν τῷ 1506. Οἱ ἀναγινώσκοντες εὐχασθὰ μοι ἐν Κυρίῳ τῷ γράψαντι.

2 (φ. 155^α). «Φυσιολογία νέα τὴν ὁποῖαν τὴν ἔκαμεν ὁ Δαμασκῶς».

σκηνῶς ἀπὸ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων τὰ βιβλία καὶ ἔχει τῶν χειρ-
σαλῶν ζώων καὶ τῶν θαλασσίων εἰς φράσιν κοινήν».

β (φ. 238^a). Χρησμοί.

Ἐν φ. 241^a Καὶ ἐγγράφη τὴ παρὸν ἐν κτεῖ ἔρβ'.

Στάχσις βυραίνη.

90 (2.1215).

Χαρτ. Διαφόρων διαστάσεων. Αἰῶνος XVIII (φ. 450).

Ἰριακόσαι ὀγδοήκοντα αὐτόγραφοι ἐπιστολαὶ σταλεῖσαι πρὸς τὸν
πατριάρχην Καλλινίκον.

Αἱ ὑπ' ἀριθ. 93-97 ἐπιστολαὶ καὶ τινες ἄλλαι ἀπεκόπησαν ὑπὸ βεβήλου χει-
ρός.

Ἐν ἀρχῇ Ἡ παροῦσα βιβλος τῶν πρὸς ἡμᾶς διαφορῶν γραμμάτων φίλων,
πατριαρχῶν, ἀρχιερέων, ἡγεμόνων, μπεγιζαδέδων, ἀρχόντων, ἡγουμένων καὶ ἄλ-
λων διαφορῶν προσώπων μεταδεθείσα, ἡ τάξις τῶν ἀριθμῶν μετηλλάχθη καὶ τὸν
βιβλὸν βλέπε τον καὶ εἰς τὸν πίνακα ἀφιερώθη δὲ εἰς τὸ Ἑλληνομουσεῖον τῆς πατρί-
δος ἡμῶν. Καὶ ὁ ἀφαιρέσας ἢ φύλλον σχίσας καὶ κόψας ἐπικατάρατος καὶ ἀφωρι-
σμένος ἀπὸ θεοῦ κυρίου καὶ παντοκράτορος καὶ ἀσυγχώρητος.

Ὁ πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως

Καλλινίκος.

Στάχσις βυραίνη.

91 (6.994).

Χαρτ. 0,32 X 0,22. Αἰῶνος XVIII (σ. 737).

«Καλλινίκου [πατριάρχου] τὰ ἐν ἔξορῃ γραφέντα».

1 (σ. 1-400). Ἔργα καὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Καλλινίκου περιεχόμενα ἐν τῷ
δευτέρῳ τόμῳ τῶν ἔργων αὐτοῦ. Τούτων κυριώτεροι εἶνε α' (σ. 1) «Περὶ τῆς τοῦ
ἀγίου Πνεύματος ἐκ τοῦ πατρὸς μόνον ἐκπορεύσεως». — β' (σ. 20). «Περὶ ἀζύ-
μων». — γ' (σ. 48). «Ἄλλη ἐρώτησις τῶν αὐτῶν». — δ' (σ. 45). «Περὶ νηστίας
τῆς ὑπαραγίας Θεοτόκου τῆς κατὰ τὸν Αὐγουστον καὶ ὅτι χρὴ ταύτην φυλάττειν
ὡς ἐνθρονον». — ε' (σ. 47). «Τῷ λογοθέτῃ Ἀλεξανδρείας κυρῷ Μιχαήλῳ ἐρωτή-
σαντι εἰ χρὴ προσέχειν τοῖς λέγουσιν ὅτι οὐκ ἐπάναγκες ἡμῖν τὸ ἐν Τετραδίῳ καὶ
Παρασκευαίᾳ νηστεύειν». — ζ' (σ. 51). «Τῷ πνευματικῷ Χαρτίωνι εἰ καταλύειν ἐν
κρέατι συγχωρούμεθα παρεμπιπτούσης ἐν ἡμέρᾳ Τετραδίῳ τυχόν ἢ Παρασκευῇ τῆς
ἀγίας τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ἢ ἐτέρας οἰκισθήσασιν δεσποτικῆς πνευμάτου». —
η' (σ. 57). «Τῷ λογοθέτῃ Ἀλεξανδρείας περὶ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐλιγμεῦ». — θ' (σ.
64). «Τῷ οἰκονόμῳ Ἀλεξανδρείας καὶ λοιποῖς κληρικοῖς περὶ τοῦ χάρτου τοῦ
κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ λεπτομερῶς διαλαμβανόντος καὶ τοῦ ἀργυροκρά-
του Φιλίππου». — θ' (σ. 72). «Περὶ τῆς ἀπορήσαντι εἰτε φθαρτῇ ἴσθιν ἢ ἀγία

τοῦ Χριστοῦ μεταλήψις εἰτε ἀφθαρτος». — ι' (σ. 74). «Τῷ μοναχῷ κῦρ Διονυσίῳ
ἐρωτήσαντι ποῖον ἀπαντᾷ τέλος ταῖς ψυχαῖς χωριζομέναις τοῦ σώματος καὶ ὅπου
περ αὐταὶ ἀνέρχονται». — ια' (σ. 77). «Ἀναλὶξ ἐρωτήσαντι εἰ χρὴ προσέχειν τοῖς
λέγουσιν ὅτι αἱ ἀπελθοῦσαι ψυχαὶ κατὰ τινὰ τρόπον ἀναπαυόμεναι οὔτε θέονται
ὑπὲρ ἡμῶν αὐτοπροσώπως τῷ Χριστῷ παριστάμεναι οὔτε τοῖς ἀνταῦθα ὅπως ἐπι-
στάνται». — ιβ' (σ. 82). «Περὶ τοῦ τίς καὶ πόθεν ἢ κατὰ τὴν ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ
γέννησιν τεσσαρακοστῇ καὶ διατὶ σὺν τῷ τρίτῳ γάμῳ μὴ καὶ τέταρτος συγκε-
χώρηται». — ιγ' (σ. 87). «Τυχικῷ πρεσβυτέρῳ ἐρωτήσαντι εἰ χρὴ προσέχειν τοῖς
λέγουσιν ὅτι ἀποφάσει μόνον καὶ οὐκ ἀληθείᾳ εἰς τὸν παράδεισον ὁ λη-
στής». — ιδ' (σ. 89). «Τῷ αὐτῷ εἰς τὸ τοῦ Χρυσορρήμονος τὸν δεσποτικὸν λό-
γον ἀπαξ ῥηθέντα καὶ θυσίαν ἀπρητισμένην ἐργάζεσθαι». — ιε' (σ. 93). «Ἀνθίμῳ
ἐρωτήσαντι εἰ ὅλη ἢ θεότης κατήλθεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὅλη ἀσρκώθη ἐν τῇ
Παναγίᾳ». — 2 (σ. 401-426). Καλλινίκου Ἐπιστολαὶ πρὸς διαφορῶν ἐν τῷ
τρίτῳ τόμῳ. — 3 (σ. 427-500). Καλλινίκου Ἐπιστολαὶ κατὰ Λατίνων «διὰ
στίχων πολιτικῶν ἑλληνικῶν ἐκ τοῦ τρίτου τόμου». — 4 (σ. 501-599). Ἐκ τοῦ
5' τόμου α' (σ. 501-532) «Διαδικασία ἀρχόντων», β' (σ. 533-560) «Ἐπιστολαὶ
διὰ στίχων», γ' (σ. 561-589) «Ἐπιστολαὶ ἀπλαὶ καὶ λόγοι», δ' (σ. 590-599)
«Ἀκολουθία Στυλιανοῦ τοῦ Παφλαγῶνος». — 5 (σ. 600-660). «Συνοπτικὴ διή-
γησις τῶν μετὰ τὴν ἄλωσην τῆς Κωνσταντινουπόλεως πατριαρχευσάντων» καὶ
σημειώσεις τινές τοῦ Καλλινίκου. Ἐν σ. 600. Συγγετέθη πλατυτέρα ταύτης,
ἀλλ' οὐκ ἐξεδόθη διὰ πολιτικὰ αἷτια. — 6 (σ. 601-678). α' «Περὶ τοῦ κατ' εἰκόνα
καὶ καθ' ὁμοίωσιν τῆς τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ θεοῦ κατασκευῆς Ἀναστασίου
τοῦ Σιναΐτου, β' τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ἀπόδειξις ὅτι θεὸς οὐδὲν
ἕτερον ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ὁ θεὸς σύνθετον ἐκ θετικῆς καὶ ἀθανάτου φύσεως εἰ
μὴ εἰς τύπον ἀνθρωπώσεως καὶ συνθέσεως τοῦ Χριστοῦ». — 7 (σ. 678-688).
«Περὶ ἐξομολογήσεως συνοπτικῶν ἐκ τοῦ δευτέρου τόμου ζητηθέν». — 8 (σ. 684-
722). Καλλινίκου Ἐπιστολαὶ, λόγοι καὶ σημειώσεις. — 9 (σ. 623-737). Καλ-
λινίκου «Διαλέξεις τινές ἐν Αἰγύπτῳ ἐκ τοῦ πρώτου τόμου καὶ σημειώσεις
αὐτοῦ».

Ἴδε καὶ ἀρ. 107.

Στάχσις βυραίνη.

92 (7.1312).

Χαρτ. 0,31 X 0,21 καὶ 0,22 X 0,15. Αἰῶνος XVIII (σ. 400).

Συλλογὴ ἱατρικῆ Μιχαὴλ Κοντοπίδου Ναξιώτου.

Ἐν σ. 241-145 «Πίναξ τῶν χόρτων καὶ φυτῶν κατὰ ἀλφάβητον». — Ἐν σ.
246 «Πίναξ ὡς εἶναι εἰς τὴν τάξιν καὶ φύλλα τῆς βίβλου τουρκιστί». — Ἐν σ.
248 «Πίναξ τῶν ζώων. Τὰ 46 κεφ. λείπεται τὰ πλεῖστα καὶ ἀναγκαῖα».

Ἐν σ. 251 ἢ σημείωσις τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου ἥδε ἔχει εἶδον,
ὡ ἀναγνώστα, ὅτι τὰ περισσότερα τῶν ἐμπεριεχομένων εἰς τὸ ἱατροσόφιον αὐτὸ εἶναι
ἀπὸ τῶν Διοσκουρίδου περὶ ὕλης ἱατρικῆς, ὅστις οὐ μόνον βοτανῶν, ἀλλὰ καὶ δέν-
δρων καὶ καρπῶν καὶ χυμῶν καὶ ὀσπῶν καὶ τῶν μεταλλουμένων ἀπάντων καὶ τῶν

ἐν τοῖς ἑσώτοις μορίων ἔγραψεν ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ. Ἦν δὲ ὁ Διοσκουρίδης ἰατρὸς Ἀναζαρθῶν ἐπὶ Κλεοπάτρας καὶ Ἀντωνίου πρὸ Χριστοῦ καὶ συνῆν αὐτοῖς. Ἐντυχόντες εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς σχολῆς τὴν τῆς ἰατρικῆς βιβλίον καὶ διεκθόντες αὐτὴν εἴρομεν ἐν πολλοῖς χωλαίνουσαν εἰς τὰς κλήσεις τῶν χόρτων καὶ ἀρθογραφίας καὶ ὀνομασίας καὶ ἔχοντες εἶδησι μικρὰν εἰς τὸ ὀνομαστικὸν τὸ περὶ ἴλης ἰατρικῆς τοῦ Διοσκουρίδου ἠθέλησαμεν σὴν χάριν νὰ διορθώσωμεν τὴν βιβλίον καὶ δι' εὐκολίαν νὰ κάμωμεν καὶ πίνακα κατὰ ἀλφάβητον καὶ τάξιν τῶν ὀνομάτων. Ὅπως δὲ ὁ κόπος τὸν συμπεραίνεις ὅπου διὰ μίαν λέξιν πρέπει νὰ ἔρενησῃς τὰ λεξικά καὶ λεξικά τοιαῦτα, ὅπου νὰ ἔχωσι πραγματικὰς λέξεις. Καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν τοιαῦτα δὲν σώζονται καὶ μάλιστα εἰς ἀραβικὴν καὶ τουρκικὴν γλώσσαν, τὰς ὁποίας οἱ τύραννοι ἰατροὶ καὶ σπειζιάροι μεταχειρίζονται ὡς ἐξορισθείσης τῆς ἑλληνικῆς διὰ τὴν τῶν βαρβάρων ἐπικράτειαν. Δέξαι λοιπὸν τὸν κόπον, εἰ καὶ μὴ ἀνάλογον τῆς φιλομαθείας σου καὶ περιεργίας καὶ μέμνησός μου πρὸς Κύριον ἐκφωνῶν ὑπὲρ ἐμοῦ ἐν Κύριε ἐλέησον καὶ ὁ θεὸς συγχωρήσει σοι. Διὰ νὰ σε ὀδηγήσωμεν δὲ καὶ νὰ σε βοηθήσωμεν καὶ εἰς τὴν σωζομένην εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Διοσκουρίδου βιβλίον εἰς γλώσσαν λατίναν οὖσαν εἰς πέντε βιβλία ἐσημειώσαμεν ἀραβιστὶ καὶ τουρκιστὶ τὰ ὀνόματα τῶν χόρτων καὶ δένδρων καθὼς τὴν σήμερον τὰ ὀνομάζουσι. Τὸ αὐτὸ ἐποιήσαμεθα καὶ εἰς τὴν ἄλλην βιβλίον τὴν περιέχουσαν τὰς φυγούρας καὶ ζωγραφίας τῶν δένδρων καὶ χόρτων, ὅπου βλέπων τὰ εἶδη τούτων καὶ ζωγραφίας καὶ κάλλη τούτων καὶ μαρτύρων τὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας καὶ ἡυσικὰς ἰδιότητας δοξάσεις τὴν ἀπειρον τοῦ θεοῦ σοφίαν καὶ δύναμιν. Εἰ δὲ θελήσεις καὶ νὰ μεταχειρισθῇς καὶ τὴν χρῆσιν τούτων καὶ νὰ φροντίζῃς διὰ τὴν ἀπόθεσιν καὶ περισυλλογὴν ἐκάστον χόρτου κατὰ τοὺς αἰκίους καιροὺς κτλ.

Ὁ πατριάρχης Καλλίνικος.

Ἄν ἠξέυθης γλώσσαν λατινικὴν, ἢ βιβλίος αἴτη μόνη ἀρκεῖ σοι ἀντὶ πολλῶν ὅτι ὁ ἐρμηνευτὴς καὶ ἐξηγητὴς ἀξιότατος καὶ πλουσιώτατος ὡς ὄρης. Καὶ ἂν ἀφήραμεν τινα ἄγραφα καὶ ἀσημείωτα, εἰς τὴν Διοσκουρίδου βιβλίον τὰ ἐσημειώσαμεν εἰς τὴν ἔχουσαν τὰς φυγούρας καὶ ζωγραφίας καὶ βλέπε καὶ εἰς ἐκείνην καὶ εἰς τὴν χειρόγραφον καὶ ἐκπληροῖς τὸν πόθον καὶ σύγγνωθί μοι.

Ἐν σ. 256 ἡ ἐξῆς σημείωσις τοῦ Καλλινίκου· Ἡ συλλογὴ τῆς βιβλίου ταύτης καὶ ὁ κόπος εἶναι Μιχαὴλ Κομποτίδου Ναξιῶτου ἀπουδαίου καὶ προεάρε ἢ προφασόρε καὶ συντέχου τοῦ περιφήμου σχολείου καὶ κολεγίου τῆς Πάντοβας γραφεία τῷ 1708. Ἡ βιβλίος καλλίστη καὶ ἡ συλλογὴ καὶ μετάφρασις ἐκ τῆς βιβλίου Διοσκουρίδου περὶ ἴλης ἰατρικῆς, ἥτις σώζεται εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ σχολείου μου λατινιστὶ, εἰς ἣν ἐσημειώσαμεν τουρκιστὶ καὶ ἀραβιστὶ τὰς ὀνομασίας τῶν ἐμπεριεχομένων λέξεων καὶ ὀνομάτων ὡς τὴν σήμερον λέγονται, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν ἄλλην τὴν ἔχουσαν τὰς φυγούρας καὶ ζωγραφίας τῶν φυτῶν, δένδρων, χόρτων καὶ ὀπωρῶν καὶ ἄλλων λαβόντες τοῦτον τὸν κόπον σὴν χάριν, ὡ τέκνον φιλόμουσον, καὶ ἐδιωρθώσαμεν τὴν χειρόγραφον βιβλίον ἀνωθεν Μιχαὴλ καὶ εἰς τὴν γραφὴν καὶ λέξεις καὶ ὀνομασίας ὡς ὄρας, ὅτι ἦν καλὸν ἐσφαλμένη. Ὅθεν διὰ τὸν κόπον μέμνησο μὲν πρὸς Κύριον λέγων μνήσθητι, Κύριε, Καλλινίκου πατριάρχου καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ. Τῷ ἀπὸ Φεβρουαρίου ε' ἐοχεδιάσθη.

Καλλίνικος.

93 (21.415).

Χαρτ. 0,21 × 0,15. Αἰῶνος XVIII (σ. 795).

«Φρασάριον σὺν θεῷ ἐκ διαφόρων λόγων παρὰ τοῦ εὐτελοῦς Κωνσταντίνου Μ[αυρικίου] τοῦ ἐκ Ζαγοράς καὶ φιλομαθοῦς συλλεγὲν παρὰ τῷ ναῷ τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου καταλύοντας. Ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ αψκδ' ἔτος».

Ἐν σ. 2' Τοῖς τὸ παρὸν μεταχοιμένοις φιλομαθεύτοις Κωνσταντῖνος ὁ ἐκ Ζαγοράς τὸ εἶ πρότερον . . . Τοιαῦτα κατὰ τὸς πάλαι περὶ τε ἰατροῦ καὶ τε κάλλη λόγων διαπερφέραται Ἑλληνας εἰς τὸ τὴν ἑλληνικὴν εἰσγράδειαν ἀντικείμενοι οὐχ ἥτερον ἀντελοῦντας ἀπαρθισμένοις ἐξ αὐτῶν ὡς ἐκ πολυανθρωπιάτων καὶ ἐκδοσιῶν λευκῶν τὰς τοῦτον φωνὰς πληροῦσιν ἡρώσεων ἀρθογραφίαν ἀντέταξα καὶ ταύτην ἵλασιν ὡς κοινὴν πανδοσίαν προβάλλειν προήγηται, ἵνα μὴ τὸ λάθε μίωσας περιπέσω ἀμαθεῖ τάχ' ἴσως πειρηθῇ τε καὶ ἀσέβη ἀνθρώπων. Εὐπίστω δὲ ὅτι καὶ ὠφελιμώτατόν μοι φανήσεται τοῦτον εἰ καὶ φιλοφρόνως καὶ ἀπειρηθῶς ἀναδεχθήσεται. Εἰ δὲ καὶ ἐνδεέσιμον ἔσται ἢ ὡς ἄξιον σοφοῖς ἐγχειρῆσαι ἀνδράσι, ἀλλ' οὐκ ἐπιεικῶν ἀνδρῶν ἔσται τὸ κατὰ δύναμιν. Ἐροῦσθε, ὡ φίλοι κορυφαί, καὶ μέμνηθε ἐν ταῖς ἡμέραις πρὸς ἡσιν ἐντετέξοι τοῦ γράμματος.

Ἐν ἀρχῇ καὶ τέλει ὡς καὶ ἐν τοῖς μεταξὺ κενῶν σημειώσεσι τοῦ Καλλινίκου ἀμφοτέρωθεν. Ἐν σ. 729 «Σημειώματα τινὰ ἐκ τῶν τοῦ πατρὸς καὶ μητρὸς λόγων καὶ γεννήσεως ἡμῶν, ἀνατροφῆς καὶ κηδεύσεως» καὶ ἐν σ. 754 Κατάλογος ἐπισκόπων.

Στάχυσις Βυρσίνη.

94 (27.623).

Χαρτ. 0,24 × 0,18. Αἰῶνος XVIII (σ. 168).

1 (σ. 1). Καλλινίκου πατριάρχου «Συνοπτικὴ διήγησις τῶν εἰς τὴν ἔξορίαν καὶ κατ' ὁδὸν ἐπισυμβάντων ἡμῖν καὶ περιγραφῆ τοῦ Νεῖλου ποταμοῦ καὶ ἄλλων τινῶν. Βιβλίον α'».

2 (σ. 53). Ἐν σ. αὐτοῦ «Καὶ τῆς σὺν θεῷ ἐπανόδου ἡμῶν εἰς τὴν βασιλεύουσαν. Βιβλίον β'».

3 (σ. 79). Ἐν σ. αὐτοῦ «Καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγνώστου διατριβῆς ἡμῶν μέχρι τῆς ἐξόδου, ἐν ᾗ ἡ περιγραφὴ λυχνουκάκης, πομπῆς ναυάρχου, παλατίου Βυζαντίου καὶ ἄλλων τινῶν, πλημμύρας τῆς ἀπὸ νότου καὶ φθορᾶς».

Κωδὶξ ἀστάχωτος.

95 (38.649).

Χαρτ. 0, 28 X 0, 20. Αἰῶνος XVIII (σ. 362).

(σ. 1-45 καὶ 92-186). «Ἀνθολογία διαφόρων λέξεων κατὰ στοιχεῖον».

Α' σ. 46-91 ἀλλεῖπουσαι. Ἐν δὲ ταῖς κεναῖς τῆς Ἀνθολογίας παρενεγράφησαν τὰ ἀκόλουθα ἔργα τοῦ **Καλλινίκου**, α' (σ. 1-32). «Χρονογραφία σύντομος ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου καὶ τῶν καθ' ἑξῆς βασιλέων καὶ πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως ὀρθοδόξων καὶ αἰρετικῶν καὶ τίς εἰς τίνα σύγχρονος μέχρι τοῦ τελευταίου υἱοῦ τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέτ Ἀπτη-χαμίτ α' τοῦ νῦν βασιλεύοντος καὶ πατριαρχοῦντος Σωφρονίου α' τοῦ ἀπὸ Ἱεροσολύμων. Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονογράφων τε καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὲν ὑπὸ **Καλλινίκου πατριάρχου Κωνσταντίνου πόλεως** εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Σωτήρα Ζαχαρίας ὑπερορίου ὄντος καὶ εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον καθημένου καὶ διακρίθοντος κατὰ ζήτησιν τοῦ παμφιλτάτου ἀγαθέλαφου αὐτοῦ πανιερωτάτου ἀγίου Δημητρίου ἁγίου κυροῦ Γρηγορίου ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι τοῦ τρέχοντος αἰῶνος τοῦ αἴφου, ἦν τελέσας ὡς ἡξίωσας, ἀδελφέ, δῶρόν σοι ἔθηκε ὅπως ἐγνωσμένον εἶη ἐκ φιλαδελφίας συλλεγὲν καὶ τοῦ πρὸς ἐμὲ πόθου. **Καλλινίκος**». — β' (σ. 33). Ἄλλοι τινὲς πίνακες καὶ σημειώσεις τοῦ **Καλλινίκου**, ἐν οἷς καὶ ἕτερος πατριαρχικὸς πίναξ.

2 (σ. 187). «Περὶ τῆς τῶν συμβολιῶν ματαιότητος βιβλίον ἐν, ἐν ᾧ ἡ ματαιότης καὶ ἡ ἀλήθεια τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων πολιτικοῖς καὶ ἠθικοῖς λόγοις καθαρῶς ἀποδείχνεται καὶ διαλογικῶς παραδίδεται».

3 (σ. 283). «**Πουρτουνάτου** Θεωρία περὶ τῆς τῶν θεῶν φύσεως».

4 (σ. 333). «**Παλαιφάτου** Περὶ ἀπίστων ἱστοριῶν χρησίμου συντάγματος».

Στάχως βυρσίνη.

96 (48.798).

Χαρτ. 0, 21 X 0, 16. Αἰῶνος XVIII (σ. 516).

1 (σ. 1). **Καλλινίκου πατριάρχου** Σημειώσεις.

2 (σ. 11). «Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν **Νικηφόρου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως** Χρονογραφικὸν ἐν συντόμῳ».

3 (σ. 22). «Περὶ τῶν ἐπτὰ συνόδων».

4 (σ. 27). «Εὐχὴ εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν».

5 (σ. 59). **Καλλινίκου πατριάρχου** Ἐπιστολαί.

Ἐν σ. 245 Ἀποστολὴ αἱ ἐπιστολαὶ 91.

6 (σ. 246). «Κατάλογός τινων χειρογράφων βιβλίων εὑρισκομένων ἐν τῇ αὐθεντικῇ βιβλιοθήκῃ» [Βουκουρεστίου].

Ἀνγράφονται 210 χειρόγραφα.

7 (σ. 257). «Ἔτερα χειρόγραφα».

Ἀνγράφονται 21 χειρόγραφα.

8 (σ. 259). «Περὶ ἐλεημοσύνης».

Ἔπονται ἕτερον Περὶ ἐλεημοσύνης καὶ ἄλλοι λόγοι.

9 (σ. 295). «Ἐκ τῶν τοῦ ἀγίου **Θεοδοσίου** Ἐδρ. 11 ἐκ τινος χειρογράφου βιβλίου οὐκ εἶδα εἰ ἀληθινόν». Καὶ τινὰ ἄλλα.

10 (σ. 383). Μοσχολία, Μελχισεδέκ, χάτι σερίφ, Γράμμα ἀγίου ὀνόματι βλασφημία ὀποία, Παραβολῶν ἐρμηνεύει, Εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ ἀγίου Θεοδοσίου καὶ τινὰ ἄλλα.

11 (σ. 429). «Μετάφρασις τοῦ Μανιφέστου, ὅπου ἔστειλεν ὁ πάππας εἰς πάντας τοὺς ἐν ταῖς χριστιανικαῖς αὐλαῖς πρέσβεις τοῦ καὶ τινὰ ἄλλα».

12 (σ. 452). «Βιέννα Ὀκτωβρίου 22 περιγραφαὶ τῆς τελευταίας τοῦ Καίσαρος τῶν Γερμανῶν Καρόλου ἕκτου».

13 (σ. 469). «Βιβλίον ἱατροφιλοσοφικὸν ἅμα τε καὶ λεξικὸν εἰς δύο γλώσσας ἦτοι ῥωμαῖστὶ καὶ τουρκιστὶ περιέχον πάντα τὰ τοῦ ἀνθρώπου μέλη καὶ τὰς ἀσθενείας, τὸ μὲν πρῶτον ῥωμαϊκόν, τὸ δὲ δεύτερον τουρκικόν. Καὶ πρῶτον περὶ τῆς πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου, εἶτα καὶ τὰ λοιπὰ ῥωμαῖστὶ καὶ τουρκιστὶ».

14 (σ. 476). «Ποιητικὰ **Σοφίλου**».

15 (σ. 485). «Εἰδήσεις πάντων τῶν ὀπισθεν γεγραμμένων παθῶν ἀπὸ ποῦ προέρχονται καὶ πῶς γίνονται καὶ εἰς ποῖον μέρος τοῦ σώματος ἐκάστη ἀσθένεια φύεται συναθροισθεῖσα ἐκ πολλῶν καὶ μεγάλων ἱατροφιλοσοφικῶν βιβλίων βραχυλογία καὶ τὰ ἐξῆς» (κολοκόβη).

Στάχως βυρσίνη.

97 (53.1250).

Χαρτ. 0, 17 X 0, 10. Αἰῶνος XVIII (σ. 397).

1 (σ. 1). «**Δοσιθέου** Πρὸς τὸ Λουθηροκαθόντων ἐγγχειρίδιον Μελετίου Συρίγου».

2 (σ. 5). «Εἰς τὴν λαμπρὰν Κυριακὴν λόγος».

3 (σ. 8). «Εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτήρος».

4 (σ. 17). Ἐπιστολή.

5 (σ. 20). Ἐπιστολή περὶ τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

6 (σ. 57). «Ἐξήγησις τῆς ἱερᾶς λειτουργίας».

7 (σ. 135). **Καλλινίκου πατριάρχου Ἐπιστολαὶ καὶ σημειώσεις.**

8 (σ. 190). «Διαταγαὶ καὶ συνάθροισις διδασκαλιῶν χριστιανικῶν».

9 (σ. 241). «Διδασκαλία περὶ ἐξομολογήσεως».

10 (σ. 331). «Οἶκος καὶ εὐχή εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν».

11 (σ. 297). «Ἀνώνυμον σταλθὲν πρὸς ἡμᾶς (Καλλινίκον) ἐν Σινᾷ».

12 (σ. 352). «Συνοπτικὴ διήγησις, ἔστι δὲ καὶ πλατυτέρα τοῦ **Καλλινίκου** περὶ τῶν ἑαυτῷ συμβάντων».

13 (σ. 392). **Καλλινίκου πατριάρχου Σημειώσεις.**

Ἐν σ. β ἡ ἐξῆς σημείωσις τοῦ **Καλλινίκου**· *Τῷ μηνί Μαρτίου ε' κατερχομένην ἡμῶν εἰς Πηλούσιον περιουραπέντος τοῦ ἀκατίου ὁ παρὼν τόμος τῆς Νειλώφ βυθῆ μετὰ τῶν λοιπῶν καὶ ἡμῶν καταβυθίσθη· ἀπώλετο ὁ δ' καὶ τὰ πλείω τοῦ ε' ἄλλα ὄντα καὶ ἄλλα τινά.*

Ἐν σ. 210 σχεδιογράφημα ἀρχαίας ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ **Καλλινίκου** καὶ ἐν σ. 350 σχεδιογράφημα τῆς ἐκκλησίας Σινᾶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Στάχσις βυρσίνη.

98 (59.869).

Χαρτ. 0,22 X 0,17. Αἰῶνος XVIII (φ. 31).

Καλλινίκου πατριάρχου Ἐγχειρίδιον.

Ἐν φ. 1^α «Τῷ ἱερολογιωτάτῳ διδασκάλῳ καὶ πνευματικῷ πατρὶ κυρίῳ Διονυσίῳ εὖ πράττειν». Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ **Καλλινίκος** παρακαλεῖ τὸν Διονύσιον νὰ διεξέλθῃ τὸ σὺν αὐτῇ στελλόμενον ἐγχειρίδιον, καὶ εἰς τὸν αὐτῷ λόγον «ἀρθοὺς κρίνης, εὐσεβεῖς καὶ τῇ ἀγίᾳ ἡμῶν ἐκκλησίᾳ δεκτοὺς διάδος καὶ τοῖς πνευματικῶν σου τέκνοις καὶ φοιτηταίς, εἰ δὲ ἀσφαλέμους, προτρέπομέν σοι ἐξ ἱερῶν ἀναγνωσμάτων διόρθωσον αὐτοὺς ἐλευθέρως καὶ εὐτῶ πρὸς ἡμᾶς ἀνάπεμψον.

(ε. 2^α). «Τοῖς ἐντευξομένοις τῷ παρόντι εὐλαβεστάτοις ἱερεῶσι καὶ πνευματικοῖς πατράσι καὶ λαϊκοῖς τέκνοις καὶ ἀδελφοῖς τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐν ἀγίῳ Πνεύματι χάριν ἄνωθεν πρὸς ἔργα σωτηριώδη».

99 (60.665).

Χαρτ. 0,23 X 0,16. Αἰῶνος XVIII (σ. 503)

Καλλινίκου πατριάρχου Λόγοι ἐκκλησιαστικοὶ ἐβδομηκοντα καὶ ὀκτώ.

(Ἔπεται τὸ τέλος).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ
ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ
ΠΑΛΗΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ

Γ'

ΚΩΔΙΚΕΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ ΚΟΛΥΒΑ

98

Χαρτ. 0,20 X 0,145. Αἰῶνος XIX (φ. 232).

1 (φ. 6^α). **Φρονέχου Ἐκλογὴ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων ἀπικῶν».**

Προηγείται (φ. 1^α). «Ἐκ τῆς Βιβλιοθήκης **Φωτίου πατριάρχου** περὶ τοῦ **Φρονέχου**».

2 (φ. 38^α). «Ἐκ τῶν τοῦ **Ἡρωδιανου**».

Ἄρχ. Συγγενίδα οὐ ἰητέον· οὔτε μὴν εὐγενίδα.

3 (φ. 42^α). «**Τυρταίου Ἐπη**».

Ἐν τέλει· *Ἔργα ἐν Τεργέστη κατὰ μῆνα Δεκέμβριον τοῦ 1826 ἔτους ἡμέρα 12 Ἰπάτιος Ἀύγουστος.*

4 (φ. 46^α). Τοῦ σοφωτάτου ἐν διδασκάλοις τῆς ἐν Ἀγίῳ ὄρει σχολῆς Κυρίου **Εὐγενίου [Βουλγάρου]** περὶ Φιλίας λόγος».

5 (φ. 73^α). «Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν **Ἐπιφανίου ἐπισκόπου τῆς Κωνσταντίας Κύπρου**, περὶ τὸν Φυσιολόγον τὸν διεξεληθόντα τῆς ἐκάστου γένους φύσεως, τῶν θηρίων τε καὶ τῶν πετεινῶν».

6 (φ. 84^α). «Περὶληπτικὴ ἐρμηνεία εἰς τὸν ἐπιστολικὸν χαρακτῆρα».

7 (φ. 103^α). «**Νικολάου Μαυροκορδάτου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως** περὶ γραμμάτων σπουδῆς καὶ βιβλίων ἀναγνώσεως».

8 (φ. 110^α). «Κεφάλαια Παραινετικὰ **Βασιλείου βασιλέως Ῥωμαίων** πρὸς τὸν αὐτοῦ υἱὸν ξς' ἀχροστοιχίδα ἔχοντα τήνδε.»

Ἐν τέλει· *Ἔργα ἐν Τεργέστη κατὰ μῆνα Ἰανουάριον ἕκτην ἔχοντα, τοῦ 1827 ἔτους· ἡμέρα Τρίτη· Ἰπάτιος Ἀύγουστος.*

¹ Συνέχεια ἐκ τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμωνος Γ' σ. 358.

9 (φ. 129^α). «Σύλλογαι ἐκ τῆς Βίβλου Μελίσσης».

Ἐν τέλει: Ἐργασιὰ ἐν Τρογίτῃ κατὰ μῆνα Ἰανουάριον τοῦ 1827 ἔτους III ἔχοντα, ἡμέρα Δευτέρα, Ὑπάτιος Ἀγγερινός.

10 (176^α). «**Δημητρίου [Παληρέως] Περὶ Ἑρμηνείας Βιβλίου**».

Ἐν τέλει: Ἐργασιὰ ἐν Τρογίτῃ τῇ 24 Ὀκτωβρίου 1829. Ὑπάτιος Ἀγγερινός.

Ἐν φ. 232^α «Πίναξ τῶν ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ περιεχομένων ἀναφερόμενος εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ γράφαντος κατὰ σελίδας ἀριθμῆσιν.

Στάχως διὰ νεστοῦ χάρτου, σύγχρονος τῇ γραφῇ.

99.

Χαρτ. 0, 21 X 0, 15. Αἰῶνος XVIII (φ. 238).

[**Εὐθυμίου Ἰζημπλέττη**] Λόγοι ἐκκλησιαστικοὶ ἐν τῇ καθωμιλημένῃ.

α' (φ. 4^α). «Προῆμισ περὶ τοῦ εὐαγγελισμοῦ ποῦ ἐποίησαν ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ πρὸς τὴν πάναχρον παρθένον Μαρίαν καὶ Θεοτόκον.— β' (φ. 5^β). «Πρὸς τοὺς σωφους καὶ εὐλαβεῖς ἀνάγνωστα εὐλαβιστοὺς δούλους **Εὐθύμιος μοναχός**.— γ' (φ. 9^α). «Περὶ τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς παναγίας παρθένου καὶ Θεοτόκου ἀπὸ τὸν ἀρχαγγελον Γαβριήλ λέγωντας χαίρε Μαρία».— δ' (φ. 12^α). «Περὶ τοῦ δευτέρου λόγου ποῦ εἶπεν ὁ ἄγγελος τῆς παρθένου, καὶ Θεοτόκου καὶ χαριτομένη».— ε-ζ' (φ. 13^α). «Ἔτεροι τρεῖς λόγοι περὶ τοῦ εὐαγγελισμοῦ.— η' (φ. 22^α). «Περὶ τοῦ πρώτου λόγου τῆς προσευχῆς. Ἐπιγῆσις πολλὰ σφέλημη».— θ'- ις' (φ. 24^β). Ἐπτὰ ἔτεροι λόγοι περὶ προσευχῆς.— ιζ' (φ. 39^β). Περὶ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».— ιη'- κς' (φ. 47^β). Ἐτεροι ἑννέα λόγοι εἰς τὸν Σωτήρα.

2 (φ. 93^α). «Περὶ τῆς Ζενοβίας. Ὀμιλία γεναμένη τῆς εγλαμπροτάτης Λιονόρας βασιλείας τῆς Φρανγγίας ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον **του Μονδονέτου**».

3 (φ. 99^α). «Ἐτερὴ γραφὴ ποῦ γράφει ἐνοῦς δουκὸς παριγοροντάς τον διὰ τὸν θάνατον τῆς ἀδελφῆς του».

Ἐπιτετι ἰταλιστὶ Lettera scritta ad' uno suo amico di condoglienza et d' allegrezza insieme cou un bello esempio.

4 (φ. 105^α). «Ἑρμηνεία θεολογικὴ ἐὰν τὸ ἀγαθὸ καὶ τὸ πονηρὸ ποῦ ποιοῦμε προάει ἐκ τοῦς πλανήτας τοῦ οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνάγκης τῆς τίχης, ἢ, ἐκ τὸ ἐπταξουσιο τῶν ἀνθρώπων».

5 (φ. 111^α). Κατηχήσεις ἐν ἀρχαίᾳ γλώσσῃ.

Προτάσσεται ὁ ἐξῆς πρόλογος: Ἐν τῆσι καὶ εὐσεβῶν ἀναγνώστων χάρις καὶ ἐλέως παρὰ Θεοῦ παντοκράτορος. Ἐν διομοῖς καὶ ἐν θλίψεσι τὰς εὐροῖσις ἡμας σφόδρα, εἰα ὁ πάραφρον καὶ ἐσκοτισμένός εἰατὰς ἀμαρτίας ὁ (διαγεγραμμένον) ἐμοῦ, οὐαί μοι τὸν ἀθλιον, υἱόν, ὅστις οὐδαμῶς πνθόντας τὰς ἐντολάς τοῦ πατρὸς,

ἢ χυμὸν τέλους ὡς κακούργος εὐρίσκαιτε ταπεινοτάτα καὶ διατηχότατα εἰς σκοτινὴν ἠελακεῖν, καὶ ἐπειδὴ ἀναζητήμενος ἐγὼ ὁ τάλας διὰ μαρτυρήσω κατ' αὐτόν, ἠθέλησα νὰ παραμερίσω διὰ μὴν βλαψῶν τὴν ἀθλιαν ψυχὴν μου, καὶ φανεροῦν ἀκλιρότερος πατέρα παρα τὴν ομοτατὴν μεδικία καὶ μὴ καταγνηρόσκοντας ποῦ νὰ εὐρω τοπον επιτηδίων, τέλος πάντων ἐφαιριστὴν μου να τραβιχθῶ εἰς τόπον μακρὴν καὶ συμφερτικὸν ψυχῆς τὴ σωματος, ὡς εἶναι τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Γεοργίου τῶν Ἐγκορμιῶν οὕτως καλούμενον, κυβερνημένο ἀπο τινε ευπρεπεστατων καὶ παιδοποιῶντων μαλλῶν δε καὶ αἰδουσιμὸ τατον Ἠγαθῆμον κῆριον Ἰερὸθεων Μούσουραν, ὁποῖος ὑδεκτικεν με ἀσπασίως ὡς τοῦτο περὶ εἰπης φυλόθεος καὶ ἐναρετος ἀνθρώπος, καὶ διὰ ναλυρω ἀπὸ λογισμοῦς πονηροῦς ποῦ με ὄχλοῦσιν καὶ τὴν ἐκκειλίαν ἀμαρτία θανάσιμη, ἐβουληθῆν μου νὰ κλέψω κάποιους λόγους πολλῆ σφέλημωτατους διὰ ψυχικεῖς σωτηρίας, ὡς διαλαμβίνονται καταλεπιῶς εἰς τον πίνακα που εἶναι εἰς το τέλος γεναμένος, τοῦς ὁποῖους ὅστις καταδεχθῆ να ἀναγνώσει μὲ ἐπιμέλεια θέλει λάβει καρποὺς οὐριμοὺς, καὶ οὐσιώτατους, δεῖδω τὰς ευχαριστίας τῶ μεγαλοδύραμω θεῷ ποῦ με ἐφώτισε νὰ πειήσω τοιοῦτο εὐάρεστο ἔργο. Ταπεινός καὶ ἐλάχιστος δούλος **Εὐθύμιος μοναχός Ἰζημπλέττης**.

Ἡ λέξις κλέψω ἐν τῷ ἀνωτέρῳ προομιῶ ἢ εἶνε γεγραμμένη κακῶς ἀντὶ τοῦ κλέξω (=ἐκλέξω) ἢ σημαίνει τὴν τῶν ἐκλεχθέντων ὡς ἰδίων γραφὴν ὑπὸ τοῦ **Εὐθυμίου (=Εὐθυμίου) Ἰζημπλέττη**, ὅστις εἶνε ὁ αὐτός ὁ ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ κώδικος ἐγγράφου ἴδια αὐτοῦ συνθέματα.

Τῶν Κατηχῆσεων α' (φ. 111^α). «Περὶ τῆς ἀληθινῆς καὶ ἀνοθεύτου ὑποταχῆς καὶ ἐμολογίας ἡμῶν καὶ τοῦ φυλάττειν τὰς θείας ἐντολάς».—β' (φ. 111^β). «Ὅτι οὐ χρὴ ἀθυμεῖν ἀλλὰ ἀνδρίζεσθαι εἰς τὸ ἔργον ὁ κέκληκεν ἡμᾶς Θεός».—γ' (φ. 112^β). «Περὶ ἀγάπης τοῦ καθηγουμένου καὶ τοῦ μὴ ἀποχλεισθαι ἡμᾶς ἐν τοῖς ματαίσις τοῦ βίου, ἀλλ' ἐπεκτείνεσθαι πρὸς τὰ κρείττονα». Ἐπονται ἔτεροι 47 Κατηχῆσεις, ὧν τελευταία «Περὶ νεκρώσεως τῶν παθῶν καὶ τοῦ τοῦ πνευματικοῦ θερισμοῦ». Ἀρχονται δὲ πᾶσι διὰ τῶν λέξεων Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες καὶ εἶνε βραχεῖα. Μετὰ δὲ τὴν περνεθῆκην τῶν κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 6-8 ἔπονται ἔτεροι δύο ε-μοιαι Κατηχῆσεις α' (φ. 193^α). «Περὶ ἀπροσπαθείας τῶν τῆδε ἡδέων καὶ ἐφέσεως τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν».—β' (φ. 194^α). «Περὶ τοῦ προθύμως ἀντιπαραταττεσθαι ἐκ τῶν πολέμω τῶν ἀλιτηρίων διζιμόνων».

6 (φ. 167^β). **Ἰωάννου Χρυσοστόμου Ὀμιλία**.

α' (φ. 167^α). «Περὶ τῆς ἀγίας καὶ ἐνδόξου Πεντηκοστῆς».—β' (φ. 172^α). «Περὶ ἐγκώμιον εἰς τοὺς κορυφαίους τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου καὶ τὸ αὐτῶν μαρτυριῶν ἐνδοξωτάτων».—γ' (φ. 175^α). «Εἰς τοὺς ἁγίους δώδεκα Ἀποστόλους».—δ' (φ. 177^α). «Περὶ ἀπιστίας τοῦ Θωμᾶ».—ε' (φ. 181^β). «Εἰς τὴν ἐν τῷ Ἄδῃ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατάβασιν καὶ εἰς τὸν λησθῆν».

7 (φ. 185^α). «Εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνια τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἁγίου **Γρηγορίου ἐπισκόπου Νεοκαισαρείας** τοῦ θαυματουργοῦ».

8 (φ. 189^α). «Λόγος περὶ τῆς ἀνάληψης τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρὰ τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν **Αθανασίου** ἀρχιεπισκόπου **Ἀλεξανδρείας**».

9 (φ. 196^α). «Μνήμη καὶ πολιτεία τῆς ἁγίας Ἑλένης μητρὸς τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως».

Ἄρχ. Καθὼς εἰσίσκομεν γραμμένον εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας.

10 (φ. 201^α). Διαθῆκει τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ ομολογητοῦ Θεοδώρου [τοῦ Στουδίτου].

11 (φ. 207^α). Ἑλλήνων καὶ Λατίνων πατέρων χωρὶα ἰταλιτί.

12 (φ. 233). «Πῶς ἔχοντας τὸ επταξούσιο καὶ νὰ εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μας νὰ δοθούμεν εἰς τὸ ἀγαθὸ ἢ εἰς τὸ πονηρὸ ευρίσκονται πολλοὶ ποὺ ἀνγκυαλιάζουσι τὸ πονηρὸ καταλοιπώντες τὸ ἀγαθόν».

Ἐν φ. 1^α κ. ε. «Λόγος περὶ τοῦ εὐαγγελίου κατὰ Λουκᾶν καὶ φ" δεκάτω ἐγγόο δια τὴν Κυριακὴν τοῦ Ἐλόνου καὶ τοῦ Φαρισαίου ις" ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ διαγεγραμμένον».

Ἐν φ. 3^α, 206^β καὶ 236^β τύποι ἐγγράφων πρὸς πατριάρχην καὶ γνωμικά.

Ἐν φ. 237^α κ. ε. «Πείναξ τοῦ παρόντος βιβλίου» ἀτελής.

Ἐν φ. 110^β-191^β καὶ 201^α-206^α ἡ γραφή κερρά.

Ἐν τῇ παραφύλλῳ τῇ συγκεκολλημένῃ τῇ ἐμπροσθίᾳ πινακίδι διὰ μολυβδίου Ν^ο 21.

Τὰ φ. 3^β καὶ 110^α ἄγραφα.

Στάχσις διὰ περγαμηνῆς ἀγράφου.

100.

Χαρτ. 0, 245 × 0, 160. Αἰῶνος XVII (φ. 284).

Μουσικὸν ἀνθολόγιον.

Ἐν φ. 1^α ἀνεπίγραφος Πίναξ τῶν περιεχομένων, ἀναφερόμενος εἰς τὴν παλαιάν κατὰ σελίδας ἀριθμῆσιν καὶ περιέχων τὰ ἐξῆς: α' «Ἀνοιξαντός σου πλδ», ε' «Ἀντανελεῖς. Τοῦ αὐτοῦ ἡχοῦ Ἰωάννου τοῦ Κουκουζέλου», γ' «Ἐξαποστελεῖς. Παναρέτου», δ' «Ἠτῶ ἡ δόξα Κυρίου. Τοῦ Κουκουζέλου», ε' «Ὁ ἐπιδλέπων. Γεωργίου τοῦ Κοντοπερῆ», ς' «Ἄσω τῷ Κυρίῳ. Μανουὴλ τοῦ Χριστάφου», ζ' «Ἠδυνθείη αὐτῷ. Ἰωάννου τοῦ Κλαδά», η' «Ἐκλείποιεν ἀμαρτωλοὶ Ἰωάννου Λαμπαδαρίου τοῦ Κλαδά», θ' «Ἐδλόγει ἡ ψυχὴ μου. Ἰωάννου τοῦ Κλαδά», ι' «Ἐθου ἀκότος. Ἰωάννου Λαμπαδαρίου Κλαδά», ια' «Πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. Μέλος ἀρχαῖον οὐ ἐποιητῆς ἀδῆλος», ιβ' «Μακάριος ἀνὴρ. Τοῦ Γενικοῦ, καὶ ἡμετέρου διδασκάλου κυρ Χουρμουζίου», ιγ' «Ἐτερον Μανουὴλ πρῶτου ψάλτου», ιδ' «Κακραγάρικα κατ' ἡχον Ἰωάννου τοῦ Δαμασκνοῦ», ιε' «Ἐτερον τοῦ μακαρίου Ἰακοβ πρῶτου ψάλτου», ις' «Στιχηρὰ ἀναστάσιμα ψαλόμενα εἰς τὸν ἑσπερινὸν τῆς λαμπροφῶρου Ἀναστάσεως τοῦ κυρ Γεωργίου τοῦ Κρυτῶς, ἐξηγηθέντα παρὰ κυρ Γρυγορίου Λαμπαδαρίου ἡχος Β», ιζ' «Φῶς ἱλαρὸν ἡχος Β», ιη' «Ἦμ μεγάλη Μ'. ἡχος πλδ», ιθ' «ἡχος βρυῦς», κ' «Θεοτόκε παρθένε. Πέτρου Περεκέτου διηραιμένου εἰς ὀκτὸ ἡχοὺς εἰς ἀρτοκλασίαν», κα' «Πλοῦσοι ἐπτόχευσαν ἡ

χος Γ», κβ' «Ἰδιόμελα ψαλόμενα εἰς τὰς Κυριακὰς τῆς μεγάλης Μ'», κγ' «Εἰς τὸν στίχον τῶν αἰῶνων τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Ἐτάρτῃ παρὰ κυρ Ἰακώβου δόξα καὶ νῦν ἡχος πλδ», κδ' «Εἰς τὸν στίχον τῶν αἰῶνων τῶν ἁγίων παθῶν Ἰακώβου δόξα ἡχος πλδ», κε' «Καὶ νῦν ἐ αὐτός τοῦ αὐτοῦ», κς' «Ἦμ ἁγία καὶ μεγάλη Πανακαεῖη δόξα καὶ νῦν πλδ ἀπὸ ςχ», κζ' «Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἐπιταφίου πλδ», κη' «Εἰς τὴν λαμπροφῶρον ἀνάστασιν δόξα καὶ νῦν πλδ», κθ' «Χριστός ἀνέστη», λ' «Κοντάκιον τοῦ μεγάλου κανόνος», λα' «Εἰρμὸν τῆς Θ' δόξης τοῦ μεγάλου κανόνος», λβ' «Κύριε τῶν δυνάμεων εἰς τὸ Μ. ἀπόδιπνον», λγ' «Παναγία Θεοτόκε: καὶ τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου εἰς τὸ Μ ἀπόδιπνον», λδ' «Θεὸς Κύριος. εἰς τὸν ἀκάθιστον ὕμνον», λε' «Τὸ προσοχθὲν μυστικῶς», λς' «Ἦμ ὑπερμάχῳ. διχορον», λς' «Χαίρε νόμφη», λη' «Ἀλληλοῦχα», λθ' «Ἦμ ὀρασιότητα», μ' «Ἀλληλοῦχα τῇ ἁγίᾳ καὶ Μ. ε'. καὶ γ'. καὶ δ'», μα' «Ἰδοὺ ἐ νυμφίος», μβ' «Ὅτε οὐ ἐνδοξοὶ μαθηταὶ τῇ Μ.ε'», μγ' «Ἐδλογητάρια ψαλόμενα ἐν ταῖς Κυριακαῖς Ἡέτου Λαμπαδαρίου πλδ. ἡχοῦ», μδ' «Ἀντίφωνα ψαλόμενα ἐν ταῖς αἰορταῖς», με' «Πολυέλεος ἡχος α'», μς' «Πολυέλεος ἕτερος ἡχος πλδ'», μζ' «Ἐτερος πολυέλεος ἡχος δ'», μη' «Ἐτερος πολυέλεος ἡχος πλδ'», μθ' «Πολυέλεος ψαλόμενος εἰς τὰς ἑορτάς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἡχος βρυῦς», ν' «Καταλιμπάνοις δ' εἰ τύποι τα κρατήματα τοῦ τε δόξα καὶ τοῦ νῦν. τότε ψάλλομεν ἀντὶ τούτων τὸ παρὸν ἀλληλουσίον ἡχος βρυῦς», να' «Πολυέλεος ἡχος πλδ'».

Τὰ φ. 3^β-4^β ἄγραφα. Ἐν τῇ ἀρχῇθεν ἀγράφῳ φ. 1^α χειρὶ τοῦ 19' αἰῶνος Ἦμ παρὸν ὑπάρχει Ἀνθίμου Ἱεροδιακόμου ἐκ τῆς Μονῆς Ζουδοῦχον Ἠγγῆς Ἀλιζώρας. Ἐν τῇ παραφύλλῳ τῇ συνεσταχωμένῃ τῇ πινακίδι τοῦ τέλους συνταγῆ περὶ κατασκευῆς μαύρης μελάνης.

Στάχσις διὰ ξυλίνων πινακίδων περιβεβλημένων διὰ βύρονος μεθ' ἄπλων ἐπιτυπωμάτων καὶ δύο θηλυκωτῆρων σιζομένων.

101.

Χαρτ. 0, 205 × 0, 145. Αἰῶνος XLX (φ. 344).

«Ἱερὰ περιήγησις ἢ ἐν ταῖς Μελέταις τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν Γραφῶν, ὑπὸ Γεωργίου Γαζῆ τοῦ ἐκ Δελβινακίου τῆς Ἠπείρου, Σχολαρχοῦντος ἐν Μεσολογγίῳ τῆς Αἰτωλίας τῷ 1848 ἔτει».

Ἐπετα ἢ ἐπιγραφή «Τόμος Βος ἐν τῇ Φιλοθέῳ Ἀδολεσχίᾳ τοῦ Εὐγενίου [Βουδωγῶρος]» διαγεγραμμένη».

Τὰ φ. 316-328^α, 338^β, 339 καὶ 344 ἄγραφα. Ἐν φ. 343-346 ἀντιστρόφως «Ἐτυμολογικὸν τῆς ἐλληνικῆς Γλώσσης συντεθὲν ὑπὸ Γεωργίου Γαζῆ τῇ 26 Δεκεμβρίου ἔτους 1845». Ἡ ἐπιγραφή αὕτη γεγραμμένη ἄλλῃ χειρὶ, τῇ τοῦ Χρίστου Γαζῆ, ὑπ' οὐ ἐγράφη ἐν φ. 338^α ἀντιστρόφως ἢ ἐπιγραφή «Λόγος τοῦ Διογίνου Κατὰ Κτησιφώντος τῇ 26 Νοεμβρίου τοῦ 1847. Χρίστος Γαζῆς». Εἰς μέρος τοῦ λόγου τούτου ἐπετα ἐξήγησις ἐν φ. 339^β-328^β ἀντιστρόφως.

Στάχσις σύγχρονος τῇ γραφῇ.

102.

Χαρτ. 0, 24 X 0, 175. Αἰῶνος XVIII (φ. 192).

1 (φ. 1^α). Βασιλείου τοῦ μεγάλου «Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἀφελῶντο λόγων.

2 (φ. 28^α). Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου Λόγοι.

α' (φ. 28^α). «Εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὸν ἐξισωτὴν Ἰουλιανόν». — β' (φ. 46^α). «Εἰς Καισάριον τὸν ἐκυτοῦ ἀδελφὸν ἐπιτάφιος». — γ' (φ. 76^α). «Εἰς τοὺς Μακκαβαίους». — δ' (φ. 93^α). «Εἰς τὰ Θεοφάνεια εἰς τὸν γενέθλιον τοῦ Σωτήρος». — ε' (φ. 112^α). «Ἀπολογητικὸς τῆς εἰς τὸν Πόντον φυγῆς».

Τὰ ὑπ' ἀρ. 1 καὶ 2 ἅπαντα μετὰ διαστίχου ἐρμηνείας. Ἐν ἀρχῇ ἐκάστου αὐτῶν ἐπιτίτλον διὰ γραφίδος καὶ ἀρχικὸν γράμμα.

3 (φ. 109^α). «Περὶ τῶν ἐπιτὰ συνόδων» κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀποκρίσιν.

4 (φ. 192^β) Ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις διάφοροι.

Ἄρχ. Πόσα εἶνε τὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας;

Ἐν φ. 27^α, 57^α, 97^α καὶ 193^β σημειώματα Ἀθανασίου Φωτεινοπούλου ὡς κτήτορος τοῦ κώδικος ἐν Ζυγοδιστίῳ τῷ 1872, ἐν δὲ φ. 111^β τοῦ Δημητρίου Κουτσούκου ἐν Δημητσάνῃ.

Στάχσις βυραίνῃ μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων.

103.

Χαρτ. 0, 135 X 0, 13. Αἰῶνος XVI (φ. 220).

Ἀκολουθία.

α' (φ. 1^α). «Τοῦ ἁγίου ἑλαίου». — β' (φ. 58^α). «Τὰς εἰς γινομένη ἐπιτελευτήσαντα ἱερέα». — γ' (φ. 114^α). «Ἀκολουθία γινομένη ἐπὶ ἀνθρώπου παντὸς τελευτήσαντος». — δ' (φ. 162^α). «Ἀκολουθία τῆς πνευχίδος». — ε' (φ. 178^α). «Ἀκολουθία τῶν ἁγίων Θεοφάνων». — ς' (φ. 203^α). «Ἀκολουθία τοῦ κατὰ μῆνα ἁγιασμοῦ».

Ἐν ἀρχῇ ἐκάστης ἀκολουθίας μικρὸν ἄτεχρον ἐγχρωμον ἐπιτίτλον.

Στάχσις διὰ φυλίνων πινυκίδων περιβεβλημένων διὰ βύρσης μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων.

104.

Χαρτ. 0, 195 X 0, 135. Αἰῶνος XVI (φ. 76).

1 (φ. 2^α). «Ἀρχὴ τοῦ μεγάλου ἑσπερινου».

2 (φ. 9^α). «Τοῦ μακαριωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κυροῦ Νικηφόρου».

ρου τοῦ ἱερομονάχου Ἐκλογῆ στίχων ἐκ τῆς θαδουτικῆς βίβλου συλλεγεῖσα καὶ τεθείσα ἄρμολογῶντως ἐκάστης ἑορτῆς».

Ἐν φ. 37^β Ἐἰς δειλαίου Καλλίστου ἀφ' ἧς ἰνδικτικῶνος κα¹⁰ κα¹¹.

3 (φ. 39^α). «Κανόνες παρακλητικοὶ εἰς τὴν ὑπεραγίαν δέσποιναν ἡμῶν Θεοτόκον ψαλλόμενοι ἐν τῇ ὄρθρῃ τῶν Σαββάτων ἐκάστου χρόνου».

Ἐν φ. 75^β Οἱ παροὶ κανόνες τῆς Θεοτόκου ἐγράφησαν χειρὶ Ἀντωνίου ἱερομονάχου Ζογῆ διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου Λαυρεντίου ἱερομονάχου, καὶ μέρος τὶ τοῦ γράμματος καὶ ἐπικρασιώθησαν εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τῆς Θεοτόκου τῆς καλουμένης (δισοδοσιμένη) χ. καταφύγη καὶ οἱ ἀναγιγνώσκοντες εὐχεσθε ἐπεὶ ἀμφοτέρων καὶ ὁ τοιμήσας ἀποξενῶσαι αὐτὸ ἐκ τῆς ἡγήσεως μονῆς καὶ ἔχει τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον ἀντίδικον, σὺν τῷ ἀγορισμῷ μετὰ τῶν ἱεροσύλων, ἀμήν».

Ἐν ἀρχῇ τοῦ 1 καὶ 2 ὡς καὶ ἐκάστου κανόνος ἐγχρωμον ἐπιτίτλον.

Ἐν φ. 76^α πλαγίως Ἡρόδηθης ἱερομονάχος.

Τὸ φ. 1 ἐντυπον φύλλον ἐκκλησιαστικοῦ βιβλίου τοῦ XVI αἰῶνος.

Στάχσις διὰ φυλίνων πινυκίδων, περιβεβλημένων διὰ βύρσης μετὰ μικρῶν ἐπιτυπωμάτων ζυγίων ἐν τῇ μέσῃ καὶ ἐν ταῖς τέσσαρσι γωνίαις ἐμπροσθεν καὶ ὀπίσθεν.

105.

Χαρτ. 0, 225 X 0, 15. Αἰῶνος XVI (φ. 285).

Νομοκάνων.

Διάταξις καὶ περιεχόμενον ἐν πολλοῖς διαφόροις τῶν συγγῶν.

Ἐν ἀρχῇ «Θέσπισμα τοῦ μεγάλου ἱερομονάχου εἰς τὰς τιμὰς ἕως ἐσωρίσθη τῷ μακαριωτάτῳ πάπῃ [Σιλβέστρῳ]». Ἐν φ. 224^α «Τὰ ὀφεικία τῶν ἐκκλησιῶν». Ἐν φ. 225^α «Αἱ ἐνεργεῖαι τῶν ὀφεικίων». Ἐν φ. 226^α «Περὶ ποῖσι ἐκ τοῖς μητροπολίταις ἔχουν τὴν σήμερον ἐπισκοπας». Ὁ κώδιξ μένει κολοβὸς ἐν φ. 284^α ἐν ταῖς «Περὶ βροντῆς». Ἐν φ. 285^α Πρόλογος. Ἄρχ. Θεσσαυῶς κεκοιμημένος καὶ πηγὴ ἐσφραγισμένη. Μένει ἄτελής.

Ἐν φ. 225^α διὰ μολυβδίδος Γεράσιμος ἱερομ. Παναγιώπουλος 1902. Τὸ κώδιξ ὄνομα κτήτορος καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ κώδικος.

Τὰ φ. 265-270 τακτέα οὕτως: 270, 265, 266, 277, 266, 269.

Στάχσις διὰ χάρτου γαστοῦ περιβεβλημένου διὰ πορφυροῦ ἐλαιοεικοῦ (βελούδου), σωζομένου μόνον ἐπὶ τῆς ἐλάχως. Ἡ ἐμπροσθία πινυκίς ἐξέπεσεν.

106.

Περγ. 0, 28 X 0, 20. Αἰῶνος XIII (φ. 166).

Εὐαγγέλιον κατὰ τὰς ἀναγνώσεις.

Γέγραπται κατὰ δύο σελίδας. Ἀκέφαλον καὶ κολοβόν. Ἀρχικὰ γράμματτα με-

μελανῶν περσικῶν σχολίων. Ἐν δὲ τῇ ἀνω ᾠκῇ τοῦ φ. 13^α τὸ σημεῖωμα τὸδε·
σχόλια τοῦ σοφωτάτου μαρίστου.

Τὸ ὑπ' ἀρ. 6 γεγραμμένον δι' ἄλλης χειρὸς τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος ἐπὶ χάρτου δια-
φόρου καὶ ὀλίγον βραχυτέρου.

Ἐν τῇ ἀρχῇθεν ἀγράφῃ φ. 208β περνεγράφησαν χειρὶ τοῦ δεκάτου ἔκτου
αἰῶνος οἱ ἐξῆς δύο στίχοι·

Εἰ μαθεῖν ἔχης, ὦ Κονταφῆτε φίλε,
εἶπε τῇ σοφῇ, κεῖνον τῷ Διογένητι.

Ἄνωθεν δὲ τούτων χειρὶ τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος τάδε·

Θεέ μου παντοδύναμε καὶ ποιεῖτοί καὶ πλάστη
βοήθησε τὸν δούλον σου ἐμένα τὸ πεδάκη
να μαζήθοις ταγατὸ τὸ θέλη ἢ καρδιά μου
να ἔσται ὁ δηδάσκαλό ἐδὲ ση τοπήκά μου
να μύθοι γὰρ δειγαστοὺς ἐν τῇ φονῇ τῆς Ἑλλάδος
διὰ να ξέρο τὰ χαρτιά ἐκ τῇ φονῇ Ἑλλάδος.

Ἐν τῇ μέσῃ τῆς κάτω ᾠκῆς ἐν φ. 10β σημειώσεις τετραχθίου β^{ον}, ἐν φ. 18β γ^{ον}
ἐν φ. 62β δ^{ον}, ἐν φ. 83β ε^{ον}, ἐν φ. 84^α ς^{ον}, ἐν φ. 42^α ζ^{ον}, ἐν φ. 57β η^{ον}, ἐν φ.
58^α θ^{ον}, ἐν φ. 72β ι^{ον}, ἐν φ. 73^α κ^{ον}, ἐν φ. 81^α λ^{ον}, ἐν φ. 89^α μ^{ον}, ἐν φ. 110β
ς^{ον}, ἐν φ. 117β ζ^{ον}, ἐν φ. 118^α η^{ον}, ἐν φ. 126^α θ^{ον}, ἐν φ. 134β ι^{ον}, ἐν φ. 140^α
κ^{ον}, ἐν φ. 148β λ^{ον}, ἐν φ. 156β μ^{ον}, ἐν φ. 169^α ν^{ον}, ἐν φ. 184β ξ^{ον}, ἐν φ. 192^α
ο^{ον}, ἐν φ. 200^α π^{ον}, ἐν φ. 208β ς^{ον}, ἐν φ. 209β α^{ον}, ἐν φ. 217^α β^{ον}, ἐν φ. 224^α γ^{ον}, ἐν
φ. 232^α δ^{ον}, ἐν φ. 240^α ε^{ον}, πρὸς δὲ τούτοις ἐν φ. 141^α-162^α νεωτέρῃ πως χειρὶ
ἀριθμητικῶν φύλλων ἐν τῇ μέσῃ τῆς κάτω ᾠκῆς ἀπὸ θ-κγ.

Στάχσις νεωτάτη.

109.

Χαρτ. 0, 20 × 0, 145. Αἰῶνος XVII (φ. 219).

Μαξίμου Πελοποννησίου Διδαχά.

Προτάσσεται Πρόλογος «Μάξιμος ἱερομόναχος ὁ Πελοποννήσιος, τοῖς ἀπαντα-
χοῦ ἐπίσκομοις χριστοφύμοις λαοῖς, ἱερωμένοις τε καὶ λαϊκοῖς, ἐν Κυρίῳ χει-
ρεῖν ἀεί», οὗ ἐν τέλει (φ. 3^α), ἀχδ', Χριστοῦ: 'μαρτίου ζη: ' εἰς Ἰωάννινα καὶ
εἶτα (φ. 4^α-5^α) «Πέντε ἀκριθῆς τοῦ παρόντος βιβλίου» περιέχων πεντήκοντα καὶ
τρεις διδαχάς, ὧν τελευταία περιλαμβάνεται ἐν τῇ κώδικι ἢ κδ' τῇ «Κυριακῇ πρώτη
τοῦ Μιχαίου τῶν ἁγίων Πάντων», ἀρχομένη ἀπὸ φ. 35' τῆς παλαιᾶς ἀριθμη-
σεως. Ἡ τελευταία τῶν ἐν τῇ Πέντε ἀκριθῶν περιλαμβανόμενων «Κυριακῇ τῆς Χανα-
ναίας» τῶν κατὰ Λουκᾶν ἤρχετο ἀπὸ φ. υλς, ἐν ᾗ τὸ τελευταῖον νῦν φύλλον τῆς
παλαιᾶς ἀριθμῆσεως εἶνε τό σιζ.

Ἐν φ. 419^α χειρὶ μεταγενεστέρῃ καὶ τότε σὺν τοῖς λοιποῖς Ἰωάννου λογισ-
τάτου.

Στάχσις ἀπλῆ βυρσίνη.

110.

Χαρτ. 0, 22 × 0, 155. Αἰῶνος XVII (φ. 221).

1 (φ. 4^α). «Ἀρχὴ σὺν θεῷ τῆς υποθέσεως τοῦ παρόντος βιβλίου.
τῆς ἐχοῦσης· μὲν τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἰδίας ψυχῆς, ὑπὸ δὲ εὐχῶν πα-
τέρων συγγραφείσης. Παύλου τε φημι καὶ Μάρκου σὺν Θωμᾷ καὶ Ἰω-
άννῃ, ἅμα Ἰακώβῳ, Λουκᾷ τε καὶ Μακαρίῳ, πρὸς ὃν ἐστάλη αὕτη,
παρὰ μοναχοῦ τοῦ Δαμασκηνοῦ Πέτρου, συνεργία δὲ τριῶν
ἀρχιερέων, ὧν αἱ εὐχαὶ συνήργησαν τῷ λόγῳ, τῇ δὲ συμβουλῇ ὑπέβλη-
σαν μεγάλως».

Προτάσσονται ἐν φ. 2β-3β· «Ἐπιγραφαὶ τῶν υποθέσεων τῆς παρούσης βίβλου».

2 (φ. 106^α). «Τοῦ αὐτοῦ Πέτρου Δαμασκηνοῦ εἰς τὸ πρός-
εχε σεαυτῷ».

3 (φ. 109^α). «Τοῦ ἁγίου Ἰσαΐου Περὶ ἐντολῶν πιστῶν καὶ
οἰκοδομῆς τῶν θελούντων μετ' εἰρήνης οἰκῆσαι μετ' ἀλλήλων».

4 (φ. 114^α). «Περὶ διαίτης ἀνθρώπου ζητοῦντος τὴν ἑαυτοῦ σωτη-
ρίαν».

Ἀρχ. Ἐπειδὴ σωτηρίας ἐπιθυμῶν ὃ πρός μοι, ἠρώτησάς με τὸν ταπεινόν.

5 (φ. 116^β). Ἀναστασίου Ἀντιοχείας «Πρὸς Κύριλλον
ἐκθεσις σύντομος τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κατ' ἐρωταπόκρισιν».

6 (φ. 124^α). Πέτρου Δαμασκηνοῦ «Λόγοι συνοπτικοὶ καὶ
κατὰ ἀλφάβητον πλήρης ὄντες πνευματικῆς γνώσεως. Βιβλίον δ'».

Ἐκάστου λόγου προηγούνται ἑαυτοὶ γεγραμμένοι ἐρυθροί. Ἐν δὲ φ. 122β-123^α
προτάσσεται «Πέντε ἀκριθῆς τοῦ ἐν κεφαλαιοῖς καὶ κατὰ ἀλφάβητον ἐν βιβλίῳ
τοῦ αὐτοῦ πατρὸς Πέτρου τοῦ Δαμασκηνοῦ».

7 (φ. 181^α). «Τοῦ θεοῦ Δαμασκηνοῦ ἕτεροι κανόνες ὠραι-
ώταται».

8 (φ. 188^α). «Ἀνδρέου Κρήτης Κανὼν κατανοητικὸς εἰς
τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον».

9 φ. 190^α). «Τοῦ αὐτοῦ Ἀνδρέου Κρήτης τῇ γ' ἐσπέ-
ρας».

10 (φ. 194^α). «ἕτερος κανὼν τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεο-
τόκον».

11 (φ. 196^α). «ἕτερος κανὼν τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεο-
τόκον».

12 (φ. 198^α). «ἕτερος κανὼν τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεο-
τόκον».

13 (φ. 200^α). «Ἄλλος κανὼν τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον».

14 (φ. 202^α). «Ἄλλος κανὼν τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον».

15 (φ. 204^α). «Ἄλλος κανὼν καταναυκτικῶς τοῦ κυρίου Ἁγιοδωρέου εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον».

16 (φ. 206^β). «Ἄλλος κανὼν καταναυκτικῶς τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον».

17 (φ. 209^α). «Ἄλλος κανὼν καταναυκτικῶς τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον».

18 (φ. 211^α). «Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου Ἄλλος κανὼν καταναυκτικῶς καὶ σοφώτατος εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον».

19 (φ. 114^α). «Ὁ ἀναστάσιμος κανὼν τῆς Θεοτόκου».

Ἦν ὑπ' ἀρ. 7-19 ἄλλη χεὶρ τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος.

Ἦν φ. 1, 2, 119^β-122^α, 123^β, 178^β, 181^β, 220^β, 221 ἀρχήθεν ἄγραφα. Ἔτι εἰς τὰ φ. 1^α, 2^α παρενεγράφησαν γνωμικὰ θεολογικά, εἰς δὲ τὸ φ. 222^β σημείωμα «Κατὰ Λατίων».

Ἦν τῆ ἀνω ἡμ. τοῦ φ. 73^α χεὶρ νεωτάτη Παραγωγίτης Μ. Ὀλύμπιος, ἐν δὲ φ. 123^α Δανιήλ Μ. Ὀλύμπιος καὶ Παραγωγίτης Μ. Ὀλύμπιος.

Στάχσις βυρσίνη μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων.

111.

Χαρτ. 0, 21 × 0, 155. Αἰῶνος XVII (φ. 222).

Νομοκάνων.

Ἦν φ. 4^α «Τοῖς ἀπανταχοῦ Χριστιανοῖς» «Πρόομιον τοῦ παρόντος νομίμου». Ἀρχ. ἑπισημῶς κεκορημένος καὶ πηγὴ ἐσφραγισμένη. Μένει κολοβόν, ἐκπεσόντος πολλοῦ μετὰ τὰς λέξεις ὥστε εἰς λέξιν ἀκλήν ταῦτα μεταβαλεῖν ὥστε βούλεται ἐπισημῶς. Ἦν φ. 5^α-18^β «Πίνυξ σὺν θεῷ κατὰ ἀλφάβητον τοῦ παρόντος νομίμου». Τὸ Νόμιμον ἄρχεται ἐν φ. 20^α διὰ τοῦ κεφαλαίου «Πρέπει τὸν κριτὴν τούτεστι τὸν ἀρχιερεῖα τοῦ εἶναι εἰς πάντα συμπροσθεῖς . . .». Ἦν φ. 153^α «Τὰς εἰς προκαθεδρίας τῶν βιωτάτων πατριαρχῶν καὶ αἱ μητροπόλεις καὶ ἀρχιεπισκοπαί: αἱ ἐπίκει εὐρίσκονται τὴν σύμερον, καὶ ὑποκείμεναι τῇ βασιλίδι Κωνσταντινουπόλει». — Ἦν φ. 187^α «Ἐρμηνεία τῆς θείας λειτουργίας Γερμανοῦ Κωνσταντινουπόλεως». — Ἦν φ. 197^α «Περὶ τῆς ἐπιγελῶν καὶ ἐπουρανίων κατασκευῆς, τετάρων ἐκλάχημα τῶν αἰτίων ἢ γὰρ μέσῳριον δ' ἔλαχε τῶν οὐρανῶν καὶ πάντων». — Ἦν φ. 208^α «Τοῦ μεταφραστοῦ στοιχοῦ εἰς τὴν ἑναρκτον οἰκονομίαν κατερώτησιν δοθέν καὶ ἀπόκρισιν». Ἀρχ. Τι σε σώτηρ εἰς γῆν οὐρανοῦς κλίνας ἔβησ.— Ἦν φ. 209^β «Στοιχοῦ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου». Ἀρχ. Νοῦς ἐμμέριμος σὺς βιβλώσκει ὡστέα. Μετὰ τὸ τέλος δ' αὐτῶν ἐν συνεχείᾳ ἀνεπίγραφοι οἱ ἕξῃς στίχοι

Τοῖς Σέρβοις εἶναι λέγουσιν τοὺς Δάκας καὶ Δαλιμάτας τοὺς δὲ Βουλγάρους Τριβάλους Ἰλαρίους οὐνάμα καὶ Πρίονας καὶ Πάνονας καὶ Γῆπαιδας τοὺς Ὀγκους φ. 210^α || βροῦς δὲ πάλιν λέγουσι καὶ Σκνθάς τοὺς Κοιάνους Ἀγαρινοῦς δὲ γίνωσκε Πέροας Ἰσμαίλιτας τοὺς κεκλειμένους σήμερον Τσίρκους παρὰ τῶν πλείστων ἐπεὶ γὰρ συνεμίγησαν Σαρακηνοὶ οἱ Τούρκοι τὰς κλήσεις τῶν Σαρακηνῶν ἐκλήθησαν οἱ πάντες.

Ἦν φ. 214^α «Νόμοι γεωργικοὶ κατ' ἐκλογὴν βιβλίου τοῦ τῆς θείας λήξεως Ἰουδτινιανοῦ βασιλέως».

Ἦν τὰς φ. 1^α-3^β, ἀγράφοις μέντοι τὸ πρῶτον, παρενεγράφησαν δοκίμια κονδυλλίου καὶ σημειώματα κτητόρων, ἐν οἷς «Σωφρόνιος ἱερομόναχος, ἁμαρτωλῶς». «Κατὰ τὸ γράμμα διάκονος: τοῦ ἁγίου Ζαχαρίας: αὐκῶν Δεκεμβρίου: ιε: αἰτοῦτος ο νόμος εἶναι τοῦ . . . Συμεὼν ἱερομόναχος Στρατιῆκος . . .». Ἦν φ. 2^α διὰ κυκνῆς μολυβδόδος: Τοῦ ἁγίου Ζαχαρίας ὁ παρὼν νομοκάνων ἀνήκει ἰδίῳ τῷ Γρηγορίῳ Μπουρνιᾷ δι' ὠνῆς ἀπὸ τὸν Φραγκάκιν. Ἦν φ. 160^α Σωφρόνιος ἱερομόναχος — τῇ 28 Ἀπρ. καὶ κτωτέρω Νῦν δὲ Γρηγορίου Μπουρνιᾷ.

Κοσμεῖται ὑπὸ ἐγχρόμων ἐπιτίτλων καὶ ἀρχικῶν γραμμάτων.

Στάχσις βυρσίνη μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων.

112.

Χαρτ. 0, 21 × 0, 155. Αἰῶνος XVI (φ. 340).

«Σύνταγμα κατὰ στοιχεῖον τῶν ἐμπεριελημμένων ἀπασῶν ὑποθέσεων τὰς ἱεροῖς καὶ θεοῖς κανόσι: πονηθέν τε ἅμα καὶ συντελεσθέν τῇ ἐν ἱερομονάχοις ἐλαχίστῳ Ματθαίῳ» [τῷ Ἰβλαστοῦρει].

Μετὰ τὴν Προθεωρίαν, ἐν φ. 27^α-34^α «Ὁ πίνυξ τῶν κεφαλαίων». Ἦν φ. 4^α ἀλλῇ χεὶρ «Νόμιμον τοῦ μοναχοῦ Ματθῆου ἱερομονάχου».

Ἦν φ. 2^α-4^β καὶ 336^β-338^α τύποι γραμμάτων καὶ συμμαρτυριῶν ἱερέως χεὶρ Φραγκίσκου ἱερέως Καλέου, ὑπὸ Φραγκίσκου Ζακύνθου, δευτεῖς καὶ ὑπογράφεται ἐν τισὶν αὐτῶν ἐνισχῶ μετὰ τῶν χρονολογιῶν ἀχ'α', ἀχ'ις', ἀμιδ'. Κωδὶξ τιλφόδρωτος.

Στάχσις βυρσίνη μεθ' ἀπλῶν ἐπιτυπωμάτων, ἐν οἷς καὶ δικέφαλος ἀετός.

(Ἔπεται συνέχεια).

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

— **I. Δ. Καπανδρίτης.** Τὸ βυζαντιακὸν οἰκογενειακὸν ὄνομα Καπανδρίτης, ὅπερ διατηρεῖται μέχρι καὶ τῆς σήμερον ἐν τῇ τοπωνυμίᾳ τοῦ ὁμωνύμου χωρίου τῆς Ἀττικῆς (**Ἴδε Νέου Ἑλληνομνήμωνος* Τόμ. Ζ' σ. 89. Τόμ. Γ' σ. 195 κ. ἐ.) σώζεται καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις. Τοῦτο φέρει ἐπὶ παραδείγματι ὁ **I. Δ. Καπανδρίτης** ὁ γράψας ἐν τῷ ζακυνθιακῷ περιοδικῷ Μούσαις «*Περὶ ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ ἰδίως περὶ τοῦ ζακυνθίου ὕψους*» ἐν τοῖς ἀρ. 486 καὶ 487 τῆς 15 Ἰουνίου καὶ 1 Ἰουλίου 1909. Οὐδ' αὖτως δ' ἀπίθανον νὰ σώζεται τὸ οἰκογενειακὸν τοῦτο ὄνομα καὶ ἀλλαγῶν πλὴν τῆς Ζακύνθου.

— **Χειρόγραφος μετάφρασις τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Λουσινιανοῦ.** Ὁ ἡμέτερος μαθητῆς **Χρ. Γ. Παντελίδης**, καθηγητῆς τοῦ Ἀδερωφείου Γυμνασίου, ἔγραψεν ἡμῖν τῇ 6 Δεκεμβρίου 1913, ὅτι μεταξὺ τῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Γυμνασίου ἐκεῖνου ὑπάρχει καὶ στοιχικὸς κώδιξ ἐκ φύλλων 154, φέρων τὴν ἐπιγραφὴν «*Χρόνικα ἡγουν χρονογραφία τοῦ νησιῦ τῆς Κύπρου ἀρχίζον[τας] ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Νῶε, ἕως τοῦς 1572· μετεγλωττίσθη ἀπὸ τὸ λατεῖνον εἰς τὸ ῥωμαϊκὸν ἀπὸ τὸν Λογίτον σκευαφύλακα ἀπὸ χώρας Λευκάρων*». Καθ' ἣν δὲ ὀρθὴν γνώμην ἐξέφρασε μοι ὁ ἐπιστελλας, ἡ ἱστορικὴ αὕτη συγγραφὴ εἶνε μετάφρασις τῆς *Chorographia et brevis Historia universale dell' isola de Cipro principiando al tempo di Noe per insino al 1572* τοῦ *Stefano Fr. Lusignano* δι' *Cipro* dell' ordine de *Predicatori* τῆς ἐκδοδομένης ἐν Βονωνίᾳ τῷ 1573. Ἄγνοῶ δὲ ἂν τοῦ ἰταλικοῦ τούτου βιβλίου ὑπάρχει πράγματι καὶ λατινικὴ ἐκδοσις, εἴαν ὑποδηλοῖ ἡ ἐπιγραφὴ τῆς μεταφράσεως, ἢ ἂν ἡ ἐν αὐτῇ λέξις *λατεῖνον* νοεῖ νὰ σημάνη τὴν ἰταλικήν.

**Ἀρχεται δὲ ἡ μετάφρασις διὰ τῶν ἐξῆς:*

Ποῖοι ἦτον εἰς τὸν καιρὸν τὸν παλαιὸν, καὶ τὰ ὀνόματα, ὅπου ἐδόθησαν εἰς τὸ νησί τῆς Κύπρου;

**Ἀρχὴ σὺν θεῷ ἀγίῳ.*

**Ἐν πρώτοις ἐτοῦτο τὸ νησί τῆς Κύπρου ἐκράχθη ἀπὸ τοὺς παλαιούς Κεθ[ή]ν ἢ Κεθ[έ]να· διότι ἀπὸ τοὺς σειμοὺς ὅπου ἐγίνοντο ἢ καθὼς ἐγινεν ἀπ' αὐτοὺς καὶ ἐχωρίσθη αὐτὸ τὸ νησί· τὸ ὅποιον*

ἦτο σμιγμένον μὲ τὴν Συρίαν καὶ ἔγινε νησοῖν καὶ τὸ περιγύριζεν ἕλον ἢ θάλασσα· καὶ εἰς τὸ ὅποιον μαρτυρεῖ ὁ Πλίνιος καὶ ἄλλοι πολλοὶ Διδάσκαλοι· ὅπου ἐκατοίκησαν εἰς αὐτὸ τὸ νησί· κατόπιν τοῦ κατακλυσμοῦ ἦτανε ὁ Κεθῆς ὁ υἱὸς τοῦ Λάβα [καὶ] ἐτοῦτος ὁ Λάβας ἦτονε υἱὸς τοῦ Ἰάφου καὶ αὐτὸς υἱὸς τοῦ Νῶε καὶ διὰ τοῦτο ἐκράχθη τὸ νησί Κεθῆν ἀπὸ τὸν πρώτον οἰκιστὴν· καὶ εἰς ἐτοῦτο ἀφίροντας τοὺς ἄλλους μάρτυρας ἔχομεν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς Γραφῆς εἰς τὸ 17' κεφάλαιον τοῦ προφήτου Ἰσαΐου.

**Ἀναφέρει κατόπιν τὰ διάφορα ὀνόματα, τὰ ὅποια ἐδόθησαν εἰς τὴν Κύπρον, ἐξηγῶν δι' ὀλίγων τὰς ὀνομασίας.*

β'. κεραστήν, γ'. ἀππέλια, δ'. κρουπτόν, ε'. κολωνία, ς'. ἐρύζα, ζ'. ἀμαθουσία, η'. ἀκαμαντίδα, θ'. παφία, ι'. σαλαμινία, ια'. κνθερέα, ιβ'. μακάρια, ιγ'. ἐκραχτην καθὼς εἶναι τὴν σήμερον Κύπρο· ἐκραχτην ἔτιζεν διὰ τὸ ἴδιον ὄνομα τῆς θεᾶς τῆς ἀφροδίτης ἄλλοι θέζουσιν, ὅτι ἐκραχτην ἔτιζεν ἀπὸ ἓνα δέντρο, ὅπου κρέσσεται Κύπρο ἢ Κυπρίνο· τὸ ὅποιον εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν ῥωμαῖκα λέγεται χιννά· καὶ οἱ λαῖνοι λέγουσιντο κύπρο ἢ κυπρίνο.

**Ἐν φ. 3^α. «Ποῖας ἦτοναι ἡ χώραις ἢ παλαιαῖς εἰς τὸ νησί τῆς Κύπρου· καὶ ἀπὸ τίνας ἐκτησησαν.*

Πάφο παλαιά· πάφο νεά· κνθερέα· ἀρσενόε· κουρία· κουρί· κρομίον· νεαπόλεος· μάρουμ· κντέον· τρόνοι· ἐξτρέμα, ἄλια ἀρσενόε· σαλαμίνια· καρπάσια· κλίδες· ἐλαία· ἀκτα ἀργιόρουμ· ἀφροδίσιουμ· ἀργίδοις· μακαρία· κεραύνια· λάπιθος· κόρμια· σολία· ἄλια ἀρσενόε· γαλινουζα· ἀκαμαντίδα· τερρα· βοιζούρα· ἱεροκοπία· ταμασοῦς· τρεμιτούς· λευκοτόν· κίτρι· ἰδαλίο· κινάρια· ἄλια ἀρσενόε· γόλφοι· λιμίνια, παλαιά ἐπιδαρουμ· κροίγεουμ, ἀμὶ ἄνδο. Ἐκάστης τῶν κυριωτέρων πόλεων περιγράφει συντόμως τὴν ἱστορίαν. Ἐὰ περὶ Πάφου (φ. 3^β) ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

Πάφο παλαιά.

Πάφο παλαιά ἐκτίσθη ἀπὸ τὸν θεὸν τὸν πάφο εἰς τὴν ἐχρονίαν ἀπὸ κτισεως κόσμου 3780 ἐντίζουσα ὀμπρόττερα ἀπὸ τὸ ἔθνημον τοῦ Χριστοῦ χρόνοι 1495 καὶ ἐκτίσθη κοντὰ εἰς τὴν θάλασσαν· κοντὰ εἰς τὸν κάβο χιλιδόνιο κατὰ τὴν μεσημβρίαν· καὶ εἰς ἐκεῖνους τοὺς καιροὺς ἦτονε χώρα βασιλική· διότι οἱ θεοὶ ὡσὺν βασιλεῖς τῆς Κύπρου ἐκάμνασιν τὸν θρόνον τους εἰς ἐκεῖνην τὴν χώραν καὶ κατόπιν ἐξανακενουργόθη ἀπὸ τὴν θεὰν τὴν Ἀφροδίτην· τὸ ὅποιον ἐκτίσασιν τὸ τὸ τέμπιον, ἡγουν τὴν ἐκκλησίαν τῆς θεᾶς τῆς Ἀφροδίτης· εἰς τὴν ὅποσαν ἐπροσκίναν εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἐκεῖνη πού τὴν

ἔκτισε· καὶ κατοπιν τοῦ θανάτου πολλοὺς χρόνους εἰς ἐτούτην τὴν χώραν ἀκόμη εἶχεν ἕναν ἑμορφότατον περιβόλιν· εἰς τὸ ὁποῖον ἔτρεχασιν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡ γυναῖκες τοῦ κόσμου νὰ ξιφαντώσουν μὲ τὴν θεάν· καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι τοῦ κόσμου ἐσυνηθίζασιν νὰ κτίσουν ἀκόμη ἐκεῖνα τὰ περιβόλλια εἰς ἐτοῦτον τὸ περιβόλιν τὸ θαυμαστόν· ἔσιοντας καὶ νὰ εἶναι ὀπίσω τῆς θεᾶς τῆς Ἀφροδίτης νὰ μὴν εἶναι ἐκεῖ· οἱ ἄλλες θεές ἐπιάσαν τὸ παιδίον αὐτῆς τὸν κουπίδον ἢ τὸν θεὸν τῆς ἀγάπης· καὶ διὰ νὰ εἶναι τόσον ἑμορφον χαριτομένον καὶ ἀγαπιτικόν· τοῦ ἔδῃσαν ἕναν δῖμμαν εἰς τὰ μμάτια του καὶ κατοπιν τὸ ἔβάλασιν εἰς τὴν μερσινῆαν σταυρομένον καὶ τὸ ἐτυραννύζασιν· τότε ἔρχοντας τῆς μητρὸς αὐτοῦ τὸ ἐλευθέρωσαν καὶ ἀπ' ἐδῶ ἔρχεται, ὅτι ἡ μερσινία εἶναι δομένη εἰς τὸν θεὸν τῆς ἀγάπης.

Σαλαμίνα (φ. 10^ο)

Σαλαμίνα ἦτανε κάστρον παλαιὸν κτισμένον ἀπὸ τὸν Τεῦκρον τὸν υἱὸν τοῦ Τελαμόνος τὸ ὁποῖον τὸ ἔκτισεν κατοπιν, ὅπου ἐπάσθην ἢ Τροάδα μὲ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας καὶ ἔσιοντας νὰ γυρῶσιν εἰς τὴν πατρίδα του, δὲν τὸ ἐστέργεσαι καὶ διὰ τὸ ὁποῖον ἐθυμόσθην καὶ ἐστράφη εἰς τὸ νησί· καὶ ἐβγῆκεν εἰς τὴν χώραν τῶν ἀργίων κραζόμενη ἄκτα ἀργιόρουμ· καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐγύρισεν εἰς τὸ νησί· διότι εἶναι ὁ πλέον σιενὸς τόπος καὶ ἔσιοντας νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἀνατολικὴν θάλασσαν εἶδεν τὸν τόπον καὶ τοῦ ἄρεσεν.

Ὅμιλεῖ κατοπιν περὶ τῆς Κωνσταντίας, περὶ τοῦ μεγάλου ὑδραγωγείου, δι' οὗ μετεφέρετο τὸ ὕδωρ ἀπὸ Κυθρέας εἰς Σαλαμίνα, περὶ τῆς φυλακῆς τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης, περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα, καὶ ὁμιλῶν περὶ τοῦ ἁγιάσματος λέγει· καὶ μέσα εἶναι ἕνας λάκκος μὲ νερόν· ὁ ὁποῖος λατρεύει πάσα ἀσθένειαν φουσικὴν τῆς κεφαλῆς· καὶ ἐγὼ ἔδοκίμασα πολλὰς ἰατρίας· καὶ δὲν μοῦ ἐκάμαν καλόν· μόνον τὸ ἄνωθεν νερόν.

Ἀφροδίτεια (φ. 12^α).

Ἀφροδίτεια ἐτούτη ἡ χώρα ἦτονε κτισμένη ὀμπρόττερα ἀπὸ τοὺς θεούς· μὰ δὲν ἐβρίσκειται ποῖος πρῶτα τὴν ἔκτισεν· μὰ κατοπιν ὅπου ἐγεννήθη ἡ Ἀφροδίτη ἐκράχτηκεν εἰς ἐτοῦτο τὸ ὄνομα· καὶ διότι οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ παλαιοὶ λέγουσιν, ὅτι ἡ Ἀφροδίτη ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν ἀφρόν τῆς θαλάσσου εἰς αὐτὴν τὴν χώραν καὶ διὰ τοῦτον ἐκράχτην Ἀφροδίτεια· μὰ κατοπιν ὅπου ὁ κύριος ὁ βασιλεὺς τῆς περσίας ἐπῆσεν τὸ βασίλειον τῆς κύπρου ἔκτισεν κάλγαις χώραις καὶ ἡ μία εἶναι ἐτούτη ὅπου τὴν ἐμετάκτισεν . . .

Ἐν φ. 20^β περιλαμβάνεται κατάλογος τῶν καστελλίων τῆς Κύπρου, ἔπεται δὲ περιγραφή αὐτῶν ἔχουσα ὡδε·

Πάφο, κουβούκλια, λεμεσὸ, πισοκοπή, κολόσση, ἀμανθούνη, ἱεροκιπία, λευκοσία, σίγουρη, καντάρρα, μπουφραβέντο, εἰς τὸν ἔρωταν· κερίνια, ποταμία, ἀμόχουσιο.

Ἐν φ. 23^α καὶ 23^β κατάλογος τῶν σωζομένων μεγάλων χωρίων.

Ἐν φ. 23^β «Τὰ ἐκκλησιαστικὰ χωρία».

Ἐν φ. 25^α· «Ἄνθρωποι ἐκλαμπροὶ τῆς Κύπρου»·

Ὁ θεὸς πυγμαλέων· ὁ θεὸς πάφους, ὁ θεὸς κινάρας, ἡ θεὰ μίρα, ὁ θεὸς ἰδονες, ἡ θεὰ ἀφροδίτη, ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης, ὁ κούριος, ὁ ἀμαρούκκος, ἀσκληπιάδες, σολόνες, ἐβαγόρας, κλεόπουλος, τζενόνες, στανσαρόνες, δημήτριος, ξενοφόντες, εὔκολος, σελμέντε, καὶ δαννέος, ἄριστος ἰσόντος καὶ φιογένης πισίαιρατος καὶ νεοκρεόντες καὶ ὁ νέλοιτος.

Ἐκάστου προτάσσεται σύντομος ἱστορία.

Ἐν φ. 131^α καὶ 131^β «Καπιτάνοι μὲ ταῖς συντροφίαις τους»·

ὁ κοβερνατόρ ὄνοτιάκισ

ὁ καπιτάν νικολὸς ὁ κυρνελλέσης

ὁ καπιτάν λαμπέρις

ὁ καπιτάν πέτρο μαυρέσις

ὁ καπιτάν φίλιππος λάσκαρις εὐγενῆς κυπριότης

ὁ καπιτάν διμήτριος λάσκαρις εὐγενῆς κυπριότης

ὁ καπιτάν γγιοβαδι ἔλιμος

ὁ καβαλλιέρ διμήτριος παλαιολόγος εὐγενῆς κυπριότης

ὁ καπιτάν ἀνδρέα κορτέζε

ὁ καπιτάν κατέλλας

ὁ καπιτάν τομάζο μπλέσι

ὁ καπιτάν γγιοβάν λιγοιζένζος

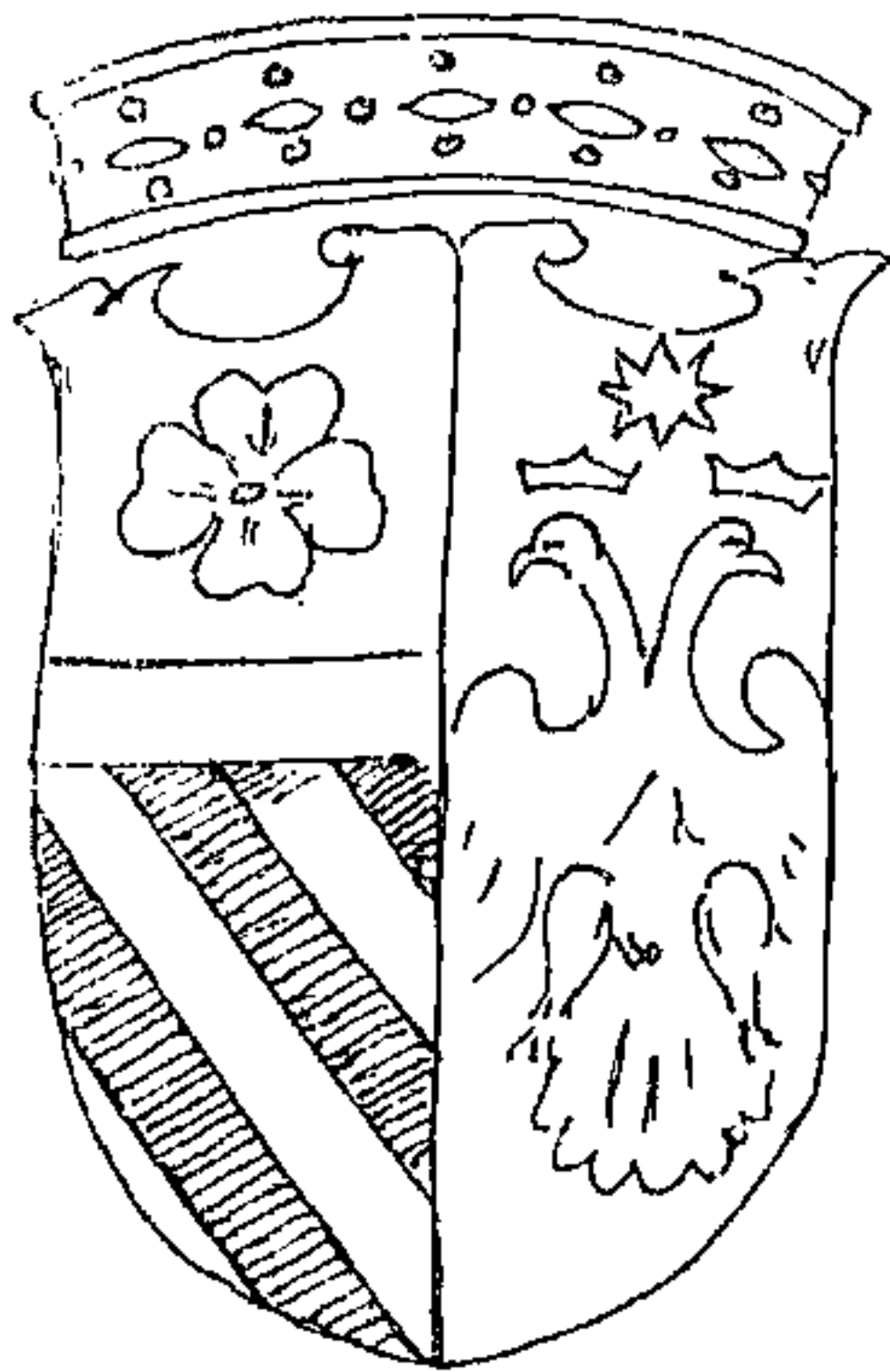
ὁ καπιτάν δημήτριος παλαιολόγος.

Ἐπιτύμβιον Ἀγγέλας Καστριώτου. Ὁ ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἰταλίας κ. Βάλλας ἀνεκοίνωσέ μοι τῷ 1911 ἐν Ῥώμῃ τὴν ἐξῆς ἐν Γραβίνῃ τῆς Ἀπουλίας ἐπιτύμβιον ἐπιγραφὴν τῆς ἐν ἔτει 1518 θαναύσης Ἀγγέλας Καστριώτου ἐκ τοῦ γνωστοῦ ἀλβανικοῦ οἴκου, σύζυγου τοῦ δουκὸς Γραβίνης Φερδινάνδου Ὀρσίνῃ·

ANGELAE CASTRIOTAE. INTER PRINCIPES FOEMINAS
RELIGIONE. PUDICITIA PRUDENTIA. CARITATE
MANSUETUDINE FOECUNDITATE INSIGNI
IMMATURA MORTE PRAEERTAE

FERDINANDUS URSINUS GRAVINENSIVM DUX. PER
PETUO EIUS DESYDERIO SUPERSTES. UXORI CON
CORDISSIMAE AC BENEMERENTI:
ANN: AUTEM SAL. M. D. XVIII.

Ὁ τάφος, ἐφ' οὗ ἡ ἐπιγραφή αὐτή, κείται ἀριστερόθεν τοῦ μεγάλου θυσιαστηρίου (altare) τῆς ἐν Γραβίνῃ ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Σοφίας. Κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς ἦτο γεγλυμμένος ὁ θυρεὸς ὁ φέρων συνδεδυασμένα τὰ σήματα τῶν οἰκῶν Ὀρσίνῃ καὶ Καστριώτου, οὗ παρατίθεται ἐνταῦθα ἡ εἰκὼν. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶνε, ὅτι οἱ Καστριῶται, ὡς καὶ ἄλλοθεν εἶνε γνωστὸν, εἶχον παραλάβει εἰς τὸ οἰκόσημον αὐτῶν τὸν δικέφαλον ἀετὸν. Πιθανῶς δ' ἐκ τῆς ἑλληνοαλβανικῆς ταύτης ἐπιδράσεως προέρχεται καὶ τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἐκ τῆς Ἀγγέλας Καστριώτου ὁ Φερδινάνδος Ὀρσίνης ἀπέκτησε δύο θυγατέρας, τὴν Λιβίαν, γενομένην σύζυγον τοῦ Ἰα-

κώβου Βιτέλλη, πρίγκιπος τοῦ Ἀματρακίου (Amatrice), πόλεως τοῦ κατόπιν βασιλείου τῆς Νεαπόλεως ἐν τῆς κάτω Ἀβρούζαις ὄρεσι, καὶ τὴν Ἰωάνναν Ὀρσίνῃ, συζευχθεῖσαν μετὰ τοῦ Λουδοβίκου Μαρτίου τοῦ Καπυηνοῦ, κόμιτος Ἀλταβίλλης. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τῆς Ἀγγέλας ὁ Φερδινάνδος Ὀρσίνης ἐνυμφεύθη τὸ δεύτερον τὴν Βεατρίκη Φερρέλλη, θυγατέρα καὶ κληρονόμον τοῦ Ἀλφόνσου, κόμιτος τοῦ Μούρου, κειμένου ἐν τῇ Βασιλικάτῃ, ὁμοίως ἐν τῷ κατόπιν βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως, ἐξ ἧς ἐγεννήθησαν αὐτῷ πέντε τέκνα. Κατὰ ταῦτα πολὺ μᾶλλον ἢ δευτέρα σύζυγος τοῦ Φερδινάνδου Βεατρίκη ἢ ἡ πρώτη Ἀγγέλα ὑπῆρξε *fecunditate insignis*, καθ' ἃ περὶ ταύτης λέγεται ἐν τῷ ἀνωτέρῳ παρατεθέντι ἐπιτυμβίῳ.

— **Παροράματα.** Ἐν Τόμῳ ΙΓ' σ. 310, στ. 5 τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμωνος διαγραφῆτωςαν αἱ λέξεις ὡς καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ φιλομούσου τούτου Ἰωαννίτου. Αὐτόθι ἐν στ. 18 ἀντὶ Θεοδοσίον γράφε Διονύσιον. Αὐτόθι ἐν σ. 356 στ. 22 ἀντὶ ἀρχιεσέα γράφε ἀρχιερέα. Ἐν σ. 410 στ. 21 ἀντὶ Δομενίκου γράφε Δομνίκου. Ἐν σ. 412 στ. 3 ἀντὶ ἡμῶν γράφε ἡμῖν.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

— Ὁ ἐφορος τῶν θυζαντιακῶν ἀρχαιοτήτων κ. Γεώργιος Σωτηρίου κατόπιν ἐπιταγῆς τοῦ Ἰπουργοῦ τῆς Παιδείας Σπυρ. Π. Λάμπρου μετέβη εἰς τὸ Κάστρον Χλουμουτζίου, τὴν Γλαρέντζαν (Κυλλήνην), τὸ Πονηκόκαστρον (Κατάκωλον) καὶ τὴν Ἀνδραβίδα, ἵνα μελετήσῃ καὶ διὰ σκαφικῆς ἐρεῦνης προσδιορίσῃ τὰ τῶν κυριωτάτων τούτων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐν Ἑλλάδι φραγκοκρατίας κέντρων τῆς ἡγεμονίας τῆς Ἀχαΐας.

Πρῶτον ἡρευνήθη τὸ Κάστρον Χλουμουτζίου (Clairmont καὶ Tornese), οὗτινος ἀρκετὰ μέρη διασώζονται εἰς εἰς ἀκέραια, δι' ὧν δύναται τις νὰ κάμῃ τελεῖαν ἀναπαράστασιν τοῦ μεγαλοπρεποῦς γοθικοῦ κτίσματος, ὅπερ δικαίως ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ *Mistra* (Ἐν Βιέννῃ. 1910, σ. 148) *monumentaler Schlossbau*. Ἡ ἐρευνα τοῦ κάστρου Χλουμουτζίου ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐρευναν τοῦ τελείως σχεδὸν κτεστραμμένου κάστρου τῆς Γλαρέντζας, ὅπου σήμερον κείται τὸ χωρίον Κυλλήνη, εἶχε κύριον σκοπὸν νὰ διευκρινήσῃ τὴν ἐσχάτως ἐξενεχθεῖσαν γνώμην τοῦ Ἀγγλοῦ Traquair (*Annual of the British School at Athens* Τόμ. ΙΕ' (1906-1907 σ. 272 κ. ε.), καθ' ἣν τὰ εἰρεῖπια τῆς Κυλλήνης εἶνε τὰ τῆς φραγκικῆς πόλεως Γλαρέντζας μετὰ τοῦ κάστρου τῆς Χλουμουτζίου, τὰ δὲ εἰρεῖπια τοῦ λεγομένου κάστρου Χλουμουτζίου εἰρεῖπια μεταγενεστέρου κάστρου, «δευτέρου Castel Tornese ἢ Χλουμουτζίου», κτισθέντος πιθανώτατα ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου κατὰ τὸ δεύτερον τέταρτον τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος, ὅτε δηλαδὴ οὗτος ἦτο ἀκόμη δεσπότης τοῦ Μυστρά. Τὴν κατὰ τῆς Γλαρέντζας ἐπιθεσίαν τοῦ Κωνσταντίνου ἴδε πρὸς Miller, *Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας*, κατὰ μετάφρασιν Σπυρ. Π. Λάμπρου Τόμ. Β' σ. 81. Ἡ γνώμη τοῦ Traquair, ἡ συγχέουσα τὰ δύο κάστρα, θὰ διηυκρινεῖται ἀφ' ἐνός μὲν ἐκ τῆς συγκριτικῆς μελέτης τῆς τειχοδομικῆς καὶ τῆς τεχνοτροπίας καθόλου τῶν κάστρων τούτων καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῶν εὐρημάτων, ἅτινα ἡ ἀνασκαφὴ ἐμελλε νὰ φέρῃ εἰς φῶς ἐνόητον δ' εἶνε, ὅτι προσέχον ζήτημα ἦτο τὸ ποῦ θάνεφαινοντο ἴχνη τοῦ περιφήμου Νομισματοκοπείου τῶν τορνεζίων.

Ἡ λεπτομερῆς ἐρευνα τοῦ Χλουμουτζίου ἀπέδειξεν ἐσφαλμένην τὴν θεωρίαν τοῦ Traquair. Τὸ κάστρον τοῦτο εἶνε ἐκτισμένον ἐπὶ ἀνωμάλου μᾶλλον παρά κρημνώδους λόφου, κειμένου ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τῆς χερσονήσου Ἠλίδος Χελωνάτῃ, δεσπόζει δὲ ἐλοκλήρου τῆς χερσονήσου ταύτης καὶ τῆς μεγάλης πεδιάδος τῆς ἐκτεινομένης ἀπὸ τῶν ΒΔ τῆς Πελοποννήσου μέχρι Καλαβρυτῶν. Τὸ σχῆμα τοῦ κάστρου εἶνε πολυγωνικὸν καὶ διαιρεῖται εἰς ἐξωτερικὸν καὶ ἐσωτερικὸν κάστρον, ἐν οἷς σχηματίζονται δύο αὐλαί, εἰς τὰς ἐποίας βλέπουσι τὰ παράθυρα καὶ αἱ θύραι καὶ ὅπου εἶνε ἐκτισμένα κλίμακες ἄγουσαι εἰς τὰ διάφορα διαμερίσματα. Τὰ διαμερίσματα ταῦτα εἶνε οἰκοδομήματα ἐρειδόμενα ἐπὶ τῶν τειχῶν καθ' ὅλον μὲν τὸ μῆκος ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κάστρῳ, κυκλωτέρως δ' ἐν τῷ ἐσωτερικῷ. Τὰ οἰκοδομήματα τοῦ ἐξωτερικοῦ κάστρου εἶνε ἡρειπωμένα, ἀλλ' ἐκ τοῦ μότου ἀριστερὰ τοῦ πυλῶνος διατηρηθέντος διαμερίσματος καὶ τῶν διὰ σκαφικῆς ἐρεῦνης ἀνευρεθέντων μεσοτοιχῶν τῶν ἄλλων κτισμάτων δύναται νὰ διακριθῶσιν εἰς δέκα αἰθούσας καὶ ἀναγνωρισθῶσιν ὡς στρατῶνες, οἵτινες ἔχουσι προφανῆ

τά σημεῖα ἐπισκευῶν κατὰ τοὺς τουρκικοὺς χρόνους, ὡς ὅμοια σημεῖα διακρίνονται καὶ εἰς τὰς ἐπιπέδους τοῦ κάστρου, ἐνθα ὑπάρχουσιν αἱ γνωστὰί λοξοειδεῖς πολεμίστραι. Ἐκ τῆς ἐξετάσεως καὶ τῆς σκαφικῆς ἐρεῦνης τῶν διαφόρων ἐπιχωματώσεων τῆς αὐλῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ κάστρου ἐμορφώθη ἡ γνώμη, ὅτι οὐδέποτε ἀστικός πληθυσμὸς κατόικισεν τὸ κάστρον, ἀλλ' ὅτι τοῦτο διετήρησε πάντοτε τὸν στρατιωτικὸν του χαρακτήρα. Ἐν τῇ αὐλῇ ὑπάρχουσι τρεῖς δεξαμεναί, ὧν αἱ δύο συνεχόντι μετὰ τῶν στρατώνων, ὡς συνεχόντι ἐπ' ἴσης καὶ δύο μεγάλα οἰκήματα, ὧν τὰ θεμέλια ἀνευρέθησαν, πιθανώτατα οἱ στάθλοι καὶ εἰδός τι ὑποστέγου, διὰ γυμνάσια καὶ παιδιὰς προωρισμένου, ὡς τὰ ἐν τῇ μέσῃ ὑπάρχοντα διαχωρίσματα καὶ ἄλλα δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσι· πρὸς τὴν τρίτην δεξαμενὴν εὐρίσκεται μεμονωμένον οἰκοδόμημα, ἔχον διάφορον τὴν τειχοδομίαν ἀπὸ τῆς τοῦ κάστρου· ἐξερευνηθὲν δὲ ἀπεδαίχθη ἐπιμελῶς ἐκτισμένον τζαμίον, διασώζον καὶ τὴν βᾶσιν τοῦ μινναρέ.

Ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ κάστρου, οὐτινος τὸ μέσον καταλαμβάνει ἐξάγωνος ἀκανόνιστος αὐλὴ, ὑπάρχει μεγάλη στοὰ, ἣτις περιβάλλει κυκλωτικῶς ἐλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα καὶ διακρίεται διὰ μεσοτοιχῶν εἰς πέντε αἰθούσας· ἡ ὅλη στοὰ ἔχει θολωτὴν στέγην, ἣτις ἐνδυναμοῦται διὰ τόξων βυθόντων ἐπὶ παραστάδων· ὁ θόλος καὶ τὰ τόξα εἶνε ἐκτισμένα διὰ λαξευτῶν πωρίνων λίθων ἐν σχήματι μεγάλων πλίνθων κατὰ καθαρῶς γοθικόν τρόπον. Πᾶσαι αἱ αἰθούσαι πλὴν μιᾶς συνίστανται ἐκ δύο ὀρόφων, τοῦ κάτω, ὅστις εἶχε διαμερίσματα μετὰ κυλινδροειδοῦς στέγης, καὶ τοῦ ἄνω, ὅστις ἦτο μίαν μεγάλην αἰθούσαν ἀνευ διαμερισμάτων· σήμερον αἱ καμάραι τοῦ κάτω ὀρόφου κατέπεσον καὶ βλέπει τις ἕνα μόνον ὀροφον· ἐκάστη αἰθούσα ἔχει ἐπὶ τῶν ἐκτετέρωθεν πλευρῶν ἐστίας· αὗται σχηματίζονται ἐπὶ τοῦ πάχους τοῦ τείχους, διακοπτομένης δηλαδὴ τῆς θολωτῆς στέγης, ἀνθ' ἧς μένουσι προσεκβεβλημένα τμήματα τοίχων, ἐν ᾗ τὸ λοιπὸν μέρος τοῦ τοίχου προχωρεῖ εὐθὺς πρὸς τὰ ἄνω καὶ σχηματίζει εἶδος καπνοδόχου. Ἐκ τῶν αἰθουσῶν διακρίνεται ἡ πρὸς Ν. συγκοινωνοῦσα πρὸς μικροτέραν κομφήν αἰθούσαν, πιθανῶς τὸν κοιτῶνα· διὰ δὲ τὸ μήκος διακρίνεται ἡ πρὸς τὴν Β. πλευρᾶν μεγάλη αἰθούσα, ἡ ἀπολήγουσα εἰς ἀψίδα· ἡ αἰθούσα αὕτη ἀδηλον ἂν ὑποδιηρεῖτο ἀρχικῶς, ἀλλὰ βέβαιον εἶνε, ὅτι ἐκεῖ πρέπει νὰ νᾶζήθη ὁ ναὸς τοῦ κάστρου ὁ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Σοφίας ἀφιερωμένος· ὁ ναὸς οὗτος εὐρίσκατο ἐπὶ τοῦ ἄνω ὀρόφου, ἔχει δ' ἐκτετέρωθεν τῆς ἀψίδος κόγχης καὶ δεξιὰ ἐν εἰδει σκευοφυλακείου ἀνοιγμᾶ. Ἀριστερὰ τοῦ ναοῦ εὐρίσκαται σκοτεινὴ αἰθούσα μεθ' ἐνός ὀρόφου, πιθανῶς τὸ δεσμοτήριον.

Μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ δεσμοτηρίου εὐρίσκαται κλίμαξ, ἣτις ἄγει εἰς τὴν ὑπεράνω τῆς θολωτῆς στέγης τῆς στοᾶς ἐπίπεδον ὀροφὴν (ταράτσαν), ἣτις εἶνε ἀρκετὰ πλατεία, κατὰλληλος διὰ νὰ τοποθετῶνται ἐκεῖ πολεμικὰ μηχανήματα· πρὸς τὴν κλίμακx εὐρίσκαται ὑψηλὸς τοίχος, ὑπόλειμμα πιθανῶς πύργου ὡς παρατηρητήριον χρησιμοποιομένου καὶ ὑψομένου εἰς ἱκανὸν ὕψος ὑπεράνω τῶν λοιπῶν οἰκοδομημάτων.

Τέλος τὸ κάστρον ὀχυροῦται διὰ πέντε πύργων, ἐξ ὧν δύο μὲν ὑψοῦνται ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ κάστρου, τρεῖς δ' ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ· οἱ πύργοι οὗτοι εἶνε στρογγύλοι, ἐξέχουσι δὴλα δὴ κυκλωτικῶς τοῦ λοιποῦ τείχους, καὶ ὁ κάτω ὀροφός αὐτῶν, ὅστις εἶνε κατὰ κανόνα θολωτός ἢ μὲ καμάραν ἐστεγασμένος καὶ τοῦ ὀποῦ ἢ εἰσοδοῦ εἶνε σχεδὸν ἀόρατος ἐν εἰδει· μικρὰς ὀπῆς, ἐχρησίμευεν ὡς ἀποθήκη πολεμικοῦ ὕλικου.

Ἡ τειχοδομία εἶνε ἐξ ἀργῶν λίθων μετ' ἀσβεστοκονιάματος καὶ λεπτῆς ἄμμου, οὐδὲμοῦ δὲ γίνεται χρῆσις πλίνθων.

Αἱ λεπτομέρειαι τῆς τεχνουργίας τῶν καθ' ἕκαστα μερῶν τοῦ κάστρου εἶνε ἀξίαι ἰδιαζούσης προσοχῆς· οὕτως οἱ πυλώνες καὶ ἰδίως ὁ κυρίως πύλων τοῦ κάστρου ἔχει τρεῖς θύρας τοξοειδεῖς καὶ κατὰ τὴν ἐξοδὸν ἐσοχὴν ἐκατέρωθεν τῶν τοίχων (0,50 μ.) προωρισμένων διὰ τὴν μεγάλην σιδηρᾶν ἐσοχὴν τὴν ῥιπτομένην ἐκ τῶν ἄνω ἐν καιρῷ πολιορκίας πρὸς ἀσφάλειαν. Μόλις εἰσέρχεται τις διὰ τῆς πρώτης θύρας, εὐρίσκαται εἰς τετραπλευρον αἰθούσαν, ἔχουσαν ἡμισφαιρικὴν στέγην· ἐξ αὐτῆς διὰ δευτέρας θύρας εἰσέρχεται εἰς δευτέραν ἀκανόνιστον αἰθούσαν, ἔχουσαν ἡμικυλινδρικήν στέγην, καὶ διὰ τρίτης θύρας διέρχεται πλατὺν διάδρομον, ἄγοντα εἰς τὴν αὐλήν. Ὅμοίως τὰ βλέποντα εἰς τὴν αὐλήν παράθυρα καὶ αἱ θύραι εἶνε πάντα σχεδὸν τοξοειδῆ, μόνων τῶν τοῦ ναοῦ ὄντων γοθικῶν, ἔχουσι δὲ ὡς περιθωρώματα τετραγώνους πωρίνους λίθους, εἰς οὓς διασώζονται ἐπὶ αἱ ὀπαί, ἐξ ὧν εἰκάζομεν, ὅτι ἐκλείοντο διὰ σιδηρῶν κινκιδωμάτων· μόνον θύραι τινὲς τῶν κάτω ὀρόφων ἔχουσι ἴσα ὑπέρυρα ὡς καὶ μεγάλη θύρα ἄγουσα εἰς τὴν δεξιάν τῆς νέας στοᾶς αἰθούσαν, ἣτις καὶ ἰδιαζόντως ἐξητάθη, ἐπειδὴ εὐρίσκατο ἐντός αὐτῆς μεγάλη ἐπιχωμάτωσις.

Ἰχνη Νομισματοκοπείου. Ἡ ἐν λόγῳ αἰθούσα εἶχε ἐν μὲν τὸν κάτω ὀροφον δύο διαμερίσματα μετὰ κυλινδροειδοῦς στέγης καὶ ἐν μέγα ὑπόγειον ἐν εἰδει δεξαμενῆς, ἐν ᾗ ὁ ἄνω ὀροφος ἀπετέλει μίαν μόνον αἰθούσαν σήμερον μόνον τὸ ἐν εἰδει δεξαμενῆς ὑπόγειον διατηρεῖται, καὶ ἀνωθεν αὐτοῦ εὐρίσκατο μεγάλη ἐπιχωμάτωσις· μέγα μέρος τῆς ἐπιχωματώσεως ταύτης παρεμερίσθη, καὶ ἀπεκαλύφθη κλίβανος τουρκικῶν χρόνων· ὁ κλίβανος οὗτος μετὰ τὸν καθαρισμόν καὶ τὴν φωτογράφησίν του κατερρίφθη, καὶ διὰ σκαφικῆς ἐρεῦνης εἰς βάθος ἤλθον εἰς φῶς ἡ βᾶσις καὶ μέρη τῶν τοίχων στερεᾶς θόλου ἐκ καλῶς ἐκτισμένων λίθων κατὰ τὴν τειχοδομίαν τοῦ τείχους. Μεταξὺ τῶν ἀφαιρεθέντων χωμάτων εὐρίσκατο πλίνθοι μεγάλου πάχους, πολλαὶ τῶν ὀποίων ἦσαν τελείως ἀπηνηθρακωμέναι· ὁμοίως ἀνευρέθησαν τινὰ νομίσματα καὶ ἐλαχίστη ποσότης σκωρίας· τέλος πρὸς τὸ δ. μέρος κτιστὴ λεκάνη ἔχουσα σαφῆ τὰ ἰχνη θαλάσσης, συνείχετο δὲ αὕτη πρὸς τὸ ἔδαφος τοῦ κλιβάνου, ὅπου ἦτο, φαίνεται, ἐπικλινές. Ἐξῆθεν τοῦ τείχους, ἐπ' οὗ στηρίζεται ἡ θόλος τοῦ κλιβάνου, ἀνευρέθη μεγάλη ὀπή, σήμερον ἐκτισμένη, εἰς τὰ τοιχώματα δὲ αὐτῆς διατηροῦνται τὰ ἰχνη τῆς καύσεως· ἡ ὀπή αὕτη ἐξηγεῖ τὴν λειτουργίαν τοῦ κλιβάνου, ἦτοι τὴν περιστροφικὴν κίνησιν τῆς φλογός, ἣς ὁ καπνὸς ἐξήρχετο διὰ τῆς ὀπῆς ἐκείνης. Πάντα ταῦτα πειθούσιν, ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν πιθανώτατα τὸ περίφημον Νομισματοκοπεῖον τῶν τουργίων, ἦτοι κλίβανον, ἐντός τοῦ ὀποῦ ἐτίθεντο κατὰ στρώματx καύσιμος ὕλη καὶ φύλλα μεταλλοῦ, ἅτινα τηκόμενα διωχέτευοντο εἰς τὴν λεκάνην, εἰς ἣν ἀπέληγε τὸ ἐπικλινές ἔδαφος τοῦ κλιβάνου, καὶ εἶτα δι' εἰδικοῦ ὀργάνου ἐξήχετο ἐκείθεν τὸ ἐν βύσσει εἰς καταστάσει μεταλλοῦ καὶ ἀπετίθητο εἰς δοχεῖα, ὅπουθεν ἀχύνετο εἰς τοὺς ἐτοιμοὺς τύπους, δι' ὧν ἐτίθεντο ἡ ἀποτύπωσις καὶ ἡ εἰς νομίσματα κοπή.

Οὕτως ἡ ἐρευνα ἐπίστωσεν, ὅτι τὸ Κλουμοῦτλῆ ἔνεκα τῆς τειχοδομίας του, τῆς ἐπιμελοῦς τεχνουργίας του, ἣτις ἀνὰ πλείονα αὐτὸ μεμονωμένον διὰ τὴν μεγαλοπρέπειάν του γοθικὸν κτίσμα, ἀληθῶς μνημειώδες ἔργον διὰ τὴν φραγκοκρατηθεῖσαν Ἑλλάδα, καὶ τέλος ἐνεκα τῶν ἀνευρεθέντων ἐντός αὐτοῦ ἰχνῶν Νομισματοκοπείου εἶνε αὐτὸ τὸ κάστρον τοῦ Γαθοφρείδου Β' Βιλλαρδουίνου, εἰς τὴν κρίσιν τοῦ

ὁποῖου τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέως ἀφιερώνει ἑκατοντάδα στίχων (στ. 2625 - 2729), καὶ ὅτι τρυτὸ δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὸ κάστρον τῆς Γλαρέντζας. Τὸ κάστρον τοῦτο, οὐτινος διατηροῦνται μόνον αἱ δύο πύλαι, μέρος τοῦ ἐξωτερικοῦ τείχους καὶ ἠρειπωμένα μέρη τειχῶν ὑπεράνω τῆς ΝΑ. ἀκτῆς, ἔχει ἐντελῶς διαφορὰν τειχοδομίαν τῆς τοῦ Χλουμουτζίου, καὶ ἡ μελέτη τῶν ἠρειπίων του ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐπὶ τῶν φραγκικῶν χρόνων παρὰ «τὴν χώραν τῆς Γλαρέντζας» ὑπῆρχε μόνον πύργος μετὰ μικρᾶς περιοχῆς (τὰ ἠρείπια μόνον τὰ ὑπεράνω τῆς ἀκτῆς ἔχουσιν ὁμοίαν πρὸς τὸ Χλουμουτζεῖ τειχοδομίαν), μετὰ δὲ τὴν κατάληψιν τῆς Γλαρέντζας ὑπὸ τοῦ Φραγκοῦ (1420) ἐκτίσθη περίβολος, καὶ τὸ διασωθὲν τμήμα τοῦ ἐξωτερικοῦ τούτου τείχους εἶνε καθαρῶς βυζαντιακὸν κτίσμα μὲ πλίνθους καὶ τοὺς βυζαντιακοὺς πλινθίνους δόοντας ἐκκτέρωθεν τοῦ τοξοειδοῦς παραθύρου.

Τοῦναντίον τειχοδομίαν ὁμοίαν πρὸς τὸ Χλουμουτζεῖ ἔχει τὸ ἠρειπωμένον φρούριον τοῦ Κατακόλου Ποντικοκάστρου (Beauvoir), οὐτινος ἡ πύλη ἔχει ἀκριβῶς ὁμοίαν στέγην πρὸς τὴν στέγην τῆς μεγάλης στοᾶς τοῦ Χλουμουτζίου, ἐν ᾧ ἡ τοιχοδομία τοῦ διασωθέντος πύργου τοῦ Ποντικοκάστρου εἶνε ὁμοία πρὸς τὴν τειχοδομίαν τῆς Ἁγίας Σοφίας τῆς Ἀνδραβίδας, πρὸς ἣν ὁ Traquaig ἠθέλησε νὰ παραβάλλῃ τὸ ἐντελῶς διάφορον τειχοδομίαν ἔχον τμήμα τοῦ τείχους τῆς Γλαρέντζας.

Ἀνδραβίδα. Ἐντὸς τοῦ σημερινοῦ χωρίου διασώζεται μόνον τὸ Ἱερόν τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Σοφίας, κατὰ γοτθικὸν τρόπον ἐκτισμένον· διὰ σκαφικῆς ἐρεῦνης προσδιωρίσθη τὸ ὅλον κτίσμα καὶ ἐγένετο ἡ ἀκριβὴς κάτοψις τοῦ ναοῦ. Ἡ Ἁγία Σοφία εἶνε μεγαλοπρεπὲς γοτθικὸν κτίσμα διὰ σταυροθολίων ἐστρωσμένον, εἶχε δὲ πλουσιωτάτην διακόσμησιν, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν διακρινομένων εἰσέτι διακοσμήσεων κατὰ τὰς ἐν τῇ κορυφῇ διασταυρώσεις τῶν σταυροθολίων, τῶν κιονοκράνων τῶν παραστάδων, εἰς ἃς ἀπολήγουσι τὰ σταυροθόλια, καὶ τῶν ζωνῶν, αἵτινες περιθέουσι τοὺς τοίχους· οἱ τοῖχοι οὗτοι ἐξωτερικῶς παρουσιάζουσι τὸ τέλειον δείγμα τῆς κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀναπτυχθείσης φραγκοβυζαντιακῆς τειχοδομίας. — Ἐπὶ τῆς θέσεως, ἐνθα λέγεται ὅτι ἔκιντο οἱ δύο μεγάλοι ναοί, ὁ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ ὁ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, μετὰ τοῦ ξανῶνος καὶ τοῦ μαυσωλείου τῶν Βιλλαρδουίνων, ἐνηργήθη μόνον δοκιμαστικὴ ἔραυνα, ἥτις ἀπέδειξεν, ὅτι εἰς βάθος 1.50—2 μ. εὗρισκονται ἰσχυροὶ τοῖχοι. Τοῦτο δ' ἄλλως καταφαίνεται καὶ ἐκ τῶν μεγάλων λαξευτῶν πωρίνων λίθων τῶν χρησιμοποιηθέντων διὰ τὰς πλησίον οἰκοδομίας καὶ ληφθέντων ἐκ τῆς περιοχῆς ἐκείνης. Τοῖχοι ἰσχυροὶ ὅμοιοι τῶν ἀνωτέρω διακρίνονται καὶ ἐντὸς ὁμοίου βάθους φρεάτων, ἅτινα οἱ χωρικοὶ ἔχουσιν ἀνοίξει καθ' ὅλην τὴν ἀπὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας μέχρι τῆς θέσεως Βάρα ἑκτασιν, δηλαδὴ εἰς ἀκτίνῃ δύο περίπου χιλιομέτρων, ὅπου καὶ θὰ ἐξετείνετο ἡ φραγκικὴ πόλις, ἡ καταχωσθεῖσα πιθανώτατα ἐξ ἐπιχωματώσεων ἀπὸ τοῦ μόλις ἀπέχοντος πελοποννησιακοῦ Πηνειοῦ. Καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν ταύτην εὗρισκεται πλῆθος καράμων καὶ πλίνθων, δύναται δὲ ὁ διερχόμενος διὰ τοῦ σιδηροδρόμου τὸ ἀπὸ Ἀνδραβίδας εἰς Λεχαϊνὰ διάστημα νὰ ἴδῃ ἐκκτέρωθεν τῆς γραμμῆς σωροὺς τοιοῦτων σχηματιζομένους ὑπὸ τῶν κατ' ἔτος καθαρικόντων τοὺς ἀγροὺς χωρικῶν. Συστηματικὴ ἔραυνα τοῦ μέρους τούτου θὰ παρουσιάσῃ νεκρόπολιν μεγίστης ἐκτάσεως καὶ σπουδαιότητος διὰ τὸν βίον τοῦ Μορέως. Ἐπὶ τῆς θέσεως Βάρα ἐνηργήθη σκαφικὴ ἔραυνα καὶ ἀπεκαλύφθη μυσωλεῖον μὲ ὑπόγειον στοάν, ἥς ἡ ἐπίπεδος ὀροφή βραστάζεται ὑπὸ δώδεκα κτιστῶν κίωνων· τὸ δάπεδον τοῦ μαυσωλείου διατηρεῖ τὰ ἴχνη τῆς διὰ μαρμάρων ἀπιστρώσεως, οἱ δὲ τοῖχοι ἦσαν δι' ὀρθομαρμαρώσεως ἐπανδεδυμένοι.

Μετὰ τὴν ἐν Ἀνδραβίδᾳ ἔραυναν ἐγένετο μελέτη τῶν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἑλίδος φραγκοβυζαντιακῶν κτισμάτων. Οὕτως ἐξετάσθησαν ἡ Μονὴ Βλαχερνῶν παρὰ τὴν Κυλλήνην, ἥς τὸ Καθολικὸν εἶνε σπανιωτάτου τύπου Βασιλικὴ βυζαντιακὴ μὲ τὴν φραγκικὴν προσθήκην τοῦ νάρθηκος, δεξιὰ δὲ αὐτοῦ εἶνε ὁ περίφημος τάφος ὁ κακῶς ἀποδιδόμενος εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ῥοβέρτον, πράγματι δὲ ἀνήκων εἰς εὐπατρίδην, οὐτινος τὸ ὄνομα μετὰ τοῦ οἰκοσήμεου ὑπάρχει ἐπὶ ἐρυθρωποῦ λίθου, ἔχοντος τὸ μέγεθος τοῦ τάφου καὶ ἐντετοιχισμένου σήμερον ἐπὶ τῆς μάνδρας τῆς στηριζομένης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ. Τὰ γράμματα τῆς πλακῆς εἶνε ἐφθαρμένα, ἀλλ' ἀναγινώσκονται σαφέστατα αἱ λέξεις *Hic... jacet Rilius Suiri... qui habitavit Nueur... iis* (;) Ἐπὶ δὲ τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ, ἐχόντων ἀξιολογωτάτην κεραμοπλαστικὴν διακόσμησιν, εἶνε ἐντετοιχισμένα σπουδαιότατα βυζαντιακὰ ἢ φραγκικὰ ἀνάγλυφα. Ὁμοίως ἐξετάσθη ἡ Καθολικὴ τῆς Γαστούνης, βυζαντιακὸς τρουλλωτὸς ναὸς μὲ σπανιωτάτην κεραμοπλαστικὴν διακόσμησιν ἐντὸς δ' αὐτοῦ ἀπιγραφὴ τοῦ 1702 ἀναγράφει τὰ τῆς ἀνιστορήσεως — μόνον ἐπὶ τοῦ νάρθηκος διασώζονται τοιχογραφίαι — ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ὠλένης Ἰωαννικίου Νεύρου. Ὁμοίου τύπου, ἄνευ κεραμοπλαστικῶν διακοσμήσεων, ναὸς εὗρισκεται παρὰ τὴν Ἀμαλιάδα, ἡ *Φραγκαβίλλα* αἱ φραγκικαὶ προσθήκαι εἶνε ἐλάχισται, διασώζει δὲ μεταγενεστέρως τοιχογραφίας καὶ ἀπιγραφάς. Φραγκοβυζαντιακὸν κτίσμα κατ' ἐξοχὴν εἶνε ἡ παρὰ τὸν σταθμὸν Μυρτιᾶς Μονὴ Σκαφιδιάς. Οἱ κατὰ τὸ Ἱερόν μόνον καὶ τμήματα τῶν μακρῶν πλευρῶν τοῖχοι ἔχουσιν ὁμοίαν τειχοδομίαν πρὸς τὴν τῆς Ἁγίας Σοφίας τῆς Ἀνδραβίδας· ζώνη μαρμαρίνη, τῆς μέσης ἀψίδος ἔχει ἀξιολόγους ἐπιπεδογλύφους διακοσμήσεις· ὁ ἀνακαινισθεὶς σήμερον ναὸς ἔχει κακότεχνον σχῆμα Βασιλικῆς, καὶ μόνον ὁ νάρθηξ διασώζεται μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ περιτύλου· ἐντὸς δὲ τοῦ νάρθηκος διασώζονται χαρακτηριστικώταται πικραστάσεις, πολύτιμοι διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς μοναστικῆς ἀγιογραφίας.

Τέλος ἐξετάσθησαν αἱ *Καλάμαι* καὶ ἡ *Κορώνη*. Περὶ τῶν κάστρων καὶ τῶν ναῶν αὐτῶν θὰ γείνη λόγος προσεχῶς ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνημῶνι, ὅπου θὰ ἐκτεθῶσι καὶ τὰ ποτελέσματα τῶν ἐνεργουμένων ὑπὸ τοῦ κ. Σωτηρίου ἐν τῇ νησίδι τοῦ Ἰλισσοῦ ἀνασκαφῶν.

— (ὁ) διευθυντῆς τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους κ. Ι. Βλαχογιάννης ὑπέβαλεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἐκθεσιν τῶν ἐν αὐτοῖς πεπραγμένων ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῶν μέχρι τέλους τοῦ 1916.

Ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης, ἐν ᾗ ἐμφαίνεται πόσον ἀξία προσοχῆς, σπουδαία καὶ σοβρὰ ἐργασία ἐγένετο, ἀποσπῶμεν τὰ κάτωθι ἐνδιαφέροντα.

Ἀφοῦ κλητήσθη τὸ προσωπικὸν διὰ διαρισμοῦ τοῦ διευθυντοῦ καὶ τῶν ταξινόμων καὶ ἐγκατέστησαν τὰ γραφεῖα προχείρως εἰς τὰ ὑπόγεια τῆς Συναίας Ἀκαδημίας, μετὰ κατάλληλον διασκευὴν αὐτῶν ἤρχισεν ἡ συλλογὴ καὶ ἔραυνα τῶν ἀπανταχοῦ ἐγκατεσπαρμένων ἱστορικῶν ἐγγράφων.

Καὶ πρῶτον ἔραυνα ἐγένετο ἐν Ἰδρᾷ, Σπέτσαις καὶ Πρεβέζῃ, ἐνθα κατὰ πληροφροῦν εὗρισκοντο ἱστορικὰ ἐγγράφα καὶ ἐκινδύνευον ἐξ ἀμελείας νὰ καταστραφῶσι. Δυστυχῶς ἡ πρώτη αὕτη ἐνέργεια οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἔφερε, διότι ἐν Ἰδρᾷ μὲν ἰδιώτης προλαβὼν παρέλαβε τὰ εὗρεθέντα, τὰ δὲ τῶν Σπετσῶν εἶχον ἀποσταλῆ εἰς Ἀθήνας καὶ ἐπωλήθησαν εἰς ἰδιώτην πρὸ τῆς ἰδρύσεως τῶν Γενικῶν Ἀρχείων, ἐν Πρεβέζῃ δὲ οἱ κάτοχοι ἠρνήθησαν νὰ προσφέρωσι τὰ εὗρεθέντα εἰς τὰ Γενικά Ἀρχεῖα.

Τὰ πρῶτα ἔγγραφα, ἀτινα ἀπετέθησαν εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν Γενικῶν Ἀρχείων, ἦσαν τὰ ἱστορικά τοῦ ἀρχείου τοῦ ὑπουργείου Παιδείας, ὧν μέρος εὐρέθη σηπόμενον εἰς ὑπόγειον δωμάτιον τῆς Μακρῶν Ἀκαδημίας. Μεταξὺ δὲ τούτων εὐρέθησαν εὐτυχῶς καὶ τὰ ἔγγραφα τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐγένοντο ἐνέργειαι ἐν Κρήτῃ πρὸς διάσωσιν τοῦ ἱστορικοῦ ἀρχείου τῆς ἐν τῇ νήσῳ ἐπικυατάσεως τοῦ 1821, φυλασσομένου τέως ὑπὸ τῆς Κρητικῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλὰ δυστυχῶς τοῦτο εἶχε θανεισθῆ εἰς ἰδιώτας πρὸς μελέτην καὶ δὲν ἐπεστράφη· οὕτω δὲ ἡ ἐνέργεια αὕτη ἔμεινεν ἄνευ ἀποτελέσματος.

Προχωροῦσης τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν ἀποθηκῶν ἐζητήθη ἡ παραλαβὴ τοῦ ἱστορικοῦ τμήματος τοῦ ἀρχείου τοῦ Ἰπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, ἧτις ἐγκριθεῖσα ἐπραγματοποιήθη κανονικῶς μέχρις Ὀκτωβρίου τοῦ 1915.

Ἐπ' ἰσῆς ἐζητήθη καὶ ἐπετεύχθη παρὰ τῆς Εἰσαγγελίας τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετών ἡ πρόσκτησις χειρογράφου κώδικος τοῦ Ἀθηναίου νοταρίου Παναγῆ Πούλου σωζομένου ἐν τῷ ἀρχεῖῳ αὐτῆς, ὡς καὶ ἐτέρων νοταριακῶν κωδίκων, φυλασσομένων ἐν τῷ συμβολαιογραφεῖῳ Βοζίκη.

Ἦγοράσθησαν διάφορα χειρογραφα, κληρονομήθησαν βελτία καὶ βιβλία ταξινομήσεως ὡς καὶ τμήμαχ χειρογράφων, βαθυμηδὸν πλουτιζόμενον δι' ἀγορῶν καὶ δωρεῶν· μὴ ἐπαρκοῦντος δὲ τοῦ χώρου, κατελήφθησαν καὶ μετεσκευάσθησαν εἰς χρῆσιμους αἰθούσας τμήματα τῶν διαδρόμων ἐν τοῖς ὑπογείοις τῆς Ἀκαδημίας. Ἀλλὰ τῶρα ἐνακεν οἰκονομικῶν λόγων περιωρίσθη πᾶσα δαπάνη εἰς τὸ ἐλάχιστον, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀνεστάλη καὶ ἡ ἀγορὰ ἔγγραφων καὶ χειρογράφων.

Ἐπ' ἰσῆς ἐπετεύχθη ἡ παραχώρησις τοῦ ἐν τοῖς ὑπογείοις τοῦ Πολυτεχνείου σηπομένου πρὸ ἐτῶν ἱστορικοῦ τμήματος τοῦ ἀρχείου τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, ἀλλ' ἡ παραλαβὴ αὐτοῦ δὲν ἔρχισεν ἀκόμη. Ἡ κατάστασις αὐτοῦ ἐμπνέει φρίκην διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν καὶ τὴν πλήρη σχεδὸν καταστροφὴν.

Μετὰ μικρᾶς ἐρεῦνης ἀνευρέθησαν εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου τριάκοντα ἐννέα χειρογραφα δημοσία βιβλία τῶν χρόνων τῆς Ἐπαναστάσεως, λείψανα σπουδαῖα τοῦ καταστραφέντος ἀρχείου τοῦ Ἰσοῦ Ἀγῶνος, ὡς καὶ ἕτερα ἑκατὸν ἐνδεκα μεταγενέστερα τῶν ἐτῶν 1821 - 71.

Ἐπίσης ἐζητήθη ἡ παραλαβὴ τῶν ἀρχείων τῶν Κρητικῶν Βουλῶν καὶ τῆς Αὐτονόμου Ἠπείρου, ἀλλ' οὐδὲν μέχρι τοῦδε ἐπατεύχθη.

Νῦν δύο ἐκκερμῆ ζητήματα ἀπασχολοῦσι τὴν διεύθυνσιν τῶν Γενικῶν Ἀρχείων. Καὶ πρῶτον ἡ ἄνευ τῆς ἀδείας αὐτῆς ἐκποίησις ἀχρήστου χαρτοῦ τῶν διαφόρων ἀρχείων καὶ δημοσίων γραφείων, καὶ δεύτερον ἡ λήξις τῆς προθεσμίας πρὸς δηλώσιν ἔγγραφων δημοσίου χαρακτῆρος ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄνευ οὐδεμιᾶς δηλώσεως τοιούτων ἔγγραφων.

Πλείστα ὑπολείπονται ἀκόμη νὰ γείνωσιν. Ὁ κείμενος I. Καποδιστριας εἶχεν ἰδρύσει γενικὸν Ἀρχειοφυλακεῖον, εἰς ὃ παραπέμποντο τὰ διασπαιούμενα ἔγγραφα. Καταργηθέντος τούτου, τὸ ἀρχεῖον τοῦ Ἀγῶνος ὡς καὶ τὸ Καποδιστριακὸν παρεδόθησαν εἰς τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον. Ἀλλὰ συστηματικὴ ἐργασία πρὸς διατήρησιν τοῦ δημοσίου ἀρχείου οὐδεμίαν ἔκτοτε ἔγινε μέχρι τῆς ἰδρύσεως τῶν Γενικῶν Ἀρχείων κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1914. Τούνοκτιον μεγίστη ἀδιαφορία καὶ ἀμέλεια ἐπεκράτησε. Τὸ ἀρχεῖον τοῦ Ἀγῶνος καὶ τὸ Καποδιστριακὸν καταστράφησαν διαμελισθέντα καὶ πωληθέντα μετὰ τὴν ὁκλῶν, καὶ μικρὸν μόνον ποσὸν αὐτῶν διεσώθη.

Ἡ ὑπηρεσία τῶν Γενικῶν Ἀρχείων, μετὰ ζήλου ἐργαζομένη, προσπαθεῖ νὰ προλάβῃ τοῦλάχιστον τὴν ἐξακολουθοῦσαν καταστροφὴν καὶ ἐλπίζει νὰ διασώσῃ μὲν ἀφ' ἑνὸς τὰ εὐρισκόμενα ὑπολείμματα τῆς ἱστορίας τῶν πρώτων δεκαετηρίδων τοῦ Κράτους, νῦν κούφῃ δὲ καὶ μὲν κούφῃ τοῦ λοιποῦ πάντις τοιοῦτον κίνδυνον.

— Ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας Σπυρ. Π. Λάμπρου ἀπεφασίσθη κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1916 ἡ σταρέωσις τῆς μητροπόλεως τοῦ δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου, τῆς ἐν Ἀρτῇ Παρηγορίτσας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐνεκρίθη πίστωσις διερχιλιδραχμῶς, καὶ ἀπεστάλη εἰς Ἀρτὴν ὁ ἐπὶ τῆς ἀναστηλώσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων ἀρχιτέκτων κ. Ἀναστάσιος Ὀρλάνδος. Ἡ σταρέωσις ἀφεῖρα α') εἰς τὴν καθαίρειν τῆς στέγης τοῦ ναοῦ ἀπὸ τῆς ἀφθόου παρασίτου φυτείας, ἧτις εἶχεν ἀναπτυχθῆ ἐπ' αὐτῆς, καὶ εἰς τὴν παρεμπόδιον τῆς περαιτέρας εἰσροῆς ὀμβρίων ὑδάτων, πολλαχοῦ διακλυσάντων τὸ συνθετικὸν κόνιμα τῶν θόλων, β') εἰς τὴν κατασκευὴν ξυλίνων, βυζαντιακοῦ τύπου, παραθύρων πρὸς φράξιν τῶν μεγάλων τοῦρειδῶν ἀνοιγμάτων τοῦ ἄνω ὀρόφου, δι' ὧν ἀμὴν κορωνῶν εἰσερχόμενα κτεροῦπινον καὶ ἄλλως ἐβλαπτον τὸν ναὸν καὶ γ') εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ κεντρικοῦ τρούλλου δι' ἀνακατασκευῆς τοῦ ἐλλείποντος ὀβόου αὐτοῦ στηρίγματος, ἧτοι δύο ἐπαλλήλων κιόνων. Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐργασιῶν ὁ μεταξὺ κηρυχθεὶς ἀποκλεισμός μόνον τῆς πρώτης καὶ ἐν μέρει τῆς δευτέρας ἐπέτρεψε τὴν ἐκτέλεσιν· διότι κατασκευάσθησαν μὲν τὰ ὑλοστάσια τῶν παραθύρων πάντα, ἀλλὰ δὲν καταρτίθη καὶ ἡ τοποθέτησις αὐτῶν, ἀναβληθεῖσα εἰς εὐθετώτερον χρόνον.

Σὺν τῇ ἐπισκευῇ ἔδωκε καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ μελέτη καὶ σχεδίασις τοῦ σπουδαίου τούτου μνημείου, οὗτινος γνωστὴ μέχρι τοῦδε ἦτο ἡ τοῦ πρώτου ὀρόφου κάτοψις. Ἐκ τῶν νέων σχεδίων σπουδαῖον εἶνε μάλιστα ἡ κατακόρυφος τομὴ τοῦ ναοῦ, μόνη αὐτῆ εὐσα ἱκανὴ νὰ παράσῃ σαφῆ ἔννοιαν τῆς χάριτος τῆς ἐσωτερικῆς διασκευῆς καὶ τοῦ τελεμνητοῦ τρόπου στηρίξεως τοῦ τρούλλου δι' ἐπαλλήλων ἐπεξεχόντων κιόνων. Οὐχ ἦντον δ' ἐνδιαφέρουσα εἶνε καὶ ἡ ἐριζοντίως διὰ τοῦ δευτέρου ὀρόφου σχεδιασθεῖσα τομὴ καὶ ἡ τῶν ἐξ ὀθλῶν τοῦ ναοῦ, τὰ ἱερογραφήματα τῶν τριῶν ἐξωτερικῶν ὀψων καὶ αἱ λεπτομέρειαι τῶν τε κιονοκράνων τῶν βασιζόντων τὸν ὑπὲρ τὴν εἰσοδὸν θόλον καὶ τῶν χωρισμάτων τῶν διόθων καὶ τριλόθων παραθύρων. Ἀξίον δὲ τέλος μνείας εἶνε καὶ ἡ εἰς φυσικὸν μέγεθος ἀντιγραφὴ τῆς ὑπὲρ τὴν βυζαντινὴν πύλην μαρμαρίνης ἀναγλύπτου ἐπιγραφῆς τοῦ Κομνηνοῦ Δούκα μετὰ τῶν περιβαλλουσῶν αὐτῆν μικρογραφύρων παραστάσεων. Βιβλικὴν μονογραφίαν περὶ Παρηγορίτσας καὶ δημοσίευσιν προσεχῶς ὁ κ. Ὀρλάνδος.

— Ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Σπυρ. Π. Λάμπρος ἀπέστειλε τῆ 22 Ὀκτωβρίου 1916 πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ Κράτους τὴν κάτωθι ἐγκύκλιον·

« Ἦχοντες ὑπ' ὄψει τὴν μέχρι τοῦδε ὑπὸ τὴν πρόφασιν ἀνακαινίσεων καὶ κακῶς ἐννοουμένου καλλωπισμοῦ συντελουμένην καταστροφὴν τῶν μεσαιωνικῶν μνημείων καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐν Ἑλλάδι βυζαντιακῶν ναῶν, παρακλυόμενοι ὑμᾶς, ὅπως συντελέσητε παντὶ σθένει εἰς τὴν διάσωσιν αὐτῶν, καταδεικνύοντες διὰ τῶν ὑφ' ὑμᾶς κληρικῶν καὶ ἐπιτρόπων τῶν ἱερῶν ναῶν, ὅτι ὀφείλομεν καὶ ἱερὰν ὑποχρέωσιν ἔχομεν τὰ μνημεῖα τῶν πατέρων ἡμῶν, ἀτινα διεσώθησαν μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἀπὸ τῆς καταστροφῆς παντοίων πολέμων καὶ τῶν θηώσεων ξένων κατακτητῶν, νὰ παραδώσωμεν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἄθικτα, συντηροῦντες καὶ σεβόμενοι ταῦτα ὡς ἱερὰ καὶ ἱστορικὰ κειμήλια τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐκκλησίας.

«Ὡς τοιαῦτα μνημεῖα χαρακτηρίζονται παρ' ἡμῖν πάντα τὰ χριστιανικά κτίσματα τῆς χώρας ἀπὸ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν Ἑλλάδι μέχρι τῆς βραυλείας τοῦ Ὁθωνος, καὶ υποδιαίρονται εἰς μνημεῖα ἐνέχοντα καὶ ἀρχαιολογικὴν ἀξίαν, οἷα εἶνα τὰ πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων (1453) ἐκτισμένα καὶ διασώζοντα ἀναγλύφους παραστάσεις, τοιχογραφίας καὶ ἐπιγραφάς, καὶ εἰς μνημεῖα ἱστορικά, ὅποια εἶνε τὰ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως μέχρι τῆς βραυλείας τοῦ Ὁθωνος (1833), τὰ πλουσιώτερον πολλακίς τῶν πρώτων διασώζοντα τὰς τοιχογραφίας των καὶ τὰς ἐπιγραφάς, εἰς ἃ συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ τέμπλα καὶ ἐπὶ σκηνῶν εἰκόνες.

«Τὰ ἀνωτέρω μνημεῖα πλὴν τῆς θρησκευτικῆς αὐτῶν σημασίας καὶ τῆς καλλιτεχνικῆς πολλακίς ἀξίας εἶνε καὶ σπουδαῖα λείψανα, ἐν οἷς διασώζεται ἡ ἐνδυμασιολογία, ἡ διακόσμησις ἐνδυμάτων καὶ ἐπίπλων, καὶ ἄλλως δ' ἀξία διασώσεως διὰ πολλοὺς ἱστορικοὺς λόγους.

«Τὰ ἀνωτέρω ἐν συνόψει ἐκτεθέντα ἀρκοῦσιν, ἵνα κατανοηθῆ, ὅτι ἐπιβάλλεται εἰς πάντας ἡμᾶς ἵνα διατηρήσωμεν τὰ μνημεῖα ταῦτα ἀθικτὰ.

«Ὅθεν διὰ πᾶσαν ἐπισκευὴν ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην εἰς τὰ τοιοῦτου εἶδους μνημεῖα παρακκλείται τοῦ λοιποῦ ἕκαστος τῶν Σ. Σ. ἀρχιερέων νὰ ὑποδείξῃ εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῶν νεῶν, ὅτι ὀφείλουσι νὰ πειθύνωνται πρὸς ἡμᾶς (Τμήμα Α'), ὅπως δι' ἐιδικῶν ἐδηγιῶν ὑποδεικνύωμεν τὸν καταλληλότερον τρόπον τῆς ἐπισκευῆς ἕκαστου μνημείου.

«Γενικῶς δὲ καὶ ἀπολύτως ἀπαγορεύεται ἀπὸ τῆς λήψεως τῆς παρούσης ἐγκυκλίου ἢ ἐπιχρισίς δι' ἀσθέτου τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν τοίχων καὶ ἢ ἐπάλειψις τοιχογραφιῶν, οἷαδὴποτε καὶ ἂν φαίνηται ἢ φθορὰ τῶν τοιχογραφιῶν εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἐπιτρόπων, μὴ ὄντων πολλακίς εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσωσι τὴν καλλιτεχνικὴν καὶ ἱστορικὴν ἀξίαν τῶν ἀνακαινιστέων μνημείων.

«Ὅμοίως ἀπαγορεύεται ἄνευ τακτικῆς ἡμετέρας ἀδείας ἢ ἐξ ἠρειρωμένων μεσαιωνικῶν κτιρίων μεταφορὰ βλικῶν ἔστω καὶ πρὸς οἰκοδομὴν νέων ἐκκλησιῶν, ὡς ἐγένετο μέχρι τοῦδε καὶ ἐξακολουθεῖ δυστυχῶς πολλαχοῦ τοῦ κράτους νὰ γίνηται.

«Τελεφερόρον δὲ μέσον πρὸς τήρησιν τῶν ἀνωτέρω, μάλιστα δὲ πρὸς διάσωσιν τῶν τοιχογραφιῶν, θεωροῦμεν νὰ γνωσθῆ εἰς τε τοὺς κληρικοὺς, τοὺς ἐπιτρόπους καὶ τὸ ἐκκλησίασμα ὁ χαρακτηρισμὸς ὡς ἱεροσυλίας, πάσης φθορᾶς ἢ μεταβολῆς τῶν ὑπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν παραδεδομένων ἀγίων εἰκόνων καὶ χριστιανικῶν μνημείων.»

—Τῆ 24 Μαρτίου ὑπεβλήθη εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα ἡ ἐξῆς ἐκθεσις τοῦ Ἰπουργικοῦ Συμβουλίου περὶ τοῦ πανηγυρισμοῦ τῆς 25 Μαρτίου 1921.

«Μεγαλειότατε,

«Μετὰ τέσσαρα ἔτη συμπληροῦται εἰς αἰὼν ἀπὸ τοῦ χρόνου καθ' ὃν μετὰ μακράκινα δουλείαν ἢ ἐξέγερσις τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἤγαγεν εἰς τὴν παλιγγενεσίαν. Τὴν 25 Μαρτίου 1921 θὰ ἐορτάσωσιν οἱ Πανέλληνες τὴν μεγάλην ἡμέραν καθ' ἣν ἐπέθεσαν τὰ θεμέλια τῆς ἰδρύσεως κράτους ἑλληνικοῦ ἐλευθέρου, ἀξιοθρόνον μὲν ἔκτοτε διὰ τῆς μετ' αὐτοῦ ἐνώσεως καὶ ἄλλων Ἑλλήνων ἀδελφῶν, μέλλοντος δὲ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὁ πυρὴν πρὸς συγκρότησιν ἐνιαίας μεγάλης Ἑλλάδος ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Ἰμετέρας Μεγαλειότητος.

«Τοιαύτη ἀμφιστηρις δὲν ἀρκεῖ νὰ πανηγυρισθῆ ἀπλῶς διὰ τῶν τυπικῶν ἐνταυ-

τῶν μνημοσύνων ἐορτῶν, καθ' ἃς ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ὑψώνει τὰς χεῖρας εὐγνώμων πρὸς τὸν Ἰψιστον ἐπὶ τῆ ἀπολυτρώσει καὶ διατρανόσει τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀγωνισαμένους ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Ἰψιστον ἔθνικόν καθήκον ἐπιβάλλει νὰ εὐρῆ ἡ 25 Μαρτίου 1921 ἡμᾶς ἐτοίμους, ὅπως πανηγυρίσωμεν ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ κηρύξωμεν ἅμα εἰς σύμπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον τὸ μεγαλεῖον τῆς ἡμέρας τῆς ἀναστάσεως διὰ μνημίων μνημείων καὶ ἔργων ἀνακεφαλαιούτων τοῦς ἄθλους καὶ τὰς θυσίας τοῦ παρελθόντος καὶ προοιωνιζομένων αἰαίως τὸ μέλλον.

«Πανελλήνιον ἡρῶον ἐν ἐπιφανεῖ μέρει τῶν Ἀθηνῶν ἰδρυόμενον, ἀγαμνηστικὸν μνημεῖον ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς ἱερᾶς μονῆς τῆς Ἁγίας Λαύρας, τοπικά μνημεῖα ἐν τοῖς πεδίοις ἐνδόξων μαχῶν, ἰδρυσις ἀνδριάντων καὶ προτομῶν, στατιστικά, ἱστορικά, λογογραφικά καὶ ἄλλαι παντοῖαι δημοσιεύσεις, σαφηνίζουσαι τὰ κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν καὶ τὰ ἐντὸς τῆς πρώτης ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως ἑκατονταετίας τελεσθέντα, ἢ ἐκδοσις μεγάλου ἱστορικοῦ λεξικοῦ ἀποθησαυρίζοντος τὸν γλωσσικὸν πλοῦτον τῆς διὰ τῶν αἰῶνων ἀθανάτου ἑλληνικῆς γλώσσης; λογοτεχνικά καὶ καλλιτεχνικά ἔργα κλειζόντα τὸν ἡρωισμόν καὶ τὰ μαρτύρια, δι' ὧν ἐπετεύχθη ἡ παλιγγενεσία καὶ ἐμεγαλύνθη κατόπιν ἡ Ἑλλάς, θέλουσιν ἀποδείξει, ὅτι τὸ ἔθνος σύμπαν, τὸ ἀπανταχοῦ γῆς διασκεδασμένον, γινώσκει νὰ προσφέρῃ φόρον εὐγνωμοσύνης εἰς τοὺς δημιουργοὺς τῆς ἐλευθερίας καὶ τοὺς ἐργάτας τῆς ἐθνικῆς προόδου.

«Ὅθεν πρέπει νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν τοιαύτην ἐκδήλωσιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς ἐλευθερωτὰς καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ἐργάτας, ἀλλὰ καὶ, συνάπτοντες μετ' αὐτῆς οἶοναι τὸ μέγα πρόγραμμα τοῦ μέλλοντος, ὀφείλομεν συνάμα νὰ ἐπιδείξωμεν μὲν δι' ἐορτῶν, ἀγῶνων καὶ τοπικῶν καὶ διεθνῶν συνεδρίων καθ' ὅλον τὸ ἀμφιστηρικὸν ἔτος τὴν ἀλληλεγγύην τοῦ Ἑλληνικοῦ μετὰ τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων, νὰ στήσωμεν δὲ καὶ τοὺς θεμελίους εὐεργετικῶν μεγάλων ἔργων κοινωνικῆς προνοίας, ἐθνικῆς ἀναπλάσεως καὶ τελεφερόρου πατριωτικῆς ἐνεργείας.

«Ἡ μέριμνα περὶ τοιοῦτου πανηγυρισμοῦ τῆς ἐθνικῆς ἐορτῆς τῆς 25 Μαρτίου 1921 καὶ τοιαύτης ἐπὶ τῆ ἀμφιστηριδί τῆς παλιγγενεσίας κηρύξεως εὐσιώνου ἐθνικοῦ προγράμματος, διατρανουμένη ἐν ἡμέραις παροδικῶν στενοχωριῶν, εὐελπιστοῦμεν, ὅτι θὰ τονώσῃ δι' ἐνώσεως θάρρους τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν καὶ θὰ ἐπιρρώσῃ τὴν ἐπὶ τὸ μέλλον τῆς πατρίδος καὶ τὴν ἀθανασίαν τῆς Ἑλλάδος ἀκράδαντον πίστιν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων.

«Εἰς ταῦτα πεποιθότες, ὑποβάλλομεν εὐλαβῶς εἰς τὴν Ἰμετέραν Μεγαλειότητα πρὸς ὑπογραφήν τὸ ἀκόλουθον Νομοθετικὸν διάταγμα.

«Τῆς Ἰμετέρας Μεγαλειότητος πιστοὶ ὑπῆκοοι καὶ εὐπειθέστατοι θεράποντες

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 24 Μαρτίου 1921.

Τὸ Ἰπουργικὸν Συμβούλιον

Ὁ Πρόεδρος

Σπυρ. Π. Λάμπρος.

Τὰ μέλη

Ε. Ζαλοκώστας, Μενέλαος Ι. Σουλτάνης, Α. Τσέλος, Σωμρ. Ι. Τζαννατουλέας, Ν. Χ. Ἀποστολίδης, Ι. Χατζόπουλος, Ι. Ι. Δαμιανός, Ἐπ. Χαρίλαος.

Ἐπὶ ταύταις δ' ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς, εὐδοκήσας νὰ ἐγκρίνη τὰ διὰ τῆς ἀνωτέρω ἐκθέσεως ἐκτιθέμενα, εὐηρεστήθη νὰ υπογράψῃ τὸ κάτωθι Νομοθετικὸν διάταγμα, ἀναγνωσθὲν ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως τῆ 25 Μαρτίου ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Πανεπιστημίου·

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἐπιτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀπεφασισάμεν καὶ διατάσσομεν τὰδε·

Ἐπιτρέπομεν τὴν σύστασιν ἐιδικῆς ἐπιτροπείας ὑπὸ τὴν Ἡμετέραν προεδρίαν, ὅπως προδῆ εἰς συλλογὴν πανελληνίων ἐργῶν, ἀποδοχὴν γενικῶν ἢ εἰδικῶν χορηγιῶν καὶ ἐκτέλεσιν ἔργων καὶ ἑορτῶν χάριν πανηγυρισμοῦ τῆς ἐκατοστῆς ἀμφοτερότερος τῆς παλιγγενεσίας ἐν ἔτει 1921.

Τὰ ἐκτελεσθησόμενα εἰσὶν αἱ Ἱδρυσις Πανελληνίου ἱεροῦ ἐν ἐπιφανεῖ μέρει τῶν Ἀθηνῶν, ἀναμνηστικοῦ μνημείου ἐν τῇ περιβόλῃ τῆς Ἱερᾶς μονῆς τῆς ἁγίας Λαύρας, τοπικῶν μνημείων ἐν τοῖς πεδίοις ἐνδόξων μαχῶν, ἀνδριάντων καὶ προτομῶν, ἢ ἐκδόσις μεγάλου ἱστορικοῦ λεξικοῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ στατιστικῶν, ἱστορικῶν, λαογραφικῶν καὶ παντοίων ἄλλων δημοσιεύσεων σαφηνιζουσῶν τὰ κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανόστασιν καὶ τὰ ἐντὸς τῆς πρώτης ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως ἐκστρατησιακῆς τελεσθέντα, ἢ διὰ διαγωνισμῶν ἢ ἄλλως δημιουργία λογοτεχνικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἔργων, κλεῖζόντων τὸν ἥρωισμὸν καὶ τὰ μαρτύρια δι' ὧν ἐπεταύθη ἡ παλιγγενεσία καὶ ἐμεγαλύνθη ἡ Ἑλλάς.

Ἡ αὕτη ἐπιτροπεία θέλει μεριμνήσῃ ἀπ' εὐθείας δι' ἰδίων ἐπιτροπειῶν περὶ ἑορτῶν, ἀγῶνων καὶ τοπικῶν καὶ διεθνῶν συνεδρίων καθ' ὅλον τὸ ἀμφιστηρικὸν ἔτος 1921 καὶ περὶ ἐβρέσεως πόρων καὶ παρασκευῆς τῶν δεόντων πρὸς ἀναμνηστικὴν ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἀμφιστηρίδι θεμελίωσιν μεγάλων ἔργων καινωνικῆς προνοίας, ἐθνικῆς ἀναπλάσεως καὶ πατριωτικῆς ἐναργείας.

Πλὴν τῶν ἐξ ἐργῶν καὶ χορηγιῶν συγκομισθησομένων πόρων εἰς τὴν κατασκηνομένην ἐπιτροπείαν θέλει χορηγηθῆ ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου ποσὸν δύο ἑκατομμυρίων δραχμῶν εἰς πέντε δόσεις, διακοσίων πενήκοντα μὲν χιλιάδων ἀναγραφομένων εἰς ἕκαστον τῶν προϋπολογισμῶν τῶν ἐτῶν 1917 καὶ 1918, πεντακοσίων δὲ χιλιάδων εἰς ἕκαστον τῶν προϋπολογισμῶν τῶν ἐτῶν 1919, 1920 καὶ 1921.

Ἐπιτοῦς θέλει χορηγηθῆ εἰς τὴν αὕτην ἐπιτροπείαν τὸ ἥμισυ τῶν εἰσπραξέων ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν γραμματίων τοῦ Λαχείου τοῦ στόλου καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων, μὴ ὑπερβαίνον τὰς διακοσίας χιλιάδας δραχμῶν, καθ' ἕκαστον ἔτος ἀπὸ τοῦ 1918 μέχρι καὶ τοῦ 1921.

Ὁμοίως θέλει χορηγηθῆ εἰς τὴν αὕτην ἐπιτροπείαν ποσὸν ἐνὸς ἑκατομμυρίου διακοσίων χιλιάδων δραχμῶν ἐκ τοῦ Ταμείου τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης κατὰ τὰ ἔτη 1918 μέχρι καὶ τοῦ 1921, τῶν ἀναλόγων καθ' ἕκαστον ἔτος ποσῶν ἐριζομένων δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ τῶν Στρατιωτικῶν.

Δι' ἰδίων διαταγμάτων θέλουσιν ὁρισθῆ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπείας, ὁ κανονισμὸς τῶν ἔργων καὶ τῆς διαχειρίσεως αὐτῆς καὶ πάντα τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος Διατάγματος.

Εἰς τοὺς Ἡμετέρους Ὑπουργοὺς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν

καὶ τῆς Δημοσίως Ἐκπαιδεύσεως ἀνατίθεται ἡ δημοσίαισι καὶ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ παρόντος Διατάγματος, ὅπερ θέλει ὑποβληθῆ εἰς τὴν ψήφισιν τῆς Βουλῆς ἕνα συνελθούσης.

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 25 Μαρτίου 1917.

Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον

Ὁ Πρόεδρος

Σπυρ. Π. Λάμπρος.

Τὰ μέλη

Ε. Ζαλοκώστας, Μινέλαος Ι. Σουλτάνης, Α. Τσέλος, Σωκρ. Τζαννετοπούλεας, Ν. Χ. Ἀποστολίδης, Γ. Χατζόπουλος, Γ. Δαμιανός, Ἐπ. Χαρίλαος.

Διὰ δὲ Β. Διατάγματος τῆς 31 Μαρτίου διορίσθησαν μέλη τῆς πρὸς πανηγυρισμὸν τῆς ἀμφιστηρίδος τῆς Ἐπαναστάσεως ἐπιτροπείας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως ἡ Α. Β. Γ. ὁ βροσιλόπαις Νικόλαος ὡς ἀντιπρόεδρος, ὁ κ. Σπυρ. Π. Λάμπρος ὡς γενικὸς γραμματεὺς, ὁ κ. Στέφανος Ῥάλλης ὡς ταμίης καὶ οἱ κ. κ. Ἀλέξανδρος Ζαίρης, Γεωργίου Βάσσος, Ἀθανάσιος Βότσαρης, Ἰωάννης Δραγούμης, Πέτρος Καλλιγὰς, Ἀλέξανδρος Κανάρης, Πέτρος Μαυρομιχάλης, Ἀνδρέας Μιαούλης, Ἀλέξανδρος Σούτσος, Γεώργιος Στρέϊτ, Ἀναστάσιος Τσέλος καὶ Ἐπαμινώνδης Χαρίλαος. Ἡ ἐπιτροπεία αὕτη ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς συστάσεως ὑποεπιτροπειῶν προεδρευομένων ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ

ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

(Τὸ ΑΚ σημαίνει κώδικα τῆς Βιβλιοθήκης Ἀλεξίου Κολυβά, τὸ δὲ ΖΓ κώδικα τῆς Βιβλιοθήκης Ζαγοράς).

- Ἀβάστακος ἐπάνυμον Λακαπηνοῦ σ. 181.
 Ἀβίβου μαρτύριον (ΖΓ) σ. 109.
 Ἀβραάμ βίος καὶ πολιτεία (ΖΓ) σ. 109.
 Ἀβραάμ βίος καὶ πολιτεία (ΖΓ) σ. 109.
 Ἀγαθαγγέλου προφητεία (ΖΓ) σ. 118, 451.
 Ἀγάθωνος μονὴ παρὰ Ἐπάτην σ. 375.
 Ἀγαπίου βίος καὶ μαρτύριον (ΖΓ) σ. 109.
 Ἀγγελοδούκας Κομνηνὸς Ἰωάννης Β' δεσπότης Ἠπείρου σ. 275.
 Ἄγγελος Ἀλέξιος αὐτοκράτωρ σ. 131, 418.
 Ἄγγελος Ἀλέξιος υἱὸς Ἰσακίου αὐτοκράτορος σ. 19.
 Ἄγγελος Ἰσαάκιος αὐτοκράτωρ σ. 131.
 Ἄγγελος Κομνηνὸς Θεόδωρος δεσπότης Ἠπείρου σ. 271.
 Ἀγγέλων οἶκος σ. 213.
 Ἄγια Σοφία ὡς θέατρον σ. 402, 405.
 Ἀγιαμονίτης σ. 364.
 Ἄγιος πασσαῦς μέγας βεζύρης σ. 224.
 Ἄγιον ὄρος σ. 144. Ἴδε Ἄθως.
 Ἀγιορειτῶν βίος σ. 143, 144.
 Ἀγιοπαυλίτης σ. 364.
 Ἀγιοφλωρίτης σ. 363.
 Ἄγιων βίος καὶ μαρτύρια (ΑΚ) σ. 357.
 Ἀγκύρας ἐπίσκοπος σ. 326.
 Ἀγκύρων μονὴ σ. 259.
 Ἀδαμαίτιου Ἀδ. ἀποστολὴ εἰς Θεσσαλονίκην σ. 377 κ. ε.
 ἄδημορεῖν δημῶδες λέξις σ. 66.
 Ἀδριανοπόλεως Περθένης σ. 279. Ἴδε Ἴκρια.
 ἄεσσαος ἐσφαλμένη γραφὴ βυζαντινῆ σ. 195.
 Ἄετος δικέφαλος σ. 126, 217, 476.
 Ἀθανασίου μάρτυρος ἀπὸ Σπάρτης Ἀταλσίας μαρτύριον (ΖΓ) σ. 118.
 Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας ἀπόσπασμα (ΖΓ) σ. 457. Βίος καὶ πολιτεία ἀγίου Ἀντωνίου (ΑΚ) σ. 357. Ἐρμηνεῖται καὶ λύσεις σ. 262. Περὶ ἀναλήψεως (ΑΚ) σ. 461. Πρὸς Ἀντίοχον (ΖΓ) σ. 243.
 Ἀθῆναι ἄθλια σ. 428. Ἴδε Ἀκομινάτος, Διονυσίου Ἀρσπαγίτου, Ἀτζαϊῶλαι, Λεωνίδου, Μελέτιος Ἀθηναίων, Πούλου, Πριγγελές.
 Ἀθηναῖοι βιβλιογράφοι σ. 212.
 Ἀθηναῖς. Ἴδε Εὐδοκία.
 Ἄθως (Ἄγιον ὄρος) σ. 428, 431. Ἴδε ἄπαξ, Ἐσφιγμένον, Εὐθυμίου Μακεδόνα, Κουρίλλα.
 αἶβοι δημῶδες λέξις σ. 66.
 αἶγα δημῶδες λέξις Κρητῶν σ. 65.
 Αἰγίνης ἀθῆντης Ἀντωνέλλος Φαδρίγος σ. 375. μουσεῖον βυζαντινῶν τμήμα σ. 375. Ἴδε Παλαιοχώρα, Φαδρίγος.
 αἵματεκχυσία σ. 39, 42.
 Αἰνίγματα (ΖΓ) σ. 117, 143.
 Αἶνος ὑπὸ Γαταλούζου σ. 413.
 Αἰσχίνου κατὰ Κτησιφῶντος (ΑΚ) σ. 256.
 Αἰσχύλου Προμηθεὺς δεσμώτης (ΖΓ) σ. 108.
 Αἰσώπου μῦθοι (ΑΚ) σ. 128, 307, (ΖΓ) σ. 348.
 Αἰτωλία. Ἴδε Ἀρβανιτῆς.
 Ἀκαρνανία. Ἴδε Λεόντιος.
 ἀκμήν=ἐκτόμη σ. 137.
 Ἀκοιουθῆαι (ΑΚ) σ. 103, 122, 124, 125, 126, 252, 258, 259, 373, (ΖΓ) σ. 448.
 Ἀκομινάτος Μιχαὴλ μητροπολίτης Ἀθηνῶν σ. 4, 8, 9, 10, 362. Χωρίον αὐτοῦ περὶ Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης σ. 359 κ. ε.
 Ἀκροπολίτης Μιχαὴλ σ. 325, 326.
 Ἀλατζάδων βιομηχανία ἐν Ἀμπελακίοις σ. 375.
 Ἀλβανία. Ἐπίδρασις ἐλληνικὴ ἐπ' αὐτὴν σ. 298 κ. ε. Ὅρη αὐτῆς σ. 222.
 Ἀλεξάνδρεια. Ἴδε Γερασίμου Ἀλεξανδρείας.
 Ἀλεξάνδρου φυλλάδα σ. 307.
 Ἀλεπόσιτα χωρίον. Βυζαντικὸν ἀνάγλυφον πλησίον αὐτοῦ σ. 374.
 Ἀλῆ πασσαῦς σ. 281, 290, 292, 293, 294. Ἑλληνεσὶ γραμματικοὶ αὐτοῦ σ. 293.
 Ἀληπασσιᾶς Ἀλῆ. Σχερῆτη σ. 298.
 Ἀλιάκμονος πηγαί σ. 222.
 Ἀλιχώρας μονὴ Ζωοδόχου πηγῆς σ. 101.
 ἀλλαγῶν σ. 32, 44.
 Ἀλλάτιος Λέων σ. 331, 433.
 Ἀμήτιν ἢ Ἀμιδα (Διαρθεκίρ) σ. 32, 40, 49.
 Ἀμι(η)τιῶται Τούρκοι ἐπιτρέχουσι Τραπεζοῦντα σ. 203.
 Ἀμμοχώστου Κύπρου χειρόγραφον σ. 119.
 Ἀμπελακίων Θεσσαλίας διδάσκαλος Γεώργιος σ. 426. μέγαρον Σπάρτης σ. 378.
 Ἀμπρτζία Φορτουνάτου Ἰησοῦτου Περὶ ζητήματος τοῦ πικτοῦ (ΖΓ) σ. 341.
 Ἀμφιλοχίου Ἰκονίου πρὸς Σέλευκον (ΑΚ) σ. 121.
 Ἀμφίσησις βυζαντινῶν νεκρῶν Μεταμορφώσεως σ. 374. πλησίον Προφήτης Ἠλίας σ. 375.
 ἄνα=ἀνάστα ἐν Κύπρῳ σ. 66.
 Ἀναστασιέβιτις Α. διαλέξεις σ. 268.
 Ἀναστάσιος βιβλιογράφος σ. 343.
 Ἀναστασίου Ἀντιοχείας Ἐκθεσις ὁρθοδόξου πίστεως (ΑΚ) σ. 110, (ΖΓ) σ. 85.
 Ἀναστασίου Νικόλαος, τυπογράφος Βενετίας, σ. 314.
 Ἀναστασίου Σωαίτου Λόγοι (ΖΓ) σ. 448. (ΑΚ) σ. 259.
 Ἀνδραβίδα σ. 477, 480.
 Ἀνδρέου Ἀγίου νεκρῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει σ. 415 κ. ε.
 Ἀνδρέου Ἱεροσολύμων Λόγοι (ΖΓ) σ. 109.
 Ἀνδρέου Κρήτης Λόγοι (ΖΓ) σ. 112. κανὼν (ΑΚ) σ. 125.
 Ἀνδρέου σαλοῦ διὰ Χριστόν βίος καὶ πολιτεία (ΖΓ) σ. 117.
 Ἀνδρεῶλας Φραγκίσκος Καλὸς, τυπογράφος Βενετίας, σ. 314.
 Ἀνεώτου Μιχαὴλ Χερουδικῶν (ΑΚ) σ. 253.
 Ἄνθη φυλὴ Σκιαθοῦ σ. 433.
 Ἄνθιμος διδάσκαλος ἐν Μηλέαις σ. 426.
 Ἄνθιμος (Ἰσάσιος) πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως σ. 306.
 Ἄνθος Ἰωαννικίου Καρτάνου σ. 323. χαρῶν σ. 328 κ. ε.
 Ἀνθρακίτης Μεθόδιος, διδάσκαλος Ἰωαννίνων, σ. 288.
 Ἀντιθάλεια τῶν κατ' Ἀρείου σ. 401 κ. ε.
 Ἀντώνιος Ἱερομόναχος βιβλιογράφος σ. 103.
 Ἀντωνίου Βυζαντίου Χρηστοθήεια (ΑΚ) σ. 107, 121.
 Ἀντωνίου ὁσίου βίος ὑπὸ Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας (ΑΚ) σ. 357.
 ἄπαξ ἐν δημῶδε χρήσει παρ' Ἀθηναίους σ. 67.
 Ἀπόκαυκος. Ἴδε Μανουὴλ Διευπάτου.
 Ἀπόκοπος Μπεργκῆ σ. 304.
 Ἀπολλωνίου διήγησις σ. 304.
 Ἀποστόλης Μιχαὴλ σ. 363.
 Ἀραβαντινὸς Παναγιώτης, διευθυντὴς Ζωσιμίας σχολῆς Ἰωαννίνων, σ. 297 301.

- Βυανιάδων οἶκος σ. 211.
 Βυανίτζοβα σ. 9.
 βυανία λέξις δημόσιας Κρήτης σ. 66.
 Βουένριος Ἀλέξιος, ἔργονος καίσαρος Βυεννίου, δοῦξ Δυρραχίου σ. 10.
 Βουένριος Νικηφόρος σ. 7.
 Βουεννίου Ἰωσήφ Ὀμιλίζι (ΖΓ) σ. 112.
 Βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων ἔφορος σ. 142.
 Βυζάντιος. ἴδε Ἰντωρίον.
- Γαβρίου Μ60σ: (ΑΚ) σ. 121. ἴδε Βαβρίον.
 Γαζή Γεωργίου ἐκ Δελβινκίου Ἡπείρου ἔργα (ΑΚ) σ. 100, 101.
 Γαζῆς Θεόδωρος σ. 359. Γραμματικὴ αἰτέσ σ. 448.
 Γαζῆς Χρίστος βιβλιογράφος σ. 101.
 Γαλανοῦ Δημητρίου μεταφράσεις ἐκ τῆς Ἰνδικῆς (ΑΚ) σ. 257.
 Γαλάτζι Μολδαβίας σ. 128. ἴδε Γεωργίου.
 Γάνου πρῶτος σ. 3.
 Γασούνης Καθολικὴ σ. 181.
 Γατελοῦζος Δαμνίκος σ. 410, 412, 413.
 Γενικά ἀρχεῖα καίτουσ σ. 376, 380, 481 κ. ἐ.
 Γεννάδιος. ἴδε Σχολαρίου.
 Γεννάδιος Γεώργιος σ. 302.
 Γεράκης χατράνος ἐν Γλαζίω σ. 428.
 Γερασίμου Ἀλεξανδρείας Λόγοι (ΖΓ) σ. 247.
 Γερασίμου Βυζαντίου Γραμματικὴ σ. 444.
 Γερασίμου νέου ἀκολουθία (ΖΓ) σ. 117.
 Γερμανὸς Κωνσταντινουπόλεως σ. 17. Ὀμιλίζι αὐτοῦ (ΖΓ) σ. 111.
 Γεώργιος βιβλιογράφος σ. 250.
 Γεωργίου ἀμαρτωλοῦ Χρονικόν σ. 143.
 Γεωργίου Κρητὸς μέλη (ΑΚ) σ. 100.
 Γεφάρδος Ἀλέξιος δοῦξ Θρακησίου σ. 12. μεγαλεπιφανέστατος σ. 9.
 Γκιούμας Ἐρμανουήλ (Μάνος), ἰδρυτὴς σχολείων Ἰωαννίνων, σ. 288, 289, 290, 291 σημ. 1.
 Γκιούμας Λεοντάρης, χορηγὸς σχολῆς Ἰωαννίνων, σ. 288.
- Γλαβέντζας κάστρον καὶ νομισματοκοπιεὶον σ. 477 κ. ἐ.
 Γλυκᾶς Μιχαήλ σ. 5.
 Γλυκᾶς Ἰωάννου Στιχηρᾶ (ΑΚ) σ. 256. Τεχνολογία σ. 439.
 Γλυκᾶς Λεοντάρης (Λέων), διδάσκαλος Ἰωαννίνων, σ. 286, 305 κ. ἐ.
 Γλυκᾶς Μιχαήλ, Ἰωαννίτης τυπογράφος Βενετίας, σ. 304, 312, 313, 314.
 Γλυκᾶς Νικόλαος, Ἰωαννίτης τυπογράφος, σ. 283, 286, 329.
 Γνώμαι μονόστιχοι (ΑΚ) σ. 128.
 Γορδίου Ἀναστασίου Ἐπιστολὰι σ. 447.
 Γοριανίται σ. 211.
 Γουδέλη ἀνύπαρκτος τόπος σ. 218 σημ. 2.
 Γουδέλη οἶκος βυζαντινὸς σ. 211 κ. ἐ.
 Γουδέλης μοναχὸς σ. 215.
 Γουδέλης Γεώργιος σ. 217.
 Γουδέλης Ἰωάννης σ. 217.
 Γουδέλης Λέων σ. 212.
 Γουδέλης Μανουήλ σ. 217.
 Γουδέλης Νικόλαος σ. 219, 220, 221.
 Γουδέλης Παλαιολόγος Δημήτριος σ. 218, 219.
 Γουδέλης Τζουκαρδῆλης Βασίλειος σ. 213.
 Γουμερῆς μονὴ τραπεζουντικὴ Θεοτόκου σ. 262.
 Γουργένης βασιλεὺς Ἰβήρων σ. 178, 201.
 Γουρία μαρτύριον (ΖΓ) σ. 111.
 Γούτα Κοινωνικόν (ΑΚ) σ. 255.
 Γραβίνης ἐν Ἀπουλίᾳ δοῦξ Φερδινάνδου Ὀρσίνης σ. 475 κ. ἐ.
 Γραβενίγος Ἀμβρόσιος (ὡς μοναχὸς Ἀλοῦσιος), Κρήτης βιβλιοφύλαξ Μαρτιανῆς, σ. 285, 308, 329.
 Γραμμένον χωρίον Ἡπείρου σ. 295.
 Γρηγορᾶ Νικηφόρου Διάλεξις σ. 31. Ἐπιστολὰι κτλ. σ. 439.
 Γρηγοράσκος διδάσκαλος Ἰωαννίνων σ. 296.
 Γρηγόριος βιβλιογράφος σ. 114.
 Γρηγόριος ἀλιτρός βιβλιογράφος σ. 349.
 Γρηγορίου Θεολόγου Κωνσταντινουπόλεως Γνώμαι (ΑΚ) σ. 123, (ΖΓ) σ. 349. Εἰς Βασιλείον σ. 345. Ἐπη (ΖΓ)
- σ. 349. Ὀμιλίζι (ΑΚ) σ. 102, 107. (ΖΓ) σ. 111. (ΑΚ) σ. 121, 262, (ΖΓ) σ. 348, (ΖΓ) σ. 349, (ΑΚ) σ. 356. Περὶ παρθενίας (ΖΓ) σ. 345. Στίχοι (ΑΚ) σ. 111. Χριστὸς πάσχων (ΑΚ) σ. 121, 408. βίος (ΑΚ) σ. 358. ἐγκώμια (ΑΚ) σ. 358. ὑποθέσεις λόγων (ΖΓ) σ. 346. ἴδε Νόττου.
- Γρηγορίου Κυρίου Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολὰι σ. 28, 439.
 Γρηγορίου Κωνσταντινουπόλεως Ἐπιστολὴ πρὸς ἄρχοντα Βουλγαρίας (ΑΚ) σ. 121.
 Γρηγορίου λαμπαδαρίου Μέλη (ΑΚ) σ. 100.
 Γρηγορίου μεγάλης Ἀρμενίας βίος καὶ πολιτεία (ΖΓ) σ. 109.
 Γρηγορίου Νεοκαισαρείας Λόγος (ΑΚ) σ. 161.
 Γρηγορίου Νύσσης Ἐγκώμιον πρωτομάρτυρος Στεφάνου (ΖΓ) σ. 111.
 Γρηγορόπουλοι σ. 211.
 Γρηγορόπουλος Δημήτριος σ. 140.
 Γρηγορόπουλος Ἰωάννης σ. 140.
- Γάρες σ. 57, 58.
 Γαμμασκηνῶ Ἰωάννου Ἐδχλ (ΑΚ) σ. 157. Κωνόνες (ΑΚ) σ. 114, (ΖΓ) σ. 348. Λόγος (ΖΓ) σ. 112.
 Γαμμασκηνῶ Ναυπιάκτου Στουδίτου Ὀμηροκεντρα σ. 144. Συλλογὴ ἱστοριῶν σ. 222, 224, 225. Φυσιολογία (ΖΓ) σ. 89.
 Γαμμασκηνῶ Πέτρου Λόγοι κτλ. (ΑΚ) σ. 110.
 Γαμμασκῶς σ. 49.
 Γαμμανοῦ καὶ Κοσμᾶ βίος καὶ πολιτεία (ΖΓ) σ. 109.
 Γαμμανοῦ Βατοπεδινῶ ἱερομονάχου Μελέθρια (ΑΚ) σ. 255.
 Γαμμανῶς Βικέντιος σ. 331.
 Γαριήλ βιβλιογράφος σ. 351.
 Γαριήλ ἱεροδιάκονος βιβλιογράφος σ. 257.
 Γαπόντες Καισάρης σ. 309. Ἐπιστο-
- λαὶ αὐτοῦ καὶ ὕμνοι (ΖΓ) σ. 249.
 Δέκαρχος Ἐρμανουήλ, ἱερεὺς, διδασκαλὸς Ἰωαννίνων, σ. 285.
 Δελβινάκιον Ἡπείρου. ἴδε Γαζῆ Γεωργίου.
 Δελφῶν χριστιανικὰ γλυπτὰ σ. 374. δέμα. ἴδε ἐδάμην.
 Δεσφίτης μονὴ Προδρόμου καὶ νεκρῶν Ἐξάρχων σ. 375.
 Δημητριάδης Ἐπιρῆνιος Σκιαθίος σ. 422 κ. ἐ., 429 κ. ἐ., 435.
 Δημητριάδης ἀρχιεπίσκοπος Γρηγόριος (ΖΓ) σ. 156. μητροπολίτης σ. 20.
 Δημητρίου μεγαλομάρτυρος μαρτύριον (ΖΓ) σ. 109.
 Δημητρίου Φαληροῦ Περὶ ἔρμηνείας (ΑΚ) σ. 98.
 Δημητσάρα. ἴδε Κουτζοῦδος.
 Δημοζοῦτος φιλοσόφου Γνώμαι (ΑΚ) σ. 128.
 Δημοσθένους Περὶ τοῦ στεφάνου (ΑΚ) σ. 256.
 Δημουλάς σ. 351.
 Δημουλίον Γνώμαι (ΑΚ) σ. 128.
 Διαδόχου Φωτικῆς Λόγος σ. 262.
 Διασβεκίω. ἴδε Ἀμήτιν.
 Διευχὰ μονὴ Χίου σ. 376.
 Δίθετος Ἰωάννης σ. 326.
 Διαμαντίδης Γεώργιος, Θεσσαλονικεὺς, τυπογράφος Βενετίας, σ. 324.
 Δικέφαλος ἀετὸς σ. 126, 217, 471, 476. ἴδε Καστριωτῶν.
 Δίμπογλουσ σπαθάρης σ. 428.
 Διονύσιος ἱερομόναχος βιβλιογράφος σ. 113.
 Διονύσιος Κωνσταντινουπόλεως σ. 58. 312 σημ. β.
 Διονύσιος μοναχὸς (1784) ἐν Ἱεροσολύμοις βιβλιογράφος σ. 114.
 Διονυσίου Ἀλεοπαγίτου γκὸς ἐν Ἀθήναις σ. 316.
 Διονυσίου γεωγράφου ἀπόσπασμα σ. 84.
 Διονυσίου ἱερομονάχου Ἐξήγησις κανόνων (ΑΚ) σ. 354.
 Διοσκορίδου ἔργα (ΖΓ) σ. 453.

δὲ τὴν ὄραν δημωδῶς πρὸς Ἀθηναίους σ. 67.
 Διζύπαιτοι σ. 211. Ἴδε Μιουρήλ Μιουπάτου.
 Δοβρῆς μονή πλησίον Βερροίας σ. 446.
 δοκίμιον δημωδῶς ἢ δοκός σ. 16.
 Δοσίθεος ἐκ Ζαγοράς βιβλιογράφος (ΖΓ) σ. 446.
 Δοσίθεος Σελευκείας σ. 114.
 Δοσιθέου Ἀλεξανδρείας Πρὸς Συρίαν (ΖΓ) σ. 457.
 Δούκας Νιόφυτος σ. 300, 302, 371, 426.
 Δούζες πρὸς Βυζαντινοὺς σ. 413.
 Δράματα θρησκευτικὰ πρὸς Βυζαντινοὺς σ. 381 κ. ἑ.
 Δριμυτικός Νικόλαος σ. 304, 307.
 Δυρράχιον σ. 9. δοῦξ αὐτοῦ Ἀλέξιος Βρυένιος σ. 10.
 Δωδεκάνησα σ. 227.
 Δωδώνη τυπογραφεῖον Ἰωαννίνων σ. 315.
 Δωρόθεος. Ἴδε Μονεμβασίας.
 Δωροθέου ἀββᾶ Λόγοι καὶ ἐπιστολαὶ (ΑΚ) σ. 350.
 Δωροθέου διδασκάλου (ΖΓ) θέματα σ. 347.
 Ἐκκλητικὸν ἐπιφώνημα δημῶδες σ. 67.
 Ἐγγράφων ἀρχαίων τρόπος ἐκδόσεως σ. 135.
 Ἐγγεῖμιον σ. 213.
 Ἐδάσθην πρὸς τοὺς Ποντίους, ἐδάσθηκα ἐν Κυζίκῳ σ. 66.
 Ἐδέσφου Παλατίνης βιβλιοθήκης κατάλογος σ. 442.
 Ἐκονογραφεῖον λογιοτεχνικός κώδιξ σ. 133.
 Ἐκλήτριάς λειψουργικὰ σ. 270.
 εἰρωνεύεσθαι δημῶδες λέξις σ. 66.
 Ἐλένης ἁγίας μονή καὶ πολιτεία (ΑΚ) σ. 462.
 Ἐλευσίης Θεοτόκου μονή ἐν Ἰωννίνοις σ. 282.
 Ἐπιστολὰν τὸν λαόν σ. 67.
 Ἐξεδάσειλος Ἀθανάσιος, ἐκ Μαθώνης βιβλιογράφος, σ. 313 κ. ἑ.

Ἐξυλοῦν τὸν ἀγρόν σ. 67.
 Ἐπίσχοπος Ἰωάννου Ἄσματος σ. 342.
 Ἐπιστολαὶ (ΖΓ) σ. 346.
 Ἐπιδαύρου ἐπιγραφή σ. 265, ψηφιδωτὸ σ. 379.
 Ἐπικτιμόν Ἐγγεῖμιον (ΑΚ) σ. 121, 262.
 Ἐπισκοπῆς ῥήσου οἰκδομημον ἰταλικὸ σ. 376.
 Ἐπιφάνιος. Ἴδε Ἡγούμενος.
 Ἐπιφάνιον Κωνσταντίας Κέλρον Φυσικολόγος (ΑΚ) σ. 459.
 Ἐριφος δημῶδες λέξις Κρητῶν σ. 65.
 Ἐρμονιακὸς Κωνσταντῖνος σ. 275.
 Ἐρμούλου μαρτύριον (ΑΚ) σ. 357.
 Ἐρωτόκριτος σ. 304, 308.
 Ἐσακματισμένοι σ. 211.
 Ἐσφιγμένον μονή ἐν Ἀγίῳ ὄρει σ. 372.
 Ἐθαγγέλια κατὰ τὰς ἀνγκυώσεις (ΑΚ) σ. 106, 358.
 Ἐθνοίαις ἀποικοὶ εἰς Σκιάθον σ. 436.
 οἰκοδομήματα φραγκικὰ σ. 376.
 Ἐθνετικός Ἰωάννης σ. 198.
 Ἐθνετικός Μάρκος Ἐφέσου σ. 198.
 Ἐθνετικὸν μάρτυρος βίος σ. 34, (ΖΓ) σ. 111.
 Ἐθνοκίαις (Ἀθηναῖος), συζύγου Θεοδοσίου Β', μαρτύριον Κυπριανοῦ καὶ Ἰουστίνης σ. 402.
 Ἐθνοκίμων ἁγίου ἀκολουθία σ. 373.
 Ἐθνετικὸν Μακεδόνας Περὶ Ἁγίου ὄρους σ. 144.
 Ἐθνετικὸν μεγάλου βίος καὶ πολιτεία (ΑΚ) σ. 357.
 Ἐκκλεῖδων στοιχεῖον α (ΖΓ) σ. 348.
 Ἐκλογία. Ἴδε Παλαιολογία.
 Ἐκλογίου ἀββᾶ λόγος (ΑΚ) σ. 127.
 Ἐξέλιος πόντος σ. 157, 163, 198.
 Ἐθνετικὸν Ἐκκλεῖδων καὶ Ὁρέστης (ΑΚ) σ. 108.
 Ἐθνετικός σ. 428.
 Ἐθνετικὸς Θεσσαλονίκης σ. 4, 212. Ἐπιστολῶν αὐτοῦ διαρθώσεις σ. 263. χωρίον πρὸς Μιχαὴλ Ἀκομηνάτου σ. 359 κ. ἑ.

Ἐδοτυθίου βίος καὶ μαρτύριον (ΖΓ) σ. 109.
 Ἐδοτυθίου μαρτύριον (ΖΓ) σ. 111.
 Ἐδοτυθίου θαύματος διήγησις (ΖΓ) σ. 111.
 Ἐδοτυθίου (ΑΚ) σ. 252, 259.
 Ἐδοτυθίου σ. 9. ἐκκλησια Ἰωάννου Θεολόγου αὐτόθι σ. 260. μητροπολίτης Γεωργίου Τορνίκης σ. 5 κ. ἑ., Μάρκος Ἐθνετικός σ. 198. ὑποψήφιος μητροπολίτης Ἰωάννης Καματηρός σ. 8.
 Ἴδε Πανιεργῆς Ἰωάννης, Τορνίκης.
 Ἐφορὸν δόλου Ἐδοτυθίου (ΑΚ) σ. 252.
 Ἐφορὸν Σύρου Λόγος (ΑΚ) σ. 254.
 βίος καὶ πολιτεία (ΑΚ) σ. 358.
 Ἐχινίδιον (Ναυπάκτου) ναυμαχία σ. 268.
 Ἐχω=ἔαν ἔχω πρὸς Ποντίους σ. 67.
 Ζαβουλῶν μονή τραπεζουτικὴ Ἁγίου Ἰωάννου σ. 262.
 Ζαβουλάδα Πανδιταράζα Ἀλληγορικὰ (ΑΚ) σ. 257.
 Ζαγοράς ἀρχιεπισκοπή σ. 347. διδάσκαλος Φώτιος σ. 344. σχολεῖον (Ἑλληνομουσεῖον) σ. 114, 251, 342, 343, 448, 452, 456. Ἴδε Φώτιος, Καλλιτικός Δ', Μανρίκιος.
 Ζακύνθος σ. 67. Ἴδε Καλέργης, κάβειρος, Μούσουρας, Σκοπός.
 Ζακύνθου Ἀρμενίου Ἐπιστολαὶ σ. 439.
 Ζακύνθου ἁγίου (ἐπισκοπος) σ. 471.
 Ζαχαρίας διδάσκαλος ἐν Μηλέσις σ. 426.
 Ζαχαρίας πάπας σ. 131.
 Ζαχαρίου ἱερομονάχου Ἐγγεῖμιον (ΖΓ) σ. 451.
 Ζηροβίας (ΑΚ) 460.
 Ζήσης Περὶ Ἡσίου μονή Προφήτου Ἡλίου Θεοφίτου σ. 290.
 Ζηροβίου Γεωργίου Περὶ τῶν ἐπὶ φωνηέντων (ΖΓ) σ. 444.
 Ζηροβίου (ΑΚ) σ. 102.
 Ζηροβιάδες σ. 211.
 Ζηροβίου πᾶσι σ. 343.
 Ζηροβίου Ἀποστολῆς (ΖΓ) σ. 313.

Ζωσιμαῖα ἀδελφότης σ. 295. σχολή σ. 295, 298, 299. Ἴδε Ἀραβαντινός, Πανταζής.
 Ζωσιμάς Ἀρμενιάσιος σ. 295.
 Ζωσιμάς Ζώης σ. 295.
 Ζωσιμάς Θεοδοσίου σ. 295.
 Ζωσιμάς Νικόλαος σ. 295.
 Ζωσιμὸν Περὶ ἀρετῆς (ΖΓ) σ. 342.
 Ἡ=ἄ ἐκκλησιαστικὸν ἐπιφώνημα πρὸς Λεσβίους σ. 66.
 Ἡγούμενος Ἐπιφάνιος, Ἰερουσλήμης Ἰωαννίνων, σ. 283, 284 κ. ἑ., 286, 290.
 Ἡθικοῦ Μέλη (ΑΚ) σ. 256.
 Ἡλάριον τὸ κρυφίον ἐν Πόντῳ σ. 66.
 Ἡλιάδης Μανασσῆς διδασκαλὸς Ἰωννίνων σ. 250, 251.
 Ἡλίας Β'. Ἴδε Ῥάρες.
 Ἡλιὸς ἱερομόναχος, βιβλιογράφος σ. 117.
 Ἡμέρας σημεῖον σ. 38.
 Ἡμεριος. Ἴδε Ἰμπερίος.
 Ἡμεριος μνημεῖα χριστιανικὰ σ. 378.
 χρονικὰ σημεῖα σ. 134 κ. ἑ. Ἴδε Βελλᾶς, Γραμμεῖον, Λεβενάκιον, Ζήσης, Ἰωαννίνων, Καραγιάννη, Κομβοῦρας, Μέτσοβον, Κομνηνός, Πάργας, Πρελοῦμιος, Προκόπος, Πρωτομανίας, Σκλάβος, Χαϊπάλης, Χιμάρας, Χρονικά.
 Ἡρακλείου Κρήτης λόγος σ. 141.
 Ἡρόμα μετὰ δεκάσις πρὸς Βυζαντινοὺς σ. 195.
 Ἡρωδianoῦ ἀπόσπασμα (ΑΚ) σ. 159.
 Ἡσαίου ἀββᾶ Περὶ ἐντολῶν πιστῶν (ΑΚ) σ. 110.
 Ἡσιόδου ἔργα (ΖΓ) σ. 344.
 Ἡρασιόδου Ἐγγεῖμιον σ. 439.
 Θάλασσα Ἀραβίου σ. 401.
 Θεόκλητος ἁγίου ἑθνετικός (ΖΓ) σ. 109.
 Θεοδοσίου Περὶ ἐκκλεῖδων (ΑΚ) σ. 256.
 Θεοδοσίου αὐτογράφου σ. 414.
 Θεοδοσίου Ἀθηναίου, Ἰωαννίνων τυπογράφος Βενετίας σ. 312 κ. ἑ.

- Θεοδοσίου κοινοβιάρχου βίος καὶ πολι-
τεία (ΑΚ) σ. 357.
- Θεοδοσίου Πάνος, Ἰωαννίτης τυπογρά-
φος Βενετίας, σ. 314.
- Θεοδούλου μαγίστρου Λόγοι σ. 441,
442.
- Θεοδούλου μοναχοῦ καὶ δομειστικῆς Μαγ-
γάνων Ἀναγκραμματισμοί (ΑΚ) σ.
53
- Θεοδώρα θυγάτηρ Ἰωάννου Καντζκου-
ζηνοῦ Παλαιολογίνα Κομνηνῆ Ῥου-
λαίνα σ. 414, 416.
- Θεόδωρος διδάσκαλος σ. 427.
- Θεοδώρου Στουδίτου Διαθήκη (ΑΚ) σ.
462. Κανόνες (ΑΚ) σ. 470. Ἐγκώμιον
εἰς γενέθλιον Θεοτόκου (ΖΓ) σ. 112.
- Θεόκλητος Α΄ Κωνσταντινουπόλεως σ.
303.
- Θεοπίστης καὶ Θεοπίστου βίος καὶ μαρ-
τύριον (ΖΓ) σ. 109.
- Θεοσκεπάστου μονῆ ἐν Ἐραπειῶντι σ.
54, 55.
- Θεοτόκης Νικηφόρος σ. 128. Ἐπιστο-
λαὶ αὐτοῦ (ΖΓ) σ. 447.
- Θεοφάνους Περιθεωρίου Κατὰ Λατίνων
(ΑΚ) σ. 120.
- Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας Ἐπιστολαὶ
σ. 440.
- Θεσσαλίας μοναχὶ σ. 375. Ἴδε Ἀμπελα-
κίων.
- Θεσσαλονίκης βενετικὸν προξενεῖον σ.
267. διδάσκαλος Μηνᾶς Μινωίδης σ.
368. ἐκκλησία Παναγοῦδα σ. 272.
πασσᾶς Ἰουσοῦφ σ. 370. χριστιανικὰ
κειμήλια σ. 377. Ἴδε Ἀδαμαντίου,
Ἀκομινᾶτος, Διαμαντίδης, Ἐδοτά-
θιος, Ἰσίδωρος, Ἰωσήφ, Παλαμᾶ,
Συμεῶν, Χοϊδᾶς.
- Θρακησίου εὐδῆ Ἀλέξιος Γηράρδος σ. 12.
- Θρυλλῶ γραφῆ βυζαντικῆ σ. 195.
- Θωμᾶ μαγίστρου Ὑπόθεσις δραμάτων
Κύριπιδου (ΑΚ) σ. 407. σχόλια (ΑΚ)
σ. 467.
- Θωμᾶς ἀπόστολος. Ὑπόμνημα εἰς αὐτὸν
(ΖΓ) σ. 109.
- Ἰακώβου ἀδελφοθέου εἰς Θεοτόκον
(ΖΓ) σ. 112.
- Ἰακώβου πρωτομάστορος Μέλη (ΑΚ) σ.
462.
- Ἰάσιον σ. 428.
- Ἰατῆρ Μανουὴλ Κομνηνοῦ σ. 321 κ. ε.
- Ἰβήρων βασιλεὺς Γουργίνης σ. 178, 201.
- Ἰερομνήμων Πάνος, χορηγὸς σχολῆς
Ἰωαννίνων, σ. 287.
- Ἰεροσολύμων Νικητῆρος παράστασις σ.
403. πατριάρχης Χρυσάνθος σ. 243.
- Ἰκορίου σουλτάνου Γαζ-εδδίν ἢ Μελικ
σ. 203.
- ἰκρία τὰ ἐπιμήκη ξύλα ἐν Ἀδριανουπό-
λει σ. 66.
- Ἰμπέριος καὶ Μαργαρίνα σ. 183, 308.
ἔντα θῆς=τί θέλεις, ἐν Κρήτῃ σ. 67.
- Ἰορίων νήσων οἰκὸσημα ἰταλικὰ σ. 376.
ἰοὺ δημῶδες σ. 66.
- Ἰουλιανὸς Ἰωάννης Ἀντώνιος, τυπο-
γράφος Βενετίας, σ. 309.
- Ἰουλιανὸς Φραγκίσκος, τυπογράφος Βε-
νετίας, σ. 331.
- Ἰουσοῦφ πασσᾶς ἐν Θεσσαλονίκῃ σ. 370.
- Ἰουστινιανοῦ Νόμοι γεωργικοὶ (ΑΚ) σ.
113. Μεταξουργία ἐπ' αὐτοῦ σ. 201.
- Ἰπάρχιον δημῶδες λέξις ἐν Πόντῳ σ. 66.
- Ἰπποκράτους Ἐπιστολὴ πρὸς Πτολε-
μαίον (ΖΓ) σ. 116.
- Ἰπποδόφιον Σίμωνος καὶ Ἀψύρτου σ.
440.
- Ἰσίδωρος Θεσσαλονίκης σ. 32α.
- Ἰσμαήλιον σ. 428.
- Ἰσοκράτους Λόγοι (ΖΓ) σ. 345.
- Ἰσπανὸς Ἀλέξιος Περὶ συνοικισίων (ΖΓ)
σ. 244.
- Ἰσως δημῶδες λέξις ἐν Κύπρῳ σ. 67.
- Ἰταλικῶν μνημείων περιλωσις σ. 141,
268.
- Ἰχνηλάτης σ. 34.
- Ἰωάννης Θεολόγος. Ὑπόμνημα εἰς αὐ-
τὸν (ΖΓ) σ. 109.
- Ἰωάννης Καματηρὸς Κωνσταντινουπό-
λεως σ. 18.
- Ἰωαννίδης. Ἴδε Ἰωάννου Φίλιππος.

- Ἰωαννίνων Βενέδικτος σ. 297. ἔγγραφο
σ. 380. εἰκόνες χριστιανικαὶ σ. 378.
λίμνης μονῆς σ. 380. μναῖα σ. 468.
μητροπόλεως Ἐθαγγέλιον σ. 266.
μνημεῖα σ. 379. κειμήλια ἐπὶ τουρ-
κοκρατίας σ. 273 κ. ε. σακελλάριος
Ἰωάσαφ σ. 279. Ἴδε Βασιλόπου-
λος, Γκιούμας, Γλυκὺς Λεοντάρης,
Γλυκὺς Νικόλαος, Γρηγοράσκου, Δέ-
καρχος, Ἐλσοῦσης, Ἡλιάδης, Θεο-
δοσίου, Ἰερομνήμων, Ἰωσήφ, Καπλά-
νειος, Καραϊωάννης, Κατζιούλης, Κο-
μνηνός, Κρανᾶς, Λιθαρίσια, Μα-
κρῆς, Μανάρης, Μαρουσαία, Μεθο-
δάτων, Μελισσηνός, Μεταξᾶς, Μπα-
λαναία οχολή, Νήφων, Πανταζῆς,
Παντελεήμονος, Παπαβασιλόπουλος,
Παπούλας, Πλέσσας, Πρόκλος, Σιλ-
βεστρὸς ἱεροδιάκονος, Σουγδουρῆς,
Σπανοῦ, Τζιγαρᾶς, Τσχοῦλης, Φι-
λανθρωπῆς, Φιλανθρωπῆτων, Φω-
τιάδης, Ψαλίδας.
- Ἰωάννου ἀναργύρου καὶ Κύρου βίος
καὶ μαρτύρια (ΑΚ) σ. 358.
- Ἰωάννου Ἐδοχάτων Στίχοι, ἐπιστολαὶ
καὶ λόγοι σ. 440.
- Ἰωάννου μεγαλομάρτυρος ἐν Λευκοπόλει
κωνῶν (ΖΓ) σ. 118.
- Ἰωάννου νέου μάρτυρος βίος καὶ ἀθλη-
σις (ΖΓ) σ. 117.
- Ἰωάννου νηστευτοῦ Κανόνες (ΖΓ) σ.
128.
- Ἰωάννου σαλοῦ διὰ Χριστοῦ βίος καὶ πο-
λιτεία (ΑΚ) σ. 357.
- Ἰωάννου Φίλιππος σ. 428.
- Ἰωάσαφ ἱερομόναχος βιβλιογράφος σ.
243.
- Ἰωάσαφ Ἰωαννίτης πατριάρχης Κων-
σταντινουπόλεως σ. 279, 303.
- Ἰωήλ χρονογράφος σ. 440.
- Ἰωσήφ Θεσσαλονίκης Λόγος (ΖΓ) σ.
112.
- Ἰωσήφ πιναρὸς καὶ ὑπεκλύτης, βιβλιο-
γράφος, σ. 138.
- Καβάδης βασιλεὺς Περσῶν σ. 178, 201.
κάβειρος ἢ καρκίος δημῶδες ἐν Ζα-
κύνθῳ σ. 66.
- καὶ μετὰ διακώσου οὐρᾶς σ. 351.
- Κακαβέλα Γεωργίου Λόγος ἱστορικός σ.
312.
- κακάβη ἐν Ἀχατῇ ἢ χαλκῇ χύτρα σ. 65.
- Καλάμου νήσου οἰκὸσημα ἰταλικὰ σ. 376.
- Καλαμῶν μεσομικτικὰ λειψύνα σ. 481.
- Καλάνδαι σ. 401.
- Καλαντάρειον (ΖΓ) σ. 343.
- Καλέργης Φραγκίσκος, ἱερεὺς βραβερεν-
δάριος Ζακύνθου, βιβλιογράφος σ. 471.
- Καλλιστοῦ οἰκὸσημα σ. 377.
- Καλλιμάχης Θεόδωρος, ἡγεμῶν Μολ-
δαβίας, σ. 267.
- Καλλίνικος Α΄ Κωνσταντινουπόλεως σ.
243, 250, 290, 292, 343. Διαλέξεις
αὐτοῦ σ. 448. Διηγήσεις περὶ πα-
τριάρχων Κωνσταντινουπόλεως (ΖΓ)
σ. 453, 456. Ἐγχειρίδιον (ΖΓ) σ. 458.
Ἐξήγησις ἱερᾶς λειτουργίας (ΖΓ) σ.
458. Ἐπιστολαὶ (ΖΓ) σ. 498. Ἔργα
(ΖΓ) σ. 246, 453, 456. Λόγοι (ΖΓ) σ.
246 κ. ε., 341, 342, 345, 445, 448,
452, 453 κ. ε., 455, 456, 458. Τὰ ἐν
ἄξορῃ γραφέντα (ΖΓ) σ. 452. Ἐπι-
στολαὶ πρὸς αὐτὸν (ΖΓ) σ. 452.
- Κάλλιπτος βιβλιογράφος σ. 465.
- Καλοῦθης Κωνσταντῆνος μητροπολίτης
Μαζύτου σ. 18.
- Καλούθης Ἀρσένιος, Κρήτης ἱερομόναχος,
σ. 305.
- Καλοφροσῆδες σ. 211.
- Καματηρὸς Ἀνδρόνικος σεβαστὸς ἐπὶ
τῶν δεήσεων σ. 11. λογεθέτης τῶν
δρόμων σ. 7.
- Καματηρὸς Ἰωάννης σ. 10, 11.
- Καματηρὸς Ἰωάννης Κωνσταντινουπό-
λεως σ. 19.
- Καματηρὸς Ἰωάννης, μητροπολίτης
Βουλγαρίας σ. 8.
- κανάτια σ. 202.
- Κανδαύλης, βασιλεὺς Λυθῶν, σ. 151.
- Κανόνες Ἀποστόλων καὶ συνόδων σ. 243.

- παρακλητικῆ (ΖΓ) σ. 119. (ΑΚ) σ. 122, 125, 128, 129, (ΖΓ) σ. 244, 346, (ΑΚ) σ. 462. Ἴδε Διονυσίου ἱερομονάχου.
- Καρουάλια ὄρη σ. 222.
- Καντακουζηνὸς Ἰωάννης αὐτοκράτωρ ὡς μοναχὸς Ἰωαννίκιος (Ἰωάσαφ) σ. 81, 414, 416, 417, 418. Λόγοι αὐτοῦ σ. 440.
- Καντακουζηνὸς Φακρασῆς σ. 32α.
- Καπανδρίται σ. 211.
- Καπανδρίτης Δ. Ι. σ. 472.
- Καπλάνειος σχολὴ ἐν Ἰωαννίνοις σ. 291, 292, 298, 297.
- Καπλάνης Ζώης σ. 291, 295.
- Καποδοκίνας Ἰωάννης σ. 257, 482.
- Καραγιάννη ἠπειρωτικὸς οἶκος σ. 287 σημ. β.
- Καραϊωάννη Κωνσταντίνου Ἰγνατίου (ΓΖ) σ. 446.
- Καραϊωάννης Κωνσταντῖνος, χορηγὸς σχολῆς Ἰωαννίνων, σ. 287.
- Καρανηνοὶ σ. 18, 211.
- Καρανηνὸς Μανουὴλ σ. 262. Λόγοι αὐτοῦ καὶ ἄλλα ἔργα σ. 18 κ. ε., 262.
- Καρατζᾶς Νικόλαος, ἡγεμὼν Βλαχίας, σ. 426.
- Καρκίνος ἑκάβειρος καὶ ἡ νόσος τῶν γυναικείων μαστῶν παρὰ Λαοβίοις σ. 66.
- Καρπάθιοι σ. 66.
- Καρτάνης Ἰωαννίκιος σ. 382.
- Καρυοφύλλη Ἰωάννου Ποιήμα (ΖΓ) σ. 346.
- Κασσιοππαία Θεοτόκος (Κασσωπίτρα) σ. 69.
- Καστορίας λίμνη σ. 222.
- Καστροῦ Δημητρίου Ἐπιστολὴ πρὸς Σοφιανὸν σ. 408 κ. ε. Ἴδε Φιλέλφου.
- Καστριώτου Ἀγγέλας ἀπιτύμβιον σ. 476.
- Καστριωτῶν οἰκόσημον μετὰ δικεφάλου αὐτοῦ σ. 476.
- Κάστρον ἐν Κυθήροις σ. 374.
- Κατακαλῶν Δημήτριος σ. 874.
- Κατακαλῶν Κεκαυμένος σ. 264 κ. ε. κατακρημνισκόμενος σ. 53.
- Κατάκωλον. Ἴδε Ποιητικὸν καστρον.
- Καταλᾶνος Λούπος σ. 256.
- κατάπτυσσις δημῶδης ἐπίκλησις σ. 63.
- Καταφυγὴ σ. 354.
- κατὴν τὸ θυμιατήριον σ. 398, 404 σημ. β.
- Κατζιούλης Παρθένιος, διδάσκαλος Ἰωαννίνων, σ. 286, 287.
- Κάτωνος Γνώμαι παραινετικαὶ (ΑΚ) σ. 121, 263, 349.
- Καυκαδιοὶ σ. 211, 216.
- Κεκαυμένος Κατακαλῶν σ. 264 κ. ε.
- Κεκραγᾶριον (ΑΚ) σ. 122.
- Κεμάλ βέης Ἰσμαήλ σ. 299.
- κενὴ δημῶδης ἐπίκλησις σ. 63.
- Κερασσοῦντος μητροπολίτης σ. 36.
- Κερκυραίου αἰχμαλώτου περιπέτεια σ. 222 κ. ε.
- Κερκύρας χριστιανικὰ μνημεῖα σ. 378.
- Ἴδε ἄστυ, Βούλγαρις Νικόλαος, Κορυφοί, Τριαντάφυλλος.
- Κεχαριτωμένης μονῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει σ. 7.
- Κέως σ. 423.
- Κιγάλα Ἰλαρίωνος Γραμματικὴ (ΖΓ) σ. 443.
- Κιλίκων ὑφάσματα σ. 162, 201.
- Κιμμέριοι σ. 154, 200.
- Κίνναμος. Ἴδε Τζυκανδῆλης.
- Κίος σ. 118. Ἴδε Μακαρίου μάρτυρος.
- Κίτρος μητρόπολις σ. 439.
- Κλαδᾶ Ἰωάννου λαμπαδαρίου Μέλῃ (ΑΚ) σ. 253, 462.
- Κλόντζας Γεώργιος σ. 377.
- Κοιλάνιν Κύπρου σ. 41, 47.
- κόλλησις χαρτοῦ σ. 326, 327.
- κολοβὸς δημῶδης λέξις Κυπρίων σ. 66.
- κολοιὸς δημῶδης λέξις Κρητῶν σ. 66.
- Κολοκοτρώνης Θεόδωρος σ. 423.
- Κομνήνειον μονῆ σ. 375.
- Κομνηνανθῆς σ. 53.
- Κομνηνὴ Ἄννα, θυγάτηρ Ἀλεξίου Α', σὺζυγος καίσαρος Βρυεννίου, σ. 7, 13.
- Κομνηνὴ Εὐφρόνη, θυγάτηρ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου, χήρα Βασιλείου αὐτοκράτορος Τραπεζοῦντος, σ. 202.

- Κομνηνὴ Εὐφρόνη, θυγάτηρ Ἄννης σ. 7.
- Κομνηνὴ Εὐφρόνη Παλαιολογίνα σ. 417, 418.
- Κομνηνοὶ μεγάλοι Τραπεζοῦντος σ. 46, 53, 181, 184, 199.
- Κομνηνός, Ἰωαννίτης χρονογράφος, σ. 270, 276, 280, 281.
- Κομνηνός Ἀλέξιος Α', αὐτοκράτωρ Βυζαντίου, σ. 7, 19, 328, 363.
- Κομνηνός Ἀλέξιος Α', αὐτοκράτωρ Τραπεζοῦντος, σ. 416.
- Κομνηνός Ἀλέξιος Β', αὐτοκράτωρ Βυζαντίου, σ. 327.
- Κομνηνός Ἀλέξιος Δ', αὐτοκράτωρ Τραπεζοῦντος, σ. 197.
- Κομνηνός Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος, αὐτοκράτωρ, σ. 64.
- Κομνηνός Ἀνδρόνικος, ἱεὸς ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος, σ. 9.
- Κομνηνός Ἀνδρόνικος, νόθος Ἀλεξίου Γ' αὐτοκράτορος Τραπεζοῦντος, σ. 50 κ. ε.
- Κομνηνός Ἀνδρόνικος Γίδων, αὐτοκράτωρ Τραπεζοῦντος, σ. 203.
- Κομνηνός Δαβίδ, αὐτοκράτωρ Τραπεζοῦντος, σ. 200.
- Κομνηνός Διονύσιος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, σ. 312.
- Κομνηνός Ἰωάννης, αὐτοκράτωρ Βυζαντίου, σ. 215.
- Κομνηνός Ἰωάννης, υἱὸς μεγάλου δρουγάρου Κωνσταντίνου, σ. 5.
- Κομνηνός Ἰωάννης Παχὺς, ἀπειθήτης τοῦ θρόνου Βυζαντίου, σ. 19.
- Κομνηνός Κωνσταντῖνος, μέγας δρουγάρης, σ. 5.
- Κομνηνός Μανουὴλ, αὐτοκράτωρ Βυζαντίου, σ. 4, 8, 35, 321 κ. ε.
- Κομνηνός σ. 468.
- Κοντοπετρῆ Γεωργίου Μέλῃ (ΑΚ) σ. 452.
- Κοντοπίδου Μιχαὴλ Ναξιώτου Συλλογὴ ἱατρικὴ (ΖΓ) σ. 453.
- Κοντοστέφανος Ἀλέξιος σ. 5.
- κόρυθα δημῶδης λέξις Μακεδόνων σ. 65.
- Κοραῆς Ἀδαμάντιος σ. 296, 302, 370.
- Κορρασίου Γεωργίου Ἀπολογία (ΖΓ) σ. 248. Διαλέξεις (ΖΓ) σ. 348. Ἐξήγησις εἰς Προφήτας (ΑΚ) σ. 253. Θεολογία (ΖΓ) σ. 247. Κατὰ Λατίνων (ΑΚ) σ. 120.
- Κορνάρος Βιζέντζος σ. 304.
- Κορδαλλεὺς Θεόφιλος σ. 283. Διαίρεσις ποιητικῆς σ. 247. Ἐξήγησις εἰς Ἀριστοτέλους Λογικὴν (ΖΓ) σ. 342, 344, 410. Μετὰ τὰ φυσικὰ (ΑΚ) σ. 356. Περὶ οὐρανοῦ (ΖΓ) σ. 251, (ΑΚ) σ. 354. Περὶ ψυχῆς (ΖΓ) σ. 251, (ΑΚ) σ. 353, 356. Φυσικὴν ἀκρόασιν (ΖΓ) σ. 243, 250, 343, (ΑΚ) σ. 355. Προδοίκασις (ΑΚ) σ. 353.
- Κορδαλλικὰ σ. 427.
- Κορδαλὸς λέξις δημῶδης ἐν Κρήτῃ σ. 66.
- Κορυφοί ἢ Κέρκυρα σ. 222.
- Κορώνη Ξένου Μέλῃ (ΑΚ) σ. 253, 256.
- Κορώνης μεσαιωνικὰ λειψανα σ. 481.
- Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ βίος καὶ πολιτεία (ΖΓ) σ. 109.
- Κοσμά βεσπύτορος εἰς Ζηχαρίαν (ΖΓ) σ. 111. εἰς Ἰωακείμ καὶ Ἄνναν (ΖΓ) σ. 112.
- Κοσμά Ἱεροσολυμίτου Κωνόνας (ΑΚ) σ. 107, 121, (ΖΓ) σ. 345, 348.
- Κοσμάς Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης, σ. 327.
- Κοσμάς Ἀττικὸς Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης, σ. 12.
- Κοτύαιον σ. 111.
- Κουβαρᾶς κώδιξ ἠπειρωτικὸς σ. 281.
- Κουκουζέλη Ἰωάννου Μέλῃ (ΑΚ) σ. 100, 256.
- Κουράδος Ἀνδρέας, τυπογράφος Βενετίας, σ. 331.
- Κουρδιστᾶν σ. 40, 48.
- Κουρίλλου Εὐλόγιου εὐρήματα ἐν Ἄγιῳ ἔρει σ. 143 κ. ε.
- Κούρσουλας Νικόλαος σ. 283. Ἐξήγησις (ΖΓ) σ. 251. Σύνοψις θεολογίας (ΖΓ) σ. 245.
- Κουτσοῦκος Δημήτριος ἐν Δημητοῶν σ. 102.

- Κουτλουμουσιανὸς Βαρθολομαῖος σ. 314.
 Κρανῆς Γεώργιος, διδάσκαλος Ἰωαννίνων, σ. 296 κ. ε.
 Κρήτης ἀρχαῖον σ. 482. βενετικὴ σφραγίδας σ. 269. Ἴδε ἀριστερά, βρουνία, Γεωργίου Κρητὸς, Γραδενίγος, ἔριφος, κολοῖος, κορυθαλὸς, λεβέντζιν, Μαυρᾶς, Μελισσηνός, στρέχνος, Σωφρόνιος Α', χαμαί.
 Κριμαία (Χαζαρία) σ. 48.
 Κριτίας διδάσκαλος σ. 343.
 κρουνοὶ λέξις δημώδης ἐν Πόντῳ σ. 66.
 Κρουαίου Μαρτίνου Τουρκογραφικὰ σ. 331.
 Κρυπτογραφικοὶ ἀριθμοὶ (ΑΚ) σ. 351.
 Κυδωνη Προχόρου Ἀντιρρητικὰ Ἰωάννου Κωντακουζηνοῦ σ. 440. Περὶ οὐσίας καὶ ἀνεργείας σ. 440. Περὶ φωτὸς σ. 440. Περίοδοι Ἰωάννου Θεολόγου (ΖΓ) σ. 113.
 Κυδωνῆς Δημήτριος σ. 32, 215.
 Κυζικηνοὶ σ. 66.
 Κυζίκου ἐρείπια σ. 130. μητροπολίτης Θεόδωρος σ. 130.
 Κυθήρων Κάστρον σ. 374. Μάξιμος Μαργουῆος σ. 347. Πλακίπολις κτλ. σ. 374. Ἴδε Μυλοπόταμον, Παλαιοχώρα, Πολυγερινός.
 Κυκλάδων οἰκίσθημα φραγκικὰ σ. 378.
 Κύπρος ὡς τόπος ἐν ᾧ περὶ πρῶταίς παθῶν Σωτῆρος σ. 406. Ἴδε Ἀμμοχώστου, ἀνα, ἀριστερά, Ἐπιφανίου, Ἰσως, Καλούδης, Κοιλάνιν, κολοβός, Λευκωσία, Λογίτος, Λουσιναῖος, Λουσιναῖοῦ, Παλαιολόγος Δημήτριος, Ῥοδινός, Συγκλητικῶν, χαμαί.
 Κύριλλος Κωνσταντινουπόλεως σ. 343.
 Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας Ἐκθεσις πίστεως (ΖΓ) σ. 448.
 Κυρίλλου Τήνου Ἐιρμός (ΑΚ) σ. 255.
 Κύρου καὶ Ἰωάννου βίος καὶ μαρτύριον (ΑΚ) σ. 358.
 Κῶ οἰκίσθημα ἰταλικὰ σ. 375.
 Κωδινός (Γεώργιος) σ. 181.
 Κωλέττης (Ἰωάννης) σ. 371.
 Κωνσταντῖνος Πορφυρογέννητος σ. 130, 205 κ. ε.
 Κωνσταντινουπόλεως διδάσκαλος Σέργιος σ. 426. Μονὴ Πεντοκράτορος σ. 11. Νικητῆρος πράστασις σ. 403. πετριάρχη. Ἴδε Ἀνθιμος (Τσάτσος), Γερμανός, Γρηγόριος Κύπριος, Γρηγορίου Θεολόγου, Κιμνηνός Διονύσιος, Θεόληπιος Α', Ἰωάννου Γλυκῆος, Ἰωσήφ, Καλλίνικος Δ', Καματηρὸς Ἰωάννης, Ματθαῖος, Μεθοδίου, Νικηφόρου, Νικόλαος, Νίφων, Παρθένιος Β', Πρόκλου, Σεραφεῖμ Β', Σχολαρίου. πετριάρχων διήγησις. Ἴδε Καλλίνικος Δ', σύνοδος σ. 327.
 Κωνσταντίνου μεγάλου Θάσπισμα (ΑΚ) σ. 465.
 Λακαπηνός. Ἴδε Ἀβάστακιος, Ῥωμανός.
 Λακαπηνοῦ (Λεκαπηνοῦ) Γεωργίου Ἐπιστολαὶ σ. 439. Περὶ συντάξεως ῥημάτων (ΖΓ) σ. 446.
 Λακεδαιμονίας μητρόπολις σ. 439. νοτάριος. Ἴδε Περι φ.
 Λακεδαιμόνιος βιβλιογράφος. Ἴδε Περι φ.
 Λαμπηνοὶ σ. 211.
 Λαμπηνός Ἀλέξιος σ. 138.
 Λαμπηνός Δημήτριος σ. 214.
 Λάρισα σ. 351, 355. μητροπολίτης αὐτῆς Ἀθηνάσιος σ. 351. Ἴδε Μωάμεθ.
 Λασκάρεως Θεοδώρου Ἐπιστολαὶ σ. 14 κ. ε., 16. Κανῶν (ΑΚ) σ. 214. Κοσμική δῆλωσις σ. 15. Πρὸς Βλεμμύδην σ. 16. Ὑμνοὶ σ. 16.
 Λαυρεντιακῆς βιβλιοθήκης κατάλογος σ. 442.
 λεβέντζιν ὁ λέβης ἐν Κρήτῃ σ. 65.
 λέβης ἐν Ἀχατῇ ἢ χαλκῇ χύτρα σ. 65.
 λειμῶν τὸ λιβάδιον ἐν Μηθύμνῃ σ. 67.
 Λεκκέρη Πέτρος σ. 347. Ὁμολογία πίστεως αὐτοῦ (ΖΓ) σ. 249.
 Λέμβων μονὴ σ. 327.
 Λεόντιος Ἀκαρναντίας σ. 357.
 Λέοντ οἰκίσθημα ἰταλικὰ σ. 376.
 Λέσβιοι σ. 67.
 Λέσβου αὐθέντης Δομνίκος Γατελοῦζος σ. 410, 412, 413. Ἴδε καρκίνος, Μήθυμνα, τέως, τίντα.
 Λεύκαρον Κύπρου σ. 472.
 Λευκόπολις σ. 118.
 Λευκωσία Κύπρου σ. 342. ἐπισκοπὴ αὐτῆς σ. 358. οἰκονόμος Νεόφυτος Λαγασᾶς σ. 358.
 Λεχώνια Μυκηνσίας σ. 434.
 Λεωνίδου ἱερομάρτυρος Ἀθηνῶν μαρτύριον σ. 376.
 Λήμνος σ. 433.
 Λίγη φυλὴ Σικιθίου σ. 433.
 Λιβαδηνός Ἀνδρέας, πρωτοταβουλλάριος καὶ χαρτοφύλαξ Τραπεζοῦντος, σ. 33 κ. ε.
 Λιβανίου ἐπιστολαὶ σ. 439.
 Λιθαρίτσια φρούριον Ἰωαννίνων σ. 293, 294.
 λιθομάργαρον σ. 39, 46.
 Λίμνιοι Εὐβοίας σ. 436.
 Λιμπάνοβα ἐν Μακεδονίᾳ σ. 223.
 Λιπαρτεῖαι σ. 211.
 Λιτῆς καὶ Πενδίνης Δαμασκηνός σ. 225.
 Λιυρίου Ἰούστου Περὶ εὐσταθείας (ΖΓ) σ. 245.
 Λογαρᾶς Νεόφυτος, οἰκονόμος Λευκωσίας, σ. 358.
 Λογίτος σκευοφύλαξ Κύπριος σ. 472.
 λοπάδες δαστρεα ἐν Πόντῳ καὶ Ἑλλησπόντῳ σ. 66.
 Λουιπράνδος ἐν Κωνσταντινουπόλει σ. 402, 405.
 Λουκᾶ δόλου μονὴ σ. 375.
 Λουκάρεως Κυρίλλου Ἐπιστολαὶ σ. 137.
 Λουκιανοῦ Ἐνθύνιον (ΖΓ) σ. 348. Ἐπιστολαὶ (ΖΓ) σ. 177. Νεκρικοὶ διάλογοι (ΖΓ) σ. 348. Περὶ τῶν ἐπὶ μισθῶν συνόλων (ΖΓ) σ. 348. Τίμων ἢ Μισάνθρωπος (ΖΓ) σ. 345. Τόξαρις (ΖΓ) σ. 347. Ψευδοσοφιστής (ΖΓ) σ. 347.
 Λουκίτης Κωνσταντῖνος, πρωτονοτάριος καὶ πρωτεβουσιτάριος Τραπεζοῦντος, σ. 38, 50.
 Λούκουλλος σ. 174.
 Λούπος Καταλᾶνος σ. 256.
 Λουσιναῖοὶ Κύπρου σ. 47.
 Λουσιναῖοῦ Στεφάνου Χρονικὸν κυπριακὸν σ. 472 κ. ε.
 Λυγγέως Μιχαὴλ Ἐπιστολὴ πρὸς Λέοντα Ἀργυρὸν σ. 362.
 Λυδίας βραχίλευς Κανδύλης σ. 151.
 Λυκόφρονος Κασσάνδρα σ. 403.
 Μαγούλα χωρίον σ. 356.
 Μαγουλᾶ Μέλη (ΑΚ) σ. 254.
 Μαδύτου μητροπολίτης Κωνσταντῖνος Καλαθήθης σ. 18.
 Μάζαρι Μαξίμου Κανῶν περὶ ἀγιστοῦχων (ΖΓ) σ. 444.
 Μαΐουμᾶ ἑορτὴ σ. 401.
 Μαΐωτος Γεώργιος, ἱεροδιάκονος Λεβανδῆς ἐν Βενετίᾳ, σ. 312.
 Μακαρίου ἱεροδιακόνου Ῥητορικοὶ κανόνες (ΖΓ) σ. 248.
 Μακαρίου μάρτυρος ἐκ Κίου κανῶν (ΖΓ) σ. 118.
 Μακαρίου δόλου βίος καὶ πολιτεία σ. 144.
 Μακεδονία. Ἴδε Βολίδου, Βέγγου, Βιστριτζα, Καστορίας, κόνουζα, Λιμπάνοβα, Μηλοβός, μυρσίνη, Νεοχώρια, Σερρών, στάβαρα, σιβή.
 Μακρεμβολίτης Εὐστάθιος σ. 266.
 Μακρῆς Βησσαρίων, διδάσκαλος Ἰωαννίνων, σ. 288.
 Μαλάκης Εὐθύμιος Νέων Πατρῶν σ. 4 κ. ε.
 Μαλαξοῦ Μανουὴλ Νομοκάνων (ΑΚ) σ. 126.
 Μάμαντος Ἁγίου μονὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει σ. 327. Τυπικὸν αὐτῆς σ. 448.
 Μαιμελοῦκοι ἐν Αἰγύπτῳ σ. 201.
 Μαιμὸν πρωτοσυμβούλου Ὀνσεροκρίτης (ΖΓ) σ. 451.
 Μανάρης Σπυρίδων, διευθυντῆς Ζωαμίας σχολῆς Ἰωαννίνων, σ. 297.

- Μάνης υἱὸς Γουβέλη σ. 221.
 Μανουήλ Κωνσταντινουπόλεως σ. 17.
 Μανουήλ πρωτομάστορος Μέλη (ΑΚ) σ. 462.
 Μάξιμος βιβλιογράφος σ. 349.
 Μάξιμος μοναχὸς βιβλιογράφος (ΑΚ) σ. 108.
 Μάξιμος Πελοποννήσιος σ. 280. Διδάχαι αὐτοῦ (ΑΚ) σ. 468.
 Μαξίμου ἁγίου διάλογοι σ. 381.
 Μαρκῆς Μάρκος, Κρήτης ἱερός ἐν Βενε-
 τικῇ, σ. 312.
 Μαργουρίου Μαξίμου διάλογος (ΖΓ) σ. 347.
 Μαργαρίου μαρτύριον (ΖΓ) σ. 111.
 Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης Κρήτης βιβλιοφύ-
 λαξ Ἄλκιος (Ἀμβρόσιος) Γραδενί-
 γος σ. 285, 308, 329.
 Μαρκιανῶν καὶ Μαργουρίου γὰς σ. 421.
 Μαρκουᾶ Ἰωαννικίου Μετεωρολογικόν
 (ΖΓ) σ. 343.
 Μάρκος Ἐφέσου (Εὐγενικός) σ. 198.
 Ἐπιστολή αὐτοῦ πρὸς Ἰωάννην Πα-
 λαιολόγον Η' σ. 144.
 Μάρκου νέου ἀκολουθία (ΖΓ) σ. 118.
 Μάρκου Ξανθοπούλου Ἀνταγμαματι-
 σμός (ΑΚ) σ. 253.
 Μαρσὺλλης Ἀλέξιος σ. 327.
 Μαρουσαία σχολή Ἰωαννίνων σ. 290
 κ. ε.
 Μαρτύτης Λάμπρος σ. 290.
 Μαρτύτης Σίμος σ. 290.
 Μαργουρίου καὶ Μαρκιανῶν γὰς σ. 421.
 Μασούτ δυνάστης Περσῶν σ. 64.
 Μαιθαῖος Β' Κωνσταντινουπόλεως σ. 303.
 μαῦρος δημῶδης ἐπικλήσις σ. 63.
 Μαυρικίου Κωνσταντίνου ἐκ Ζαγοράς
 Φρασάριον (ΖΓ) σ. 455.
 Μαυρογένης, ἡγεμῶν Βλαχίας, σ. 427.
 Μαυροκορδάτος Ἀλέξανδρος σ. 288.
 Γραμματικὴ αὐτοῦ (ΖΓ) σ. 448. Λύσεις
 θεολογικῶν ζητημάτων (ΖΓ) σ. 246.
 Περὶ γραμματικῆς συντάξεως (ΖΓ)
 σ. 247, 444. Ἐπιστολή πρὸς αὐτὸν
 (ΖΓ) σ. 443.
 Μαυροκορδάτου Μαρία σ. 267.
 Μαυρομάτη Νεοφύτου, μητροπολίτου
 Ἄρτης καὶ Ναυπάκτου, Ἱστορικόν
 σκῆτης Ἁγίας Ἄννης ἐν Ἁγίῳ ὄρει
 σ. 143.
 Μαυροκορδάτου Νικολάου Περὶ γραμμα-
 τικῶν σπουδῆς (ΑΚ) σ. 459.
 Μεγαλόδενδρον σ. 115.
 Μεγάλου Σπηλαίου μονῆς κειμήλια σ. 374.
 Μεθοδάτων μονῆ Ἁγίου Νικολάου ἐν
 Ἰωαννίνοις σ. 282.
 Μεθοδίου Κωνσταντινουπόλεως Διάτα-
 ξεις (ΑΚ) σ. 125. Κανόν (ΑΚ) σ. 125.
 Μεθώνη Ἰδε Ἐξεδύκιυλος.
 μειζότερα σ. 41.
 Μελάργθων Φίλιππος σ. 443.
 Μελανὸς Σπυρίδων, τυπογράφος Βενε-
 τίας, σ. 314.
 Μελέτιος Ἀθηνῶν καὶ Ἰωαννίνων σ.
 285, 287, 308, 432, 433. Ἰδε Μῆτρος.
 Μελετίου ἱερομονάχου Εἰρημοί (ΑΚ) σ.
 123.
 Μελικ σουλτάνος Ἰκονίου σ. 203.
 Μέλισσα συλλογὴ περὶ ἀναξίων ἱερέων
 σ. 64, (ΖΓ) σ. 349.
 Μελισσηνὸς Γρηγόριος, Κρήτης διδάσκα-
 λος Ἰωαννίνων, σ. 285.
 Μελίσσια μετόχιον μονῆς Ραξινερχῶν
 σ. 138.
 Μελιτηνῶται σ. 211.
 Μετάνδρου Γνωμαί σ. 17.
 Μεσοποταμίτης Κωνσταντίνος σ. 20.
 Μεταξᾶς Νήφων, μητροπολίτης Ἰωαν-
 νίνων, σ. 279.
 Μεταξόπουλος Ἰγνάτιος σ. 119.
 Μεταξουργία ἐπὶ Ἰουστινιανῶν σ. 201.
 Μέτζοβον. Ἰδε Τρύφων.
 Μετοχίτης Θεόδωρος σ. 23, 29, 120.
 Μηδεῖας ἐπίσκοπος σ. 32β.
 Μήθυμα Λέσβου σ. 67.
 Μηλέαι Δημητριάδος σ. 426.
 Μηλοβὸς κώμη Μακεδονίας σ. 223.
 Μηνᾶ Αἰγυπτίου μαρτύριον (ΖΓ) σ. 111.
 Μήστριν τὸ Μήστριν, ἢ Αἴγυπτος σ.
 40, 49.

- Μῆτρος Μιχαήλ ὁ Ἀθηνῶν Μελέτιος
 σ. 308.
 Μητροφάνης ἱερομονάχου Ἰωάννη ἡγε-
 μόνου Οὐγγροβλαχίας (ΖΓ) σ. 348.
 Μιθριδάτης Δ' υἱὸς Ἀριστοκράτου σ.
 200.
 Μιθριδίου (5' Εὐπάτωρ) σ. 172 κ. ε.
 ἔργος κατὰ Πλάτωνα καὶ Βησ-
 σαρῶνα σ. 200.
 Μίλητος σ. 150 κ. ε., 194, 197.
 Μινωίδης Μηνῆς σ. 262, 369 κ. ε.
 Μιχνας Πέτρος βοεβόδας Μολδοβλα-
 χίας σ. 310.
 Μιχρέας Ράδος ἡγεμῶν Βλαχίας σ. 266.
 Μογκλονίτης ποταμὸς σ. 222.
 Μολδαβία. Ἰδε Γαλάτζι, Καλλιμάχης,
 Μολδοβλαχίας, Πέτρος Δ' Ράδος.
 Μολδοβλαχίας βοεβόδας Ἰωάννης Ἀλέ-
 ξανδρος σ. 316. Ἰδε Βλαχίας, Μιχνας,
 Μολδαβία, Οὐγγροβλαχίας, Τζιγαῦς.
 Μοναί. Ἰδε Ἀγάθωνος, Ἀργάριον, Ἀ-
 λιχώρας, Βασιλάμ, Βατοπεδίου, Βελ-
 λᾶς, Βλαχερνῶν, Γουμεῶς, Λιενχί,
 Δοβρῆς, Δεσφίνης, Ἐλεούσης, Ἐσφιγ-
 μένον, Ζαβουλῶν, Ζίτσις, Θεσσαλεπά-
 στου, Θεσσαλίας, Ἰωαννίνων, Κε-
 χαριτωμένης, Κομνηνίου, Λέμβων,
 Λουκά ὁσίου, Μάμαντος, Μεθοδά-
 των, Μελίσσια, Μουνδῶν, Ὀδηγῶν,
 Παντοκράτορος, Περιοτεράς, Ρωσι-
 νοῦ, Σαγματᾶ, Σιωνίς, Σκαριδιᾶς,
 Ταξιαρχῶν, Τάγεις, Φιλανθρωπη-
 νῶν, Φλαμουρίου, Κίου, Χοντερά.
 Μονδορέτου ἐπισκόπου Περὶ Ζηνοβίας
 (ΑΚ) σ. 459.
 Μονεμβασίας. Ἰδε Λωρόθεος.
 Μοσχίου Μέλη (ΑΚ) σ. 253.
 Μοσχοπούλου Μιχαήλ Συλλογὴ λέξεων
 σ. 439.
 Μόσχου Ἰωάννου Ἀπάντησις σ. 264.
 Μόσχου Σικελιώτου Εὐρώπη σ. 31.
 Μουγάρι σ. 41, 49.
 Μουζάλων πρωτοεστυάριος σ. 414.
 Μουζάλων Γεώργιος σ. 15.
 Μουζεβίκων οἶκος (ΖΓ) σ. 450.
 Μουνδῶν Μονῆ Νίου σ. 376.
 Μουντάνια σ. 118.
 Μουρούτης σουλτάνος σ. 135.
 Μουρούσης Ἰωάννης Ἀλεξάνδρου Κων-
 σταντίνου βοεβόδας Οὐγγροβλαχίας σ.
 424.
 μουσελίη σ. 48.
 Μουσικῆς ἐκκλησιαστικῆς κώδικς (ΖΓ)
 σ. 249.
 Μουσούλ σ. 44, 48.
 Μούσουρας Ἰερόθεος Ζακύνθιος βιβλιο-
 γράφος σ. 120.
 Μουστοξύδης (Ἀνδρέας) σ. 436.
 Μπαλαναία σχολή Ἰωαννίνων σ. 292, 294,
 315.
 Μπαϊάνος. Ἰδε Βασιλόπουλος.
 Μπαλασίου Εἰρημοί (ΑΚ) σ. 123.
 Μπαρμπάρδος Νικόλαος Βενετὸς φρού-
 ραρχος Σκιάνου σ. 434, 437.
 Μπαρμπάρδος κηπουρὸν κηπουρῶν σ.
 434.
 Μπεργαῖ Ἀπόκοπος σ. 304.
 Μπερεκέτη (Περεκέτιν) Πέτρος Μέλη
 (ΑΚ) σ. 123, 255, 462.
 Μπερτολδίνος σ. 304.
 Μπερτολδὸς σ. 304 κ. ε.
 Μπότσαρη Νότη παρὶ ἐγγράφου σ. 364 κ. ε.
 Μπουζέου Μοσίου σ. 429.
 Μπουναλῆς Τζάνης Μαρίνος σ. 304.
 εἰκονίδιον αὐτοῦ σ. 378.
 Μπουσιρῶνος Μόντης βιβλιογράφος
 σ. 357.
 Μυλοπόταμον Κυθήρων σ. 374.
 Μυρολόγια ἑλληνικὰ ἐν ἰταλικῇ μετα-
 φράσει σ. 143.
 μυροῖνη δημῶδης λέξις Μακεδονῶν σ. 65.
 Μυρώδης Ἰωάννης Σκιάνος σ. 424.
 Μύρων Ματθαῖος σ. 266.
 Μυστήρια ἐν τῇ Δύσει σ. 401.
 Μωάμεθ (Μεμέτης) σουλτάνος σ. 220.
 εἶσοδος αὐτοῦ εἰς Ἀθῆνας τῷ 1668
 σ. 351.
 Μώκιστα σ. 116.
 μωρὸ ἐπικλήσις δημῶδης σ. 63.

Νάξος. Ἴδε Κοινοπιδίου.
 Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης Λαμασκηνός σ. 225. (Ἐχινάδων) ναυμαχία σ. 269.
 Νεΐλου μοναχοῦ Εἰς τοὺς ἐν Ῥαῖθφ πατέρας (ΑΚ) σ. 357.
 Νεόφυτος ἐκ Καταφυγῆς βιβλιογράφος.
 Νεοφύτου ἱεροδιακόνου Ἐπιστολαὶ (ΖΓ) 448.
 Νεοφύτου ἱεροδιακόνου τοῦ ἐξ Ἑβραίων Πελοποννησίου ἔργα (ΖΓ) 244.
 Νεοφύτου Προδρομηνοῦ Παιητικὰ ἔργα σ. 143.
 Νεοχώρια ἐν Μακεδονίᾳ σ. 223.
 Νεοτόγκοι σ. 211.
 Νεῦρος. Ἴδε Ὀλένης.
 Νέων Πατρῶν (Ἰπᾶτης) Εὐθύμιος Μαλάκης σ. 4 κ. ἐ. μεσαιωνικά μνημεῖα σ. 374.
 Νησοῦριον δημηδῶς ἢ λιμναία ὄρυς σ. 86.
 Νίζνης ἑλληνική σχολή σ. 136.
 Νικήτα μαγίστρου Ἐπιστολαὶ σ. 440.
 Νικήτα νέου ἀθλητῆς σ. 64.
 Νικήτα ῥήτορος Ἐγκώμιον εἰς Ἰωάννην Θεολόγον (ΖΓ) σ. 113.
 Νικήτα τοῦ Σεργῶν Ἐξήγησις λόγων Γρηγορίου Θεολόγου (ΑΚ) σ. 356.
 Νικηφόρος ἀπὸ γενικῶν, αὐτοκράτωρ Βυζαντίου, σ. 439.
 Νικηφόρος Βοτανειάτης αὐτοκράτωρ σ. 213.
 Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως Ὀνιροκριτικόν (ΖΓ) σ. 347. Χρονικόν (ΖΓ) σ. 456.
 Νικοδήμιον ἀπόκρυφον εὐαγγέλιον σ. 404, 405, 406 σημ.
 Νικολαΐται σ. 130, 209.
 Νικόλαος Κωνσταντινουπόλεως σ. 130.
 Νικολάου ἀγίου βίος καὶ πολιτεία (ΖΓ) σ. 111.
 Νικολάου Ἀγίου Μεθοδῶν ἢ Γεωργίου των μονῆ ἐν Ἰωαννίνοις σ. 279, 282.
 Νικόπολις. Ἴδε Προβέρης.
 Νιπιτήρ σ. 403, 406, 407.
 Νίσσος σ. 376.

Νίφων Κωνσταντινουπόλεως σ. 441.
 Νομοκάνων (ΑΚ) σ. 111, 124, (ΖΓ) 243. Ἴδε Μαλαξοῦ.
 Νόντου Συναγωγή καὶ ἐξήγησις ἱστορικῶν Γρηγορίου Θεολόγου (ΖΓ) σ. 262, 346, 448.
 Νοταρᾶς Νικόλαος πατήρ Λουκά σ. 218.
 Ντούμπας Στέφανος σ. 136.
 Νύσσα σ. 64.
 Ξανθοπούλου Καλλίστου Νικηφόρου Ἐξήγησις εἰς τὴν Ῥιμιωτέραν (ΖΓ) σ. 448.
 Ξανθοπούλου Μάρκου ἱερομονάχου Μέλη (ΑΚ) σ. 234.
 Ξένης δσίας βίος καὶ πολιτεία (ΑΚ) σ. 358.
 Ξένου Κορώνη Μέλη (ΑΚ) σ. 256.
 Ξενοφῶντος βιβλίον σ. 440.
 Ξενοφῶντος καὶ τέκνων βίος καὶ πολιτεία (ΑΚ) σ. 358.
 Ξενοφῶντος, Ἀψύρτου καὶ Σίμωνος Ἰπποπόσειον σ. 440.
 Ξυλοκοιταριῶν ἔκφρασις σ. 266.
 Ὀγκαρο Μ. διευθυντῆς ἰταλικῆς σχολῆς σ. 141, 268.
 Ὀδηγῶν μονή σ. 257.
 Ὀδύσεος ἐπίθετον βιβλιογράφων σ. 139 οἰκείος τοῦ βασιλέως σ. 217.
 Οἰκονόμος Κωνσταντῆνος σ. 296.
 Οἰκονόμου Μάνθος, γραμματικὸς Ἀλῆ πρῶτος, σ. 298.
 Οἰκόσημα ἰταλικά σ. 375. Ἴδε Ἐπισκοπῆς, Ἰονίων νήσων, Καλάμου, Καστριωτῶν, Καλλιερῶν, Κυκλάδων, Κῶ, Λέρου, Ῥόδου, Σποράδων, Σύμης.
 Ὀλοβόλων Λόγοι καὶ στίχοι σ. 17.
 Ὀλύμπια πρὸς Βυζαντινοὺς σ. 401.
 Ὀλυμπιάδης (Ὀλύμπιος) Γεώργιος σ. 141 κ. ἐ.
 Ὀμήρου βίος (ΑΚ) σ. 122. Ἰλιάς (ΑΚ) σ. 121, 122, 255, (ΖΓ) σ. 344.

Ὀνιροκριτῆς (ΖΓ) σ. 451. Ἴδε Μαμοῦρ, Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως.
 Ὀρέστου μαρτύριον (ΖΓ) σ. 111.
 Ὀρλάνδου Ἄν. Ἐργασίαι ἐν Περνερσίτῃ Ἀρτης σ. 483.
 Ὀρσίτης Φερδινάνδος, δούξ Γραβίνης ἐν Ἀπουλίᾳ, σ. 465 κ. ἐ.
 Οὐγγροβλαχίας βοεβόδας Ἰωάννης σ. 348. Ἰωάννης Γρηγορίου Γκιέκας σ. 448. Μουροῦζης σ. 424. μητροπολιτικῆς Δοσίθεος σ. 429. Φιλάρτος σ. 428. Ἴδε Μητροφίλους.
 Παγαρόπουλος Γεράσιμος σ. 465. παζαριῶται σ. 40, 46.
 Παθῶν Σώτηρος σκηνοθετικὴ διάταξις σ. 381 κ. ἐ., 402 κ. ἐ.
 Πατριῶται σ. 45, 46.
 Παῖσιος ἱερομόναχος, βιβλιογράφος, σ. 244.
 Παλαιόκαστρον Σκιάθου σ. 436.
 Παλαιολογίνα Ἄννα, δευτέρα σύζυγος Ἀνδρόνικου Γ', σ. 328.
 Παλαιολογίνα Εὐλογία, ἀδελφὴ αὐτοκράτορος Μιχαήλ, σ. 414, 417.
 Παλαιολογίνα Κομνηνὴ Εἰρήνη σ. 417, 418.
 Παλαιολόγοι σ. 199 σημ.
 Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος Α' σ. 64, 116, 416. Εἰκὼν αὐτοῦ σ. 269. Νεκρὰ σ. 440.
 Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος Β' σ. 28, 28, 29, 442.
 Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος Γ' σ. 32.
 Παλαιολόγος Δημήτριος, εὐγενὴς Κυπριώτης, σ. 475.
 Παλαιολόγος Θεόφιλος σ. 220.
 Παλαιολόγος Ἰωάννης Η' σ. 144, 197, 217, 219, 245.
 Παλαιολόγος Κωνσταντῆνος σ. 131, 218, 219, 220, 476.
 Παλαιολόγος Μαρουήλ σ. 132 κ. ἐ., 217, 218, 219, 264.
 Παλαιολόγος Μιχαήλ σ. 17, 414, 416, 418. Νεκρὰ αὐτοῦ σ. 446.
 Παλαιολόγος Αἰγίνης σ. 375. Κυθήρων σ. 374.

Παλαιστίνη σ. 39.
 Παλαιῶν Περὶ ἀπίστων ἱστοριῶν (ΖΓ) σ. 456.
 Παλαιῶν Ἰακώβου Προφηταὶ. Ἀγαθὸν ἀγγέλου (ΖΓ) σ. 119, 448.
 Παλαμᾶς Γρηγόριος Θεσσαλονίκης σ. 31. Εἰς Εἰσόδια (ΖΓ) σ. 346. Εἰς Ἰωάννην καὶ Θεόδωρον (ΖΓ) σ. 346. Ὀμιλίαι (ΖΓ) σ. 115.
 Παλλάδης Γεράσιμος σ. 285 σημ. 6.
 Παλλάδιος Ἐλενοπόλεως σ. 131.
 Παναροῦδα ἐκκλησίαι Θεσσαλονίκης σ. 372.
 Πανάρετος σ. 211.
 Πανάρετος Μιχαήλ, Τραπεζούντιος χρονολογῶν σ. 53, 54, 203.
 Παναρέτου Μέλη (ΑΚ) σ. 462.
 Πανδιταρῶν Ζαφανῶνα Ἀλληγορικὰ (ΑΚ) σ. 257.
 Πανεπιστημίου Ἑθνικοῦ οἰκοδομῆς ἔργα σ. 482.
 Πανταζῆς Μιλτιάδης, διευθυντῆς Ζωομυθίας σχολῆς Ἰωαννίνων, σ. 297.
 Παντελεήμωνος Ἀγίου μονῆ Ἰωαννίνων σ. 279, 280 σημ. 2.
 Παντεχνῆς Θεόδωρος σ. 6, 326, 329.
 Παντεχνῆς Ἰωάννης ἀπὸ Ἐφέσου σ. 5.
 Παντεχνῆς Μιχαήλ ἱατρός σ. 328.
 Παντοκράτορος μονῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει σ. 11.
 Παντολέοντος διακόνου Λέγει (ΖΓ) σ. 112.
 Παπαβασιλοπούλου Ἀναστάσιος, διδάσκαλος Ἰωαννίνων, σ. 286. Λευχειμονοῦτικὴ ἱστορικὴ αὐτοῦ (ΖΓ) σ. 247.
 Παπούλιας Ἀθανάσιος (Ἀββακίμ) Ἰωαννίτης ἱερομόναχος σ. 282.
 Πάργας Ἡπείρου χριστιανικὰ κειμήλια σ. 378.
 Παρηγορίτσα Ἀρτης σ. 483.
 Παρθένιος Β' Κωνσταντινουπόλεως σ. 303.
 παρῆπιον λέξις ζημώδης σ. 66.
 Παρμενίδου Ἐπιστολαὶ (ΑΚ) σ. 123.
 Παργασσοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου διελξίαι περὶ ποιητῶν σ. 272.

- Παροπαισιόσαι οἱ Τούρκοι σ. 351.
 Πατριώται σ. 182.
 Πάριμον Νικηφόρος παράστασις σ. 403.
 Π — Πατρικίου σ. 139.
 Πατρῶν Νέων (Ἰππάτης) Εὐθύμιος Μελάνης σ. 4 κ. ε.
 Παύλου (Θηβαίου) βίος καὶ πολιτεία (ΑΚ) σ. 357.
 Παχός. Ἴδε Κορινθῶς Ἰωάννης Παχός.
 Παχώμιος βιβλιογράφος σ. 139.
 Πεδιαιμίου Ἰωάννου Ἐπιστολαὶ σ. 439.
 Πελοποννήσου στάσις σ. 206.
 Πεπάρηθος σ. 433.
 Περιθεωρίων ἐκκλησίαι σ. 57. Θεοφάνης σ. 120.
 Περιστρώς ἀρχιεπίσκοπος Μελέτιος σ. 280 σημ. 5, 282.
 Περιστρώς Ἁγίου Γεωργίου μονὴ τραπεζουτικὴ σ. 262.
 Περιστέρη εἶκος σ. 211.
 Περιφ... Παναγιώτης, Λακεδαιμόνιος βιβλιογράφος καὶ νοτάριος, σ. 126.
 Πέτρα φρούριον κτισθὲν ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ σ. 178.
 Πετραλίφης Ραοὺλ Λούκας. Ἄγγελος σ. 417, 418.
 Πέτρος Α' Ῥάγες ἡγεμὼν Μολδαβίας σ. 65.
 Πέτρου Ἀποστόλου ἀλύσεως προσκύνημα (ΑΚ) σ. 357.
 Πέτρου λαμπαδαρίου Μέλη (ΑΚ) σ. 462.
 Πέτρου μελωδοῦ Εἰρημοὶ (ΑΚ) σ. 122.
 Πιναρός ἀνύπκρκτον ἐπώνυμον σ. 138.
 Πισα σ. 218.
 Πλανοῦδης Μάξιμος σ. 29. Ἔργα αὐτοῦ: Ἐγκώμιον ἄκρος καὶ χαιμῶνος σ. 440. Ἐπιγράμματα σ. 414 κ. ε. Ἐπιστολαὶ σ. 440. Μετάφρασις Ἀθουσίτου (ΖΓ) σ. 341. Μετάφρασις Γνωμῶν Κάτωνος (ΑΚ) σ. 121, 263.
 Πλάτωνος Ἐπιστολὴ (ΑΚ) σ. 123.
 Πλέσσα Μαριασση, διδάσκαλος Ἰωαννίνων, σ. 282.
 Πλουτάρχου Περὶ πικίων ἀγωγῆς (ΖΓ) σ. 345. Περὶ πολυπραγμοσύνης (ΖΓ) σ. 344. Περὶ τοῦ ἀκούειν (ΖΓ) σ. 344, 348. Πῶς ἂν τις διακρίνει τὸν κόλακκα τοῦ φίλου (ΖΓ) σ. 345, 348. Πῶς ἂν τις ἤσθητο (ΖΓ) σ. 345. Ἐξήγησις (ΖΓ) σ. 346.
 Πολέμωνος Φυσιολογικὰ (ΖΓ) σ. 118, 343.
 Πολυγερονίου Μακρίσιος ἐκ Κυθήρων σ. 354.
 Πολυειδῶς Θεοκλήτου Προφητεῖαι Ἀγαθογγέλου (ΖΓ) σ. 119, 449.
 Πολυεύκτου μαρτύριον (ΑΚ) σ. 357.
 Πολυζώη. Ἴδε Χατζῆ Πολυζώη.
 Πολυποροῦ νόδος βυζαντικὸς παρὰ Βιτρυνίτζαν σ. 374.
 Πορτιζόκαστρον παρὰ τὸ Κατάκωλον σ. 478, 480.
 Πόρου διδασκαλὸς Ἐπιφάνιος Δημητριάδης σ. 427.
 Πορσελλάνης ἀγγεῖα σ. 202.
 Πορταριῶς διδασκαλὸς Ἰωακείμ σ. 426.
 Πορτολάνος (ΖΓ) σ. 250.
 Ποσὸν καὶ ποσῶς δημῶδες λέξεις σ. 69.
 Πορφυρίου Ἀποσπλάσματα σ. 241. Εἰσαγωγή παρὰ πάντε φωνῶν (ΑΚ) σ. 355.
 Πορφυρογένετης Κωνσταντῖνος σ. 205 κ. ε.
 Πουκεβίλλ σ. 293, 294.
 Πουλάκη εἰκόνες σ. 378, 379.
 Πούλου Παναγῆ Ἀθηναίου συμβολαιογράφου ἔγγραφα σ. 482.
 Προβέσης (Νικοπόλεως) ψηφιδωτὰ σ. 379. ἔγγραφα σ. 481.
 Προλομυτος (Πρελιούμπορις) Θωμάς, Σέρβος δυνάστης Ἠπείρου, σ. 276, 277.
 Προγγελεύς Νικηφόρος, Ἀθηναῖος, σ. 283, 284.
 Προδρομηγός. Ἴδε Νεοφύτου Προδρομοῦ.
 Πρόδρομος Θεόδωρος (Πτωχοπρόδρομος) σ. 85. Ἐξήγησις κανόνων ὑπ' αὐτοῦ (ΖΓ) σ. 343. Κανῶν παρὰ ἀντι-στοίχων (ΖΓ) σ. 443. Περὶ τῶν ἑπτὰ φωνηέντων σ. 443. Στίχοι σ. 21, 440. Ἑτεροστίχα (ΑΚ) σ. 121, 127.
 Προικονήσου Δωρόθεος σ. 440.
 Προϊκλίβου ἀρχιεπίσκοπος σ. 250. μητροπολίτης Καλλίνικος σ. 118.
 Πρόκλος, χρονογράφος Ἰωαννίτης, σ. 276, 279, 281.
 Πρόκλιον Περὶ ἐπιστολιμαίου χαρακτῆρος, σ. 440.
 Πρόκλιον Κωνσταντινουπόλεως Ἐγκώμιον εἰς Θεοτόκον σ. 402.
 Προκοπίου Γάζης Ἐπιστολαὶ σ. 13.
 Προσαλέντη Δώρα Στυλιανοῦ Ἐφημερίς σ. 136.
 Προχόρου. Ἴδε Κυδώνη.
 Πρωτοδευτέρου σημεῖον σ. 369 κ. ε.
 Πτωχοπρόδρομος. Ἴδε Πρόδρομος.
 Πυθαγόρου Χρυσᾶ ἔπη (ΑΚ) σ. 121.
 Πυρόπουλοι σ. 212.
 Πυρρονία σ. 39.
 Πυργωτιανῆς Ἠπείρου Ματθαῖος σ. 266.
 Ρακενδύτης ἐπώνυμον ἀνύπκρκτον σ. 138 κ. ε.
 Ραοὺλ Λούκας Ἄγγελος Πετραλίφης σ. 417, 418.
 Ραοὺλ Ἰωάννης πρωτοβεσιτάριος σ. 414, 416.
 Ραούλαινα Θεοδώρα σ. 416.
 Ρασκολνίκων ἀρβασίς σ. 248.
 Ραυμανιώτου Ἀναστασίου Εἰρμός (ΑΚ) σ. 251.
 Ρενδίνης καὶ Λιτῆς Δαμασκηνός σ. 225.
 Ρεσῆροῦ Κωνσταντῖνου Κορινθίου Ἐξήγησις Ἀθηνασίου Ἀλεξανδρείας (ΖΓ) σ. 244.
 Ρήγας Πελοποννήσου ὡς ποιητῆς σ. 68 κ. ε.
 Ρίζαιον σ. 78.
 Ριζοῦς σ. 159.
 Ριμνίκου Φιλάρετος σ. 426.
 Ροδινός Νεόφυτος Κύπριος βιβλιογράφος, σ. 124. Ἔργα αὐτοῦ: Μαρτύριον μεγαλομάρτυρος Μάμαντος (ΑΚ) σ. 123. Περὶ Κύπρου (ΑΚ) σ. 123. Ῥόδου οἰκόσημα ἱατρικὰ σ. 376. Ῥουαῖνος Παχώμιος σ. 308. Ἐκ τῶν Ὀμιλιῶν αὐτοῦ σ. 56 κ. ε. Ῥωμανός Λακαπηνός ἀποκράτωρ Βυζαντίου σ. 209. Ῥωσινῶν μονή σ. 352. Ῥωσσιῶς σ. 212.
 Σαγματιῦ μονή σ. 363.
 Σακελλάριος Ἀναστάσιος, διευθυντῆς Συναγωγῆς σχολῆς Ἰωαννίνων, σ. 297.
 Σαλίχ, υἱὸς Ἀλῆ πασᾶ, σ. 298.
 Σάμου κώδικες σ. 262.
 Σαμουήλ Κωνσταντινουπόλεως σ. 343.
 Σαμουᾶ μαρτύριον (ΖΓ) σ. 111.
 Σάρος Νικόλαος, Ἰωαννίτης τυπογράφος Βενετίας, σ. 303, 309 κ. ε. 313.
 Σγουρομαλλαιοὶ σ. 217.
 Σγουρόπουλος (Συρομαλλίος) Σίλβεστρος σ. 218. Ἀπομνημονεύματα αὐτοῦ σ. 245.
 Σκούρου Ἀνδρονίκου Κατχνοκτικὰ (ΑΚ) σ. 254.
 Σέκληζα σ. 353.
 σεκρετικὴ παρεμβολή σ. 326.
 Σελευκείας Δοσίθεος (ΖΓ) σ. 114, (ΖΓ) σ. 451. Ἰωσήφ σ. 257.
 Σελίμ (Σελήμης), σουλτάνος, σ. 135.
 Σεμιτέλος Δημήτριος σ. 297.
 Σεραφείμ Β' Κωνσταντινουπόλεως σ. 303.
 Σεργῶν ἄλωσις σ. 324. διδασκαλὸς Μηναῶς Μινωίτης σ. 370. Ἴδε Φακρασῆς, Μανασσῆς.
 Σηλυβρίας πόλη ἐν Κωνσταντινουπόλει σ. 220.
 Σηρῶν νήματα σ. 162, 201.
 Σιάμ, Σιάμην σ. 43, 48, 49.
 Σιδηριώτης Φακρασῆς σ. 31.
 Σιθόνιον (:) σ. 362.
 Σίλβεστρος ἀρχιδιάκονος, διδασκαλὸς Ἰωαννίνων, σ. 285.
 Σιμοκάτης Θεοφύλακτος σ. 402.
 Σίμωνος, Ξενοφῶντος καὶ Ἀγιέρτου Ἰππεσόφιον σ. 440.

- Σινῶν κανὼν σ. 162, 201, 202.
 Σινώπη σ. 153 κ. έ., 159, 194, 197.
 Σιωρὶς μονή σ. 258.
 Σκαφιδιῶς μονή σ. 481.
 Σκηνοθετικὴ διάταξις παθῶν Χριστοῦ σ. 381 κ. έ.
 Σκιάθου ἀρχαῖα ἐπιγραφαὶ σ. 433 κ. έ.
 Διονύσιος σ. 426. Ἐνετὸς φρούραρχος Μπαρμπάρης σ. 434. Ἱστορία σ. 423 κ. έ., 430 κ. έ., Κλήμης σ. 422 σημ. 1. Κωνσταντῖνος σ. 422, νόμισμα σ. 434. πλοίαρχοι σ. 435. προύχων Φραγκοῦλης σ. 435. Ἴδε Λημητριᾶδης, Μυρῶδης, Παλαιόκαστρον, Ὁρειόκαστρον.
 Σκλάβος Ἱππερώτης σ. 185.
 Σκοπέλου διοικήσεως ἐγγραφα σ. 380.
 Σκοπὸς ἐν Ζακύνθῳ σ. 67.
 Σκουρβουλᾶ σ. 327.
 Σκριποῦ ναὸς Κοιμήσεως σ. 374.
 Σκυλιτζῆς Ἰωάννου Σύνοψις ἱστοριῶν σ. 439. χειρόγραφον ἐν Ἀχρίδι σ. 270, 271, 272.
 Σκυλλάστροφος Διονύσιος, πρώην Τρίκκης ἐπίσκοπος, σ. 282 κ. έ.
 Σλουτζάρογλους σπαθάρης ἐν Κωνσταντινουπόλει σ. 426.
 Σμύρνη σ. 9. μητροπολίτης κτῆς Ἰωάννης σ. 327.
 Σολομῶντος λαβύρινθος σ. 312.
 Σουγδαυρῆς Γεώργιος Ἰωαννίτης σ. 285 κ. έ. 288, 289, 307 σημ. 1, 308.
 Εἰς Λογικὴν Ἀριστοτέλους (ΖΓ) σ. 341.
 Σουίδα Βίος Βασιλείου Μεγάλου (ΖΓ) σ. 444.
 Σουλεϊμάν σουλτᾶνος σ. 222, 224.
 Σούλι σ. 364.
 Σοφία Ἁγία. Ἴδε Ἁγία Σοφία.
 Σοφριανὸς Μανουὴλ σ. 410, 412.
 Σοφριανὸς Παῦλος σ. 410 κ. έ.
 Σοφίλου Ποιητικὰ (ΖΓ) σ. 457.
 Σοφοκλέους Αἴτις (ΖΓ) σ. 348, (ΑΚ) σ. 468. Ἠλέκτρα (ΑΚ) σ. 467.
 Σπανιάς σ. 442.
 Σπανοῦ μονή ἐν Ἰωαννίνοις σ. 279. φυλλάδιον σ. 307 κ. έ., 312.
 Σπυακοραγεῖοι σ. 353.
 Σπληνίου φιλοσόφου Περὶ γενέσεως ἀνθρώπου σ. 21.
 Σποράδων οἰκίσθημα ἰταλικὰ σ. 376.
 σιάβαρα σταυρεὶ ἐν Μακεδονίᾳ σ. 66.
 Σταυροπόλεως. Ἴδε Ἀστραχανίου.
 Σταυρὸς σημεῖον ἐλλείψεως λέξεων σ. 139.
 Σταύρου Γεώργιος, ἰβρυτῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, σ. 315.
 Στέφανος Σαββαίτης σ. 408.
 Στεφάνου Ἀλεξανδρέως Ἱερὰ τέχνη (ΖΓ) σ. 342.
 Στεφάνου πρωτομάρτυρος ἐγκώμιον σ. 439.
 σιμβή δημῶδης λέξις τῶν Μακεδόνων σ. 65.
 Στιλβῆς Κωνσταντῖνος σ. 213.
 Στουδίτου. Ἴδε Λαμασκηνοῦ.
 στοχασμὸς δημῶδης λέξις ἐν ταῖς νήσοις σ. 67.
 Στρατᾶκος ἱερομόναχος (ΑΚ) σ. 471.
 Στρατονίκου μαρτύριον (ΑΚ) σ. 357.
 Στροφάδες. Ὅσιων ἐν αὐτῇ ἀκολουθία σ. 63.
 στρόχνος λέξις δημῶδης ἐν Κρήτῃ σ. 66.
 Στυλιανοῦ Παφλαγόνοσ ἀκολουθία (ΖΓ) σ. 453.
 Στυπειώτης Θεόδωρος σ. 11.
 Συγκλητικῶν Κυπρίων οἶκος σ. 212.
 Συμβάτιος σ. 207.
 Συμειῶν Θεσσαλονίκης Εὐχὴ (ΑΚ) σ. 126.
 Λόγοι καὶ ἐπιστολαὶ (ΖΓ) σ. 115.
 Συμειῶν μεταφραστοῦ Ἐπιστολαὶ σ. 442.
 Μαρτύριον Μάμαντος (ΑΚ) σ. 123.
 Στίχοι (ΑΚ) σ. 111.
 Συμειῶν μοναχοῦ Λόγοι (ΖΓ) σ. 113, 114.
 Σύμης οἰκίσθημα ἰταλικὰ σ. 376.
 Συμπονόπολος Ἰωάννης σ. 326.
 Συναδηνὸς Ἀνδρόνικος σ. 213.
 Συνεσίτου Εἰς Ἀρχαῖον (ΖΓ) σ. 349.
 Ἐπιστολαὶ (ΑΚ) σ. 123, (ΖΓ) σ. 346, 348, 349, 444.

- Συντίπα διήγησις σ. 34.
 σύρε δημῶδως τὸ ὑπαγε σ. 66.
 Συρία σ. 49.
 Συρίγου Μελετίου Ἐγχειρίδιον Λαυθηροκαλλείνων (ΖΓ) σ. 457. Κανόνας εἰς ἀγίους. (ΖΓ) σ. 118.
 Συρόπουλος Βαρθολομαῖος, ἱερεὺς ἐν Βενετία σ. 312.
 Συρόπουλος Σιλβεστρὸς. Ἴδε Σγουρόπουλος.
 Σφάρτζ μέγαρον ἐν Ἀμπελακίοις Θεσσαλίας σ. 375.
 Σχολαρίου Γεωργίου Κωνσταντινουπόλεως Ἔργα (ΖΓ) σ. 116.
 Σωσάννης ἱστορία (ΖΓ) σ. 114, 307.
 Σωτηριάδης Γεώργιος, διευθυντῆς Ζωσιμαίας σχολῆς Ἰωαννίνων, σ. 297.
 Σωτηρίου Γεωργίου ἀποστολαὶ σ. 374 κ. έ., 417.
 Σωτήριχος σ. 327.
 Σωφρονίου Ἱεροσολύμων Περὶ πίστεως σ. 442.
 Ταγιαπιέρα ἱστορία σ. 307.
 Ταξιαρχῶν μονή σ. 138.
 Ταταρία σ. 44, 48.
 Τάταροι σ. 42.
 Τατιανοῦ ἀποσπάσματα σ. 241.
 Ταυρεὶς ἢ Ταυρίς σ. 39, 48.
 τάχα δημῶδης λέξις σ. 69.
 τετράγραμμον σ. 131.
 τέως δημῶδης λέξις ἐν Λέσβῳ σ. 66.
 Τζαγκαρόλου εἰκῶν σ. 378.
 Τζέτζη Ἰωάννου ἀποσπάσματα σ. 241.
 Ποιήματα σ. 13.
 Τζιγαρᾶς Ἀπόστολος, Ἰωαννίτης ἐν Μολδοβλαχίᾳ, σ. 310.
 Τζιγαρᾶς Ζώιος, Ἰωαννίτης ἐν Μολδοβλαχίᾳ, σ. 310. Εἰκῶν αὐτοῦ σ. 311.
 Τζυκανδήλης Γουδέλης Βασίλειος σ. 213 κ. έ.
 Τζυκανδήλης Κίναμος Βασίλειος σ. 215.
 Τζυκανδύλης Λέων σ. 215.
 τηρῶ δημῶδως τὸ βλέπω σ. 69.
 Τηλοφόρωτος κώδιξ πρὸ τῆς γραφῆς σ. 362.
 τίνα=τί ἐν τὰ, ἐν Λέσβῳ σ. 67.
 Τορνίκης Γεώργιος, μητροπολίτης Ἐφέσου, σ. 328. Ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς πάπαν σ. 14. Λόγοι σ. 12, 14. Περικοπὰ σ. 260 κ. έ.
 Τριαντάφυλλος Σπυρίδων, Κερκυραῖος λόγιος, σ. 285, 286.
 Τραπεζουντίου Γεωργίου Ἐπιστολαὶ (ΖΓ) σ. 447.
 Τραπεζοῦς σ. 48, 49. ἀνάκτορα αὐτῆς σ. 188. ἐγκώμιον ὑπὸ Βησσαρίωνος σ. 145 κ. έ. ἐργαστήρια σ. 181, 201. μάρτυρες Εὐγένιος, Κανίδιος, Οὐλαρικὸς καὶ Ἀκύλας σ. 50. οἰκία σ. 187. στρατιωτικὴ ὀργάνωσις σ. 190 κ. έ., 198. τείχη σ. 187. ὠροσκοπιον σ. 33 κ. έ. Ἴδε Ἀμμιῶται, Ζαβουλλῶν, Θεοσκεπάστου, Κομνηνὴ Εὐρήνη, Κομνηνοὶ μεγάλοι, Κομνηνὸς Ἀλέξιος Α', Κομνηνὸς Ἀλέξιος Δ', Κομνηνὸς Ἀνδρόνικος, Κομνηνὸς Ἀνδρόνικος Γίδων, Κομνηνὸς Δαβίδ, Λιβαδηνὸς, Λουκίτης, Παράρετος Μιχαήλ, Περιστερᾶς, χειμὸς, Χουτερᾶ.
 Τριαντάφυλλος Χρῆστος, τυπογράφος Βενετίας, σ. 314.
 Τρίγραμμον σ. 131.
 Τρίκκης ἐπίσκοπος Διονύσιος Σκυλλάσοφος σ. 282 κ. έ. Κωνσταντῖνος σ. 347.
 Τρύφων ἱερομόναχος ἐκ Μετζόδου, διδάσκαλος Ἰωαννίνων, σ. 291.
 Τσάγιοι Θεσσαλίας. Πλησίον αὐτοῦ μονὴ Κοιμήσεως Ἁγίου Δημητρίου σ. 375.
 Τσάτσος. Ἴδε Ἀνθιμος.
 Τσελεπίδης Μιχαήλ σ. 269.
 Τσεχούλης Μακάριος, διδάσκαλος Ἰωαννίνων, σ. 282.
 Τυπογραφεῖα ἑλληνικὰ ἐν Βενετίᾳ σ. 303 κ. έ., 313.
 Τύρναβος Θεσσαλίας σ. 355, 356.
 Τυρταίου ἔπη (ΑΚ) σ. 459.

Ἰδρας διδάσκαλος Ἐπιφάνιος Δημη-
τριάδης σ. 427.
Ἰπάτης πλησίον μονή Ἀγάθωνος σ.
375. Ἴδε Νέαι Πάτραι.
Ἰσοῦ λιμῆν σ. 159.
Φαδρίνος Ἀντωνέλλος ἐν Αἰγίνῃ σ. 375.
Φακροσὴ οἶκος σ. 212.
Φακροσὴ ἐν συνόδῳ Κωνσταντινουπό-
λεως σ. 32β.
Φακροσὴ Γεώργιος σ. 30, 31.
Φακροσὴ Θεόδωρος σ. 32α.
Φακροσὴ Ἰωάννης σ. 23, 28 κ. ε.
Φακροσὴ Καντακουζηνός σ. 32α.
Φακροσὴ Μανουὴλ σ. 30.
Φακροσὴ Ματθαῖος ἐπίσκοπος Σερρών
σ. 32.
Φακροσὴ μέγας πριμικήριος σ. 32.
Φακροσὴ Μωϋσῆς σ. 32α.
Φακροσὴ Παλαιολόγος Δημήτριος σ.
264.
Φακροσὴ Σιδηριώτης σ. 32β.
Φακροσίνη σ. 32β.
Φιλανθρωπηνός Μακάριος σ. 280.
Φιλανθρωπηνός Μιχαὴλ, κτίστης μονῆς
Ἰωαννίνων, σ. 279.
Φιλανθρωπηνός Ματθαῖος σ. 279.
Φιλανθρωπηνός Νεόφυτος σ. 278.
Φιλανθρωπηνῶ Ἀθανασίου Ἵπικόν σ.
327.
Φιλανθρωπηνῶν μονή ἐν Ἰωαννίνοις σ.
266, 280 σημ. δ, 281, 282, 330.
Φιλάρετος μητροπολίτης Οὐγγροβλαχίας
σ. 428.
Φιλέλφου Ἐπιστολὴ πρὸς Καστηνῶν
σ. 409.
Φιλῆς Μανουὴλ σ. 24, 30.
Φιλητῆς (Χριστόφορος) σ. 292.
Φίλιος Δημήτριος, ἔφορος ἀρχαιοτήτων,
σ. 297, 299.
Φίλιππος ἀπόστολος. Ὑπόμνημα εἰς αὐ-
τὸν (ΖΓ) σ. 111.
Φιλιππουπόλεως Μακάριος σ. 246.
Φιλοθέου Πάτερρα σ. 246.
Φιλοθέου Κωνσταντινουπόλεως Ἐγκώ-

μιον τριῶν ἱεραρχῶν (ΑΚ) σ. 358. Καν-
νῶν (ΑΚ) σ. 126.
Φιλομάτης Δημήτριος Ἄγγελος σ. 218.
Φιλοστράτου Εἰκόνες σ. 266, 439. Περὶ
γυμναστικῆς κώδιξ σ. 373.
Φλαγγίνειος σχολὴ Βενετίας σ. 314.
Φλαμουρίου μονή σ. 113, 349.
Φλορεσέοι κώμη Θεσσαλίας σ. 351.
Φλωρεντίας ἀθηνεῖα σ. 218. συνοδικὸς
τόμος (ΖΓ) σ. 246. σύνοδος σ. 196.
Φορτουάτου Θεωρία περὶ θεῶν φύσεως
(ΖΓ) σ. 456.
Φραγκαβίλλιας ναὸς σ. 481.
Φραγκούλης παπᾶς προδχων Σκιαθοῦ σ.
435.
Φρασάριον (ΖΓ) σ. 444. Ἴδε Μαυρικίου.
φρέαρ ἢ πηγὴ ἐν Ἀχαΐᾳ σ. 65.
Φρόνιμος Γεώργιος, υἱὸς Νικολάου, βι-
βλιογράφος, σ. 117.
Φρυνίχου Ἐκλογή βημάτων καὶ ὀνομά-
των ἀττικῶν (ΑΚ) σ. 459.
Φωκᾶ ἱερομάρτυρος Ἐγκώμιον σ. 34.
Φωκυλίδου Ἐπη σ. 18.
Φωτεινόπουλος Ἀθανάσιος σ. 464.
Φωτιάδης Λάμπρος, διδάσκαλος Ἰωαν-
νίνων, σ. 302.
Φώτιος, διδάσκαλος Ζαγοράς, σ. 314.
Φωτίου Κωνσταντινουπόλεως Περὶ Φρυ-
νίχου (ΑΚ) σ. 459.
Καζαρία ἢ Κριμαία σ. 41, 48.
Καϊκάλης Χρήστος Ἡπειρώτης σ. 134.
357.
Καλδίας ἀρχιεπισκοπὴ σ. 262.
Καλκηδόνας παλάτιον σ. 19.
καμαὶ δημῶδες ἐν Κύπρῳ καὶ Κρήτῃ
σ. 66.
Καμέας Ἰωάννης σ. 415.
Καραγμάτων δῆλωσις σ. 41, 46.
Κάτζη σ. 41, 49.
Κατζῆ Πολυζῶη, Διαθήκη καὶ ἀνέκδοτ:
σ. 144.
Κατζῆ Σεχρέτη Ἀληπασσιᾶς σ. 293.
Κιλιθρόμια νῆσος σ. 423.
Κιμάρας Σωφρόγιος σ. 283.

Κιονιάδης Γρηγόριος σ. 50.
Κίου Νέα μονή σ. 376. μονή Μουνθῶν
(Διευχά) σ. 376. χριστιανικὰ γλυ-
πτά σ. 376.
Κλουμουτζίου κάστρον σ. 477 κ. ε.
Κοϊδάς Δημήτριος, πρόξενος Δελφῶν ἐν
Θεσσαλονίκῃ, σ. 336, 339.
Κοιροβοσκοῦ Γεωργίου Περὶ ποιήσεως
(ΖΓ) σ. 448.
Κορτάτζη Ἐρωφίλη σ. 304, 307.
Κοῦμνος Νικηφόρος σ. 23, 29, 440.
Κουρμουζίου Μέλη (ΑΚ) σ. 462.
Κουτερά μονή Ἁγίου Γεωργίου τραπε-
ζουντιακῆ σ. 262.
Κρηστοί (ΖΓ) σ. 452.
Χριστὸς πάσχων δράμα σ. 403.
Χριστοῦ πάθη δράμα σ. 381 κ. ε., 403
κ. ε.
Χριστοφόρον Πατρικίου Μυτιληναίου Ἡ-
μερολόγιον σ. 442.
Χρονικὰ σημειώματα (ΑΚ) σ. 351. ἐξ
Ἡπείρου σ. 134 κ. ε.
Χρυσάφη Μανουὴλ Μέλη (ΑΚ) σ. 462.
Χρυσοβέργη Ἰωάννου Μέλη (ΑΚ) σ. 255.
Χρυσοβέργη Νικηφόρου Λόγοι κτλ. σ.
19, 20.
Χρυσοβούλλων τύποι σ. 442.
Χρυσοκέφαλος Ματθαῖος σ. 133.
Χρυσολωρᾶς Δημήτριος σ. 218.
Χρυσολωρᾶς Ἰωάννης σ. 218.
Χρυσολωρᾶς Μανουὴλ σ. 218. Ἐρωτή-
ματα αὐτοῦ (ΑΚ) σ. 258.
Χρυσοοτόμου Ἰωάννου Ἔργα (ΖΓ) σ.
111, 132, (ΑΚ) σ. 258. Εἰς πρωτο-
μάρτυρα Στέφανον σ. 440. Λειτουργί-
ας εἰλητάριον σ. 270. Λόγοι (ΖΓ)
σ. 111, 112, 114, 116, (ΑΚ) σ. 259.

(ΖΓ) σ. 342, 439 (ΖΓ) σ. 448, (ΑΚ)
σ. 481. Ὀμιλίαι ἀνέκδοτος σ. 143.
Συμβουλίαι (ΑΚ) σ. 124. Ἐγκώμιον
ὑπὸ Φιλοθέου Κωνσταντινουπόλεως
(ΑΚ) σ. 358. ὑπόμνημα περὶ λειψάνου
αὐτοῦ (ΑΚ) σ. 358.
Λοιματιαγὸς Δημήτριος, μητροπολίτης
Ἀχρίδος Βουλγαρίας, σ. 271. Συγ-
γραφὴ περὶ βαθμῶν συγγενείας (ΖΓ)
σ. 244.
Λῶναι. Διήγησις τοῦ ἐν αὐταῖς νεοῦ ἀρ-
χιερέου Μιχαὴλ (ΖΓ) σ. 109.
Ψαλίδας Ἀθανάσιος, διδάσκαλος Ἰωαν-
νίνων, σ. 291, 292 κ. ε.
Ψαλτιέριον ἐν καθωμιλημένῃ (ΑΚ) σ.
351.
Ψελλοῦ Μιχαὴλ Ἐπιστολαὶ σ. 13, 439,
440, 442. Λύσεις σύντομοι σ. 143.
Μονωβία σ. 440. Περὶ ζύμης καὶ σε-
ληνιασμοῦ σ. 22.
Ψευδοδωρόθεος. Ἴδε Μονεμβασίας.
Ψιλοῦν τὸν ἀγρὸν δηρωδῶς σ. 67.
Ψωροκώστανα σ. 368.
Ὡ δημῶδες ἐπικλήσις σ. 67.
Ὡκεανός, κώδιξ Ἰσθίων Ἁγίου ἕρους,
σ. 281.
Ὡλένης ἐπίσκοπος Ἰωαννίκιος Νεῦρος
σ. 481.
Ὡραϊόκαστρον Σκιαθοῦ σ. 436.
Ὡραπόλλων σ. 439.
Ὡρίωνος Γνωμολογικὰ σ. 20.
Ὡροσκοπίον Τραπεζοῦντος σ. 33α κ. ε.,
202.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΑΡΧΕΙΑ

ΩΝ ΚΩΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΑ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΝ ΛΟΓΟΥ
ΕΝ ΤΩ ΙΓ' ΤΟΜΩ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΟΝΟΣ

- Ἁγίων ὄρος. Μονῆς Ἁγίας Λαύρας διά-
φορα σ. 148.
— Μονῆς Διονυσίου κώδ. 154 σ. 50.
κώδ. 167 σ. 28. κώδ. 347 σ. 222.
— Μονῆς Παντελεήμονος κώδ. 152
σ. 28. κώδ. 161 σ. 373. κώδ. 356
σ. 161. κώδ. 368 σ. 373.
— Μονῆς Σιμοπέτρας κώδ. 242 σ.
381.
Ἀθηνῶν Διάφοροι κώδικες σ. 372.
— Βιβλιοθήκης Ἀλεξίου Καλοῦθα
κώδ. 57-112 σ. 120 κ. ε., 256
κ. ε., 350 κ. ε., 459 κ. ε. κώδ.
213 σ. 297 σημ. β. κώδ. 95 σ.
134 κ. ε.
— Βιβλιοθήκης Σπυρ. Π. Λάμπρου
κώδ. 24 σ. 136.
— Γενικά ἀρχαία κρᾶτους σ. 376,
380, 481 κ. ε.
— Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς ἐ-
ταιρείας ἀρχαίον ἀρ. 7824-7919
σ. 307 σημ. 1. Ἐπιστολὴ Εὐγ.
Βουλγάρεως σ. 334.
Ἀλεξανδρείας Ἀβερωφείου Γυμνασίου
κώδικες σ. 472.
Ἀγγλίδος Ἐκκλησιαστικῆς Ἁγίου Κλήμεντος
κώδ. Ἰωάννου Σκύλλιτση σ. 270.
κώδικες σ. 271.
Βενετίας Ἀρχαίου δημοσίου (Φράρων)
Commemoriali II 182 σ. 368.
— Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης κώδ. 484
σ. 80. κώδ. 524 σ. 213, 368.
κώδ. 583 σ. 145, 410. Suppl.
Cl. II cod. CIII (Νικητανός 195)
σ. 56.
— Museo Civico (Correr) κώδ.
Gradenigo 175 σ. 265.
Βεροῦσίας Ἐλλητάριον Λειτουργίας Χρυ-
σοστόμου σ. 270.
Βιέννης Κρατοβουλτικῆς βιβλιοθήκης
Phil. gr. 321 σ. 3 κ. ε., 328.
Phil. gr. 342 σ. 130. Theol.
203 (Nessel) σ. 50. κώδ. 291
(Nessel 244) σ. 134.
Βρεσλαβίας Ἀστικῆς βιβλιοθήκης κώδ.
186 σ. 438.
Ἐσκουριάου κώδ. γ-ΠΙ-18 σ. 264.
Ζαγοράς Βιβλιοθήκης κώδ. 15-99 σ.
120 κ. ε. 252 κ. ε. 340 κ. ε.,
444 κ. ε.
Ἰωαννίνων Μητροπόλεως Εὐαγγέλιον
σ. 266.
Κωνσταντινουπόλεως Βιβλιοθήκης Πι-
ναγίου Τάφου κώδ. 5 σ. 32 σημ.
Λονδίνου Βιβλιοθήκης Βρετανικοῦ μου-
σείου Additional κώδ. 21259
σ. 318. κώδ. 22087 σ. 373. Βουρ-
ναϊκός κώδ. 75 σ. 18, 32 σημ.
1, 2, 6, 216 σημ. β.
Λουγδούνου Πανεπιστημιακῆς βιβλιοθή-
κης Publ. Ms. Lat. 26 B σ.
137.
Μαδρίτης Βασιλικῆς βιβλιοθήκης κώδ.
LXXVIII σ. 145.
Μεδιολάνων Ἀμβροσιακῆς βιβλιοθήκης
κώδ. H 104 sup. σ. 319.
Μονάχου Βασιλικῆς βιβλιοθήκης κώδ.
442 σ. 269. κώδ. 525 σ. 83 κ. ε.
Μόσχας Συνοδικῆς βιβλιοθήκης κώδ.
230 σ. 359, 362. κώδ. 262 σ. 359.
κώδ. 324 σ. 31 σημ. 8.
Ὄξωριου Βοδλητικῆς βιβλιοθήκης Βα-
ροκκικὸς κώδ. 131 σ. 321, 328
σημ. 6. Miscell. κώδ. 127 σ. 439.

- κώδ. 242 σ. 362. κώδ. 287 σ. 134.
Ὀυράλης Πανεπιστημιακῆς βιβλιοθήκης
κώδ. 28 σ. 32 σημ.
Παρισίων Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης κώδ.
396 σ. 36. κώδ. 1711 σ. 215.
Suppl. grec 92 σ. 326. κώδ.
732 σ. 370. κώδ. 1090 σ. 414.
κώδ. 1147 σ. 368. κώδ. 1178 σ.
32 σημ. κώδ. 1230 σ. 373. κώδ.
1248 σ. 262. κώδ. 1251 σ. 372.
Κοινοβουλτικὸς κώδ. 2991 σ. 24.
Κοινοβουλτικὸς κώδ. 100 σ. 32
σημ. Κολοβερτικὸς κώδ. 5018 σ.
415.
Πάριου Βιβλιοθήκης μονῆς Θεολόγου
κώδ. ΧΞΗ' σ. 138.
Ῥώμης Βατικανοῦ βιβλιοθήκης κώδ.

- 651 σ. 32 κ. κώδ. 678 σ. 32 σημ.
2. κώδ. 975 σ. 131. Παλατινὸς
κώδ. 345 σ. 383. κώδ. 367 σ. 139,
381, κώδ. 426 σ. 133. Vatic. gr.
1409 σ. 266.
— Βιβλιοθήκης Valliselliana κώδ.
F 80 σ. 216. κώδ. F 83 σ. 408.
Στουτγάρτης Βασιλικῆς βιβλιοθήκης
Hist. F 601 σ. 269.
Τραπεζοῦντος μονῆς Περιστέρης κώδ.
σ. 262.
Φλωρεντίας Λαυρεντιανῆς βιβλιοθήκης
Plut. XXXII cod. XIX σ. 31.
— Δημόσιον ἀρχαίον. Τμήμα Riforma-
gioni, Cattedeggio della Si-
gnoria Missive XXVII σ. 218
σημ. 3.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΑΛΛΩΝ

- Βάλλα Ἐπιτόμιον Ἀγγέλας Καστριώ-
του σ. 475.
Ἐφημερίδος «Ἐθνος» Ὑποκώσταταινα
σ. 368.
Ἰέκκα Γ. Ν. Περὶ δύο μετοχῶν τῆς
μονῆς Ταξιαρχῶν σ. 138.
Μέγα Γεωργίου Ἐγγραφῶν περὶ Νότη
Μπότζαρη σ. 364 κ. ε.
Παντελίδου Χρ. Χειρόγραφος μετάφρα-
σις Χρονικοῦ Λουσιναίου σ. 472.
Παπαδοπούλου Χρυσοστόμου Περὶ ἐπι-
στολῶν Κυρίλλου Λουκάρεως σ.
137.
Παπαδοπούλου Χρυσοστόμου Περὶ τοῦ
ἀκριῆν παρὰ Παλλαδίω Ἐλε-
νουπόλεως σ. 131.
Σκιά Ἀνδρέου Κριτικαὶ παρατηρήσεις
εἰς Γεώργιον Τορνίκη κτλ. σ.
260 κ. ε.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ἩΔΗ ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΧΩΡΙΑ ΔΙΟΡΘΟΥΜΕΝΑ ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ἢ ΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΑ

Ἐσταθίου ἐπιστολῶν ἐκδ. Tafel σ. 263.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΙΓ' ΤΟΜΟΥ

Σελ.

	Σελ.
Ἡ Βιενναῖος κώδιξ Phil. graecus CCCXXI	8
Ἐκφρασις τῶν βασιλικῶν ἀφρικῶν ὑπὸ Ἰωάννου Φακρασῆ.....	28
Τραπεζουντικὸν ὠροσκόπιον τοῦ ἔτους 1386	38
Ἐπιτύμβιον Ἀνδρονίκου νόθου υἱοῦ Ἀλεξίου Γ' Κομνηνοῦ αὐτοκράτορος Τραπεζοῦντος	51
Ἐκ τῶν ἐμιλιῶν τοῦ Παχωμίου Ῥουσάνου.....	56
Ῥήγας, Βηλαράς, Χριστόπουλος.....	68
Βησσαρίωνος Ἐγκώμιον εἰς Τραπεζοῦντα.....	145
Ἐπιστολὴ Ἀρέθα Καισαρείας πρὸς Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον.....	205
Ὁ βυζαντιακὸς οἶκος Γουδέλη.....	211
Περιπέτεια Κερκυραίου αἰγμαλώτου ἐν ἔτει 1587	222
Λόγος Σπυρ. Π. Λάμπρου ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ τῆς 25 Μαρτίου 1916.....	226
Περὶ τῆς παιδείας ἐν Ἰωαννίνοις ἐπὶ τουρκοκρατίᾳ.....	273
Ἀθναῖος Ἐξεδάκτυλος ὁ ἐκ Μεθώνης βιβλιογράφος	318
Ὁ Ἰατὴρ τοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ διορθούμενος καὶ συμπληρούμενος.....	321
Τὸ ἄνθος χαρίτων καὶ τὸ ἄνθος Ἰωαννικίου Καριάνου.....	329
Ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου.....	334
Βυζαντιακὴ σκηνοθετικὴ διάταξις τῶν παθῶν τοῦ Χριστοῦ.....	381
Δημητρίου Καστρινοῦ ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ πρὸς Σοφιανόν.....	408
Ἐπιγράμματα Μαξίμου Πλανούδη.....	414
Ἐπιφάνιος Δημητριάδης ὁ Σκιαθίος.....	422
Παλαιοὶ κατάλογοι κωδίκων.....	438
Κατάλογος τῶν κωδίκων τῆς βιβλιοθήκης Ζαγοράς ὑπὸ Κ. Δουβουνιώτου (ἀρ. 15—98).....	109, 243, 340, 444
Κατάλογος τῶν κωδίκων τῶν ἐν Ἀθήναις βιβλιοθηκῶν πλὴν τῆς Ἐθνικῆς. Γ' Κώδικες τῆς βιβλιοθήκης Ἀλεξίου Κολυβά (ἀρ. 57—111) 120, 252, 350, 459.	

Σύμμικτα

Τὰ εἰρήνια τῆς ἀρχαίας Κυζίκου τὸν δέκατον αἰῶνα.....	130
Δύο βυζαντινὰ αἰνίγματα.....	»
Ὁ βυζαντιακὸς κώδιξ 975 καὶ ὁ Κωδινός.....	131
Ὁ Μανουὴλ Παλαιολόγος ἐν Παρίσι.....	132
Καὶ ἄλλος εἰκονογραφημένος λογοτεχνικὸς κώδιξ.....	133
Χρονικὰ σημεῖωματα ἐξ Ἠπείρου.....	134
Προσαλέντη Ἐφημερὶς φιλολογικὴ καὶ οἰκονομικὴ.....	135

Τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον Νιζνης.....	136
Ἀκμήν=ἀκόμη.....	137
Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Κυρίλλου Λουκάρως.....	»
Ἦμνος τοῦ Ἀλεξίου Λαμπηνοῦ.....	138
Δύο μετόχια τῆς μονῆς Ταξιαρχῶν.....	»
Ῥακενδύτης καὶ Πιναρός ἀνόπκρητα κύρια ὀνόματα.....	»
Σταυρός ὡς σημεῖον ἐλλείψεως λέξεων.....	139
Ἰωάννης Γρηγορόπουλος.....	140
Κριτικαὶ τινες παρατηρήσεις εἰς τὰς ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι περικο- πὰς Γεωργίου Τορνίκη καὶ ἄλλων.....	260
Κώδιξ τῆς τραπεζουντικῆς μονῆς Περιστερᾶς.....	262
Διορθώσεις εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Εὐσταθίου.....	263
Νέα σημεῖα τοῦ πρωτοδευτέρου.....	263
Καὶ ἄλλος Φακρασῆς.....	264
Κατακαλῶν καὶ οὐχὶ κατακαλῶν.....	»
Ἑμμετρος ἐπιγραφή ἐξ Ἐπιδάφρου.....	265
Ὁ θάνατος τοῦ Μηλίου ζωγράφου Ἀντωνίου Βασιλάκη.....	»
Ματθίας Μυρέων.....	266
Ἡ Ἐκφρασις τῶν ξυλοκονταριῶν.....	»
Τὸ βενετικὸν προξενεῖον Θεσσαλονίκης.....	267
Ἐπιτάφιος Μαρίας Μαυροκορδάτου.....	»
Νέον ἀπόσπασμα Ἀριστοβούλου τοῦ Κασσανδρείου.....	359
Χωρὶον Μιχαὴλ Ἀχομινάτου περὶ Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης.....	»
Κώδιξ τιλοδρωτος πρὸς τῆς γραφῆς.....	362
Ἐπιστολὴ Μιχαὴλ Αυγέως πρὸς Λέοντα Ἀργυρόν.....	363
Τὸ χρυσόβουλλον τῆς μονῆς Σαγματᾶ.....	»
Πυρκαϊὰ ἐν Ἄρτη.....	»
Ἄγιοφλωρίτης καὶ οὐχὶ Ἄγιος Φλωρίτης.....	»
Ἐγγραφα περὶ Νότῃ Μπότσαρη.....	368
Ψωροκώστεινα.....	»
Ι. Δ. Καπυδρίτης.....	473
Χειρόγραφος μετάφρασις τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Λουσιανοῦ.....	»
Ἐπιτύμβιον Ἀγγέλας Καστριώτου.....	475
Τυπογραφικὰ κερράματα.....	267, 476, 516
Εἰδήσεις.....	141, 268, 374, 493

Βιβλιοκρισίαι

Henri Omont Minoïde Mynas et ses missions en Orient.....	369
--	-----

Εἰκόνες ἐν τῷ κειμένῳ

Πανομοίωτον τῆς ἐπιτύμβιου ἐπιγραφῆς Ἀνδρονίκου νόθου υἱοῦ Ἀλεξίου Γ' Κομνηνοῦ αὐτοκράτορος Τραπεζοῦντος.....	51
--	----

	Σελ.
Πανομοιότυπον ἐκ τοῦ κώδικος Ζαγοράς ὑπ' ἀρ. 15.....	110
Τὸ σῆμα τοῦ τυπογραφείου τοῦ Νικολάου Γλυκέος.....	306
Τὸ σῆμα τοῦ τυπογραφείου τοῦ Νικολάου Σάρου.....	309
Ζῶτος Ἰζιγαράς.....	311
Οἰκὸσημα Φερδινάνδου Ὀροίνης.....	475
Πίναξ ἀλφαριθμητικῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ πραγμάτων.....	488
Βιβλιοθηκῆ καὶ ἀρχεῖα, ὧν κώδικες καὶ ἔγγραφα γίνονται ἀντικειμενον λόγου ἐν τῷ ΙΓ' Τόμῳ τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμωνος.....	512
Ἀνακοινώσεις ἄλλων.....	513
Διορθώσεις χωρίων.....	»

Παρόδραμα. Ἐν σ. 377 τοῦ ΙΓ' Τόμου τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμωνος στ. 13 ἀντὶ
Messtildanstalt γράφη Messbildanstalt.

Ἐξεδόθη τῇ 25 Ἀπριλίου 1917.